

1000

A.T.
1872

Printed in Germany

באור מלות ההגיון

לרבנו משה בן מימון

עם פירוש מאת ר' משה מנדלסון
בצרוף הנהגות מאת ר' יצחק סמנוב
והערות רבות

הוצאת ב. כהן, ברלין

תרס"ח

נדפס ע"פ הוצאת סלוצקי משנת תרס"ה.

הקדמת המפרש

רבינו משה בן מנחם מענדלעזאהן זצ"ל

אמר המפרש: תיבת הגיון שם נגזר משרש הגה. והוראתו לפעמים השתדלות העיון והמחשבה (מעדיעאליאן, כסראלמאונג), הנקראת בפי בעלי החכמה הרבור הפנימי והמחשבה, ולפעמים יסול על הבטוי והדבור בכלי המכמא, והוא הנקרא הרבור החיצוני והבטוי, כי מה שנאמר והגית בו יומם ולילה (יסוטע א' ח') והגיתי בכל מעלך (מסלים ע"ו י"ב וקמ"ג ס') והגות לבי תבונותי (מסלים מ"ט ד') כל זה יאמר על השתדלות העיון ודריצות השכל, אחרי שנאמר על הלב הנופל בלה"ק על הכח בנפש המשכלת להבין ולהשכיל אמתות הדברים. ואולם מה שנאמר ולשוני אם יהגה רמית (ליוג כ"ז ד') פי צדיק יהגה חכמה (מסלים ל"ו) לשונכם עולה תהגה (ישעים נ"ט ג'), לא יהגו בגרונם (מסלים קמ"ו ז') והגה ספיו יצא (ליוג ל"ז ב'), חוראתם הבטוי בכלי הדבור, שהם הגרון, הלשון, והשפתים, ובלשון חז"ל (מסדרין ז') נאמר ההוגה את השם באותיותיו, על המוציא את אותיות השם מן השפה ולחוץ. והנה נפל על שני הענינים הללו שם אחד מצד היחס שביניהם, לפי שהבטוי והמחשבה הם כמו גוף ונפש דברים נאחזים זה בזה בקשר אמיץ וחזק, שכמו שאם תתפרד הנפש מן הגוף ישאר כאבן דומם, והיא גם היא לולי שתתלבש בגוף תתעלם ותסתור מעיני כל בשר, אחרי שלא תוכל להתודע אל האדם בעודו בחיים כי אם באמצעות פעולותיה, כן הדבר בדבור והמחשבה, הבטוי בלי כונת הלב ומחשבות השכל, אינו כי אם הברה בעלמא כקול דעם וקול רעש לא קול דברים, ודריצון הדק הפנימי לא יתודע ולא יתגלה ולא יעשה שום רושם בעולם החוץ לנפש כי אם אחרי הלבשו מלבושי הגוף באמצעות התנועה הגופנית, באופן שיצא דריצון מנפש המדבר אל הסוחר ומשם אל איברי התנועה, ומכללם כלי הדבור, ומשם אל האויר, ויולד בו תנועות שונות, ומן האויר אל אוזן השומע, עד שיבין השומע כוונת המדבר. והקשר הזה שבין הרוחני והגשמי הוא ענין נפלא. עד מאוד שעליה אנו סוכרים בכל יום

הקדמת המפרש

ומפליא לעשות, כמיש הרמ"א בא"ח כ"ו ע"ש. וילאה כל מחקר להגיע עד סופו, ולהבין איך תשתנה התנועה הנשמית בטוח לדבר רוחני שהוא ההשגה והרגשה בנפש, וכמו כן איך מהשגה היא הרוחנית תולד הנועה גשמית בטוח, ומ"ש המ"א שם בשם ס' הכונית שהנשמה נהנית מרוחנית המאכל והגוף מגשמות המאכל, אף שהוא מסכים עם החקירה האמתית כאשר יודו בזה המחקרי' האחרונים, שכל מאכל יוליד דם זמן הרם יולד הסיץ הזך והצלול שקורין בל"א (נערוון זאפט) שהיא מקור התנועה הרצונית, הנה עם כל זה אין בדברים הללו ישוב לפליאה שזכרנו, כי הסיץ הזה הנזכר הוא דבר דק וזך ובלתי נופל תחת החושים, ומפני זה ראוי לקרותו דבר רוחני, אלא שעם כל זה הוא נתפס במקום, ונגבל בשלשה מרחקים ומתנווע תנועת ההעתקה ממקום למקום. לא כן השנת הנפש שהיא לא נתפס במקום, ואינה נגבלת במרחקים, ולא נופלת תחת תנועת ההעתקה. וא"כ עדין אין אנו יודעים איך מתנועה מקומית תולד השגה, וכן להפך. וכבר יצאנו מכוונתינו יותר מדאי שלא רצינו כי אם להורות הקשר האסיף והחוק שבין הדבור הפנימי והחצוני. ויש עוד בחינה אחרת יותר עסוקה, וממנה יתבאר צורך הדבור הפנימי אר"חצוני והוא מיוסדת על הכלל הזה. כל ההשגה חושית. היא בפרטים, וכל השגה שכלית היא בכללים, ר"ל: שכל השגה חושית מתיחסת אל המוחש שהוא דבר א' פרטי, ואולם ההשגה השכלית תשוטט בכלליות הדברים שהם המשיגיה' הכוללים אישים רבים ומינים וסוגים כאשר יתבאר למעיין במסר הזה (שער יוד). והנה הדבר ידוע ומנוסה שכמעט אי אפשר לאדם להשיט כלליות הדברים ולציירם במחשבתו כי אם באמצעות הדבור, דהיינו שיצייר במחשבתו התיבות הנזרות על העינינים ההם הכוללים, ד"מ המתיקות הגבורה והחכמה, הם ענינים כוללים, ואולם אי אפשר לאדם שיצייר במחשבתו ענין המתיקות מופשט מהדבור המתוק, או ענין החכמה מופשט מהאיש החכם, וענין הגבורה מופשט מאיש גבור לולי שיצייר בנפשו אותיות או הברות שם המתיקות והגבורה והחכמה, כפי אשר יוחדו בדבור החיצוני לעינינים ההם, וע"י האותיות או הברות ההם יעיר בנפשו הענין המופשט הנרצה כאמצעות הכח המזכיר, כאשר נבאר בפרקים הבאים, ובלעדי ההחבולה הזאת כמעט שאי אפשר לאדם לעמוד ברעיוניו על ענין תוארו מופשט מהמתואר, דהיינו כל זמן היות נפש האדם קשורה ונאחזה כגוף הזה ונגבלת על ידם, ואחרי שכל העינינים הכוללים הם תוארים מופשטים מסתואריהם כאשר יבואר בפרקים הבאים, וכל ההשגות השכליות סובבות על עינינים כוללים, הנה אי אפשר לחשוב בהן בלעדי הדבור החיצוני, ומבואר משתי בחינות הללו מרוע הזנה בלתי תיבה אחת להוראת המבטא וההגה, והוא שורש הגה עם כל המסתעף ממנו כנוכר.

והנה שם הגיון הנגזר כן השורש הזה לא נמצא במקרא כי אם בספר

הקדמת המפרש

תחלים, ושם פירושו לפי ענינו, התינו בחינה עצומה וחכירה (כמלהכוננו), ר"ל השתרלות הרעיון והמחשבה על ענין נפל. עין היצירה וההשגחה אשר התבונן בו המשורר או, כמבואר בעין בשוקים ההם, אשר נודע ה' משפט עשה בפועל כפיו נוקש רשע, ועל החקירה הזאת אמר בטקס אחר איש בעד לא ידע וכסיל לא יבין את זאת, וכאן הוסיף ואמר הגיון סלה (תכלים ס') כלומר שראוי להתבונן סלה בדרכי ההשגחה הנפלאה איך יוקש רשע בפועל כפיו יפול בשחת יפעל, וכל חריצתו והצלחתו לא יועילו לו בום עברה ואז יודע כי ה' משפט עשה ישלם לרשע כרשעתו ולא ירחו רשעים ולא יציצו כל פועלי און, כי אם להשמדם עדי עד, לפי שהחקירה הזאת אחת מסנות התורה כידוע:

ובגמ' (נרכות דף כ"ח ע"ב) ת"ר כשחלה ר"א נכנסו תלמידיו לבקרו אמרו לו ר' למדנו ארחות חיים וזוכה בהן לחיי העולם הבא אמר להם הזהרו בכבוד חבריכם ומנעו בניכם מן ההגיון וכו', ופי' בערוך שהוא פתרון הפסוק בצורתו, ורש"י פירש לא הרגילום במקרא יותר מדאי משום דמשכא, לשון אחר משיחת הילדים. והנה פירוש ראשון של רש"י הם כמעט דברי הערוך ז"ל, שהסרגיל את בניו במקרא יותר מדאי מבלי חנוך לנער לפי דרכו בקבלות ודרשות חז"ל, גורם להם שילמדו לפרש הפסוק בצורתו וכפי העולה על רוח תבונתם, וגם כי יקינו לא יביטו אל המקיבל והמסור בידינו איש מפי איש עד פירע"ט בפרוש הכתוב ורמזיו וסודיו, אחרי היותם לסודים ומורגלים מנוער לשפוט בעין שכלם ולהשיע"ל אל בינתם, ויהיה א"כ לפי הדרך הזה ההגיון שזכר ר"א, הרבוד הפנימי והממשלי, הותר את תלמידיו שימנעו אז בניהם מלסמוך על הגיון לבם (נאך דענקן, מעדיפלאיז) בפירוש התורה, כי אם יטו אזנם לשמוע אל הקבלה ולא יסורו מן הדבר אשר הגידו זקנינו ימין או שמאל כי זהו עיקר ויסוד התורה שבע"ס, ולפי' השני שזכר רש"י תהי' הכוונה מנעו את בניכם מרחבות בשיחה (פלוינערן) ואז יהי' פי' הגיון הדבור החיצוני והמבטא בשפתו, הנך רואה שמתל הגיון במקרא בתלמוד סורה על הרעיון והבטוי (דענקן אונד ספרענקן). מתל לאניקא הידוע אצל בעלי החכמה להוראה על ההגיון נגזרת מן **לאגוס** המורה בלשון יון ג'כ פעם על האמירה והבטוי פעם על הרעיון והמחשבה, ולפעמים על החכמה שהיא הקנין כנפש לחשוב מחשבות אמהיות ונכונות. ואין כמוה בלשון דומי הנקראת לאטיין תיבה המצרפת שתי הכונות הללו, לכך השתמשו הלאטייני בזה בתיבה יונית וקראו את החכמה ההיא בשם לאניקא. ופעם קראוה בשם דיאלקטיקא. וגם היא סלה יונית נגזרת מן לעגיין. ענינו הרבוד. אלא שתיב' דיאלקטיקא מיוחד' יותר אל המשא והמתן והשלסול כעניני' הללו ובלת לאניקא מורה על כלי הלמוד בתיסרת השכל ותקון השבטא, וכשבאו המעתיקים בימי הרמב"ם ורשב"א ז"ל והעתיקו את

הקדמת המפרש

ספרי החכמה מלשונות העמים ללשונו הקדושה, מצאו תיבת הגיון מסכמת בכל צד עם תיבת לאגיקא או תיבת דיאלקטיקא שהיא הלמוד בהישירת השכל והמבטא, ודעת דרכי השמוש והמשא והמתן בהם על נכון, ולזה בחרו בתיבה הזאת ויחדו לענין ההוא. ויהיה ענין מלאכת ההגיון (דיא קונסט ריכטיג או דענקען לונד או ספרעקן), ואינו לא ההגיון הנזכר בפסוק ולא הנזכר בדברי חז"ל, כי אם תיבה נחתרשה לצורך העתקת הספרים. ובסמוך תראה שהידיעה הזאת שנויה על אופני עשות ההקש והמסופת עד שיתכן לומר שההגיון ילמד לאדם דרכי ההקש והמסופת ואופני השמוש בהם. והנה תועלות החקירה הזאת רבות ועצומות, ולא יסאס בהן כי אם לב עקש או מי שהוא נעדר מכל חכמה, כי-ה' אלקי' נתן לאדם לב לדעת ולהבין ולהשכיל בנפלאות היצירה הנדולות והעצומות לאין תכלה, כדי להכיר גדולתו ורוממותו ולהודות לו על רוב טובו אשר הוא גומל בכל שעה ובכל רגע עם ברואיו, מן צבא המרום במרום עד הרכש הרומש על הארץ, כאשר האריך בעל חובות הלככות בשער הכחינה בתועליות הבחינה במעלת הבחינה הזאת. אבל במה יודע איוו הדרך אשר נלך בו להגיע אל רום המושכלות הללו, ואיך נשמר בהן מן המעות והמוקש, אם לא נתאסף להבין את דרכי השכל ולהשיגם כפי האפשר לנו, ואיך תכיר הנפש ותבדיל בין האמת ובין השקר, באיזה אופן תגיע ותעל מן המושכלות הראשונות הירועות לכל אדם כסבל כמשכיל מעלה מעלה מהשגה להשגה עד עלותה אל החקירות הנשגבות, תמנע בקצה הסטה אשר בידה מדבר החכמה העליונה הנפלאה והצפונה לישרים הולכי תם אשר אליה ישחוקק כל משכיל ירא ה' בתשוקה עזה מכוונת, ואם יתן איש כל הון ביתו באהבת החכמה בוז יבזו לו, והן אמת ונכון שהשכל האנושי לבד בלעדי התורה והקבלה לא תשביע נפש שוקקה להתעדן באור החיים, כי אם ישען על רוח תכונתו לבד בלי עזר ומגן התורה וקבלה, ימשש כעור באפילה ולא יספיקו לו דרכי ההגיון להשמר מן המבוכה והמוקש, כאשר קרה לחוקרים רבים ונכבדים אשר לא עליהם נגה אור תורת ה' מעולם. או אשר גבה לבם בגאווה וגאון רבעוט בתורת ה' ולאסר חכמתי העמוד לי כי נבונותי. הנה כשלו ונפלו במהמורות כל יקמו נוקשו ונלכדו בשח המעות והמבוכה. אמנם גם הבודד בתורת ה' והמאמין בדברי נביאיו וחכמיו באמת ובתמים לא בשביל זה ימלט מהצורך להבדיל בין האמת והשקר ולשמור את עצמו מהמעות באמונו ודעות וריגים ודקדוקיהם ופרטיהם ובכל מה שדרשו חז"ל מן המרות שהתורה נדרשת בהם, פעמים יצטרך לדמות דבר אל דבר ופעמים להבדיל ביניהם, פעם להכריח בראיה ומסופת ופעם לשקול בשלם הסכרא הנבוחה, פעם ידרוש האמת בינו לבין עצמו ופעם ישא ויתן עם המקשיב לקולו. ויש שיתולח עם החילק על דבריו, בכל האופנים הללו יצטרך, לדרכי ההקש והמסופת, להכריח

הקדמת המפרש

הבלתי נודע מן הנודע וללמוד הסתום מן המפורש. והכלל שכל משכיל וחכם יהי' מי שיהיה צריך שישתמש בדרכי התגיון הללו לעשות מהם הקשים ולחבר מהם מופתים נאמנים אשר לא יכזבו. ואם יאמר איש אחכם ולא אשתמש בדרכי התגיון, הרי הוא כאלו יאמר אעצים את עיני ואכיט בכוכבי השמים כמעל, או אדבר עם בני אדם ואכתוב ספרים ולא אשתמש בדרכי דקרוק הלשון, הלא כמצחק יתיה, ואתה תראה בפירושי לשעזר ז' מזה הספר, שכמו שישתמש איש בכלי הסבטא והדבור ואפשר שלא ידע איך יתנועעו השפתים והלשון והחך והשנים כדי להוציא ההברות ההן, או כמו שאפשר שילך אדם על רגלים מבלי שום על לב איך יתנועעו העורקים והעצבים ברצון הנפש להרים את הרגלים אחר אחר מעל הארץ, כן אפשר לחכם שישתמש בדרכי דקרוק הלשון או בדרכי התגיון ולא יתבונן עליהם להבין פרטיהם, אלא שעם כל זה לא מר מהשתמש בהם. וא"כ יאות למשכיל אוהב האמת שיבחן בהם כדי להשיג אמתותם ומהותם ולהרגיל את נפשו בחקירה הזאת, כדי שתישר את שכלו ותלמדוהו ללכת באורח מישור ובמעגלי צדק, ושלא לסור מדרך האמת ימין ושמאל:

וכי תאמר בלבבך הלא כל המלאכה הזאת התחדשה טאריטמו היוני ותלמידיו, ומה לי ולבן ניקומאכוס כי אשקוד על דלתותיו לשמוע סאתו אורח ההשכלה ודרכיה, הלא הזהירונו רבותינו הפוסקים מלגלות אחריו, ואסרו לנו לקרות בספריו כי הם ספרים חיצונים הממשיכים את הלב בסברות בדויות ודעות כוזבות, ואם בחכמי ישראל אמרו חז"ל אם דומה הרב למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפייה ואם לאו אל יבקש תורה מפייה, ומכ"ש באיש הזה אשר לא מבני עמינו הוא לא ראה אור התורה מימיו, ואם המצא ימצא בפיו דבר אמת, כמעט שיבטל ברוב הטעיות והשגיאות הנמצאות אתו? דע נא ידידי ירחק השם! כי לא לקרות בספרי אריסטו היוני אני מסיחך, כי אם לשמוע דברי חכמה מפי שר התורה רבינו משה בר מימון זצ"ל, אשר אסף ולקט אוכל מתוך הפסולת ונהג עם חיוני הזה כמנהג ר"ם עם אחר, תוכו אכל וקליפתו זרק, ואחרי אשר סקל המסילה והרים כל מכושול מדרך החכמה, ולא קבל מן החוקרים הנכרים כי אם דגרים נכוחים וישרים המזוקקים מכל סיג וחלואה ואשר אין בהם נפתל, וכדאי הוא הרב הגדול הזה לסמוך עליו ולילך בעקבותיו, ולא נירא מפחד הרשת המזורה על דרכי החקירה האנושית, אחר שידענו שהי' לכב החכם הזה שלם עם אלהיו מרובק בתורתו ובמצותיו, ומה גם שיש יתרון לכללי התגיון מעד שארי החקירות, אחרי שאינן תלויות בשקול הדעת ובפלאס הסברא, כי אם מבוארים ומוכרחים במופתים חותכים אשר לא יפול בהם שום ספק ומחלוקת, כאשר יארע בחכמות הטבע ואלהיות והמוסר אשר מעולם לא נסקה בהן המחלוקת וחלוקת הסברא

הקדמת המגיה

חֲכַמַת אָדָם תָּאִיר פָּנָיו (קטלת א')

נאום הצעיר יצחק הלוי : מה יקר דבר המושל אשר נשא משלו לרמות החכמה לאור, וזה כי כאורה כחכמה שתיהן לאל ידן להוציא הדבר מן ההעלם והתסתר אל הגילוי והראות, האי כי אורחיה האור יגלה ויראה העלויות מוחשי הראות, והחכמה העלויות האמונות והדעות כי אמת מסתקר תצטח וצדק מחכמה נשקף, ומן מוצא הרברים תשכיל ותדע כי כמו שהאור יישיד דרך לפני כל הולך דרך לכל יפול במהמורות, אך לא יישרהו עכ"פ להוליכו אל מחוז הפצו אם איננו מכיר את דרכו אשר בה יגיע אל מחוז הפצו, כן החכמה עם היותה אור המדע עכ"ז יתכן שילכו בעליה נתעה ושובב ולא ישיגו בה אמיתת המבוקש אם לא ידעו יושל דרכי המסתקר אשר הוא יובילם במישרים אל מנותת הצדק ואל גחלת האמת בלי משגה בכל מסתקר ודרוש, וזאת הידיעה נקראת מלאכת ההגיון, ר"ל מלאכת היישרת דיבור הפה עם הרעיון, כי רבים חכמים אשר אינם יודעי זאת המלאכה יקר מקריהם לפעמים שיבטאו בשפתם הסך רעיוניהם, אך כי תלמד את בעליה לרכר צחות בדברים העומדים ברומו של-עולם, ויותר מזה תלמד את בעליה כשרון החשגות הנכבדות, ר"ל איך יקשרו רעיון ברעיון לעשות ההקשים ההגיוניים, ר"ל להוכיח דבר מתוך דבר עד שהמשיג יעלה מעלה מעלה מהשגה הירועה אל ההשגות הנעלמות עד ירום ונשא וגבה מאד לחבין תעלויות חכמה, ובעבור שאין כחה כי אם להרגיל בדברי החכמה על כן נקראת מלאכת ההגיון, כי מלאכה היא ולא חכמה, ובלשון סקרא נקראת מומה?, וזה לי פעל ומס מורה מחשבה רעה בכל המקרא ובעבור היות זאת הידיעה אכן בוחן לנסות בה כל דבר חכמת בינה אם לא נכנס בה הכוב בשגיאה ע"כ נקראת מומה וענינו שמירה ממחשבת רעה, ככתוב לתת לנער דעת ומומה (משלי א'), וכל יודע סבין זאת המלאכה נקרא נבון יען על ידה ירע ללכת בדרכי החכמה להבין דבר מתוך דבר. וירעת היום והשבת אל לבבך מש"כ החוקר בס"הם: שהפעולות הטבעיות לא יתארו את

הקדמת המגיה

בעליהם בשרר השם התאר על פי מרותיהם הטבעיות אשר הטבעו עליהם בטבעם, ד"מ לא יתואר השור בשם ישר בעבור שאיננו עושה עול בטבעו, ולא תקרא השממית אודגת בעבור עשותה בטבעה הרשתות מעשה אורג לצור גם הזכובים, ולא יתואר הכלב בשם מהגדס בעבור ידיעתו בטבעו שבי' צלעי כל משולש יחד הם ארוכים יותר מהשלישי לבדו, וכן לא יתואר כל הולך על רגליו בשם סיכאניכא"ס בעבור יודעו להטות מרכז כובדו בכל פעם אל צד הרגל שהוא עומד, וכיוצא בזה בשאר הפועלים הטבעים שלא יתוארו על פי פעלם, כהיות כי לא בבחירה והשכל יעשו מעשיהם כי אם בטבע שהטביע בהם הבורא ית', וככה לא יקרא נבון מי שנטבעו עושה הקשים להוכיח דבר מתוך דבר בבלי דעת מלאכת ההגיון, והוא הרבר שאמרו ז"ל שבדור המדבר שהיו דור דעה לא נמצאו נבונים וזה כי בימים תהם עדין לא נודעה זאת המלאכה, וכל הולך בדרך תבונות בבלי דעת מלאכת ההגיון נקרא נבון על דרך ההעברה וההקל דא על צד האמת, ולפי"א א"כ שקולה המלאכה הזאת ככל הסוב אשר גפלונו ה', כי היא תתן לבעליה חלק כבינה ולהקרא נבון אמתי על פי פעלה, תלמד את בעליה דעת ודרך תבונות, תכין הדרך לפניו ללכת מחיל אד חיל בהשגות העיונים, צדק לפניו יהלך וישים לדרך אמת פניו לתבין תעלומות חכמה בדברים העומדים ברובו של עולם, תשמרתו מלכת בדרך עקש בכל דבר חכמת בינה, תנצרתו מהאטין בשוא נתעה, כלל הדברים יקרה היא מאנינים. והנה זה שלש פעמים נדפס זה הדבור עם פירוש הרב החכם מת' משה דעמיו, ומרוב חבת הקורש נמכרו עד אפס אנים בעיר כמעט, והנה רבים צמאים לשתות משוקת מזסתה, על כן ראיתי כי טוב להעלותה על סכבש הדפוס עם הפי' השלישי שכתב החכם הר"מ הנ"ל, והנה אנכי תרואה לתקן המעיות שנכלו בדפוס' הראשונים, גם שמתי עליו נוספות הגהות ופירושים גם תארתי תסונות ההיקשים בשרר הציורים למען חקל על התלמידים כי יראו בעיני בשרם כל הקש לסיניהו, גם הצנתי בו כללים חדשים לכל המונה מתמונות ההיקשים והכל בדרך קצרה וקלה למען ירוץ קורא בו.

דברי הדורש טוב לעמו יצחק הלוי

הקדמה

אמר מרדכי בר' אליעזר כומטנינו יעבש .

לפי שמעלת השאלה תהיה כיתרון מעלת נושאה, והדבר המעלה ראוי שיחוקק בו האדם כפי יתרונו, אם כן ראוי גם אנחנו שנשתוקק אל שאלתך האהוב הנחמד ר' יצחק הצרפתי, כי מאז אשר באת אלינו מקצות הארץ, ראינוך והיית חכם בתלמוד, וקראת עמנו גם מה עקראת מספרי התכונה, ועם זולתינו מעט מחכמת ההגיון, וכיכמת הטבע, ומפני קוצר הזמן אשר בין זה, ובין הזמן אשר בו יריך לנסוע—וברעתך לקרא עמנו כפר השמע—לא יכלת לקרא עמנו כלאכת ההגיון, ובקשת מסנו לעשות באור עליו כדי שיהיה נמצא ארך ביאורינו עליו, ועם היות שבקשתך היתה כוללת את כל ספרי ההגיון שעשה ארססו, וספר המלות שעשה הרב המורה ז"ל, מפני קוצר הזמן ומרדויותי הנמצאות אתנו כעת, לא יכולנו למלאות כל שאלתך. אמנם העתקנו שאלתך הכוללת אל חלק אחד מהשאלה, והוא זה הספר אשר אנחנו בו. ועם היות שהספר הזה הוא קצר בכמותו, אולם באיכותו הוא כולל יותר מכל ספר וספר מספרי ההגיון, כי כל ספר וספר מהם הוא חלק לכל, וזה כולל מהכל, כצורך אל שהוא רב התועלת מאוד למתחילים במלאכה הזאת, ואם יאריך לנו השם יתעלה את הזמן, נשוב לעשות ככל אשר שאלת מעכנו. אולם עתה נתחיל בביאור זה כשנביא שערינו אחד אחד, אחר נכתוב פירושינו עליו.

הקדמת הרמב"ם

אמר רבנו משה, בן כבוד הרב רבנו מימון זצ"ל: (ישאל שר אחד מבעלי החכמות התורתיות, ומאנשי הצחות והמליצה בלשון הערב, לאיש עין במלאכת ההגיון, שיבאר לו עניני השמות הנזכרים הרבה במלאכת ההגיון, ויבאר לו (ה) הסכמת אנשי המלאכה (ג) לפי מה שהסכימו עליו.

בוממינו

רמבמין

(*)הנה"ס נאום יתכן הלווי. אהנס כן דרך חכילי מסתברים, לחד חנורוכס לזיס מסכיל דגנר החכמה סזיל, אחר עסק גה עסק חגיגור הכוח, וזה חס נלזית וזס נתל ודמיון, אחר כן ענה הרחנים ז"ל גרלס חגיגור זס ונרלס חנורז ס' החורז אחר יחסס ללחד התלמידז, וכאלו יורה גיס מי כוז זס הרלוז לנוז פנימה לקיח אחריו גלנו, כי לז גלוזי כזיל ידנר סרז ז"ל ולז חלוזי פיו קרס, עכ"ה יתכן הלווי.)

אמר שאל שר אחד וגו', כי מהשר אל האיש לא תעשה לשון בקשה, ועם היות שלא יתחייב על כל מה שישאל דבר שיושלם חפצו, על כן הזכיר שש שר, כי יתחייב שיושלם רצונו: ואמרו מבעלי החכמות וגו', כי מלת חכמה כוללת גם המעשית, והזכיר שהי' בקי בתורות, להודיע ידיעתו בהקדר ידיעתו, ואם לא כן לא ישאל, כמו שנבאר בספר הסיפת כי כל לסודה וכל לימוד מחשבי אסנם יהיה מידעתה קודמת לתלמיד. והנה בחכמות התוריות יעשו הקשים אם בתנאים ואם בזולתם, וידיעת תנאיהם נעדרה מהם: ואמרו החכמות התוריות

(ה) הסכמת. כי בדברים כנוגעים בפנין כלחוס וסלשין, וגם נכחור סמלות שיסתמשו כסם החכמים, חין לנו לספזונן כי חס על מס שענס כסכמה חלל מניחי כלשון: (ג) לפי מה שסכסכומו עליו. (ווילקיסכליך חיצנר חיינגספחמן), כי נלמס חף שלשון

בלשון רבים, אפשר שירצ' על חלקי התורה, או שהיה בקי ביותר סתורת אמה אחת: אכנס אמרו מאנשי הצחות והמליצה וגו', הודיע לנו באיזה ידוע יגיע אליו המושכל, כי המושכל לא יגיע אלא בידוע, והוא אמרו בלשון הערב. והודיע לנו שהיה בקי בו בצחות, כי בזה היתה הבנת מה ששאל אליו נקלה, מפני שיש יחס בין דקדוק הלשון ובין המלאכה הזאת, כמאמר הרמס מדרגת סלאכת הגיון סן השכל מדרגת סלאכת הדקדוק סן הלשון: ואמרו לאיש עיין במלאכה ההגיון, בהסתר השם, כי כוונת השאלה לא היתה לשאל מסנו זה מצד חכמה הכוללת, רק מצד הסרסית דנזכרת. ואם היות שיש דברים במלאכה הזאת, לא יתבארו רק בחכמה אחרת, כחסר ההכרחי והאפשרי והנסמע והמאכרות העשירה וזולתם, לא יהוש השר בזה, רק שידע קריאות השמות ככה שהסכימו עליהם. ורכזו בה בהזכירו "עיין" להשיגו אותה עם שרשיה כרככה עיונית, כדי שיהיה כבואר לו מה שיבאר

הקדמת הרמב"ם

ושיכון בהם לשון קצר מן המלות . ולא ירבה (ג) לכפול הענינים , כדי שלא יארכו הדברים . כי אין כונתו לגדל

כומטיונו

בלי שום ספק ושגיאה : ואמרו שיבאר לו מעניני שמות , ירצה כי שאל ממנו שיודיע מעניני השמות , ושיבאר אותם לו גם כן . והוא אמרו ויבאר לו הסכמת וגומר : ואמרו מעניני , ירצה הבלתי ידועים לו , אבל בבאורם יבאר לו הכל . ואמרו הסכמת אנשי המלאכה , ירצה כי הלשון הסכמי לא טבעי , ואחרי שהוא ככה אפשר שיסכימו בהעתקתו אל עניין אחר מזולת מה שיוורה עליו בהסכמתם בהנחתו הראשון , כשם נושא ונשוא , שהנחתו הראשנה על נושא סבל ,

וחעתיקוהו על ההתחלה והמותחל , וכמו השולל שהנחתו הראשנה הוא לשלול שלל , והניחוהו על הפך המתייב , וזולתם הרבה עד שרובם הם ככה . ואמרו ושיכוין בהם לשון קצר מן המלות ולא ירבה לכפול הענינים כדי שלא יארכו הדברים וגומר , אין הכונה הנה הכפל , כי זה לא יעשה בלמוד המופתי , אולם כוון בדבר האורח הבלתי כפול ואם הוא ארוך הוא שאל לדעתו בקצור , ואם קצר לא יכפלוהו עוד כדי שלא יאריך . ואמר ולא ירבה , כי לפעמים הענינים יכפלו אבל לצורך , אמנם ברובו כיון שלא יכפלו שלא לצורך המכוון , ואם אפשר שיכפלו לצורך המלאכה , כי אין המכוון חצה לדעת כל המלאכה כללית ופרטית . והזכיר הנה יגדל כבודו , להודיע כי מה שלא רצה ללמוד כל המלאכה ואם תצטרך אל הקדמות רבות , לא נחשבה לו התרשלות ועצלה , אבל משני שהיה לו כבוד גדול בעניני העולם , כאשר יש לשרים הגדולים העובדים את המלך ואין להם פנאי להפנות מהם שעה גדולה , וההקדמות המונחות בזה הם רבות צריכות אל זמן גדול , לכן אין כוונתו ללמוד כל זאת המלאכה , שאלולי היה ההתרשלות מצד העצלה , לא ינה ראוי שישמע שאלת אדם כזה , האיש אשר עיין במלאכת ההגיון , אם היה שר . ואמרו שההקדמות המונחות ללמוד המלאכה הזאת רבות , כבר נסתפקו הרבה בזה מעניני דבריו , והוא שההגיון הוא כלי לכל החכמות ובלתו , לא יוכל האדם להכיר האמת מן השקר

רמבמין

סקודש יקרא לכל דבר נשמו כנאות לו ולפי טבעו , וכוא טלשון סאחתי כנ"ט בעל סכוורי . מ"מ כמלאכת הסגיון אין לנו כי אם ללכת במסלך הסכמה , כי פעמים סונחס כונת סמיכס נלשון על ענין אחד , ובעל הסגיון יעקיקסו על ענין אחר כפי כוורך כמלאכת אשר כוא עוסק נס , ד"מ תיכונת ססחלס וספור סוכריס כפרק סנא אין ענינס כסגיון כאשר סונח נלשון , כידוע לכל מסחיל , ואין זכ כי אם ססכמה כרידח מנעלי ססגיון : (ג) לכפול סענינים . כמו טעשו סנמסכיס אחרי מפרטי

הקרמת הרמב"ם

כבודו ללמוד המלאכה הזאת. למה (ד) שספר לו ממנה, כי ההקדמות המונחות למי שירצה ללמוד המלאכה הזאת רבות. אבל היתה כונתו; ידיעת הסכמתם (כ) ברוב השאלתם, לא זולתה. ועתה אתחיל בזכרון מה שתכסוף ואומר:

רמב"ן

אריסטו שסרבו לספרו עד למאוד, וילאכ הקורא כרוכ דברים אשר אין לכס ק"ס: (ד) שספר לו זמנה. משום שספיקון אשר במלאכה סכיא, וסוף אמרי שלא ישפדל כי אם במכמות סוריות, איננו חסן לגדל כבודו במלאכה סכיא, כי אם לדעם ולסכין סמלות שיספדלו כסן בעלי המלאכה סכיא: (ס) ברוב ספאלתם. כי בעלי סכיא על כרחם ישפמסו במינות מושאלות, כפי אשר יספיקו לכסמס סכין, אחרי שפנימ סלכון לא יסום על לבו למדש שפנת נכדלים לזוך מלאכה סכיא:

הקיש הוא בעצם לא במקרה, סצד סה שקרה לחמר הזח הנמשל, אולם בלומד לא יתכן זה אם לא שידע חמר האפשר והמחוייב והנמנע וזולתם, ואלה לא יתבארו רק במלאכת הפלסופיאה, וכן ידיעת המאמרות העשרה לא יתבארו רק עם מה שאחר הטבע, ואחר שיתבאר העניין אז ידע בעל ההגיון איך ראוי שישתמש בהם באמת מלאכתו, ואין זה התחייבות הסבוב כי לא יהיה מצד אחד, אחר שהדבר האחד בעצמו אפשר שיעיין בו האדם מצדדים מתחלפים, כאשר תעיין במלאכת הטבע את גוף האדם מצד נפלו בתנועה זמקנחה, והשני, ומלאכת הרפואה תעיין בו מצד שיהיה כריא ויסוד מהבריאות, ואפשר שיעיין בו החכם בתשבורת מצד שהוא נצב הקומה, ויפול ממנו צל בחקרו על כמות הצללים. ואמרו אבל כוונתו ידיעת הסכמתם וגו', אין זה כפל למה שאמר למעלה, ויבאר לו הסכמת אנשי המלאכה, כי שם הודיע ההעתקת ההנחה הראשנה אל המוסכם השני, ומה הודיע שלא אל כל המוסכם השני אבל אל רובו, כי יש דברים שהשאלותם אל יותר מדבר אחד, וכונת זה השר שידוע לו הנמשכים ברוב. ואמר לזולתו, רצה בו, ואם יתחייב אל המלאכה הזאת ידיעה זולת זאת. ואחרי שכברנו זאת ההצעה נאמר שיש שהעניינים בספר זה אומרים: שמזאת ההצעה, הלה הרב את החבור הזח בשאלת השר, ואם לא

בומיניו

וא"כ בהכרח למודו יהיה קודם ששאר החכמות, כי הוא מצטרך אל החכמות, ואין החכמות מצטרכות אליו, ולמה יאמר הרב כי ההקדמו' הצריכות ללמוד מלאכה הזאת רבות? והנה התשובה בזה, כי ההגיון ואם הוא קודם מכל החכמו', אבל נושא ההגיון לא יתבאר כי אם בחכמות, כי כשתפשיט ההגיון מנושאו לא יתבאר ברוב העניינים בלתי ספיקא, ואם אריסטו המסיל את חתמונות באותיות, היה כרי להודיע שחייב תולדת הקיש הוא בעצם לא במקרה,

כוממינו

היה המעשה ככה, אבל כוונת הרב בזה השער היה לבאר אלה השמות כמו שבארם, ונתן הסבה כי כך רצה השם, וזהם אומרים: כי כך היה המעשה, סוף דבר בין היה בין לא היה, כוונת הרב בלשונו בהצעה הזאת הוא להורות על מה שביארנו, ואם לא היה, כיון שאלו היה, היה ראוי על הסדרגה הזאת: .

פתיחה

אמר המגיד: חכמת מלאכה סגנון כאשר זכר הרב בסוף המאמר, לסיפור הנפש במחלות ולסרגיות לנחון בין האמצ וינין השקר, ולום השחל והסקיד על מחשבות בני האדם, וגם על מולא שפסם עד שיפטר המחשבה (וכיף שינוי הנפש בפנימיות ורעיונות שהם מחשבות והמושכלות, שהלמות והסרכורים והדמיונות, המיוחסים כלם אל כחה המחשבי), סקרא נפי השכמים סדנור ספנימי, ותקן גם את הדנור הכינוי (וכוף כמנטא אשר יקטא האדם בשפתיו ויוליא מצי' את העולם על רוחו, למען ישיג המשכיל דרכי המחשבה והסקס ולסנין דבר מסיך דבר, וילמוד לכלכל דבריו כראוי) עד כי יבין השומע את כל אשר נגב המדבר מבני תוכפת וגרעון כלל. וסנס סוחתתת סן או מוחשות סנולדות באמנות ככרגשית מבלי לורך אל משפט סשכני, כשמיעת סקול, וראית האנע, ומשום המחשבים (וככרגשת הרעיון והאמון וככאב וסנתח ודומיכס, אשר על ידס הקשעל נפש סחי והרגיש את שנוי סגוף ומקרוו ככרגשה גרידא, מבלי לורך אל סועל כשכל או סתנוכס). או שיוסף עליסן סועל כשכל ויחבר שני מוחשים כאנע, ויאמר ד"מ, ככנור משתיע קול, סעורב סחור, או אין ככנור משתיע קול ודומיכס, ולנס ימלאו ככל משפט על המשע שני דנרים, וכס שני סמוחשים אשר תרכיב או תפריד כרעיוניך, כנון סעורב וכסחרות, ככנור וסקול וכיולא כוס. וסנס כדבר אשר מצנו סתחלה הדנור, כנון כמשל שלפנינו ככנור או סעורב וכיולא כוס, יקרא למדקק סערבי סתחלת כדנור, ולנעל מלאכה סכניון יקרא נוסא, וכדנר אשר יחסס אל זאת ססתחלס, כמו כמשל שלפנינו סשמעת סקול, או ססתחרות, יקרא למדקק סערב, ססור ססתחלס, ולנעל מלאכה סכניון, סנשוא, וסנס סרוב סולך ומנאר לך את סשואת סאלו:

מלות הגיוון

שער א

ה שם אשר יקראו (ה) מדקדק הערב התחלה, הוא אשר יקראו בעל מלאכת ההגיוון (כ) הנושא. ואשר יקראו המדקדק (ג) ספור ההתחלה, הוא אשר יקראו בעל מלאכת

כומטינו

שער א אשר השם אשר יקראו המדקדק הערב, ובקצת ספרים כתיב התיבה, והוא יותר מדויק, כי התיבה הוא כסוג לשם ולפעל, וההתחלה תהיה לפעמים השם ולפעמים הפעל, ולא תאבה לשמוע לדברי האיסור כי הפעל לא תהיה התחלה, ומענו כי השם הוא כמו עצם, והפעל כמו המקרה, ולעולם המקרה הוא נשוא על העצם, וזה כי אין נשיאות נושא המשפט ונשואו כנשיאות המקרה על העצם, כי דבר אחר הוא הנושא המשפט, ורבר אחר הוא הנושא למקרים, כי הנושא למקרים הוא העצם, וכן השם. אולם נושא

רמבמין

שער א (ה) מדקדק סעכס, בעל לשון סעכנייס: (כ) כנושא. סוף סדנר אשר אליו נתייב או אשר ממנו נשגול דבר מה, ויקרא למדקדק סעכס סכתלס בעבור שמתנו סכתלס סדנר וכמאמר, כי מיליות סמסוסר על דבר מנלפדי סדנר סיסוסר עליו נמנע. וחסר לש סיתס סקול או ססתרות או סעסס, על כרחק סתיססו חל דבר מה, ויכיס סדנר ססיל סכתלס כמאמר, ונעלי סגיון יכנסו נסס נושא סמל, וסכל חלד: (ג) ספור סכתלס. סוף סדנר סמדוכר על סכתלס ססיל אשר קראנוס נושא, כגון סקול וססתרות וכו' סמיתס חל סכנור

המשפט הוא ההתחלה הידועה אשר תשיא עליו ההגדה המושכלת מציאותה על ההתחלה, כי אמרנו ראובן הולך, הנה ידענו את ראובן הנושא ההליכה, אולם לא ידענו אם הוא הולך או בלתי הולך, ובא המשפט והשיא עליו את ההליכה והוריענו שהוא הולך, וכן אם היה בלתי הולך, וכאשר הפכנו את המשפט והיתה ההליכה ידועה אצלנו ראשנה כאלו ראינו אדם הולך, ולא ידענו מי הוא אם ראובן או זולתו, ובא המשפט והוריענו שזה ההולך הוא ראובן, אמרנו שנושא המשפט הוא זה ההולך ונשואו הוא ראובן. וכן בפעל העבר שנאמר זה שילך הוא ראובן, כי בכל אלה ראובן הוא הנושא המשפט, והפעל נושא, וכמו שהשם לפעמים הוא נשוא, כי אין הפרש כמו שספסר והולך, כן הפעל לפעמים יהיה נושא כאשר באינו, ואם אירסנו כתב בס' הסליצה שסכגולת המלה שתהיה הגדה לא כוגד עליו, אמר זה על הרוב, כי אין הסגולות האלו סחסגולות האמתות, וכן רוב הסגולות הנאמרות כסאר האמרות כסגולות העצם והכמה אינם סחאמיתיות, כי הסגולה האמיתית היא שתמצא למין כולו ולכדו ובכל עת, אבל

מלות הגיון שער א

ההגיון (ד) הנשוא. בין שיהיה הספור (כ) שם, או (ו) פועל, או (פ) מלה, או כלל, כל זה יקרא נשוא. ואין הבדל בין שיהיה הספור חיוב או שלילה. דמיון זה אמרנו: ראובן עומד, נאמר: ראובן, נושא, עומד, נשוא. וכן ראובן בלתי עומד, נאמר: ראובן, נושא, בלתי עומד, נשוא. וכן כאשר נאמר: ראובן עמד, או יעמוד, נאמר אנחנו, ראובן, נושא, עמד או יעמוד, נשוא. וכן כאשר נאמר: ראובן בבית, ראובן, נושא, בבית, נשוא. וכן כאשר בא

כוממינו

רמבמין

או אל סעורב: (ד) כנושא. כללו ינשא על שם כנושא, כי אין לו מניחם בלפני בנושא: (ס) שם. פעמים שנכנס סדבר כמיוחס אל כנושא ע"י כסידס כנקראת אלל המדקדקים שם, ד"מ יעקב איש חס, יכיס יעקב בושא ואיש נושא, או ראובן ככורי, יכיס ראובן נושא ככורי נושא, או ראובן עומד, כמו שזכר סרב, כן ספועל כנימוני בלס"ק דינו כדיון שסס: (ו) סועל. ד"מ ראובן עמד: (ז) מלס. ד"מ ויסי כן, וכוא אחריו. יכיס תיבת כן או אחריו נושא כמאמר זכס נקראים מלות. וכנס במכל שזכר סרב משמע שנמאמר ראובן בטיח או בחוף יכיס כנסנא מלס, כי אחרי שזכר סרב משל לפועל, ומשל לשם, גשא משלו ומאר גס על במלס, כגון ראובן בניס, וכאמח בלס"ק אין זס משל אלל לשם, כי תיבות בניס וכחוף למעלס ולמסס סס שמות ממקראי סס אותיות כשמוס כמו שזכר כשער י"א מוס כמאמר. ולכן עזכסי אס סמשל שזכר סרב וכמרתוי במלות כן, ואחריו. וכאמח בלסנוס סעמיס סוסכס לכשחמש כמלס, שאס חשאל ד"מ אנס ראובן, סענס (דריקן או דרויסן, אכען או אונטן) זכסו מלס, ואולי גם

המלה הנאמרת על המלה היא החלק הראשון מחלקי הסגולה. וכבר השכילו זה רעיוני אלןכספי באמרו, ואם לשעמים יתרחב הלשון ויאמר זה ההולך ראובן, והרב ע"ה בנראה בדמיונו הניח הדבר בתיקו ולא הכריע בנראה, אבל דעתו היא כמו שבארנו. ויש לפרש השם אשר שאל השר לפרש לו הסכמת אנשי המלאכה במה שזירו השמות, בין שיהיה השם התוא שם, ובין שיהיה פעל נגזר משמו, הוא בכלל בשם, כי שאלת השר היתה לבאר לו מענייני השמות והסכמת אנשי הקלאכה עליהם, והנה דמיונו באמרו בין שיהיה הספור שם או פעל ולא אמר בעד הספור דבר, והביא דמיונו בחיוב ובשלילה על הספור, כי המספר לא יתואר בחיוב ובשלילה, כי המשמש בבחינת נשואו יהיה מחייב או שולל, ולא בבחינת נושא, וכשהביא הדמיון הביאו על השם ר"ל הביבותי אשר עושה את המשמש שלישי, כי גם לזה יקראו אותו בעלי המלאכה הזאת שם, וחביאו גם על הפעל באמרו ראובן עמד או יעמוד, והביאו גם על

המפור (ח) בכלל, אם בשם, אם בפעל, או מה שהתחבר עמו, כל זה נקראהו נשוא. (ט) וכלל הדבור המרכב מהמפור והמספר מפני, היה חזוב או שלילה, ר"ל: הנושא והנשוא יחד, יקרא משפט או גזרה. ויקרא ג"כ המאמר הפוסק.

כומטינו

המלה באמרו ראובן בבית כי הבית המשרת הוא המלה, ואם המלח הוא הפעל כדברי אריסטו, אולם רבינו משה ישתמש בו במקום האות, אבל בכלל לא הביא דמיון רק החליט ואמר וכן כאשר בא הסזור בכלל, ורצה בזה הכלל כלל שמות או פעלים או מלות עמהם או עם אחד מהם. והסבה בזה היא, כי הכלל איננו דבר אחר זולת קבוץ חלקיו, וכאשר נתבארו חלקי הדבר בפרט יהיה הכלל מבואר בקבוץ אותם החלקים, וכשתקבץ החלקים אשר נתבארו בשם ובפעל ובמלה יהיה דמיון הכלל. וכדי שלא ירצה לכפול העינינים כפי שא"ת השר לא קבצם בדמיון, ואם כפלים בדמיון אם היו מלות המשמש רבות, באמרו ראובן העברי אשר היה בבית שמעון הרב בנו של לכן הארמי, כי הנה הוא השם והפעל והמלה, אין זה כי אם כפל לא רבוי כפל. ואמרו והמשפט יש לו שני חלקים, כי לא יתחייב אם הנושא והנשוא יחד יקראו משפט להיות גם ההפוך נמצא צורך כי המשפט יהיה בעל ב' חלקים לבד, מפני שאין המחייבת הכוללת צודקת בחפזכה, ואם לא נזכרה מה חומה כי באורו על נושא ונשוא, וכן על כל המשפט ועם היות שאין נושא ונשוא, ר"ל כאשר נאמר שהמשפט הוא נושא ונשוא או הנושא והנשוא הוא משפט אבל הוא מורכב הרכבת ביאור ותנאי, מכל מקום מפני שלא הקדים לבאר המשפט אבל באר חלקיו קודם מטנו כי הם הקודמים למורכב, באר אחר כן את המשפט שהוא בעל שני חלקים ויתחבד בנושא, או כדי שיחבר עמו ואם היו מלות המשפט רבות, הקדים ואמר כי הוא בעל שני חלקים. ובדמיון שהביא לזה הודיע כוננו על שהנושא יתחבר

רמב"ן

בלשון הערכי כן, וסיס לו למעתיק לסרגיש נוס, אחרי שלא טעתיק כי אם לנעלי לס"ק ולכס בניית ותחוך שמוס ולא מלות: (ח) בכלל, כלומר אם לא הים הנשוא מבואר כטעם, כי אם מוכן מכלל הקודם או סתמאמר, דומס למס שאמרו חז"ל לאו בפירוש חיתמר אלא מכללא, ומאלנו כוס במקרא, נקטי כיום דבר כ' אל משה שלא נזכר מה הים, ואלא שסוף נמשך אל הקודם ומוכן מכללו. וכן יסי אור, ר"ל יסי נמאל, כי מלת אור הוא נישא ומלת יסי מקשרת הנושא עם הנשוא אשר יחסר בכתוב ומוכנת מכללס, שסוף מלת נמאל, וכדומה: (ט) וכלל הדבור וכו', כלומר הדבור אשר יכללס הספור זכמסופר או הנושא והנשוא יחד, יקרא משפט או גזרה. בין שקשרת הנושא עם הנושא, ואמרת יש לנושא פלוני נשוא פלוני, או שהכללת ביניסם ואמרת אין

מלות הגיון שער א

והמשפט ג"כ יש לו שני חלקים, הנושא והנשוא (י) ואם היו מלות המשפט רבות. דמיון זה, אמרנו: ראובן העברי אשר היה עומד בבית שמעון, הרג בנו [של] לבן הארמי, הנה אנחנו נאמר: זה המשפט. נושאו, ראובן העברי אשר היה עומד בבית שמעון, ונשואו, הרג בנו [של] לבן הארמי (יא) והקש

כומטינו

רמבמין

עם השעל והמל, ויקראו הכל נושא, ופה הכריע ברמו ואם בבאורו לנושא ונשוא לא באר רק הנושא לבד שבהתחבר עם כל מה שיתחבר יקרא נשוא, אבל בעד הנושא לא הודיע לנו דבר ו והסבה כי זה היא מפני שרצה להודיע בעניין החיוב והשליל' שאין הפרש, וזה לא יהיה ביחס הנושא רק ביחס הנושא, לכן

באר שם כל ענייני הנושא היא שוה בחיוב ובשלילה, אולם בענין הנושא שאין לו יחס בחיוב ובשלילה הניחו עד פה ולא יכול לשוב לבארו מפני עצמו, ועוד יזכירוהו דנה כי היה זה רבוי כפל, אבל כיון שלא היה לו יחס הניחו, וכשבאר את המשפט הודיע גם את הנושא ובהכרח באר גם את הנושא בדמיון, ולכן אמר והקש על זה, מה שלא אמר בשום דמיון אחר לרמוז אל ענין הנושא אשר לא התבאר קודם רק בדמיון הזה, כי גם הנושא יוכל להיות בעל חלקים רבים. ואם ישאל שואל ויאמר למה התחיל רבינו משה לבאר הנושא והנשוא ולא ביאר התיבה אם היא פשוטה או מורכבת קודם לכן, כי זה הוא יותר פשוט מן הנושא כי הנושא לא יהיה רק אחר שהוא תיבה פשוטה או מורכבת? התשובה בזה, כי הרב ז"ל לא רצה לבאר רק השמות העושים תועלת כמלאכת הגיון. אמנם התיבה אם היא פשוטה או מורכבת, לא תועיל ולא תזיק, אחרי שהצר השוה שבהם הוא שלא תורה עם אחד מחלקיה על מה שתורה בכלה, איך שוה היא במשטה בהתחברות ההקש בין אם תהיה פשוטה או מורכבת ואם נתבארה באורך, אבל כוונת הרב לקצר. ואמרו בין שיהיה הספור וגו', כי ההגדה והספור נדרשים הם. ואמרו או מלה, ירצה בו על האות ואם אין האות לכונו נושא אבל הוא נושא עם מה שיתחבר עמו, כאמר במשלו ראובן בבית כי בכית כלו נושא ר"ל הבית עם הבית ביחד. ואמרו ואין הבדל, כי החיוב והשלילה לא יוסיפו ולא יגרעו בענין הנשיאות כאשר לא יוסיפו ולא יגרעו בענין הצדדים, כי אמרנו האדם חי הוא מחויב, וכן אם אמרנו האדם אינו חי גם הוא מחויב, וכן

מלות הגיון ש: ר א

על זה. הנה כלל השמות שעניניהם מפרשים בזה השער, ארבעה: (א) הנושא, (ב) והנשוא, (ג) והמשפט, (ד) והמאמר הפוסק:

כומטיונו

אם אמרנו האדם אבן הוא נמנע, ואם אמרנו האדם אינו אבן גם זה נמנע, כי אין אנו מביטים אל החיוב ואל השלילה, אבל אל יחס החיוב האדם ואל יחס אבן אל האדם, ואם לא הביא ברמיון החיוב והשלילה כי אם אל השם לבד, המפיק לו זה כי ממנו יודעו הכל שלא יוסיף ולא יגרע בענין הנשיאוי. ואמרו וכלל הדבר המורכב וגו', כי יצדק על כל אחד משניהם שאינו הכל ולא יצטרק שאין שניהם הכל כי מה שיצדק על הדבר מורכב לא יצדק עליו בהיותו נפרד. לכן אמר וכלל, ואמרו היה חיוב ושלילה להודיעך שכל נשוא אם יתחבר עם הנושא יקרא משפט, ולא הנשוא הסחייב לבד:

רמבמין

זוה: (א) הנושא. (ב) ע (סוביעקט): (ג) הכנשא. (פרעדיקאט): (ד) וסמפט. או המאמר הפוסק (אורטיוול או זאטן, יודיווס, פרופוזיציא): פתחה בשער הזה ידקק כרצ אחרי כל תיקות המאמר או המשפט, כדי ליחד לכל אחד מה מיוחד, ולנאר את כל משיגים נפרע. זכנס אחרי שמעתי שכל משפט מורכב מנושא ומנשא, ע"כ שתיחד נדנור סתיוני סימן לנושא וסימן לנשא, וסס התיבות אשר בהשמעם תתעורר נפש השומע להעלות על רוהו הליורים וסרעיונים ההס ולהסקיף עליהם, ולריך שתוסיף על שניסם עוד סימן סהנור וססרכנס, או ספרוד וסססנגדוס, כי נלמך הדס חי או חכן מרגיש, לא ישמע ממנו השומע יחס הנושא עם הכנשא לא כסרכנס ולא כססנגדו, ולריך ח"כ סהרמוז לסשומע את כונתן אינו מרגיש, וזכו הנקרא כפי נעלי יודע יחס הכנשא אל הכנשא הכחיוכ סוה חס כסלילכ, ולכד מוס חלטרך עוד לסימן אשר על ידו יבין ששומע חס ספרת סספור ססיה מכל אישו מין הנושא או מקלסס, ויקרא לנעלי כסגיון כמות סמפט. מעסה סימני סמפט ארבעס. סימן כנשא וסימן כנשא. סימן כחיוכ או סלילס וכוא כליכות. וסימן ככללי או ספרטי וכוא סכמות, ד"מ כל א' סוה ז'. יכיס כל סימן ככללות. א סימן כנשא. הוא סימן כחיוכ. ב סימן כנשא. קצת א' אינו ז' יכיס קצת סימן סכמות. א סימן כנשא. אינו סימן כסלילס. ב סימן כנשא. ולפעמים סרכיו כעלי כלשון ז' או ג' סימנים כחיוכ חס, כאשר תראכ נדכרי כרצ כשער כוס כשערים כליכ:

ותאמר ד"מ סאדס סוה חי או חכן וסגיון חיוכ סמפט, כי על ידו יודע יחס הכנשא אל הכנשא הכחיוכ סוה חס כסלילכ, ולכד מוס חלטרך עוד לסימן אשר על ידו יבין ששומע חס ספרת סספור ססיה מכל אישו מין הנושא או מקלסס, ויקרא לנעלי כסגיון כמות סמפט. מעסה סימני סמפט ארבעס. סימן כנשא וסימן כנשא. סימן כחיוכ או סלילס וכוא כליכות. וסימן ככללי או ספרטי וכוא סכמות, ד"מ כל א' סוה ז'. יכיס כל סימן ככללות. א סימן כנשא. הוא סימן כחיוכ. ב סימן כנשא. קצת א' אינו ז' יכיס קצת סימן סכמות. א סימן כנשא. אינו סימן כסלילס. ב סימן כנשא. ולפעמים סרכיו כעלי כלשון ז' או ג' סימנים כחיוכ חס, כאשר תראכ נדכרי כרצ כשער כוס כשערים כליכ:

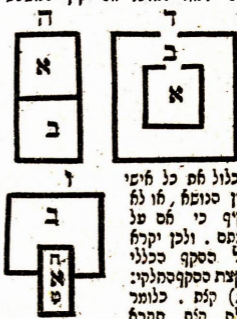
אדם חי. וזה נקראתו מחיב"כללי (ג), ונקרא כל (יהקף הכללי המחיב. ופעמים יהיה שהמשפט המחיב יחייב הנשוא לקצת הנושא, כאמרך: קצת האדם כותב. וזה נקראתו מחיב חלקי (ג), ונקרא קצת ההקף החלקי המחיב. ופעמים יהיה שהמשפט השולל ישלול הנשוא מכל הנושא, כאמרך: אין אחד מבעלי החיים אבן, וזה נקרא השולל הכללי. ונקרא

כוממינו

לא יעייין שם בזה היחס רק מצד שהוא נמצא בפני עצמו, ולכן אמר בין שיהיה הספור חיוב או שלילה, ולכן אמר מחיב או שולל, וכן בדמיון שהביא שם על השלילה, אמר ראובן בלתי עומד ואמר בלתי עומד נשוא, ולא אמר אין ראובן עומד, כאשר הביא הנה באמרו אין ראובן חכם, מפני שהנה עיין בהם מצד היחס אשר בין חיוב הנשוא לנושא או שלילתו מכנה, ושם עיין בהם מצד התיבה בעצמה, ואם היתה חיובית או נחבד סתם מלת השלילה, ולכן רצה להודיע לנו בענין המשפט מצד היחס אשר בין נשואו ונושאו בחלוקה ההכרחית, והוא אמרו אם שתחייב בו דבר וגו'. ואמרו אם שתחייב וגו', ורצה הנשוא לנושא, כי החיוב והשלילה בכלל איכות המשפט הוא בכחינת הנשוא, אולם הכולל והחלקי כמות המשפט הוא בכחינת הנושא, וצדדי המשפט ר"ל האיפשר והמחויב והנמנע הם בכחינת שתיים, ואמרו ופעמים יחייב, ורצה כי יש הקיף אחר גם כן. ויש לשאול כי אחרי שכמות המשפט הוא בכחינת הנושא, ואיכות המשפט הוא בכחינת הנשוא, והנשוא קודם

רמבמין

ויסי' ב מקום נחתי' וא מדבר, ע"כ סאמר כל א חיינו ב, וזיור בו כהמור דמו לשולל סחלקי ג"כ כי תלמי' קלת א חיינו ב וכוא נקודת ט, וסכן ארבעת משפטי בעלי הסקפים וסיס רגיל בליוס כי תלטרך אליסס בשערים סנאיס וסקל מעליך טורה סעיון. עכ"ס. יתק סלוי): (ג) ונקרא כל, כלומר מלת כל תקרא ססיק סכללי, כי מלות כל וקלת כמו סקף גדר סמשפט, אחרי שגל יס ירמו סמדנר סס יקיף סמשפט

ויכולו סס כל איסי מין סנושא, או לא יקיף כי סס על קלת. ולכן יקרא כל ססקף סכללי וקצת ססקף סחלקי: (ג) קלת. כלומר מלת קלת סקרא

ססקף סחלקי סמחייב, וכן מלות אין אחד ואין כל נקראו ססקף סכללי

מלות הגיון שער ב

אין אחד, ההקף הכללי השולל. ופעמים יהיה שהמשפט השולל, ישלול הנשוא מקצת הנושא, כאמרו: אין כל אדם כותב. או קצת האדם בלתי כותב. או אין קצת האדם כותב. וזה נקרא החלקי השולל, (ד) ואין הבדל אצלנו באלו שלש הלשונות בשלילה החלקית, אבל אנתנו נבחר תמיד, שתהיה לשוננו בשולל חלקי: אין כל, בלתי כללי. ונקרא אין כל ההקף החלקי השולל. ויהיו ההקפים ארבעה: כל, וקצת, ואין אחד, ואין כל, ויהיו המשפטים בעלי ההקפים ארבעה: מחייב כללי, מחייב חלקי, ושולל כללי, ושולל חלקי. ואם לא יתבר בנושא המשפט הקף כלל, כאמרנו: האדם כותב, קראנו זה המשפט סתמי, רצוננו לאמר: שהוא סתום ולא נגדר בהקף, (ה) ודינו אצלנו בדין החלקי תמיד, בין מחייב או שולל. כי אמרנו האדם כותב, (ו) כמו אצלנו כח קצת האדם. וכן אמרנו: אין האדם כותב, (ז) כאמרנו אין כל האדם כותב. וכאשר היה נושא המשפט (ח) איש נפרד, כאמרנו: ראובן חי,

רמב"ם

בומבינו

כשולל: (ד) ואין סבול אלנו. ר"ל שלש לשונות סללו, אין כל, וקצת בלתי, ואין קצת, כוונתן שום. אבל אנתנו נבחר תמיד בלשון אין כל, או בלתי כללי, שכוף קצת ובלתי, אבל בלשון כשלישי אין קצת, כמעט שכוף נועט לשולל כללי: (ט) ודינו אלנו. כלומר לנו בעלי מלאכה סכנין שום כמאמר ססתמי לאמר חלקי: (י) וסוף משפט ססתמי מחייב. דינו כדן קצת כאלו כותב, וסוף משפט חלקי מחייב: (ז) וסוף משפט ססתמי שולל. דינו כדן אין כל כאלו כותב וסוף משפט חלקי שולל. כי כל עוד שלא נגדר בספק כללי בסירוס, אין לנו לתפוס כי אס כמועט, ויכיס דין ססתמי כדן חלקי: (ח) איש נפרד. יחיד, כענין מס

בסבב מהנשוא ברב העניינים, ולא כמד היותם מצטרפים, כי מסגולת הסצטרפים ההתהפך בשווי רק מצד כי המציאות יאמר על הנושא ראשונה או היריעה אם היה הנושא כששטמי, ואיפשר שתהיינה גם שתיים היריעה והמציאות, ואם היה הנושא עצם אחר יאמר על הנושא, אם כן למה לא חתחיל הנושא במצד המשפט מצד כמותו ראשונה, אחר מצד איכותו אבל עשה הפך זה? החשובה בה, כי המשפט לא יקרא משפט אשר הוא כאמר פוסק, כי אם מצד בחינת נשואו, כי אם היה נשואו תפלה או חנה או ישאלה ובקשה לא יקרא זה משפט, מפני שאין משל-אם בקשנו מראובן ואמרנו לו ראובן צא לטהר בשוק לא

או שבעין חכם, ולוי כותב, קראנו זה המשפט (ט) האישי .
 והיו חלקי המשפטים ששה בהכרח, אם מחיב כללי ,
 ואם שולל כללי, אם מחיב חלקי, ואם שולל חלקי .
 או מתום—וכתו כח החלקי, בחיוב או שלילה—או אישי,
 והוא ג"כ יהיה מחיב או שולל . ואנחנו נקרא מה שיורה
 עליו המשפט, (ו) מענין הכללות והיחוד, (יא) כמות המשפט.

רמב"ן

בוממינו

יהיה זה משפט, מפני שאין לו נשוא,
 ואם שם ראובן הוא נשוא במשפט,
 אולם כשיש למשפט נשוא בהכרח
 הוא משפט. ואמרי שאין לו נשוא,
 ארצה בו לחיוב את המשפט
 להיותו מקבל האמת והשקר, ומפני
 שהמשפט הוא תלוי בנשוא על זה
 ביאר אותו מצד איכותו בתחלה,
 ואמרו וזה נקראהו מחייב כללי,
 ירצה בו מצד נשואו ונושאו. ואמרו
 ונקראהו כל הקף הכללי, המחייב
 ירצה כי מלת כל לבדו יורה על
 המחייב הכללי. ואמרו ונקרא קצת
 ההקף החלקי המחייב, ירצה כל
 עוד שלא תחובר השלילה עמו .
 ואידיעך הנה דבר הצטרך לרעתו,
 והוא, כי כאשר תרבר הנושא עם
 הפעל המשפט הנעשה מהם הוא
 מחייב ולא יצטרך תוספות אות
 לעשותו מחייב, כאשר הוא מצטרך
 תוספות אות בעשותך אותו שולל,
 לכן כשתחבר שם עם פעל יהיה
 המשפט ההוא מחייב, כל עוד שלא
 יתחבר אליו מלת אין או לא או
 בלתי או אחת מטלות השלילה,
 מפני זה אמר הרב, כי נקרא קצת
 ההקף החלקי המחייב. ואמרו אבל
 אנחנו נבחר תמיד בשולל החלקי
 וגו', זה האמר יסכול שני פרושים

שקראוהו במדקדקים שם פרטי, וסוף
 אשר לא יפול על אישים רבים כי אם
 על איש מיוחד: (ט) האישי . המשפט
 הוסיף לא יגדר בשום ספק אחרו שאין
 הנושא לא מין ולא סוג כי אם איש
 פרטי אשר לא יתאר לא בכל ולא
 בקצת, ומעטם הסוף נעלמו יהיה בו
 דרכים שבוש צפן למשפט הכללי.
 כי גדר המשפט הכללי הוא, שיסיפר
 הנושא באיכותו תכל הדברים אשר
 ישיגום משיגי הנושא, דכיונו שיתחייב
 הנושא לכל אישי הנושא או שישלל
 מכלם בשום, לא כן במשפט החלקי,
 כי הוא יחייב וישלול בדבור אחד
 יחייב לקצת פרטי הנושא, וישלול
 מקצתם, אם הנושא הסוף נעלמו,
 לכן נשתנס דינו מדין המשפט הכללי.
 כמו שיבאר בשער ז' מזה המאמר .
 ואחרי שנתפשט הפרטי אין לך דבר
 נכנס תחת גדר הנושא שלא יסופר
 ממנו הנושא, וסוף או מחייב לנד
 או שולל לנד, כי איכות המשפט
 שום לכל אשר ישיגומו משיגי הנושא,
 לזה יהיה דינו במקצת מן הדרכים
 כדון המשפט הכללי. ואולם יש בו
 ג"כ דרכים מדרתי המשפט החלקי,
 ויתבאר להבא בס"ד. (י) מענין הכללות
 וסיומו. ופס' תיבות כן וקצת:
 (יא) כמות המשפט. כמות הוא הדבר
 אשר עליו ישאל השואל כמה:

מלות הגיון שער ב

ונקרא מה שזורה עליו מענין החיוב, והשלילה, (יג) איכות המשפט. דמיון זה, אמרנו: כל אדם חי, נאמר, זה המשפט כמותו, כללי, ואיכותו, החיוב. וכאשר אמרנו: קצת האדם בלתי כותב, אמרנו: זה המשפט, כמותו, חלקי, (יג) ואיכותו, השלילה. וכל השמות שעניניהם מפרשים בזה השער, י"ד שמות הם. והם (א) המחיב, (ב) השולל, (ג) המחיב הכללי, (ד) המחיב החלקי, (ה) השולל הכללי, (ו) השולל החלקי, (ז) הסתמי,

רמב"ם

בומטינו

(יג) איכות. כוא כדנר אשר ישאל עליו כשאל איך. כאשר יבואר ענין האיך וכמה וגדר כל אחד מהם כשער יו"ד, לכן בענין אשר יגיד לנו כמה מהדברים נכללים בתוך נושא המשפט, יקרא כמות המשפט. ובענין אשר על ידו יודע איך יסיס המשפט, אם מחייב או שולל, יקרא איכות המשפט: (יג) השלילס. כי סיבת קצת מקרה הסיקף כחלקי, האדם, נושא, בלתי, השלילה, כותב, כנשא. ולכן יסיס המשפט שולל חלקי: (א) המחייב בלס"פ (ביאספנדע, אפירמאטיסוס) (ב) שולל. (פרניינענדע, נעגאטיפוס): (ג) המחייב הכללי, (אלגמיינ ביאסנדי, אפירמאטיפוס) (ד) המחייב חלקי, (ביאסנדי ביאסנענדע, אפירמאטיפוס) (ה) שולל כללי. (אלגמיינ פרניינענדע. נעגאטיפוס) (ז) שולל כללי. (אוינזערזאלי): (ו) שולל חלקי, (ביאסנדי פרניינענדע. נעגאטיפוס) (ז) שולל כללי: (ז) הסתמי, (אונזעטימט אינדעטערמינאטוס):

הפכיים, האחר הוא כי אם היות שאין הפרש אצלינו באלו השלשה לשונות אבל אנהנו נבחר לעולם הבלתי כללי האין כל שהוא שלילת הכללות. והשני הוא הפך זה והוא, שעם היות שאין הברל אצלינו באלו השלשה לשונות, אבל ברצותינו שולל החלקי, נשתמש אנו באין קצת ובקצת בלתי, ולא נשתמש באין כל. והטעם בפירוש הזה, כי הזכרת הכלל בשולל החלקי יבלבל המעיין, כי הקיף האין ואם הוא חלקי הוא סגור שולל, סכללת הנושא את הנשוא, ויתחייב שימצא בקצת, ומפני יזכור הכללות בשולל החלקי, יותר טוב שיהיה נשלל בעצמו, סמה שיהיה נשלל מאם כן. והטעם, בפירוש הראשון, כי בזה יהיו ההקפים ארבעה, כמו שנבאר. זרעתי נוטה כפירוש הראשון, כי בספרי יון אינם משתמשים בשולל החלקי אלא באין כל, וא"כ לפי פי' הראשון יהיה פירושו ואנחנו נבחר תסיר בשולל החלקי, רוצה בו כשנרצה לעשות שלילה חלקיה. ולפי פי' השני, ירצה בשולל החלקי השתי לשונות הנזכרות במ טלת קצת, והם אין קצת וקצת בלתי, כי החלקי והקצתי הם נרדפים, ויהיה לפי פי' הראשון התחלה, ואנחנו

החלקי והקצתי הם נרדפים, ויהיה לפי פי' הראשון התחלה, ואנחנו

(ח) הפרטי, (ט) ההקף הכללי המחיב, (י) ההקף החלקי המחיב, (יא) ההקף הכללי השולל, (יב) ההקף החלקי

כוממינו

רמבמין

(ח) הפרטי, (איינצען זינגולארט) : נבחרתמיד בשולל החלקי, והגדת (ט) ספק סכלי סמחייב. (דער אללגעמיין זיכענדע אימפאנג, אמניטוס איניורואליטר אסירמאנס) : (י) ספק סחלקי סמחייב, דער צואנדער זיכענדע אומפאנג אמניטוס סארטיקולאר אסירמאנס) : (יא) ספק סכלי סשולל. אללגעמיין סרנייענדר אומפאנג, אמניטוס אנוורואליטר נעגאנס : (יב) ספק סחלקי סשולל. (דער צואנדר סרנייענדר אומפאנג. אמניטוס סארטיקולאר אארץ בזה מעט ואימר, כי ההקפים מצד מה שהם הקפים אינם כי אם שנים והם הכלל והחלקי, ואולם המחייב והשולל לא יוסיפו בהקפים ולא יגרעו מהם ואלו לא היו משתנים שמות ההקפים בשולל משמותם כמחייב, לא היו נמנין במנין שספר אותם הרב כי אם שנים, אמנם מפני השתנותם מנה אותם ארבעה, כי ארבעה שמות להם והם כל והוא המחייב הכללי, גם השולל הכללי אין כל היה מונה אלו השנים בשם אחר, והוא ההקף הכללי, ולא היה מביט במלת אין, כי השלילה והחייב לא יוסיפו ולא יגרעו בהקפים. אמנם מפני שהשולל הכללי הוא אין אחד, יהיו עתה שתי שמות מונחות להקף הכללי, והם כל ואין אחד עידי בהקף החלקי אם היה הסחייב ממנו שם הקצת, והשולל ממנו שם הקצת בהתחברות עם מלת אין לבד היה מונה אותם הקף אחד, אמנם המחייב הוא קצת והשולל הוא אין כל, ולכן מנה אותם שתי הקפים בהתחלף שמותם, וזאת היתה הסבה במנות עם ההקפים הארבעה בהקף החלקי השולל למלת כל, ולא מנה מהשולל לשנות אשר אין תכלול בהם אחת מהשתיים האחרות, כי באותם השתיים לא יתחלף השם בין המחייב והשולל רק בתוספות אין, אשר לא תוסיף ולא תרע בענין ההקפים, אמנם בזאת השלישית יתחלף שם התקף בעצמו, ועל זה מנה חלק המשפטים ששה בהכרח ולא שמנה, כי אם בסתמי ואשוי לא יתחלף בין החיוב והשלילה, כי אם הסתמי המחייב הוא האדם וכן השולל אין האדם, ולכן מנה אותם אחד בחיוב ובשלילה וכן האישי, ואם א ב ו ח מ ד מנה אותם שמונה, מנה אותם מצד המחייב והשולל, ומנה שתיים בסתמי וכן באישי, אמנם דעת הרב הוא כאשר בארנו וכן א ב ו ח מ ד לא מנה בשולל החלקי אין קצת, ואם החכם מאישטרי ויראל כתב שהוא שולל כללי, דברי הרב צדקי יחידו כי אין

מלות הגיון שער ב

השולל , (יג) כמות המשפט , (יד) ואיכות המשפט :

שער ג

כל (ה) משפט ישויה נשואו פעלה , (אוי) הפעלה , ומה שיתחבר עמה, נקראהו משפט שניי , בין " " ישויה

כומטינו

רמבמין

הקצת כמו האחד , וגם אבו חמד הראה דעתו שהוא כאשר אמר הרב בסוף האופן השלישי בחלוקה הששית מההגיוניות , באמרו אולם השוללת החלקיית לא תתהפך כי כאשר צדק אמרנו אין קצת האדם כותב וגו' וכבר עיין זה מאישטרי וייראל ופירש , כי אמרו על דרך

העברה , והאמת יבין דרכו . ואמרו ויהיו המשפטים בעלי ההקפים ארבעה , ירצה נושאי ההקפים הארבעה . ואמרו ואם לא יחבר בנושא המשפט הקף כלל וגומר , ירצה בו בפעל , ואמרו דינו אצלינו כדין החלקי תמיד , ירצה כי בהכרח יורה על הקצת ועל הכלל יורה באפשרות , ואנחנו נכריע על מה שיורה עליו בהכרח . ואמרו טחייב היה או שולל , ירצה אם יש מן ההקפים אשר יורה בכמותו טחייב זולת מה שיורה בכמותו שולל , כמו כל ואין כל . אמנם זה שוה הוא טחייב היה או שולל , ומפני זה ימנה אחד בחיוב ובשלילה . ואמרו וכאשר היה נושא המשפט איש נפרד לא ירצה בזה הכפל אבל הוא באור הסבה , כאלו אמר איש מפני שהוא נפרד , ולכן לא הזכיר הנה בחיוב ובשלילה , כי אין הפרש אחרי שהוא נפרד . ואמרו ויהיו חלקי המשפטים ששה בהכרח , ירצה ואם הם שמונה מצד האיכות מחובר עם הכמות , אמנם מצד התחלפות שמות הכמות לבדו יהיו ששה בהכרח . ואמרו ואם טחייב כללי וגומר , ירצה מצד הקצם המתחלף . ואמרו או מתנם וכחו וגו' ירצה כי לא יתחלף . ואמרו דמיון זה אמרנו כל אדם חי , ובשולל הביא דמיון קצת אדם בלתי כותב , ירצה להיות מנגד לדמיון הראשון בשתי חלקיו , ר"ל בכמות המשפט ואיכותו , ובה יהיו מספיקים אלה השתי דמיונים , ואם לא כן יצטרך להביא ארבעה והיה זה רבוי כפל .

שער ג אמר כל משפט יהיה נשואו פעולה או הפעלה , ירצה פעל עומד או פעל יוצא , והוצרך לזה , כי אם היותו שהפעל היוצא יוצא פעולתו אל אחר , שלא החשוב שהוא שלישי , מפני שהפעל היוצא , אחרי שגם זה פעל כאשר יהיה זה נשוא המשפט , המשפט

חיוב או שלילה. דמיון זה, אמרנו : ראובן עמד, או אמרנו :
ראובן הרג את שמעון, כל אלו נקראים המשפטים השניים,

כומטינו

יהיה שני, ואם יוצא לזולתו ויצטרך
אל דבר שלישי הוא אחרי ההפעלה
ההיא ואחרי שבהפעלה (או) ובין
הנושא אין אמצעי מורה על זמן
המצאה לו יהיה המשפט שני, ואם
תצטרך אל דבר אחריה. אולם
כאשר היה נשוא המשפט שם או
יקרא שלישי, כי יצטרך בינה ובין
הנושא דבור שלישי מורה על זמן
המצאו בנושא, והוא היה או שב
או נמצא וזולתם, ובכלל כאשר יהיה
הנשוא מורה על עניין, ולא יורה על
זמן אותו העניין, יהיה המשפט
שלישי, כי יצטרך אל דבור שלישי
יורה על זמן, אמנם אם הנשוא היה
דבור אחד מורה על עניין ועל זמן
העניין ההוא, יהיה שני כי לא
יצטרך אל דבור אחר מודיע זמנו,
ואין הדבר ההוא אחר ההפעלה, וכן
השתי דמיונים שהביא, הוא האחד
על הפעולה והאחר על ההפעלה,
והצרכתי לכל זה, כי יש אנשים
בזמנינו זה קוראים אותו, או הפעלה
וכה שיתחבר עמה, הוא על משקל
כגלה, ואין צורך להשיב על טעותם.
ואסרו היה חיוב או שלילה, ירצה
עם היות שהשלילה היא בהוספות
אות, אין הפרש בתיבה ולא יקרא
שלישי, כי כבר התבאר, שהשלילה
מחברת עם הפעל יקרא נשוא בהיות
המשפט שולל, אם כן אין השלילה
דבר קישר את הנשוא בנושא, כי

רמבמין

כנשוא, ד"מ יעקב סיס כולך, ראובן
יסיס חי, ואל יכי מת, העורב שמור,
וסכס מניחי הלשון כללו לפעמים
סמינס סכיא סמרנכת, כסוך כנשוא,
וכוסיפו עליכס סורלת כזמן, ולפעמים
אף סגוף וסמין, אלא שאין זכ סכרתי,
וימתו לשלשתס סמינס אחת סנקרלת
פעל, ד"מ כמקוס יעקב סיס כולך,
כמתו לאמר יעקב סלך, וכללו אס כן
כמלת סלך, אח סמיכ' סנקרלת כנוש'
עס כנשוא, וכן כמקו' ראובן יסיס חי
ואל יסיס מת, כאמר ימי ראובן ואל
ימות, ויסי' א"כ סורלות סמינות כללו
מורככת מנשוא סמשט, וקסירו עס
כנושא, ומכחינת כזמן כגון עבר סוס
או עתיד, ומיכס סולת סקרא למדקדי'
פעל (כג"ל לייט ווארט, ווערכוס),
וסנס זכ כסכמה ממניחי סלשונות
לאסכס סקצור, ואילס עינינו סרולות
שלא ככל עת כמתו לכסתמש כפועל
כמקוס כנשויו וסקשר, כי לפעמים
הניחו סמינות כמיס סכין ולא כללו
כשוו כמאמר עס כמלת סמקסרת ועס
סורלות כזמן, כסוך סמינס אחת, ד"מ
כאמש סעורכ סול סמור, סלרן סיכס
ססו וכדומס. ותורס מלות סול סיס
ויסיס על קסור כנשוא עס כנושא ועל
סזמן, ולכשוו סמינס מייחדת כגון סמור,
סכו, וכדומס, וכנס ססכמס סולת
לא נפלס על זכ סקרי וסכודמת כי אס
ככונס מייחדת ממניחי כלשון ועל דרך
כלל מתי כסתמש כפועל, ומתי ניח
כשוו סמאמר כמו ססול, כי כלשון

העורב וזכר לשונות העמים כמתו לססתמש כפעל, אס סיס נסול סמשטע,
פעולה או ספעלס, או קצנת ספעולה (וירקען דער' לייזן) או ספכו כסול

מדות הגיון שער ג

בעבור שהם כלם בלתי צריכים אל דבור שלישי יקשור בין
גשואם ונושואם, להודיע באיזה גשוא הם המשפטים,

כומטינו

רמבמין

סעדר פעולס או סעדר קבלתס. וסכלל
סיכס רעיון כנשוי סנוי ותמורס ע"י
סעולת ספועל נמקבל ספעולס, או סעדר
סננוי וסממורס ססיה (ספערענדערונג
דורך ווערקן, אדער מאנגל דער
ספערענדערונג), ד"מ סלך (גינג), מי
(לענטט), ימות (וויירד שטערנן)
ינוע (וויירד זיך צוועגען) ודומיסי,
סענין אשר עליו יורס נשוא סמשפט
סוא סעולס או קבלת ספעולס, או
ספסס סכוא ספדר ספעולס או סעדר
קבלת ספעולס סרואיס, וכלל אלס
נשתמש ספעל וכלול נשוא סמשפט עס
מלת סקסר כס' אחד, אלל אס יס' נשוא
סמשפט לא סנוי ולא סעדר סנוי, כי אס
מקרס חואר או מסיג מתיסיג סנושא
כמו סחור, סכו, אחד, גדול, קטן,
חכס, יכול וכדומיסיס, אזי לא ישתמשו
כפעל מיוחד, כי אס יניחו סנושא
כמו סכוא, וישתמשו כמלת סמדכנת
סנושא עס כנושא, כמו סיתס סכו,
יסיס אחד, וסיס למלך, וכדומס.
מעטס אחרי ססורס ספעל על סעולס
או ספעלס או סעדרס, וכס סנוי,
או סעדר סננוי, וכל סנוי נוסף סחת
סומן, או אספר לפועל מכלתי זמן
מיוחד, מתי נשתנס, או מתי סיס
ראוי לסשתנות ולא נשתנס. ולנס כללו
מניחי סלשון גס סומן עס שאר סוראות
ספועל, וחנרו מכס סיכס אחס כמו
סזכרנוך וכמשפט סמחונר מנושא
ומפועל, אחרי שלא יסערך אל ענין
שלישי סיקשור בין נשוא לנשואו סיורס
על סומן, יקרל לדעת סרנכ סמשפט

היא בעצמה הנושא והבן זה. וגם
לא תורה על זמן מציאות הנשוא
בנושא אשר הוא ססגלות הדבור
השלישי. והנה הרמיונים שהביא
כלק הם רמיוני החיוב, כי כוונת
הפרק לא היתה רק להודיענו
המשפט והשני והשלישי, והביא
רמיונים כדבר אשר יוספק בו האדם,
כגון בעניין התפעלה והביא גם
הפעלה כי הוא הראשון. אמנם
שיביא רמיון להודיענו שאין הפרש
בזה בין החיוב והשלילה לא היה
צורך, כי משפט הנשוא כבר ידענום
בפרקים הקודמים וענייניו בחיוב
ובשלילה. ואם ישאל שואל ויאמר,
כי אנה הודיענו הרב, שהמשפט
יהיה נשואו פעולה או הפעלה,
ועתה התחיל להודיע משפטם, ולמה
לא באר גם זה בחלוקה ההכרחית
שיאמר לנו כי המשפט אם שיהיה
נשואו פעולה ואם שיהיה הפעלה
ואם שיהיה שם, כאשר עשה בפרק
הקודם לזה בעניין המחייב והשולר,
אחר יודיענו משפטם? התשובה בזה
כי בשער הראשון הודיענו שנשוא
המשפט פעם יהיה שם ופעם פעל
ופעם מלה או כלל, ואם לא הכדיל
בין הפעל העומד ובין היוצא, כי
הכל נקראים פעל, אחרי שמורים על
עניין ועל זמן אותו העניין, מפני
שבעניין הנושא והנשוא לא יעשו
הפרש כלל, אמנם בזה השער אשר
ההפרש יהיה בין השני והשלישי,
והנה שם השלישי הוא סגורת

(ג) אבל אם היה נשוא המשפט שם, הנה נקרא אותו

כומטינו

רמבמין

השני : * (הנסה) הפעלם הס"א שלשה וכשיהיה הנשוא פעל יוצא דגש כ"ל לכנעו סט"ן הנפעל או סיו הפפעל כי סוראמו על המפעל. שגם זה הוא שלישי, אחר שהוא (יחזק הלוי) : (ב) אבל אם היה נשוא המפעט סס. וכפס אין מכללו להורות על פעולה או שניו בהכרח עד שיסול תחת זמן מיוחד ועתה שפטי ממנו נשוא

המשפט, בהכרח שתיחד ותאמר מתי הגיע זה הנשוא לנושאו, ולזה יצטרך המשפט אל דבור שלישי להורות על קשר הנשוא בנושאו, וליתד כזמן מתי היה הקשר סוה"ע"כ נקרא המשפט השלישי, מעתה כל משפט שיבדיל בין קשר המשפט לנשואו, ולא יכלס בחיבה אחת מורכב בהכרח משלש תיבות, מנושא, מנשוא ומקשרם וככללו סוראו' כזמן, לכן יקרא המשפט השלישי. ואולם אם חזרת נשוא המשפט עם קשר ועשית ממנו פעל אז יקרא המשפט השני, וסעינין השלישי שהוא קשר הנושא עם הנשוא מחובר עם סוראמו' הזמן יקרא דבור המציאות (דאם ועלכסת שטענדיגע זייטווארט), היות (זיין) : ודע שכל זה בלשון סערביים ושאר לשונות העמים, אבל בלשון הקודש ימלאו דבורים שחס שנייה ואפע"כ אין נשוא המשפט לא פעולה ולא סעדר פעולה, כי אם שם תאר מתארי הנושא, כמו חשך משחור, סו' הים חשך, אלכי גדלם, פירושו גדול אתם, הכסא הגדל ממך, סו' אבי' גדול, אדמו עים, יאדיום כתולע ילבינו, יחממו, זקנתי, שחתי, קטנתי, בכל אלה ספעלים, ודומיהם אין רעיון הנשוא לא שני ולא סעדר שני. לכן אם תרצה להעתיק את סדבורים האלה ללשון סעמיים אי אפשר מבלתי שתתמש בדבור המציאו' שהוא סעינין השלישי שזכר הרב, כיו חשך משחור נאמר (וואר פינסטר), אגדל (אין ווערדע גראסכ זיין), אדמו (זיא זינד ראט) ווערדען ראט, ווייס. ווייזע זיין ודומיהם, וסוף מסכים למה שזכר הרב כי סוראמו' הנשוא לא פעולה ולא ספעלם ולא סעדרם, וא"כ לריך שנתתמש בדבור השלישי, אבל טבע לשוננו סקדושה יוצא מן הכלל שזכר הרב ואינו מסכים עמו כלל וכלל, כי בלס"ק אם נשוא המשפט מקרה משתנס כלומר הנופל תחת השניו, נשתמש בפעל שני, אף אם אין סכונס עתס לדבר על ענין השניו או סעדרו, וכל המסלים שזכרנו ענינים מקרים משתני' ובלתי עזאמוים לנושא, לכן ישתמש בעל לס"ק בפעלים, ואולם אם נשוי המשפט מקרה בלתי משתנס או סואר עזאמוי, אזי נשתמש בדבור השלישי ונניח את הנשוא כמות ססוף, כי כל סועל מורס על דבר המשתנס או הנופל תחת השניו, ואלו כתב הרב ספרו בלס"ק נראס לע"ד שכן היה כותב, כל משפט שסו' נשואו פעולה או הפעלם, או שם מורה על מקרה בלתי קים, * (הגכה המקרה הכלתי קים' הוא פעולה או הפעלם בנחי' קרו המקרה כמו שכתב רמב"ם וא"כ אין לריך

מלות הניזון שער ג

השלישי. וזה כי אמרנו: (ג) ראובן עומד, לא תורה זאת המלה על קשר נשוא זה המשפט בנושא, באיזה זמן היה. אם ראובן הוא עומד עתה, או היה עומד במה שעבר, או שיהיה עומד במה שעתיד, ואי אפשר מבלתי דבור ג', יקשור הנשוא בנושא—בזמן ידוע עבר או עתיד—כמו אמרנו: ראובן הוא עתה עומד. או היה עומד. או ימצא עומד, שזה אצלנו, (ד) במה בדבור הזה או לא במה, ולכן נקראה השלישי. ונקרא הדבור אשר יקשור

רמבמין

למינו כסעצקס (יחזק סני). נקראסו משפט שני כו', אבל אם סו' נשוא המשפט שם מורס על מקרה קיס, או על דבר ססוא בעצמות, סנס נקראסו סדבור סלסיסי: (ג) ראובן עומד. מלס עומד כאלן סס ולא סועל נינוני. ואלוי נלסון סערב סינב ססס נלדל' מחיב' ספועל נינוני, כמו נלס'ע (איין סעעסענדר), סוא סס. אבל (ער סעעסע) סוא סועל נינוני. וסיס לו לסעעתיק לסרניס נוס. ודין סמלס כדין ססס, אלא אחרי ססמלס איין סורלסס סלמס מנלי סס או סעל, כי אסס אס ססאל אנס רלובן וסלמר על, או לפני, עדיין לא סלמס סעעסס, על כן איין לורק לזכרס ניחור: (ד) נטס או לא נטס. כלומר ניין ססוליא נסעתיו סדבור סמורס על סומן, כמו סעורב סוא סמור, או סלא סוליאסו, וסמר סעורב סמור:

כומטינו

יקרא המשפט שלישי בהחבר עם הצדדים מצד הצד, אבל או יקרא שלישי בהצטרפו לשלוח הסורות על המתי לא זולתם, כאשר תורנה הם על זמן המציאות לא זולתם, או סה שיעמוד בסקום מלות המתי. ואלו היה בדברי הקוראים אותו על משקל סגלה, איכ' למה יביא דמיון על הפעלה ומה שיתחבר עמה, ולא יביא גם על אם היה שולל? ועוד למה לא הביא הדמיון אשר הביא בשער הראשון על הכלל, והוא הרג בני של לבן הארמי, אבל הביא הרג את שמעון? סוף דבר אין להשיב על ההבלים. אבל אנחנו נאמר כי לא היה צורך להביא דמיון על כל שהזכיר עוד בשערים הקודמים, כי אם בדבר שחדש עתה והוא הפעל היוצא, כאשר בארנו. ולא יקשה עליך מן ראובן עמר, כי הוא ההפרש אשר בין הפעלה

וההפעלה, ולכן יזכיר שתיים מצד ההפרש לא מצד הנשיאות, ואמרו בעבור שהם כלם בלתי צריכים אל דבור שלישי וגו', ירצה מודיע זמן המצוא בנושא. ואמרו אבל אם היה נשוא המשפט שם, ירצה שם ובינוני ותואר. ואמרו וזה כי אמרנו ראובן עמד וגו', מזה ידענו שהמשפט יש לו שלשה ענינים כמכע, והם חמר הנושא וחמר הנשוא, וכח מודיע על זמן מציאות הנשוא בנושא, והנה הכח הזה פעם הוא נמצא עם חמר

הנשוא בנושא בזמן ידוע עבר או עתיד, (ק) דבור המציאות, והוא היה, או הוה, או יהיה, ומה שנגזר מהם, כי הם יורו על מציאות הנשוא בנושא בזמן מיוחד. ואם תחבר בנושא המשפט מלה תורה על איכות מציאות נשואו לנושא, כמו אמרנו: אפשר, ונמנע, וסובל, והכרח, ומחויב, ומגנה, ונאה, וראוי, וצריך, ומה שרומה להן—ופעמים תהיינה אלו המלות והרומה להן במשפט השני, או במשפט השלישי.—אנחנו נקרא אלו המלות והרומה להן, (ו) הצדדין. כאמרנו: האדם אפשר שיכתוב, אפשר שידכוב, (ז) אפשר צד. וכן באמרנו: כל אדם בהכרח חי, הנה נאמר כי בהכרח צד. ובאמרנו: ראובן צריך שיעמוד, ראובן מגנה שיקלל, ראובן צריך שילמוד, ראובן צריך שיעשה כך, כל אלו נקראים צדדים, ואנחנו נקרא הפעולה הרבור, והפעולות הרבורים. הנה כל אלו השמות אשר התבאר

בוממינו

רמבמין

(ס) דבור סמיאות. וסוראכו קשר הנשוא ביחד, והוא כשיהיה הנשוא סגור עם סגור מחובר עם סוראכו פעל, אחרי שגדר הפעל היא תיבה סורה על עניין ועל זמן אותו עניין, כמשפט, ואוסן סקסדו' נשואו בנושא, ופעם לא יהיה נמצא עם חסר סכסכת אם סאסטר, או נננע, ונל"א זה יודע סגדר השם, ולכן צריך סאג, דארף, וכו'): (ז) אפשר לך, בהכרח דבור אחד משלים את הכח כלומר תיבת אפשר סקרא לך, וכן הנערר סחמר הנשוא, עד שיהיה המשפט בעל שלשה עניינים, והוא הרבור הוה השלישי, ואחרי שימצאו במשפט אלה השלשה עניינים אם התוספו במשפט רבוי מלות, או לא יוספו המשפט, ולא יהיו מהיותו משפט, גם לא ישתנה שיקרא בשם זולת השני או השלישי. ואם הרב ז"ל לא הזכיר בשער הראשון רק השני חלקים, כאמרנו והמשפט יש לו ג"כ שני חלקים וגו', היה זה, כי העניין הג על הרוב ימצא מחובר עם העניין השני ביחד והיו לבשר אחד. או כי הכח השלישי הזה אינו דבר נמצא בפעל לעצמו, זולת הנשוא והנשוא, אבל הוא דבר סורה זמן הסצא הנשוא בנושא, ואף אם יהיה המשפט שלישי ויתוסף הרבור הזה הג' איננו דבר נוסף בעניין כאשר הוא הנשוא והנשוא, אבל הוא הוראת הזמן אשר יקשור הנשוא בנושא, ואמרו שיה אצלו בטא ברבור זה או לא בטא, ירצה כי טבע הנשוא יגרום זה. ואמרו

מלות הגיון שער ג

עניניהם בזה השער הם חמשה הם : (ה) המשפט השני ,

כומטינו

רמבמ"ן

דבור המציאות, ירצה להברילו מן ככרה ונמנע : (ה) סמטפט סטני ,
 הדבור במוחלט, כי הפעל אשר (דאס לזרקטיל מיט דעם זייט ווארט ,
 יורה על עניין ועל זמן הוא יקרא
 דבור במוחלט , אמנם הדבור השלישי הזה אשר לא יורה בהנמט
 במשפט רק על זמן בלבד , כי על העניין יורה נשוא המשפט בעצם ,
 ואם אפשר שיורה גם הדבור השלישי על עניין , הוא במקרה
 זה יקרא דבור המציאות : ואמרו או יחבר בנשוא המשפט מלת
 תורה על איכות מציאות נשוא לנושא וגומר , ירצה , כי אמרנו
 למעלה , כל משפט יהיה נשואו פעולה או הפעלה , ומה שיחבר עם
 הפעלת או התפעלה הוא אחרי הפעלה או ההפעלה ההיא . אמנם
 הדבור השלישי הוא באמצע הנושא והנשוא , הנה או יחבר בנשוא
 המשפט מלה תורה וגו' כי גם אז המשפט לא יקרא אלא שני . ואם
 המלה תמצא באמצע לבד שיהיה נשוא פעולה או הפעלה , והוא אמרו
 לפעמים יהיו אלו המלות והדומה להם במשפט השני או במשפט
 השלישי , ירצה , כי לא יעשו אלו המלות את המשפט שלישי , כי
 תמצאנה גם בשני , אבל אלה נקראים צדדים . והתפרש בין אלה
 הצדדים ובין דבור המציאות , כי הצדדים תורנה על איכות מציאות
 הנשוא לנושא , ודבור המציאות יורה על המתי . גם יתכן שרצה
 בעבור שהזכיר , למעלה במשפט השלישי במא בדבור או לא במא
 הזכיר הנה , שאי אפשר להקרא בעל צד זה מבלתי שיבוא ,
 וכשיבוא או יקרא צד , ולא כן במשפט השלישי , ואע"פ שעניני
 הצדדי הם טובניים בהקש הנשוא לנושא , ואם ישאל שואל ראמר , כי
 המלות שתורנה על דבור המציאות ואם יותר מאחת , למה קרא אותן
 הרב בלשון יחיד , והוא אמרו דבור המציאות ואלה המלות אשר תורנה
 על איכות מציאות הנשוא לנושא קרא אותן בלשון רבים , והוא אמרו
 הצדדים ? יש להשיב כי מלות דבור המציאות הן סורות על המתי ,
 והמתי לא יחלק לסוגים מתחלטים , כאשר התבאר בספר המאמרות , אבל
 המלות אשר תורנה על איכות מציאות הנשוא לנושא , תורנה על
 האיכות , והאיכות יתחלק לארבע סוגים , ולכן אמר אותם בלשון רבים .
 אמנם כשמנה השמות בסוף הפרק מנה אותן בלשון יחיד , כאשר עשה
 לדבור עם הדבורים , שמנה הדבור לבד במנין השמות . ואמרו כי אנחנו
 נקרא אלו המלות והדומה להן הצדדין , ירצה , כי בצד יבארו העניין
 סטני שהעניין סבואר גם בזולתם , והוא סחמר הנשוא , ותנה בצדדין
 הביא אפשר ונמנע וסובל וגו' , ובדמיונים הביא ההכרח , שתוא סוג
 למחוייב ולנמנע ובעד עצמו . ואמר ואנחנו נקרא הפעולה הדבור וגו'
 ירצה , כי בהסכמה השנית לא תהיה בהסכמה ההנחה הראשונה

(ב) המשפט השלישי, (ג) הצד, (ד) הדבור, (ה) דבור המציאות:

שער ד

כל שני משפטים אשר נשואם ונושאם אחד בעצמו, זולת שהאחד מחיב והאחר שולל, הנה נקרא אלו שני המשפטים מתנגדים. ונקרא החיוב והשלילה המתנגד.

כומטינו

שכתב המדקדק באמרו: אמרוד מן המצוי לולת המצוי מה שלא ידחה עבור המדידה דוחה ומה שלא ימנע ממנו טונע, אבל המונחים האלה לא ניכל לאמרם רק כאשר הסכימו הם, ולא נוכל אנחנו לעשות יחיד מרבים ולא ההפך רק אם הסכימו הם, ולכן הוכרח הרב לבאר גם הרבים אחרי בארו היחיד, והראיה על זה במה שבאר למוחר בפרק אחד ולנסתר בפרק אחר ולנסתרים אחר, כי יש הפרש בין היחיד לרבים, ולא יצדק להיות זה מזה אם לא הסכימו. אמנם במניין השמות לא ימנה אותם שנים, כי אין הפרש ואם ימנה שנים התאר והשמות בפרקים האחרים כי הם שנים:

שער ד אמר כל שני משפטים, ירצה בשנים מהששה, והם אשר לא ישתנו שמותם בין המחייב והשולל וכנדמיוניו בסתמי ובאישי, אולם בהקבלה הנומלת בשאר הארבעה והם הכוללי והחלקיים והמורכבים משניהם, והם על שני פנים יש דהם שם ייחד כל מין ומין ההמרים הנושאים את המשפטים, ואמרו נשואם נושאם אחד בעצמו, ירצה אחד בעניין החמר לבד. ואמרו ונקרא מחיוב והשלילה ההתנגדות, ירצה טופשם מנושא

רמבמין

יודויליוס קוס ווערנבא: (ב) כמשפט השלישי. (דאס אורטיל מיט דעם סערנינדונגס ווערטליין, יודויליוס קוס קופולא: (ג) סלד. (דיא סילפס ווערטער, ד"מ קאן, מוז, זאל, מאג, דארף וכו' ווערנבא לויקסיליאריא): (ד) סדנור. (דאס סערנינדונגס ווארט מיט דעם פּרעדיקאט וו זאמען): (ה) דבור סמליאוס, (דאס זעלנעס טשטענדיגע צייט ווארט, זיין, ווערנבא סוכסאנטיפוס):

(פתיחה) בשערים סקודמים לא זכר כרז כי אם משיגי כמשפט כאחד, ומעתה ידרוש על שנים מהם ככתחנם, ומס שימחייב מנייכס, וידבר נשער סוכ מ' משפטים שנסואם ונושאם אחד, דסיינו נשואם כמשפט כאחד סוא בעלמו נשוא כמשפט סני וכן נושאם, רק סס מתחלפים כליעות, דסיינו סכאחד ימייב דבר לדבר וססני ישלול ממנו. ווס סהנגדוס סכחייב סתנגד לסליס, ויבאד כרז כל אופני ומיני סהנגדוס סואם, ויקרא סס לכל אחד מהם, ונסוף ספרק יסוב לבאר סנאי כמשפט כאחד, וואפן סתאמתו:

סאלו, ואמרו כל, ירצה להתחלפות ואמרו נשואם נושאם אחד בעצמו, ירצה אחד בעניין החמר לבד. ואמרו ונקרא מחיוב והשלילה ההתנגדות, ירצה טופשם מנושא

מלחמת הניזק שעיר ד.

דמיון זה, אמרנו: ראובן חכם. ראובן אינו חכם. או האדם כותב. האדם אינו כותב, הנה אלו שני המשפטים נקראים מתנגדים, וכל מה שדומה להם. ואולם אם היתה ההתנגדות בין (6) שני משפטים בעלי הקפים, הנה זה יש לו שם ייחודי. וזה כי שני המשפטים המתנגדים אם חבר עם כל אחד משניהם הקף כללי? כאמרנו: כל אדם יחי, ואין אדם אחד חי, הנה שני אלו המשפטים נקראים מתהפכים, וזאת ההתנגדות נקראת הפך. ואם חבר בכל אחד משניהם הקף חלקי. כאמרנו קצת האדם יכותב. וקצת האדם אינו כותב, נקראם תחת המתהפכים. ואם חבר באחד משניהם הקף כללי, ובאחד הקף חלקי, הנה נקראים משפטים סותרים,

רמב"ם

בומיניו

שעיר ד (6) שני משפטים בעלי
 סקפים. כלומר מלח סקף ע"י
 למעלה שער ב', וכולמו בזה כי
 במס שקדם לא דבר כי אם משפטים
 בלתי מוקפים לא בכל ולא בקצת ולא
 באין כל ולא באין אחד, כי כדמיון
 כדמיון כוא משפט איטיי וספני כוא
 כוא משפט ספני, עמ"ש למעלה שער
 ב', ואולם הם יכיו בעלי סקף, או
 ייחד בעל מלאכת סכנין לסתירתם
 כס כפני עמ"ש, ולא יקראו עוד
 סמנטיים לנד. (*כגבס) כהמרו כל
 אדם חי, יעוין ביחודו לשער ב'
 מוס ד"ס סקף, ומס הנך פי כד"ב
 משפטים מתנגדים בעלי סקפים כלליים
 כוא סקף, כי באמרו נצור זה כל
 א ב, כל א אינו ב, כוא סקף וכו',
 וכל ב' משפטים מתנגדים בעלי סקפים
 חלקיים כוא אמת, כי באמרו נצור
 ו' קצת א ב, קצת א אינו ב, כוא
 מסכת נחמ"ז, וכל ב' משפטי מתנגדי
 סתמה בעל סקף כללי וסכ' חלקי, כס סקף, כד"ס
 קצת א אינו ב, כוא כוז וסותר מדון כדמיון, יחס סתמה נצור נצור
 א אינו ב, קצת א כוא ב, כוא כוז וסותר ממ" כב': (כ) ולאו

אבל בהחבר ההתנגדות עם נושא
 אשר הוא שזה שמו בחיוב
 ובשליילה, או יקראו השתי
 משפטים ר"ל הסחייב והשולל
 המתנגדים. ואמרו ואולם אם היה
 ההתנגדות וגו' ירצה, כי ההתנגדות
 כופשט נמצא עם הכל, ר"ל החיוב
 והשליילה, אמנם בהתייחסו אל
 הנושא או לא יקרא המשפט שם
 נגור משמו בהיותו כופשט אם היה
 הנושא כואתם אשר יתחלפו שמים
 בחיוב ובשליילה והם הבעלי הומה,
 וגם ההתנגדות המחובר עם הנושא
 לא יקרא או התנגדות, אבל יקרא
 בשם אשר ייחדו. ואמרו וזה
 ההתנגדות נקראו הפך, ירצה
 התנגדות החיוב והשליילה לנושאם
 וזה בהסכמה השניה, והנה אם
 היה הנושא והנושא אחד בעצמו
 בחיוב ובשליילה יש לשם התנגדות

וזה הענין נקרא המתירה. (ג) ואלו הם שני מינים. המין האחד, שיהיה האחד מחיב כללי והאחר שולל חלקי, כאמרנו: כל אדם חי. אין כל אדם חי, הנה נקרא אלו השנים סותרים. והמין השני, שיהיה המשפט האחד שולל כללי והאחר מחיב חלקי, כאמרנו: לא אדם אחד מעופף. קצת אדם מעופף, שני אלו גם כן סותרים. — ומן הידוע כי כל מה שתחיב דבר לענין מה, או תשלול אותו ממנו, לא יחסר הדבר ההוא אשר תחיבו או תשלול אותו, מהיותו

בומטינו

רמבמין

גם ביחסו אל הנושא ולא התנגדות מופשט לבד, כי כך חתנה הרב בראשית הפרק, ומפני שהסחמי והאישי יהיה הנושא אחד בעצמו בחיוב ובשלילה לכן הזכיר הרב במ שם ההתנגדות, והזכירו גם במחייב והשולל הכוללים להיות במ הנושא בחיוב שזה עם הנושא בשלילה אין הפרש ביניהם וזין האישי רק שזה הוא בעל חוסה ומשתנה שם הקפן, אבל הנושא בחיוב הוא הנושא השלילה ומפני היחס הזה שיש לו עם האישי הזכיר גם פה ההתנגדות, ועם זאת שההתנגדות המופשט נמצא בכל אלה. אמנם כמה שהתחמת ההתחכים לא הזכיר השם הזה כלל ובסותרים החליפו במלת עניין, כי במה שתחת המתחכים איפשר שיהיה הנושא המחייב הוא בעצמו השולל ואפשר שלא יהיה אבל יהיה החלק האחד שהכל ולכן הניחו בלי זכירת לא לו ולא חלופו, אולם בכוחיים הוא מבוואז שאין הנושא המחייב הוא בעצמו הנושא בשולל ולכן החליפו במלת עניין. איש לשאל כי אחרי שהסחמי דינו כדן החלקי למה לא

שני מינים. כלומר מיני כסמיל' שנים: (ג) מסיומו סכרה וחסכר ואיננו. איננו נא לפניך נאור מלות כללו, אחרי שהועל' סכנתם רכס צאלהת וטכטיוס ומדות פיזוס למשכילים: כל משפט וכל גזרס אשר נשאו סותרו או מתנגד לנושאו, זין סתמשפט מחיב וזין סכוא שולל, יקרא נמנע נעלמו ובמחלט. ד"מ סמשפט כוס מחוגס סיה נעלת זיוס, נמנע, כי מגדר סמחוגס סלא יתואר ציוס. וא"כ הנושא סותר לנשוא, וכן אין למשלט שלט זיוס, נמנע, כי נחבאר כמעט עיון, סכלל משלט כככרת שלט זיוס, וכנס אסי' לך משפט נמנע מדע שסוקדו סכרהי, ד"ר אס מחמר כמשפט כוס מחוגס סיה נעלת זיוס סוא נמנע, מדע ע"כ ססותרו, כלומר אין למחוגס זיוס, משפט סכרהי, וכן אחרי שהמשפט אין למשלט שלט זיוס, נמנע, לזכ סותרו, כלומר כל משלט סוא נעל שלט זיוס, משפט סכרהי מתקס כל משפט סיכולול סתירס נעלמו יקרא נמנע. זאס מחוא ססתירס בהמשפט ססותר לו יקרא סכרהי, זאולס אס לא ססיס סוס סתירס לא נו ולא ססותרו, אז יכיס משפט אסתרי, דמיון אס מס סכריא סכר ז"ל, אס

מלות הגיון שער ד

(ג) הכרתי אליו. או אפשר לו. או נמנע (עליו), (ד) והנמנע הכרת. — דמיון זה אמרנו כל אדם חי והנה נקרא זה המשפט הכרתי, ואם אמרנו קצת האדם כותב נקרא זה המשפט אפשרי. ואם אמרנו כל אדם מעופף נקרא זה המשפט נמנע — ואנחנו נקרא המחייב והנמנע הכרתי, כי אנחנו נאמר האדם חי בהכרח. והאדם אינו מעופף בהכרח. וכאשר אמרנו: ד"מ מראובן, (כ) בהולדו. ראובן זה כותב, או ראובן זה אינו כותב. אז נקרא זה המשפט אפשרי באמת. ואולם כאשר אמרנו כן מעזרא הסופר, ד"מ בעת מציאות, (ו) עזרא הסופר, הנה לא נקרא זה המשפט אפשרי, אבל נקראהו משפט מחלט. או משפט

רמב"ם

בומטינו

תאמר כל אדם כוא חי, יכיר שמספט ככרתי, לפי שסותרו אין אדם אחד חי, כולל סתירה בעצמו, אחרי שסתים מנדר האדם, ואם אמרנו כל האדם מעופף, יכיר זה שמספט נמנע, ואחרי שטעוטרפות בלי כנפים סתירה, ומנדר האדם שלא יכיר לו כנפים, ואם נאמר קצת האדם כוא חי יכיר זה שמספט האפשרי, לפי שאין סתירה לו כשמספט כוא בעצמו ולא נסותרו, אחרי שאין מנדר האדם לא סתירה ולא סכרה מניעת סתירה, כי אם האפשרי על שניכס: (ד) וכמנע סכרה, כלומר כמו שמספט סכרתי אמת כסכרה) כן שמספט כמנע שקר כסכרה: (כ) כהולדו. כלומר כל עוד שלא סכרע סיום ראובן כוא על בלתי כואב או לסך, יכיר שמספט ראובן כוא משפט אפשרי באמת, כלומר מכל זד אפשר שיכיר אפשר שלא יכיר כואב: (ו) עזרא הסופר. כלומר אתרי שכתבנו על אשך על ידן שכ עזרא כואב באמת, ככר יאל שמספט

יקרא הקבלתו במה שתחת ההכיות אבל יקראהו התנגדות? התשובה בזה היא כי אם הסתמי דינו כדיון תחלקי הוא שלא נקחהו כלל אבל חלקי. אמנם יש הפרש בינו ובין תחלקי בזה הפק, כי תחלקי אפשר שיצדק הקבלתו יחד באפשרי זה כשהיה בתלק האחר מהכל והשני בשני כמו שהתבאר בספר המליצה, אולם הסכמי יהיה תחלק האחר הסחייב הוא בעצמו תחלק השולל, ובוזה כוון הרב שיהיה נשואם ונושאם אחר בעצמו רצה בו בשם והעניין לא בשם בלבד ובעניין להיות מתחלפים כאשר הוא תחלקי לפעמי, ואמרו נקראהו תחת המתקפים ירצה, כי הקצת תחת הכל. ואמרו הם נקראים חספשיים הסותרים, ורצה כי הם סותרים בתלק לא בכל. ואמרו זמן תידוע וגו' ירצה כי אחר שבאר דין החובה אשר היא בחינת נושא המשפט ודיני המחייב והשולל

נמצא, כי כל אפשר אמנם הוא אפשר על האמת בעתיד, קודם שיצא מציאות אחד משני האפשרים. אבל אתר צאת מציאות מה שיצא, הנה הסתלק אותו האפשר, כי ראובן העומד אצלנו הוא עומד, ואין העמידה אז (לא) אפשרית, אבל תדמה לדבר המחויב בזה אז. הנה כל השמות אשר התבאר ענינם בזה השער, ו"ב שמות. והם (א) ההתנגדות, (ב) וההפך, (ג) והסתירה, (ד) והמתנגדים, (ה) והמתהפכים, (ו) ומה שתחת המתהפכים, (ז) והסותרים

בומטינו

רמבמין

אשר הם בבחינת נשוא המשפט היא מבאר עתה הצדדים אשר הם בבחינת שתייהם. ואמרו זמן הירדוע ירצה כי היא חלוקה הכרחית אחר שהחמרים נחלקים אל אלה השלשה בהתיחסם אל הנושאים כי הם שני הפכים ואמצעי. ואמרו זה אמרנו קצת אדם כותב נקרא זה המשפט אפשרי ירצה בהקף חלקי שיצדק כי הכללי בחמר האפשרי יכתב בחיוב ושלילה וזה במתהפכי כמו שהתבאר בספר המליצי. ואמרו וכאשר אמרנו מראובן ד"ס קהולדו וגוי ירצה כי האפשרי הוא אמצעי בין הסחוייב והנסנע והאמצעי ראוי שיהיה מחובר מהשתי קצוות, וא"כ הוא בעל שני חלקים בהכרח והם שיהיה והוא חלק הסחוייב ושלא יהיה והוא חלק הנסנע ואם לא ימצאו שתייהם בפעל בעת אחת כאשר ימצא שתי חלקי ההפכים באמצעי בעת אחת במציאות אשר בין הכח והפעל, וזה כי מפני ששני חלקי ההפכים הם קניינים ויש להם חלק שיה במציאות הם נמצא, אולם הסחוייב והנסנע האחד יש לו מציאות

כזו עזרה כותב, מכלל האפשרי נאמם, אחרי שהכריע סיוחו כותב על גלתי סיוחו כן, ועם כל זה אין לקרותו משפט ככתי, כל עוד שלא יסור המשפט שכנגדו, עזרה גלתי יסוב, מלכות אפשרי בעלנו, לזם יתקדו לו בעלי מלאכת סכניון עם מיוחד וקראוכו משפט מוחלט או משפט נמצא, כלומר משפט אפשרי ששכ נמצא ע"י סכנות אשר סוויאוסו מן ככח אל ספועל, כי יש דבר אפשרי שלא יסוב לעולם לכיות נמצא, וזם אם לא יכ"י נכח כלל, ועם כל זה סוף אפשרי, אחרי שלא יטיב סתירס לא בו ולא נסותרו אשר זכרנו. ואולם אם יכ"י אפשרי נכח, בין שיכ"י נכח רחוק או נכח קרוב, כנס יכ"י כמו אמצעי בין נמצא לאדם, אחרי אלתו מן ככח אל ספועל, ידמס לדבר כמחויב, ויקרא מוחלט או נמצא: (א) סכנגדות. (דער געגענזאסן, אפוזיציו): (ב) סכסך. (די אומקעכרונג, קונטרארעטאס): (ג) וסכחירס. (דער ווידערשפרוך, קונטראדיקציה): (ד) וסמהנגדיס. (ענטגעגנען געזעצטע): (ה) וסמהפכים. (דיא אומגעקערטע קונטראריא): (ו) סמהת סמהפכים. (סונקונטראריא). (ז) וססותריס.

מלות הניזון שער ד

ממין הראשון והסותרים ממין השני, (ח) הנמנע, (ט) האפשרי,
(י) ההכרחי, (יא) המחלט, (יב) הנמצא :

שער ה

כר משפט שיתזור נשואו לנושאו, ונושאו לנשואו, אם
נשאר צודק כמו שהיה, קראנו אותו הפוך המשפט.
או משפט מהופך. ואם לא יעמוד הצדק, אבל יכזב, נקרא
זה הפך המשפט. או משפט הפוך. דמיון זה אמרנו : לא
אדם אחד, (א) מעופף, והפוכו לא מעופף אחד אדם.
זה נקרא הפוך המשפט, שהוא ישמור האיכות :
(ג) והכמות, והצדק, ועקר הכל שישמור הצדק, (ג) והאיכות.
אבל אם תאמר : כל (ד) אדם חי. הנה אם תאמר קצת
החי אדם, היה זה הפוך צדק, כי הוא אמת. ואולם אם

הטבמין

(ד) זיך ווידערשפרעטענדע זעצע,
קוערלאדיקטאריה) : (ח) סמנע.
(אונגעגליכע. אימפוסטיונע) :
(ט) כאשכרי. (מעגליכע, פוסטיונע) :
(י) סכרחי (נאטווענדיגע זעצע
סארייכ) : (יא) סמחולע, (יב) סמחא,
(פארסאנדע, אוקטואלע) :

שער ה (א) זעפן. נוסף זה שמספט
כאדם, ונשואו מעופף, ואם
ספסכו ומחזור נכואו לנושאו ונושאו
לנשואו, ותאמר לה מעופף אחד אדם, אז
שמור האיכות דסיינו שלילות סמספט :
(ב) וכמות. דסיינו כקף לה אחד,
וגט ישאר לודק כמו סהיס, ולו יקרא
ספך סמספט או סמספט מהופך :
(ג) וסאיכות. כמו סינאר למטה,
כי אין סמרת סכמות סכרחי לו :
(ד) אדם חי. אם שמור סכמות
וכאיכות ותאמר כל חי אדם, יסיס
סמספט כוזב, ויקרא הפך סמספט,
או סמספט הפוך, ואולם אם ספסכו

כומטינו

והאחר לא, והנה אין אפשרי אמצעי
ביניהם מזה הצד כי אין בין
הנמצא ולא נמצא אמצעי באמת
ובכלל בין המחייב והשולל, אבל
הוא אמצעי בין ההתחייבות
וההמנעות, ר"ל בין אם מציאותו
מחוייב ובין אם מציאותו נמנע
והוא האפשר, כי המחוייב המציאו'
לנושאו אי אפשר שיעדר מנושאו
וישאר נושאו והנמנע אי אפשר
שימצא, והנה יש דבר אחד שאינו
לא מחוייב ולא נמנע והוא האפשר
ועל זה הוא בעל שני משפטים
ג"כ והם קודם שימצא בפעל
ואחר שימצא, כי אחר שימצא לא
יקרא אי אפשר אבל יקרא סצואיי
או סגולח או סחלט, והוא דומה
או אל מחוייב ר"ל במציאותו לא
מצד החמר כי הוא לעולם אפשרי :
שער ה אמר כל משפט וגו' ירצה
מחייב או שולל, ואמרו

מלוא הנזין שערה

ב

נהפכו, כשנאמר: כל חי אדם. הנה יהיה זה הפך ולא הפך. הנה כלל השמות שעניניהם מפרשים בזה השער.

רמבמן

כומיניו

כמות ותאמר קצת כחי אדם, יסיח המשפט יודק ויקרא הפוך המשפט או משפט מהופך, ומאור זה הכלל בידך, כל משפט מחייב מהספק ונשאר יודק, אם העוזב כמות, ומקצתם תוכל לשמור גם כמות. כי אם יסיח המשפט חלקי, כבר יתספק וישאר יודק אחרי שעל כרחק מחייב גם לנושא מקצת הנשוא, (כי כמות אשר ב' הוא מקצת א' מן כמות שלא יבט דבר מ"ב א' א"כ קצת ב' א') (בגסה: כי בהיותך אומר קצת ב' א' מן כמות שלא יסיח דבר מן א' ב' א"כ קצת א' ב', כ"ל יחזק כליו), ד"מ אם אמרת קצת העשירים ארכיזי אמת, ע"כ שגש קצת מארכיזי אמת עשירים, ואם יסיח המשפט כללי, לפעמים יתספק בלי שינוי כמות, כגון אם אין בכלל כנשוא מס שלא יכנס תחת גדר כנשוא, כגון אם אמרת כל גבור כובש את יצרו שבוש אין כנשוא יותר כולל מן כנשוא, לכן אם תרצה תספיק המשפט בלי שינוי כמות, והאמר כל כובש את יצרו גבור, ולפעמים תצטרך לשנות כולל מן כנשוא ד"מ אם תאמר כל אדם חי, כנס כנשוא יותר כולל מן כנשוא, לכן אם תרצה להפוך אותו לא ישאר יודק לולי שהעוזב כמות ותאמר קצת חי אדם, כי נאצת אין כל חי אדם, ואם יסיח המשפט כולל כללי לעולם יתספק בלי שינוי כמות וישאר יודק, אחרי שאם שללת ד"מ ב' מכל א' ע"כ שתשלול גם א' מכל ב', אם אין אדם מעוסף ע"כ שאין מעוסף אדם, ואם אין אינן חי ע"כ שאין חי אינן, ואולם המשפט כשולל כחלקי. לפעמים לא יתספק כלל, כגון אם יסיח כנשוא סוג, וכנשוא מין. ד"מ קצת כחי אינו אדם, לא יתספק אחר שכל אדם נסכרת חי, וא"כ הספוק אינו

שם נשואו וגומר, ירצה שהחומר בעצמו אחד ולא יתחלף רק בין היותו נושא או נשוא. ואמרו אם נשאר צודק כמו שהיה, ירצה להיותו בתחלת צודק, אבל אם יהיה כוזב ובהפוכו נשאר כוזב לא יהיו לו אלו השמות. ואמרו הפוך המשפט, ירצה הפוך הנושא לנשוא והנשוא לנושא. ואמרו הפך המשפט, ירצה הפכו באמת ושקר כי הפך האמת הוא השקר והביא הרמיון בהפוך המשפט מהשוללת הכוללת כי היא לעולם תצדק בהפוכה בעצם לא במקרה, ואם לפעמים הצדק גם המחייבת הכוללת הוא במקרה, וזה מצד החמר בהיות הנשוא הכולל את כגלה וזה ההפוך יהיה במקרה. ואמרו אבל אמרנו וגו', ירצה כי היתה האמת לא יתחייב להיותו אם ההקף בעצמו:

מלות הגיון שעה

ארבעה הם, והם (א) הפוך המשפט, (ב) הפך המשפט,
(ג) משפט מהפך, (ד) משפט הפוך:

רמב"ן

זמר אליכות: (א) סוף המשפט. (אומקערונג דעם אויפגעם, קונוערציו
פרוסודיאליס): (ב) סוף המשפט. סערדרעכונג דעם זאגעם, אינוערציו
פרוסודיאליס: (ג) משפט מהפך. אומגעקערטער זאך, פרוסודיאלי
קונוערציו): (ד) משפט סוף. סערדרעכטער זאך, פרוסודיאלי
אינוורציו): (* הגהה: אחר המגיה אחרי שדברי השער סוף ידבר משפט
בעלי הדיקים הארבעה המבואר בשער ב' מוס, על כן אחי המעיין עליך זאם
המגיה שחשים עיך אל הליורים המזירי'ם ולכן אל כרעיון הדמיוני המבואר גם,
וכס נצויר ד סרומז אל הדיקפכללי המחייב, כמיר כנושא כנושא ישראל
זדק כהעזב כמות, כי באמרן כל א ב, וקלח ב א, הוא אמת זדק ונקרא
פיסוף המשפט, ויכזב כשמירה כמות, כי באמרן כל א ב, וכל ב א, הוא
כזב ונקרא פסוף המשפט, ויסיח ד"מ א אדם ב חי, וכצויר ו סרומז אל
הסקף המחייב החלקי ישראל זדק כמיר כנושא כנושא כמות, כאמרנו
קלח א ב וקלח ב א, ויכזב כשינוי הכמות, כאמרנו קלח א ב וכל ב א,
ויסיח ד"מ ב אמתים ח אילות בעלי שרשים, ט מדבר, וכצויר ה סרומז אל
הקף השילוח ככללי ישראל זדק כשויי הכמות כאמרנו כל א איננה ב, וכל
ב איננה א, והסקף השולל החלקי סרומז צויר ו יחסוף וישראל זדק
לפסמי' כשינוי הכמות כאמרנו קלח א איננה ב, וכל ב איננה קלח א, וקלח
רומז למקום ט שהוא מדבר כאמור, ופעמים לא יתפסן כלל כמ"ש סרב
כמשפט עכ"ם (יחזק כלוי):

(פתיחה) אמר המשפט: כרוך המלמד לאנוש כינוס ומאיר עיני שכלו ללמוד סתום
מן המורש, וסבלתי ידוע מן כוודט, עד כי יעלה מעלם מעלם
אל סתום מכל סתום ועלם מכל נעלם, ועל אל אליס כשם חושך סתרו ידבר
כפלאות, ולא יגיע האדם אל כשנות המושכלות סרומז, כי אס באמצעות
הסקף השכלי וכמות, דסיינו על דרך העצב והתולדות, ולא כחינה גרידא
מאת חונו כדעת כאשר יארע לנביא' אשר רוח ה' עליהם, שסס איננה לריכוך
לסקף ולחכונס כליה וסי' כמות מחוב' מהקשי' רבים משולגי' כמין סולס, ראשו
האחר אחו כמושכלות סראשונות, אשר אין כסק כס, וכסני מגיע אל
חקירות כשגנות. ד"מ מושכל ראשון סכל מורכב מאחר לחקיו אשר מסס
מורכב, לוס כל מורכב מחודש, ואחרי שאין דבר מחודש מוכרח המליאות,
א"כ אין מורכב מוכרח המליאות, ולזס מליאות המורכב מקרס קרס לו, וכן
יעלם סכל ממדרגס למדרגס ומתולדס לתולדס עד כגיעס אל מחו חסליס,
וכסס לא חשיג ככפ מושכל כשגב כי אס כסקס, דסיינו כשחנר כני משפטיו,
וכסבונן על סתולדס כטולדס מנין כניס, ד"מ אס כחנין על (חלקיו וכפס
ואיכריו), [חלקי גושך ואיכרין], וכאמר גופי מורכב, ואח"ז כשועט

שער ו

ידוע עם מעט התבוננות, כי כל שני משפטים (א) נבדלים, לא יתחייב מהם דבר כלל, כאמרנו: עד"מ כל אדם חי, וכל איש חמה, וכל שלג קר, וכן אם הרבות המשפטים הנבדלים הרבה מאוד, לא יתחייב מכללם דבר אחר, ואם השתתפו במין אחד מן השיתוף, עד שיתחייב מהם יחד משפט אחר (הנה הרכבת אותם שני המשפטים) אז יקרא הקש. וכל אחד משני המשפטים, או יקרא הקדמה. והמשפט השלישי המתחייב מחבור שתי ההקדמות, יקרא תולדה. ויקרא גם כן הרדיפה. דמיון זה אמרנו: כל

כומטינו

רמבמין

שער ו אמר ידוע עם מעט התבוננות וגו', ירצה כי אחרי שהקש הוא מחייב דבר אחר זולת ההקדמות, וההקדמות הם משפטים והמשפטים הם נבדלים ומהם מחוברי, ואנחנו ראוי שנעיין מאי זה מין מהשתי מינים יתחייב בדבר האחד או משתיים שנדבר עליו, התחיל לבאר כי זה הוא דבר ידוע בלתי חקירה שמהנבדלים לא יתחייב דבר אחר כלל, ולכן אין לנו לדבר בהם בענין הקש. ואמרו עם מעט התבוננות, ירצה כי הוא קרוב למשכל ראשון, וזה כי המשפט אשר הוא מאמר

(כרעיוניס) [כרעיונין], ומזכור כי כל מורכב מחודש, או סניג סתולדס סנולדס מנין שני המשפטים סללו, דסיינו אם כן גופי מחודש. וכן נקש כוס, דרכי סמורס וססלל נזקו יחדי וכוזומ'. וידוע לך נמצע סכסכלס, שיש משפטים שונים שאין צניכס סוס סכור וסרככס כלל וכס א"כ לא יכנסו כלל סקקשי' ויש מסס סניכיס' סכור וסרככס, אלא סלא יולד מסס סוס סולדס לודקס וכס סקקסס סעיקריס לא יוליו, ויבאר לך סרכ סנס סאיוס מן סדרכי' יוליד סקקס, ונאיוס מסס ישאר עקר. ואחס סקורכס בין סכין אח אשר לסניך כי זסו יסוד סחקירס. ססכליס, ומולא סכתיכס:

שער ו (א) נבדלים, כלומר לא ישתתפו לא נשוא ולא נשוא, לא יתחייב מניניהם שום משפט שלישי כלל: (* (סנסס) קקס, פניינו דמיון כאמרס ז"ל מקיש דבר לדבר וספעס דמיון כי סקקדמות נבנול סאמעי עכ"ס (ינחק סלוי). (ב) מרגיש, כלומר שני המשפטים סללו' כל אדם חי, וכל חי מרגיש, משתהפס, לפי נשוא סמספס כראשון סוא נעמזו נושא סמספס סשני, ומנין סרככסס יולד לנו סמספס שלישי סמחנר נושא כראשון עם נשוא סשני, כי אחרי סאמרס כל אשר יכנס סחס גדר סחי סוא מרגיש, וסוספס ואמרס סכל אדם יכנס סחס גדר

מלות הגיון שער ד

אדם חי, וכל חי (א) מרגיש, המתחייב מתבור זה בהכרח הוא, כל אדם מרגיש. וזאת היא התולדה המתחייבת בהכרח מזה התבור. ואולם אם התבונן בזה אשר תמטולנו בו, תמצא חלקי ההקיש ג' חלקים. כי כל משפט הוא שני חלקים כמו שבארנו, נשוא ונושא. והנה נפל השתוף בין שני המשפטים (ג) בתלק אחד. והנה הם שלשה חלקים. החלק המשתף לשני המשפטים, נקראוהו גבול אמצעי: החלקים הנבדלים. נקראים (ד) הקצוות. (ה) וחבור

בונמנינו

רמבמין

הפוסק הוא מחייב דבר לדבר או שולל אותו מסנו, וזה המובן מכל משפט ומשפט לא שובן דבר אחד שהוא מתחייב אלת נשוא המשפט וכל נושאו או נשוא על זולת נושאו. ואמרו שני משפטים וגו' ירצה כי פחות משני משפטים לא יהיו הקשי. ואמרו דבר אחר וגו' ירצה התולדה וכן אם הרבות המשפטים וגו', כי לא תתחייב התולדה מתבור השתי משפטי או מהרבת המשפטים הרבים לבד, מכלתי שיהיו שם תנאים והם הגבול האמצעי המשתף ובהנאי דתסונות, כי לא כל שתי משפטים יש להם גבול אמצעי יהיו מהם הקשג אבל ארבעה חבורים בתמונה הראשונה וכן בשנית וששה בשלישית כמו שיתבאר. אבל שאר החבורים ואם יש להם גבול אמצעי לא יהיו הקש ואם בן כל חקש משאי הוא בעל גבול אמצעי

מסוג ככולל מסוג חי, ח"כ כל אדם מרגיש ככתיב: (ג) בתלק אחד. כלומר שלשי המשפטים חלק מסוף, אם שיסתפן ננושא, או בנושא, או שנושא סתם נעלמו יכיה נושא כסני, ולא ישאלו ח"כ כי אם שלש חלקים, כגון במל שלמינו, אדם, חי, מרגיש: (ד) הקצוות. ד"מ כקט שלמינו תקרא מלס חי כחבור סלמני, ומנוח אדם מרגיש תקרא סקציות: (ה) וחבור-סקציות. ד"מ כל אדם מרגיש, או יש מרגיש אדם, תקרא התולדס או- סרדיפס: (* (סגכה התולדס, לכיות א ידיעס חקסס תולדס מחיבור וזיוג שתי ססקדמות סנודמות על כן נקראת תולדס, ונקראת ג"כ רדיפס כי כמו סרודף לסניג סנרדף יולג מרתג מקוס על יעבור כרגל כגבול סלמני סבין לזוג לזיוג, כן ככל קש יוסג סמדע כחדס כעזיבת גבול סלמני אשר כשתי סקדמותיו,

בעל הגבול האמצעי מההקש המשאי ולכן יתיו במג לו ויעמוד במדרגת החמר למשאי והתנאים הכולידים יעמדו במדרגת הצורה כי הם יבדילו לו המוליד מהכלתי מליד בתסונג' ואם ארסמו באר שחמר ההקש הם החקדמות כי מהם טופתיות ומהם אותיות ומ' אם דעה ככולל יתברר בדעתינו ואם רצה במשאי, ירצה כי

שניהם, התולדה או הידיפה. והתבונן ג"כ (ו) בשני חלקי התולדה. כי הצוא בתולדה הוא אשר יקרא מן ההקש, הקצה הראשון והגדול. והקדמה היא מן ההקש. אשר בה הקצה הראשון והגדול. תקרא ההקדמה הגדולה. ונושא התולדה. הוא אשר יקרא מן ההקש. הקצה האחרון והקטן, וההקדמה מן ההקש, אשר בה הקצה הקטן ההוא היא אשר נקראת ההקדמה הקטנה. המשל בזה, שנאמר כל ג' הוא א' וכל א' הוא ב'. ויחייב מזה שתהיה התולדה. כל ג' הוא ב', או כל ג' הוא א' וא' איננו ב', א"כ אין דבר מג' ב'. ואנחנו נקרא נושא הדרוש בהקדמה הראשונה, שהוא ג' הקצה הקטן. וההקדמה שבה הקצה הקטן ההקדמה הקטנה. וגשוא הדרוש בהקדמה השנית שהוא ב' הקצה הגדול, וההקדמה שבה הקצה הגדול. ההקדמה הגדולה. והגבול המשתף ביניהם שהוא א' הגבול האמצעי.

כומטינו

רמבמין

חמר מהקדמות חקרום הוא הומר ההקש החזק, ומפני שחמיות נופל ברוב בחמר ההקדמות חקרום שהם חמר ההקש החזק, לכן נתכארו בחמר ההקש חמר ההקדמות, והצרכתי לכל זה כי יש אנשים כומטינו זה לא הבינו צורת ההקש קה היא, אבל אמרו דברים אשר לא פן בטלים בעצמם. ואמרו ואם השתחפו במין אחר מן השתוף וגו', ירצה להיות נמצא החמר והצורה, והוא אמרו עד שיחייב מהם יחד משפט אחר כי לא יתחייב שאם השתחפו במין אחר מן השתוף להיותו מתחייב מהשתוף ההוא דבר אחר, ולכן התנה באמרו עד שיחייב וגו' והוא להיות הצורה הנמצאת בו ואז ההרכבה ההיא תקרא הקש, והוא אמרו הנה הרכבת וגופר,

ועל כס זה נהגו לכנות כל שכלה נשם סגנ, ר"ל כשנת הנרדף וכמקוש; עכ"ס יתק סלוי): (ו) בשני חלקי כחולדס. כלומר אהרי שראית שחולדס לא תחדש שום חלק, כי אם תחבר סקציות, וכס סחלקים אשר לא ישתחפו צמתי ססקדמות, ד"מ חרס מרגיש; כאשר ציארנו, ח"כ מסי סחמיד חחת סקציות נושא כחולדס, וכשני, כסוף, ונעלי ככגיון קרלו לנסוף כחולדס, סקס סרלסון וסכדול, ולטפא סקס סחחרון וסקטן, ולזס ססקדמס חסר כס סקס סרלסון וכדול ססוף נסוף סחולדס, סקרא ססקדמס כדולס, ואשר כס סקס סחחרון וסקטן, סקרא ססקדמס סקטנס, טעמס כל סקס מחובר מס"סס מספסיס מחמי סקדמות ומחולדס חחת, כסקדמס סחחס מחבר סקס סכדול עס ככדול סחלמי, ד"מ כל חי מרגיש, וסוף

מלות חגיון שער ו

ונקראת ההקדמה אשר בה הקצה הקטן . הקטנה . ואשר בה הקצה הגדול . הגדולה) . ונתחור משלנו כדי שנוסיף לשמות באור . והקש אשר המשלנו בו , הוא . כל אדם חי וכל חי מרגיש . ותולדות זה ההקש היא . כל אדם מרגיש , וחלקי זה ההקש שלשה , האדם , והחי , והמרגיש , והגבול האמצעי ממנו הוא החי . והקצוות הן האדם והמרגיש , והקצה הקטן והאחרון הוא האדם . והקצה הראשון והגדול הוא המרגיש . וההקדמה הקטנה היא , אמרנו : כל אדם חי . וההקדמה הגדולה היא . אמרנו : כל חי מרגיש . הנה כבר התבארו עניני אלו השמות , והם גדולי השמות , אשר ידיעתם ראויה במלאכת החגיון . הנה כלל השמות אשר התבארו עניניהם בזה השער . ויא שמות הם , והם

רמבמין

כומטינו

הסקדמס סנדולס , וספנייס תחנר כקסס סאחרון עם כגנול סאלמעי , ד"מ כל אדם חי , והיא הסקדמס סקטנס , וסמולדס סעזונ כגנול סאלמעי ותחנר סקטזום ד"מ כל אדם מרגיש .*) (כגסס : סקסס סראשון , נסיות נשוא סתולדס כוא משיג ססוג או כמין סכולל סחמיו מיניס או איסיס לניס סמסל"כ סנושא סכוא נאמר על ספרט ועל סאיס ע"כ נקרא כנשוא כקסס סראשון וסנדול , כי נכלל לו מספט סראשיס וסנדול על ספרט . (עכ"ס יחק סלוי):

ואמרו וכל אחד משני משפטים אז וגו', ירצה כשיש להם ההתקשרות אשר יתחייב סמנו התולדה והוא בהיותם מקשרים בגבול האמצעי ובתנאי ההולדה כי אז יולידו תולדה , ולכן כל אחד מהמשפטים יקרא הקדמה כי ההקדמה סן סאמר הסצטרף והוא בהצטרפו אל התולדה , והוא אמרו והמשפט השלישי וגומר . ואמרו והמשפט השלישי וגו', ירצה כי המתחייב מהם גם הוא משפט ויקרא שלישי ואם חציו הוא מהמשפט האחר

וחציו הוא מהאחר כי המשפטים לא יהיו שוים רק כשישנה הנושא והנשוא עם נושא המשפט האחר ונשאו, אבל אם יתחלף הנושא ואם הנשוא שיה או כהפך או כל אחד יקרא משפט בפני עצמו. ואמרו המתחייב סחבור אותם השתי הקדמות וגו', ירצה ולא סן ההקדמות , כי כל ההקדמה לא תורה רק על ח'יוב נשואה לנשואה או על שלילתו ממנה לא יותר סזה , אבל התולדה שהיא דבר אחר זולת מציאות נשוא ההקדמות על נושאם או שלילתם ממנו לא תתחייב סן ההקדמות אבל תתחייב סחבורס . ואמרו המתחייב סחבור זה כהכרח , ירצה כי יש חבורים יתחייב סשתי ססיכות בתמונה השנית , והוא בהיותו נשואים שיה 'ושאם ולא יקרא זה הקש כי הוא בלתי מוליד בעצם שהמוליד

(א) ההקש , (ב) הזקמה , (ג) התולדה , (ד) הרדיפה ,
(ה) הגבול האמצעי , (ו) הקצה הראשון , (ז) הקצה האחרון ,

כוממינו

רמבמין

(א) סקס בלס"ע (איינע שלום רעדע , בעצם הוא מוליד בכל החסרים סילוגיסמוס) (ב) ססקדמס . (פארדער ואז יקרא מוליד בהכרח , והוא המוליד מצד צורחו ואיכות חבדו ההקדמות בכל תמונה הוא הנקרא צורת הקש התמונה ההיא והוא קונטקטענטיא) : (ס) סגבול סאלמע . (דאס מיטעל גליד , סערמיניוס מעדיוס) : (ו) סקאס סראשון . (דאס אבער גליד סערמיניוס מאיור) : (ז) סקאס סאלרון (דאס אונטער גליד , סערמיניוס מינור) : שיתחברו בכמותם ואיכותם כפי תנאיהם : ואסרו בהכרח , ירצה בתמונה הראשונה כי הוא סהענין הנאמר על הכל , ובשאר התמונות בהשבתם אליה . ואסר ואולם אם

התבונן וגו' , ירצה עם היות שההקש בעל שני משפטים ; וכל משפט הוא בעל שני חלקים בהכרח אבל כשחשובנה המשפטים להיותן הקדמות ההקש יהיו חלקי השתי הקדמות שלשה , ואסרו שלשה ירצה בענין , אולם מצד הנושא והנשוא הם ארבעה כאשר היה בהיותן משפטים כי הגבול המשותף ימצא בהן פעמים . ואסרו ונקראה הגבול האמצעי , ירצה כי הוא אמצעי בין שתי ההקדמות לא מונחה וסודור אבל מצד שהוא משותף להן . ואסרו גבול , כי שתי חלקי המשפט יקראו גבולים והם אשר מהם נהיה ואליהם יוהך ? וכשתתחברנה הקדמות להיותן הקש אז יקרא המשותף בשתיהן גבול אמצעי , והשתיים האחרות תקראנה הקצוות . ואסרו הנבדלים ירצה שלא ימצא כל אחד כי אם בהקדמה אחת . ואסרו וחבור שתיהן וגו' ירצה כי התולדה אינה ד"א רק חבור שתי הקצוות והם הנבדלים , ואסרו והתבונן ג"כ חלקי התולדה וגו' ירצה כי לא יקראו גדולה וקטנה ראשונה ואחרונה מצד הנחתן , כי הנחתן א"כנה בהכרח להיות על אופן אחד על דרך משל אם הנחנו כל אדם חי וכל חי מרגיש אסרנו שהיא מהתמונה הראשונה , והנה האחרונה הקדמת כל אדם חי , והקטנה והקדמת כל חי מרגיש היא הראשונה והגדולה והקדמת כל אדם חי היא האחרונה והקטנה , ולא תחשוב כי כשהקדמנו לאמור בתחילה כל חי מרגיש ואחריו כל אדם חי , שזאת היא התמונה הרבעי , אשר יניחה גאלינוס מפני שהגבול האמצעי הוא נושא באחת נשוא באחרת הפך התמונה הראשונה , כי אין הפרש בין הראשונה סהרביעית רק בצירוף התידה , לא מצד דעת ההקדמות כי אם הדרוש שלנו הוא האם האדם מרגיש או אין האדם מרגיש , אין הפרש בין אם נתחלנו בהקדמות מכל אדם חי או אם נתחלנו מכל חי מרגיש ואחריו חברנו כל אדם חי , כי זאת

מלות המין שער י

(ח) הקצה הגדול, (ט) חקצה הקטן, (י) ההקדמת הגדולה,
 (יא) ההקדמה הקטנה :

רמבומן

בוממינו

חיא המין הראשון מן התמונה (ו) כסקדמס כגדולס. (אנער-זאסן,
 הראשונה והוא מוליד כל אדם פראמפוזיאל מליון) : כסקדמס
 מרגיש, אולם אם היה דרושינו סקענס (דער הונטער זאסן
 האם המרגיש אדם או אין המרגיש פראמפוזיאל מינור) :

אדם והנחנו הקדמותינוך, כל חי
 מרגיש וכל אדם חי או בחסך והוא כל אדם חי וכל חי מרגיש,
 ידענו שזה הוא מין התמונה הרביעית אשר ינחה גאלינוס, אם
 כן אין הפרש בין הראשונה והרביעית מצד ההנחה רק בצירוף
 אל הדרוש אשר הוא התולדה, ואנחנו כשנצצה להתכונן בקצה
 הראשון וההקדמה הגדולה אין לנו להתכונן רק מצד התולדה, והוא
 כי התולדה הנקראת שנית וקטנה ואשר ימצא בה נשוא התולדה
 (ונעין), וההקדמה אשר תמצא בה נשוא התולדה היא הנקראת
 ראשונה וגדולה, ולהיות הנשוא יותר כולל מהנשוא תקרא גדולה
 כי נשוא התולדה הוא כולל יותר משאר שני חלקי ההקש והוא כי
 הגבול האמצעי בתמונה הראשונה הוא נשוא לנושא התולדה והוא
 יותר כולל מהנשוא קרין משפט הנשוא או לפחות שוה לו, ונשוא
 התולדה הוא נשוא לגבול האמצעי אשר היה כולל מנושא התולדה
 והוא עתה יותר כולל ממנו א"כ נשוא התולדה הוא יותר כולל
 משאר חלקי ההקש ולכן תקרא ההקדמה אשר בה זה הנשוא הגדולה,
 זאמנם הקרא ג"כ ראשונה כי היא ראשית המחשבה, ר"ל אם המרגיש
 נמצא באדם אם לא, כי המשפט הוא התחייבות הנשוא לנושאו או
 שלילתו ממנו, ואם כן ההקדמה אשר בה נשוא הדרוש היא ההקדמה
 הראשונה ואמרו כי המשל בזה וגו' עד ונחווה משלינו, זה אין לשון
 חרב אבל שום אחד מהמחלקים כתבו וכן לא מצאנוהו בהעתקה
 האחרת ואמרו ונחזור משלינו וגו' ירצה האדם והחי והמרגיש, ואטרו
 כדי שנוסף לשמות באור ירצה, להרכבם על המשל כי למעלה באדם
 כמאת כולל באמרו כי הנשוא בתולדה הוא אשר יקרא מן ההקש
 וגו' והנה תרכבם על המשל באמרו שתולדה זה ההקש שהוא כל
 אדם מרגיש ושאר מה שכתב עד סוף הפרק, זאמרו הם גדולי השמות
 וגו' ינחה כי מכן ההגיון הוא ההקש והוא ראשית המחשבה ואלה
 הם שמות הלקיו .

שער ז

וממה שהקדמנו התבאר, כי השתוקה הגופל בין שתי
ההקדמות, אם שיהיה הגבול האמצעי נשוא לאחת
משתי ההקדמות, ונשוא באחת, כמו המשל שהמשולגו,
באמרנו: כל אדם חי, וכל חי מרגיש, וכל מה שיתחבר
בוה הדרך מן החבור, בקראה התמונה הראשונה מן
ההקש. ואם שיהיה הגבול האמצעי נשוא בשתי ההקדמות
יתד, כאמרנו. כל אדם חי, ואין אבן חי, וכל מה שיתחבר

רמב"ם

(פסחים) אמר במפרש: ככל הודעתך כוונת פגלי הכניין, לבאר לנו דרכי
ספק ומחשבה, אשר על ידי יעלם האדם המשכיל מן האושר
והמושכלות הראשונים. אשר לא מסופק למחשבה אל רוס החכמות, לברר באמת
מן הסקר ויגיע אל הסברה האמיתית בלמודיות וכלל חכמה ומדע יקר, וכן
אמת שחכמה כמשיג ידוע לפעמים בחכמות ועלמות, ולא יתן אל לבו
דרכי הספק הללו, אשר על ידי ששכיל המחוח לדברים, יאלץ ששם על
זה לא סר מקשקשת בזה, שחורגים מן הדרכים אשר בטבע. ויולד בעלזים,
ואין לכוון מן ימין או שמאל, כי אם על דרך כשפסע גרודא מאת ארון
הגבוה. ואולם כל משכיל טבעי לא ישיג שום מושכל ולא ידעכו, כי אם
באמצעות דרכים שזכרנו, אלא שלפעמי' לא יתכוון בזה. וידמה לו
כאלו כגיע אל החקירה בקשקשה אחר, מבלתי כשען על משפנת קום הכניין,
וכרי הוא כאדם שמשחמש באריו וגידיו ועורקיו, מבלתי כנין אף
יתנועעו בנידיו, ומי מיטע, ונתך יניעו בנידיו את העורקים, ובעורקים
את העומק וכו' ? או כאדם שמשחמש בכלי הדבור ובלשון, ולא ישיג אל
לב לכנין דרכי העומק בזה, כאשר נעסס כמדקדק, כהוקר אחר תולא
כל כננה וכגרה, וכנה בעל הכניין בערך אל כדוכו כפנייה ובמחשבה,
קח' שמדקדק בערך אל קדכור כפנייה וככנון. או בערך כהוקר ככנעי
וכרוקח כהומן בעני צמלחת נחום כל צבר אל סנעוים כביף. שכוא ישקל
לידע טבע כל תנועה מתעופה האכרים, ומי מוליד, אף כרגע קטן ספקים
תנועה כביף מחתך ספק וכדומה, ויצע שמועלם בחקירות הללו רכס עד
מאד, וכנה מחוחר מוח שקרה, שכל כקם מסוגר משלש משפטים רביעו
משתי קדמות ומחולד, ולולא שתתפתלם ששן ספקותם. בחק. אהי,
לא יולד מנייכס החולד, ובשסוף ככוח עכר וכל לכות על שלש אוכנים,
אשסייכס נשוא אחד משותף לבחיכין, או שיכיה לכות אחד משותף לבחיכין,
עו שיכיה נשוא האחד בעצמו עשה לאחת. כרי נב. שלש סופי' כנקרא'
לבעלי ככניין עמוזא לקקם.

מלות הגיון שער ז

מזאת ההרכבה, נקראת התמונה השנית מתמונת ההקש. ואם שיהיה הגבול האמצעי, נושא בשתי ההקדמות יחד. כאמרנו: כל חי מרגיש, קצת החי לבן, וכל מה שיתחבר מזאת ההרכבה, נקראהו התמונה השלישית מן ההקש. הנה תהינה תמונות ההקש שלש. ודע! כי לא מכל שני משפטים אשר ישתתפו בגבול האמצעי על אחת מאלו שלשת הדרכים, יהיה מהרכבתם (6) הקש בלי ספק, אבל כאשר תשפטהו החלוקה. כי בכל תמונה משלשת התמונות יפלו בה חבורים. ויהיה כללם בשלשת התמונות, (3) מאה ושמונה תבורים. ואשר הם הקשים באמת יולידו באלו התבורים. והם (ג) י"ד חבורים. כל חבור יקרא מין, יש מהם ארבעה מינים בתמונה הראשונה. וארבעה בתמונה השנית. וששה בתמונה השלישית. וכבר כתבו וסדרו אותם. עד שתאמר ד"מ, זה ההקש הוא המין הרביעי מן התמונה הראשונה. וזה ההקש הוא המין השלישי מן התמונה השנית. וזה ההקש הוא המין החמישי מן התמונה השלישית. —

כומטינו

רמבמין

שער ז אמר ומטה שהקדמו **שער ז** (6) כקל בני ספק. נאור כל יתבאר וגו' ירצה, כי ההקש הוא בעל שלשה חלקים איכפול האחד וכפי אותו שיכפול כך תהיה התמונה. ואמרו דרכים ירצה

כי הגבולים בדרכים. ואמרו אם שהיו הגבול האמצעי וגו' ירצה לאיזה מהשתיים ההקדמות המונחות. ואמרו וכל מה שיתחבר וגו', ירצה דאפי' הבלתי מוליד. ואמרו יקראהו התמונה הראשונה. ירצה להיותה ראשונה מעצמה. אי איפשר מבלתי שנאריך טעם תחת כי אחרי שגדר ההקש הוא מאת כשהונחו בו דברים יותר סאחד היו חויב מחבורם דבר אחר בהכרח, א"כ הל"ב חבורים הבלתי מולידים בתמונה הראשונה יכן בשנית וה"ל בשלישית לא יקראו הקש, כי לא יתחייב מתכונם דבר אחר בהכרח ואם נקראום מן התמונה הראשונה והשנית והשלישית הוא להיות הגבול האמצעי מסדר בהם בצורת התמונה היא. אמנם צורת ההקש היא בלתי נמצאת בהם ולכן הם בלתי מולידים ואם כן התמונות הם כחברים לאישי ההקשים לא להקשים בעצמם. אמנם

מדות הגיון שער ז

כה

באור שלא מן המאמר

(6) בתמונה הראשונה, (3) צריכה שתהיה, (2) הקטנה

רמבמוין

בוממינו

פירוש על באור שלא מן המאמר
 (6) בתמונה הראשונה. יוא על
 סדרך שזכר כרג כשער
 סקודס, וסינוו הם יוכס כגבול
 כאלמעי נוכח, בלחת מתי סקדמות
 ונשוא בלחת מכן (כגון כל אדם מי
 וכל מי מרגיש, אס כן כל אדם
 מרגיש): (3) זריכה שמיס. כלומר
 לא מחויב סתולס לולא שמיס
 על סדרך כוס: (2) הקטנה מחיבת
 דסינו שסחנר סקלס כאלחנן עס סגבול
 סאלמעי, וסאלמר כל אדם מי, ונכלל
 סייך ססגיד נוסח ג יש לו נשוא א

צורות החמרים והקשים האלה הם
 כללות הגדולה וחייב הקטנה
 בראשונה. וכללות הגדולה
 ושלישית האחת בשנית וחייב
 הקטנה, וכללות אחת שסתיחן
 בשלישית וכשתחברנה החמונות
 האלה עם צורותיהן ההקשיים אז
 ההקש נמצא במ והוא הכח המוליד.
 והצרכתי להאריך בזה כי יש
 אנשים בזמנינו זה חושבים
 שהתמונות הם צורת ההקש, וחמר
 ההקש הם ההקדמות, ואיך יהיה
 חדרב ככה, כי הצורה לדבר לא
 העבור ממנו והתמונות עובדות מן

ההקש. ועוד כי ההקש לבד לא
 הקש יחלק אליהם. וזה כי סוג ההקש הוא המסדר והמאמר יחלק
 אל יותר סאחד ואל אחר והיות מאחר יחלק אל מסדר ובלתי מסדר,
 והמסדר יחלק אל הקש וברתי הקש, א"כ לא יחלק ההקש רק אל
 ההקש הרטון אליו ולא אל התמונות כי גם הצד האחר יחלק
 עליהם, וא"כ התמונות הם דבקים לנושאי ההקש והם בחמרים
 לנושאייהם וההקש נמצא במ כאשר בצרנו והוא בהמצא צורות
 התמונות ההקשיים בהם והתעתי לאסור צורות התמונות ההקשיים
 כי צורות התמונות בשלוח הם סדור גבול האמצעי בהם, ולא
 יחייב כוח הקש כלל עד שיתחבר בהם צורה ההקשיית, ואז שבה
 להיות הצורה התמונית בשלוח במדרגות החומר והצורה ההקשיית
 במדרגת הצורה. ואסרו וכל מה שיתחבר בזה הדרך מן החבור
 וגומר, דע כי חבור ההקדמות בתמונה הראשונה יקרא חבור,
 ובשנית והשלישית יקרא הרכבה מפני שהראשונה היא יותר משישה
 כהשנית והשלישית, כי השנית והשלישית הם ראשונות בכח ואם
 מן השנית היא שנית וראשונה זכנ השלישית, אולם הראשונה היא
 ראשונה לבד, ולכן סדרו הקדמותיה יקרא חבור וסדר הקדמות השאר
 יקרא הרכבה. ואסרו הנה יהיו תמונות ההקש שלש וגו', ירצה
 לפי שהשתוף הנפוץ בין שתי הקדמות יהיה כאחד משלשת
 דרכים. עוד אמר ודע כי אין כל שני משפטים השחתסו בגבול

מלות הגיון שער ז

מחיבת, (ד) והגדולה כוללת, (יהמה והתולדה ג"כ כוללת)

כוכמינו

רמבמין

אמצעי וגו', ירצה כי התמונות
 נמצאות בהקש ואין ההקש נמצא
 בתמונות. ואמרו יהיה שהקרכבה
 התיא וגו', ירצה על דרך הרכבת
 הלשון או על הרוב: ואמרו אבל
 כאשר ישפחה החלוקה, ירצה
 חלוקות התמונה בכמותה ואיכותה.
 ואמרו כי בכל המונה מהשלש
 תמונות יפול בה לו חבורים, ירצה
 כי שתי הקדמות לא ימנע אם
 שיהיו שתייהן כוללת והגדולה
 סתמית או הקטנה סתמית והגדולה
 כוללת או הקטנה כוללת והגדולה
 חלקית או הקטנה חלקית והגדולה
 כוללת או הקטנה חלקית והגדולה
 סתמית או הקטנה סתמית והגדולה
 חלקית, ואלה הם תשעה מינים
 מצד הכמות תבה אותם עם ארבעה
 מיני האיכות שהם המחייבת
 והשוללת וזה אם שתייהן מחייבות
 או שתייהן שוללות, או הקטנה
 מחייבת והגדולה שוללת או הקטנה
 שוללת והגדולה מחייבת, הרי
 ארבעה וכשהכית אותם עם תשעת
 מיני הכמות נהיו לך ז. וכדי להקל
 על המתלמד כתבתי אותם פה
 אחד אחד והם כל א ב וכל ב ג
 כל א ב וקצת ב ג כל א ב ואין
 ב אחר ג כל א ב וקצת ב אינו
 ג קצת א ב וכל ג ו קצת א ב
 וקצת ב ג קצת א ב ואין ב אחר
 ג קצת א ב וקצת ב אינו ג אין
 א אחר ב וכל ב ג אין א אחר
 ג וקצת ב ג אין א אחר ב ואין
 א אחר ג אין א אחר ב וקצת ב
 אינו ג קצת א ב אינו ב וכל ב ג

ויסיס ג קצת סאחון, וא סגנול
 סאחנעי: (ד) וסגנולס כוללת. כלומר
 ססקדמס סגנולס, או סחייכ סקלס
 סראשון לכל איכס סגנול סאחנעי,
 וסאמר כל א יש לו ב, ויסיס ב סקלס
 סראשון, וזו מחיב סתולדס סחכור
 סקלסו וסאמר ג יש לו ב, כגון כל
 חי מרגיש, והסיס סתולדס א"כ כל
 אדס מרגיש, או ססקדמס סגנולס
 סשלול סקלס סראשון מכל איסי סגנול
 סאחנעי, וסאמר כל א אינו ב,
 וזו סשלול סתולדס סגנול סקלסו' לסמר
 ג אין לו ב, כגון אין חי אכן, וזו
 ססיס סתולדס, א"כ אין אדס אכן,
 מעת' סקסי סתמונ' סראשו' על ארבע'
 אופניס, ויקראו מיני סתמונס או סחכור,
 סמין סראשון כוס, כל (א סוא ב),
 (כל ג סוא א) א"כ כל ג סוא ב,
 א ב ג
 ד"מ (כל חי מרגיש), (כל אדס סוא חי),
 ג
 א"כ כל אדס סוא מרגיש, סמין סשני
 כוס (אין א סוא ב) (כל ג סוא א).
 א
 א"כ אין ג סוא ב, ד"מ (אין נכרא
 מחויב סמליאות), (כל גשס נכרא).
 ג
 א"כ אין גשס מחויב סמליאות, סמין
 סשניסי כוס, (כל א סוא ב), (קצת
 ג סוא א), א"כ קצת ג סוא ב,
 א
 ד"מ (כל גוף יש לו שלשס מרחקיס),
 ג
 קצת סנמליאסי גוסוס), א"כ קצת

(ה) ר"ל : אף כוללת, אבל תוכל להיות ג"כ חלקית,

כומטינו

רמבמין

קצום א אינו ב וקצת ב ג קצת
 א אינו ב ואין ב אחד ג קצת א
 אינו ב וקצת ב א אינו ג האב
 וכל ב ג האב וקצת ב ג האב
 ואין ב אחד ג האב וקצת ב אינו
 ג האב והבג ג האב והב אינו
 ג כל א ב והבג כל א ב והב
 אינו ג אין א אחד ב והבג אין
 א אחד ב והב אינו ג אין האב
 והבג אין האב ואין הבג קצת
 א אינו ב והבג קצת א אינו ב
 ואין הבג אין האב וכל בג אין
 האב וקצת בג אין האב ואין
 ב אחר ג . אין האב וקצום ב
 אינו ג קצת אב והבג קצת אב
 והב אינו ג . הנה אלה הם הל"ו
 חבורים אשר יתחברו בתמונה
 הראשונה וכן יתחברו בשנית
 ובשלישית . אולם המולידים מאלה
 הם ארבעה בתמונה הראשונה כי
 הם השוטרים תנאי ההולדה . והוא
 להיות הקטנה מחויבת והגדולה
 כוללת . כי בהיות הקטנה מחויבת
 אפשר שתהיה קצתית או כוללת
 הרי שנים . וכן בהיות הגדולה
 כוללת, אפשר שתהיה מחויבת, או
 שוללת . הרי עוד שנים אחרים
 שהם ארבעה . ואלה הם כל אב
 וכל בג קצת אב וכל בג כל אב
 ואין ב אחד ג קצת אב ואין ב
 אחד ג . אלה הם הארבעה
 המולידים בתמונה הראשונה
 והשאר הם בלתי מולידים . וכן
 הארבעה המולידים בתמונה השנית
 הם השוטרים תנאי ההולדה
 בתמונה היא . והוא להיות

ב
 כמלאים יז לו ג' מרחקים , כמין
 סרביעי כוס (אין א סוה ב) , (קצת
 ג סוה א) , א"כ קצת ג אינו ב ד"מ
 א
 (אין הוחד שמה בחלקו) קצת בני סאדס
 א
 חומדים , א"כ קצת בני סאדס אינס
 ב
 שמחים בחלקם, סרי לך ד' מינים לתמונ'
 הראשונה : (ה) ר"ל אף כוללת וכו' .
 טעות סופר הוא, כי בתמונה הראשונה
 סגדולס דוקא קוללת ולא חלקית ,
 ואם פסיח חלקית לא תוליד טוס
 תולדס , כי טנס כלל לתמונס הראשונס
 כוס , כל דבר אשר חיבת או שללת
 ממין או מכוג , כבר חיבת או שללת
 את דבר הסוה בעצמו מכל פרטי כמין
 או סכוג הסוה . ד"מ כל אשר חיבת
 או שללת ממין סאדס , כבר חיבת או
 שללת את דבר הסוה בעצמו מכל אישי
 בני אדם סכנסים תחת כמין סכסו ,
 ולוס הם אמרת כל אדם מרגיש , יסיו
 כל אישי בני אדם כן , ואם אמרת אין
 אדם מעופף , גם כל אישי בני סאדס
 כן , ולוס כמין או סכוג אשר ממנו
 גזרנו היזב או שליטס יסיו סגדול
 סמשתתו (וסימנו אות א) , ומשיגי
 כמין או סכוג יסיו סקסס סגדול
 (וסימנס אות ב) , ופרטי כמין או
 סכוג אשר עליסס סגזור סכולדס אס
 חיוב ואס שליטס . יסיו סקסס סקען
 (וסימנס אות ג) (ויסיו סדר שליטס
 משפסו סקסס כוס גא אב גב.מעט'
 סגדולס לא תחסר מסיזס כוללת על
 כל פניס , כי לולא שסחיוב או סשלול

כומסיו: מלות הגיון שער ז רמבמ"ן

הגדולה כוללת לעולם ואחת משניהם שוללת. והם כל אב ואין דבר סגב אין דבר סאב וכל גב קצת אב ואין דבר סגב קצת אב אינו ג וכל גב וכן הששה המולידים בתמונה השלישית הם השומרים תנאי החולדה בתמונה היא. והם להיות הקטנה מחייבת ואחת משתייהן כוללת, והם כל אב וכל א ג כל א ב ואין דבר סא ג קצת א ב וכל א ג כל א ב וקצת א ג קצת א ב ואין דבר סא ג כל א ב וקצת א אינו ג, הנה אלה הארבעה עשר מינים הם המולידים מכל החבורים, ולדעת למה הם אלה המולידים ולא השאר זה הוא חלק גדול ממלאכת ההגיון. ואין זה כוונת זה הספר. ואמרו והיה כללם בשלוש התמונות טאה ושמונת חבורים, ירצה ואם השתי תמונות שוות אל התמונה הראשונה אבל כל ענין שיבואו בצורה התמונה הן ימינו מיניהן כאשר יצא מיני התמונה הראשונה. ואמרו כל חבור מהם נקרא מין, ירצה מן התמונה, ואמרו וכבר כתבו אותם עד שהאמר דרך משל זה ההקש הוא המין הרביעי מן התמונה הראשונה וגו', לא ירצה בזה מספר המינים מצד המיניות כי המיני' לא יאמר עליה' הסוג בקריטה ואיחוד, אבל יאמר עליהם בהסגמה וכן התמונה האמר על מיניה בהם כמה לא בקריטה ואיחוד, כי איכות הנחת בגבול האמצעי במ אשר הוא צור' התמונה היא נמצאת בכל מיניה בשות, אבל ירצ' במספר הזה מצד כמות הקדמו' החקש עם איכותו ביחד אשר אינו נוגע זה כלל במיניות כי המחייבות

כפשוט מבל סמין ככלל לא חוליד מאומה, ואולם מוכל לסיות או מחיבת או שוללת, כפי אשר יסיו משיגי סמין או ססוג, אם מחויבים עליכם או נשללים מהם, כאשר נארנו, וסקטנס דוקא מחיבת, כי לולא שתחייב וסאמר על ענין פלני סהוא נכנס תחת סמין או כסוג אשר ממנו חיבת או שללת דבר מה, איך חוליד כרדיפס או כחולדס, ואולם מוכל לסיות או כוללת או חלקים, ובלנד שדרוש על ענין מן סמיניס סהוא נכנס תחת מין ססקדמס סגדולס, וכחולדס סמיס נכמות כפי מה סמיס סקטנס או כוללת או חלקים, ונאיכות כפי מה סמיס סגדולס אם שוללת או מחיבת, מעתה ע"כ סמנות סלנו, ר"ל אף כוללת, עד ולאו דוקא כוללת ט"ס סוא. (ונתכן ג"כ ססמנות סלנו יתישבו על נכון, אלא שנכמטו איזס מלות נדברי כרמז'ס ו"ל. וכן ו"ל: וסגדולס כוללת, וסוליד ג"כ כוללת, ר"ל אף כוללת, אבל מוכל ג"כ לסיות (כחולדס) חלקית, ולאו דוקא כוללת, (מפי סמדקס מכו' יחק סלוי). ונראין דכריו ממש סכתב כרז למטס נגדר כתמונס ססנית ו"ל: ורלוני כחולדס, ססוליד ג"כ כוללת כמו כרלסונס, ירלס סגס כתמונס כרלסונס וזכר כרז מענין כחולדס, ודו"ק, ודע שאף אם אמרנו כתמונס כרלסונס ססקטנס דוקא מחיבת. מ"מ כזר ממלל לפעמים ססקדמס סקטנס מלרלס כמרלס סמספט ססולל, וסיח מחיבת נלמס, ד"מ אם סאמר כל ג אינו א, וכל שאינו א אינו ב.

ה"כ חין ג ב, כנסס אינו גוף. וכל שאינו גוף אינו מתחלק, ה"כ חין

ולאו דוקא בוללת. (ו) השנית משתתפת לה בכמות, ונבדלת ממנה באיכות. (ז) וזה בהקדמה ובתולדה, ורצוני: בשיתוף בכמות בהקדמות שישמר סדר הכללות,

כומסונו

רמבמין

הכוללות מנו אותם ראשונים
בסיני התמונות לא מצד המיניות
אבל מצד מעלתם מהשאר, כאשר
נאמר על ד"ם שהחי הוא סה
ויאמר על האדם והסוס והחמור
בהסכמה וכשרצינו לספור המינים
האלו אשר יאמר אליהם החי
התחלנו מן האדם מעלתו ואחריו
הסוס ואחריו החמור, ואין זה מצד
המיניות אבל מצד מעלת צורת
המינים, אי"כ כשנאמר חנה על ד"ם
שהי המין הוא המין הראשון או
המין השני אין הראשון והשני
תארים על המין ולא המין מתואר
בראשון ושני אבל על נושא המין,
ונרצה במ המין שהוא הראשון או
השני בספר כאשר נאמ' על דרך
משל בראובן שהוא רופא והיה
אומן בחכמת האומנים וקראנו אותו
רופא אימן, כי אין האומן תאמר
על הרופא ולא הרופא מתואר
כשהוא אומן אבל שניהם מתוארים
על ראובן, כן הגה שניהם מתוארים
על נושא המין, ואחר הפחיתות
הכוללת הן הכוללות בשלוח ואחר
אלה הם הגדולה בוללת והקטנה
סחייבת, והנה בתמונה הראשונה
היא הגדולה בוללת סחייבת ולכן
יבוא אחריה הגדולה שוללת כוללת
ובשנית הקטנה היא סחייב' חלקית
ולכן יבוא אחריה הקטנה שוללת
חלקית, ובשלישית היא הקטנה
סחייבת חלקית והגדולה סחייבת
כוללת, ולכן יבוא אחריה השכה

ג ב

סנפס מתחלקם, סקסס סוס סנפס מן
סתמונס הראשונים. ומ"מ קטנס דומס
לשוללת אלא שאחר ספיון סנין, כי
מלת אינס בהקדמה סקטנס אינס מתיין
סולל, כי אס חלק סנסוה, כאשר
סיא חק מנושא סנדולס כי כחמך
כל שאינו א', כרי סוא כאילו אערס
כל דבר שאינו א', וכן סדין לקטנס.
כי כחמך ג' אינו א', כחמך ג' סוא
דבר שאינו א', וזס ככר סנ נושא
סנדולס לסיוס נושא סקטנס בחיוב או
בשיליס, (* סגסס) לא בשיליס כ"ל
כי לפי סג' או בשיליס, סרה קוסיא
לדוכס איך יתכן לסיוס סקטנס שוללת,
(עכ"ס יחק סלוי). וס מעדת סתמונס
סראשונס, וסדע שולול כ' איך סולד
ססולדס מתיין סתי סקקדמות ססוללס,
וס מן סנמנע וסמור זס סכלל סידך:
(ו) ססנית מסתספת לס ככמות. כלומר
סכמוס סתמונס ססנית סוס לכמות
ססנונס סראשונס, אלא ססיא נכדלת
ממנס בליכוס: (ז) ווס סקקדמס
ובתולדס. ססססוף וססכדל סוס ימלאו
כחמס מן סקקדמות ובתולדס, וססס
יבאר דכריו, וכדי לקכל על סמעין
אקדיס לך ססאוס א סרמוז סתמונס
סראשונס על כלל סמין או ססוג, וסוא
א"כ כס סכובל סססססוף, בוא ירמוז
גס ככאן עליו, ויסיס א"כ ככאן קקסס
כגדול, וסאוס ב כרמוז סתמונס
סראשונס על מסיגי סמין או ססוג,
וסוא א"כ כס סקסס כגדול, סוא ירמוז
גס ככאן עליוס, ויסיס א"כ ככאן כגכובל

מדות הגיון שער ז

ר"ל: שתהיה על כל פנים הגדולה כוללת, (ח) כמו הראשונה, ורצוני: בהבדל באיכות. כי השנית תוסיף על הראשונה, בהקדמה הקטנה שאינה צריכה שתהיה מתיבת בקטנה, ובוזה בעצמו תחסר ממנה, שלא תוליד מתיבת, ורצוני: בתולדה, שתוליד ג"כ כוללת כמו הראשונה. ולא תוליד

כומטינו

רמבמין

בכמות ואחרי זאת היא הקטנה מתיבת חלקית והגדולה שוללת כוללת, ולכן יבוא אחריה הפכה בכמות. ומה שכתב הרב במשלו באמרו עד שתאמר ד"מ זה ההקש הוא המין הרביעי מן התמונה הראשונה וזה ההקש הוא המין השלישי מן התמונה וזה ההקש הוא המין החמישי מן התמונה השלישית, יש הרבה סמעיני דבריו שלא שמו לב על זה הדרוג כדלני סדר המספרים, כי בתמונה הראשונה המסויל להמין הרביעי ובשנית המסויל המין השלישי ובשלישית המסויל המין החמישי, ואנו נאמר כי לא כתבו הרב כאשר הזדמן, אבל כונת הרב להודיענו כי עם היות שהמין הרביעי מהתמונה הראשונה והמין השלישי מן התמונה השנית והמין החמישי מן (התח"ו) התמונה השלישית הם שוות הכמות והאיכות, כי הקטנה בה היא מתיבת חלקת והגדולה בה היא שוללת כוללת לא תוכל למנות המין הזה רביעי בתמונה השנית או בשלישית, כאשר מנינו בתמונה אבל בראשונה הוא מין רביעי ובשנית הוא מין שלישי ובשלישית הוא מן חמישית והמנינים האלה יש להם סדר. ואם תאמר ולמה לא

כאשתהף, וכלות ג כרומז נתמונס
 כראשונס על איזס פרט מפרטי כמין
 או סכונ וכוא א"כ כס סקלס קקטן,
 סוא ירמזו גס ככאן עליו, ויכיס א"כ
 גס ככאן סקלס קקטן, ויכיס א"כ
 סדר שלשט משפטי סקלס גב אב
 גא: (ח) כמו כראשונס. סתמונס
 סשניס סיא על ארבעס אופטיס ויקראו
 ארבעס מיניס, כמין כאחד (אין אחד
 מן א ב) (כל ג ב) א"כ אין אחד
 א
 מג א, ד"מ אין אחד מהמשלטים
 ב
 בעלי ארבעס ללעות, כל מרובע בעל
 ב
 ארבעס ללעות, א"כ אין מרובע משולס,
 כמין סשני (כל א ב) (אין ג ב)
 א
 א"כ (אין ג א), ד"מ כל משלס בעל
 ב
 שלס ללעות, אין מרובע בעל שלס
 א
 ללעות, א"כ אין מרובע משלס, וכמין
 סשלישי (אין א ב) (קלט ג ב) א"כ
 קלט ג אינו א, ד"מ אין אחד
 א
 מהמשלטים בעל ארבע ללעות, קלט
 ב
 סזרות בעלי ארבע ללעות, א"כ קלט
 ג
 סזרות אינס משלטים, כמין סרביעי

מחיבת ר"ל : שאינה צריכה [יהגהה שאין בכחה] להוליד מחיבת . והתמונה (ט) השלישית משתפת לראשונה באיכות, ונבדלת ממנה בכמות . וזה ג"כ בהקדמות ובתולדה , רצוני : בשיתוף באיכות בהקדמות, שהשלישית תשמור סדר המחיבת, ר"ל שהיא בהכרח הקטנה מחיבת . כמו

כוכבינו

המשיל המין השני מן התמונה הראשונה עם המין הראשון מן התמונה השנייה ועם המין השני מן התמונה השלישית שגם אלה שוות הכמות והאיכות והם הקטנה מחייבת כוללת והגדולה שוללת כוללת ? התשובה בזה כי הרב ע"ה רצה להמשיך במינים שותה הכמות והאיכות ומתחלפי המספר בתמונות, אולם אלה ר"ל המין השני מן התמונה הראשונה הוא המין השני מן התמונה השלישית, ולכן אם ימשול כאלה לא יוד ענר כונתו . עוד אמר וכל מה שהוא זולת אלו הי"ד מינים וגו', כי ההקש צריך שיהי' מוליד בהכרח וזה יודע מגדרו. ושתי המחייבות בתמונה השנית לא יוליד בהכרח כי לא תכריע הכולל בהקצת . ואמרו יקראו ההקשים המשאים , ירצה כי הם כרכבים מנושאים וגשואים, ר"ל ההקדמות אשר מהם יתחברו הקשי התמונות האלה וכל הקדמה מהם הוא משפט מקבל האמת והשקר מה שאין כן ההקשים התנאיים, והנה קריאת השין בהם בקריאת הכמד כי הוא מגזרת נושא ונשוא וכן חלק ארמטו בארוך את ההקשים, ואמר כי ההקשים יחלקו אל משאיים ואל הנאיים והנה טלה משאיים

רמבמין

כזה, כל א (ב) קצת ג אינו ב) א"כ א
קצת ג אינו א, ד"מ כל משלש נעל ב
שלש זיוות, קצת הנורות אין לכן שלש ב
זיוות, א"כ קצת הנורות אינם משלשים, סימן לתמונה השנית שיכוי נשוא בגדול" כוא בעצמו נשוא הקטנה, וכלל התמונה השנית כזה, בדבר אשר לא ישיגושו משיגי המין או כסוג, בדבר סכוא לא יכנס תחת המין או כסוג סכוא, מעשה יבוארו דברי הרב ז"ל, כי הכס בכל המדות כללו, בגדולס כוללת, ואולס חסיס פעמים מחיבת ופעמים שוללת לפי סכוא תכאל משיגי המין או כסוג, וסס או שוללים או מחיבים, כמו בתמונה הראשונה, וסקטנס תאלר על סקסס תאלרון שאין לו משיגי המין לכן חסיס שוללת חס בגדולס מחיבת ומחיבת חס בגדולס שוללת, ופעמים כוללת ופעמים חלקית, ובתולדה הקיש על סקסס תאלרון שלא יכנס תחת המין או כסוג, לפיכך סוא שוללת על כל פנים, ומס שכתוב בסנים ר"ל שאינס צריכס לכוליד מחיב ט"ס סוא, כי בתמונה השנייה סתולדס על כל פנים שוללת : (ט) סשלישית . סי' לסמינס סשלישית שיכיס נושא סגדולס כוא בעצמו נושא סקטנס . וגס בתמונה כזאת יכיס כואס א רומז על כל

מלות הגיון שער ז

בתמונה הראשונה, ר"ל: שצריכה להיות מחיבת על כל פנים, ורצוני: בתולדה שתוליד ג"כ מחיבת, ולא שלילה כוללת, כי אם שלילה חלקית; ורצוני: בהבדל בכמות. כי השלישית תוסיף על הראשונה שלא תצטרך היות הגדולה כוללת. ובוזה בעצמו תחסר ממנה שלא תוליד כוללת. השנית והשלישית הפכויות בכמות ובאיכות, רצוני בזה: כי השנית תשמור סדר הכללות, ולא תשמור סדר החיוב. זתוליד כוללת ולא תוליד מחיבת רק שלילה, והשלישית בהפוך, כי היא שומרת החיוב, ולא תשמור סדר הכללות, ולכן תוליד מחיבת ולא תוליד כוללת. זבכלל שהשנית לא תשמור סדר החיוב ולא תולידהו. והשלישית לא תשמור סדר כלל, ולא תולידהו. התמונה הראשונה. והיא שהגדר האמצעי נושא בהקדמה. האחת ונשוא באחרת, חיא על ארבעה פנים. האחד כל ג ב. זכל ב א. אם כן כל ג הוא א. השני כל ג ב. ואין דבר מב א. א"כ אין דבר מג א. השלישי קצת ג ב. וכל ב א. א"כ

רמבמין

בוממינו

המלה המורה עליה בלשון היוני הוא מגורת נושא ונשוא והצדכתי אל כל זה כי על זה חכרנו דנמצאים בזמנינו זה קוראים אותן בשייאים עם השבולת לא עם השבולת, ולא ידעתי מעמם כי פירוש אנטשאים עם השבולת כבר ע"י חכמים החכם ר' שמואל בן תיבון צולתיו שעשה במורה כי הוא שם כת פלוסופים ההולכים חוק למדינ' ולמודי' מהלכם נמשכי' אחרי דעת אריסטו, ואריסטו עצמו דאש למשאים ולמה נקראו אלה ההקשים בזה השם. ואם נאמר מפני שהיו הפלוסופי' חמשאי' משתמשי' בהם, והלא הם משתמשים גם בחקשים התנאיים, כי גם הם ישרים

סכוג, אכל כוא יכיס פס סקס סקסן
 וכאוס ב על מסיגי סרט, וכוא
 פס סקס כגדול, וכאוס ג על ספרט
 כעלמו ויכיס פס גבול כמסתתף. וסדר
 כלשט משפטי סקס כוא ג א, גב,
 א ב, זכס שסס מיטס כמין סאפי
 (כל ג ב) (כל ג א), ח"כ קת אב

ד"ט כל משכיל אוכס סאמט, כל
 ג א א ב
 משכיל חטס, ח"כ קת בני חזס אוכסי
 חמט. כמין סכטי (כל ג ב), (קת
 ג א), ח"כ קת א ב, ד"ט כל
 ג ב ב ג
 מושל כרומו נכור, יש מושל כרומו
 א א
 זחס כח, ח"כ יש פס כח סגופטי

מלות הגיון שער ז

כט

קצת ג א. הרביעי קצת ג ב, ואין דבר מב א, א"כ קצת ג איננו א. התמונה השנית והיא, שהגדר האמצעי נשוא בשתי ההקדמות, היא ג"כ על ד פנים. האחד כל ג ב, ואין דבר מא ב, א"כ אין דבר מג א, השני אין דבר מג ב, וכל א ב א"כ אין דבר מג א. השלישי קצת ג ב, ואין דבר מא ב, א"כ קצת ג איננו א. הרביעי קצת ג איננו ב, וכל א ב, א"כ קצת ג איננו א, התמונה השלישית והיא שהגדר האמצעי נשוא בשתי ההקדמות, היא על ששה פנים, האחד כל ב ג, וכל ב א, א"כ קצת ג א. השני כל ב ג. ואין

כוממינו

רמבמן

דרכיהם כלשים בהכרח וההבדל שיבדל בו המין מולתו אין שישתתף עמו בו בעצמו, ואם היות שגם לזה לא בארו החכם ר' שמואל בן תיבון כי הוא נקרא עם השבולת אבל גדלנו עליו על הקריאה הזאת. עוד אמר ואולם ההקשים התנאים וגו' ירצה כי זה ההקש הוא מהשכנות הזרועות אצל השר, ואמרו תנאי מדבק ירצה המשפט הנמשך בקודם. ואמרו ותנאי נבדל, ירצה שהשני הפך לקודם או סותר לו. ואמרו לו אבל הוא נפרד וגו' ירצה הפך המדבק כי כמדבק כשתשנה הנמשך לא יתחייב התחייבות הקידם ולא סולו ואם זה אינו נמשך אבל ירמה לו כער מקום הנהתו. ואמרו וכינוי ההקשים התנאיים המולידים חמשה וגו' ירצה שנים במדבק והם התחייבות הנמשך או סלוק הנמשך בהסתלק הקידם זה לא יוליד בהכרח רק במקרה כאשר יולידו שתי כחייבות בתמונ' השנית בהיות הנושא (בכו) שוה לנושאו, וכן הנה בהיות הקודם והנמשך צודקים בהפוכם

ב

וגזר, כמין כשלישי, (אין ג ב) (כל ג א), א"כ קצת א איננו ב, ג ב ג א

ד"מ אין משכיל כילו, כל משכיל אדם, א ב א

א"כ יש אדם שאינו כילו, כמין כרביעי (אין ג ב) (קצת ג א) א"כ קצת א איננו ב, ג ב ג א

איננו ב, ד"מ אין נכרח מחויב כמילאו' א ב א

קצת כנכרחים סכלים נפרדים, א"כ א

קצת כסכלים כנפרדים בלתי מחויבי ב

כמילאות, כמין כחמישי (קצת ג ב), (כל ג א) א"כ קצת א ב, ד"מ קצת ג ב ג א

כני אדם סכלים, כל אדם מדבר, א ב א

א"כ קצת מדברים סכלים. כמין כששי (קצת ג איננו ב) (כל ג א), א"כ א

קצת א איננו ב, ד"מ קצת כנכרחים ב ג א

אינם נשמים, כל כנכרחים נחלצים, א ב א

מלות הגיון שער ז

דבר מב א , אם כן קצת ג איננו א . השלישי קצת ב ג ,
וכל ב א , אם כן קצת ג א . הרביעי כל ב ג וקצת ב א ,

כומיניו

רכיבמו

במשל השמש והיום , כי אלה יצדק
להשגותם ארבעה פעמים, והם אם
השמש עולה היום נמצא ונשנה
ונאמר אבל השמש אין עולה אין
היום נמצא עוד , אבל השמש אין
עולה אין היום נמצא אין השמש
עולה, ומפני היות זה במקרה לא
יצדיק בכל החמרים, כי אם נאמר על
דרך משל אם היה האדם נמצא הנה
החי נמצא לא יצדק שנא' וכנאם ה'
החי נמצא האד' נמצא או כשנסתלק
מציאות האדם שיסתלק מציאו' התי
אלה הם השתי מינים המולידים
בהקש המדבק . אולם המולידים
בהקש המחלקים הם ד' מינים, לפי
דעת חכמי המלאכה הזאת, והם
הסתלקות החלק השני בהתחייבות
השני, והתחייבות השני בהסתלקות
הראשון, והתחייבות הראשון
בהסתלקות השני נאמרנו על דרך
משל: העולם אם מחדש אם קדמון
אבל הוא מחדש הנה איננו קדמון
אבל הוא קדמון הנה איננו מחדש,
אבל איננו מחדש הנה הוא מחדש,
אלו הם האיבעה מינים המולידים
בהקש התנאי המסתלק. אמנם הרב
כתב שהם שלשה ולא ירדתי לסוף
דעתו ? ואפשר לומר שהרב לא
כוון בטיניס האלה, כי אלה ואם
קראום קצת מחכמי ההגיון מינים
אולם אבותמאד אשר רוב דברי
הרב נרששים מספרו, כאשר הודיע
זה החכם מאיסתרי וידאל בבאורו

א"כ קצת הנמצאים אינם נשמים,
וכלל התמונה כשלישית כזה אם חיבת
או שלל דבר מכל המין או מקצתו כנר
חיבת או שלל הדבר הכוא בעצמו

א
מקצת הסוג לא מכללו. לכן הגדולה
או שוללת או מחיבת דבר מכל אישי
המין או מקצתו, וסקענס תגיד על
המין שהוא כולל תחת הסוג לכן הוא
מחיבת על כל פנים, והולם תוכל להיות
חלקית אם כגדולה כוללת, כי שתי
הקדמות חלקיות לא תולדנס מאומס,
וסתולדס חלקית על כל פנים, כי כל
המין אינו כי אם קצת הסוג, אבל
תוכל להיות או שוללת או מחיבת כפי
מה שחסיס הגדולה אם שוללת או
מחיבת:

עד כאן הפירושו על באור שלא
מן המאמר

פירושו עד התחלת שער ז

אמר המקדש עתה אני שם נבאר
את תהילת שער ז, כי דברי
כרב שם נאמרם בקצור מופלג, ואחרי
ההקדמות אשר כעשה לפניך יוננו בני
עמל: (א) סקש בני ססק. כלומר הק'
אם ישתפשו שני משפטים בנושא או
בנושא אינו מן הסכרה שילידי מנין
כרכנתס קקס לחמתי, כי לפעמים סס
שניכס שוללים או שניכס חלקיס ואז
לא יולידו מאומס, כמבאר נמעט עיון

למורה הנבוכים לא קרא אלה המינים אבל קראם ישינים וקרא להקש התנאי המתחלק הכולל אותם שתי מינים ואם אכן רשד קרא אותם שתי כוגים ולנשנים, קרא מינים, אבל הרב גמשיך אחרי דעת אבו הסאד ולכן כשאמ' הנה הרב שהסדבק שני מינים כוון במין האחד כשהנמשך כולל מהקודם ואז יולדו שני הנמנים התחייבות הנמשך בהתחייבות הקודם, וסלוק הקודם בהסתלק הנמשך, וכיון במין השני כשהנמשך שוה לקודם, ואז יולדו הארבעה נשנים התחייבות הנמשך בהתחייבות הקודם והתחייבות הקודם בהתחייבות הנמשך וסלוק הקודם בהסתלק הנמשך וסלוק הנמשך בהסתלק הקודם, וכשאמר שהסתלק שלשה מינים כוון במין האחד כשהערך נכלל בשני חלקים לבד אם שני הפנים אשר אין ביניהן אמצעי או קנין והערך או חיוב ושלילה, ולזה יולדו הארבעה נשנים והם סלוק החלק השני בהתחייבות הראשון, וסלוק הראשון בהתחייבות השני, והתחייבות הראשון בהסתלקות השני, והתחייבות השני בהסתלקות הראשון, כאשר נאמר אל דרך משל: העולם אם מחדש ואם מקדמון ונשנה ונאמר אבל הוא מחדש הנה אינו קדמון, אבל הוא קדמון הנה הוא אינו מחדש, אבל אינו מחדש הנה הוא קדמון, אבל אינו קדמון הנה הוא מחדש, וכיון במין השני כשההרב נכלל ביותר משני חלקים כי אז בהשנות כל אחד יוליד סתור האחרים,

ובעלי הסגיון קראו סרכנת משפטים אשר לא יולדו תולדה אמיתית, כהקש סעקר: (ג) מאס ותמנס חבורים, כי הסקדמות כן או שתיכן מחיבות או שתיכן שוללת, או כגדולה מחיבת וסקטנס שוללת, או כגדולה שוללת וסקטנס מחיבת, סרי כאן ארבעה פנים, ולכל אחד מהלן סאופטים השעה חבורי, כי אם סכינס שתיכן מחיבת, (ה) פעמי' ששתיכן כוללו: (ג) ופעמי' ששתיכן חלקיות: (ג) ופעמים ששתיכן אישיות: (ד) פעמים שסגדולה כוללת וסקטנס חלקיות: (ה) ופעמי' סגדולה חלקיות וסקטנס כוללת: (ו) פעמים סגדולה כוללת וסקטנס אישיות: (ז) ופעמים סגדולה אישיות וסקטנס כוללת: (ח) פעמים סגדולה אישיות וסקטנס חלקיות: (ט) ופעמי' ססקטנס אישיות וכגדולה חלקיות, סרי תשעה על אופן כראשון, וכן להרבעס סאופטים סזכרנו, סרי ששה ושלשים על אחת מן סתמונות סזכר סרי, וכן לכל תמונה משלש סתמינות, יעלו א"כ יהא מאס וזמנס חבורים: (ג) י"ד חבורים. כי כמשפט סאיסי סוס למשפט סכולל כצבאר בשער ב', ולא יסארז כי אם משפטים כוללים וחלקים, ועתה כתמונה סראשונה סגדולה דוקא כוללת וסקטנס דוקא מחיבת, ולא יסארז א"כ כי אם ארבעה מינים, כמין כאחד סגדולה כוללת מחיבת וסקטנס כוללת מחיבת. המין כשני סגדולה כוללת מחיבת, וסקטנס חלקיות מחיבת. המין סעלישו סגדולה שוללת כוללת, וסקטנס מחיבת כוללת. המין סרינישו סגדולה שוללת כוללת, וסקטנס מחיבת חלקיות, וכתמונה סניית סגדולה דוקא כוללת, וסקטנס באיכות סמיד ספך סגדולה סרי לך ארבעה מינים, המין סאחד

ואם נשנה סותר האחד לא יתחייב אחד מהם בלתי ידוע איזה הוא , כאמרנו על ד"ם זה המספר . ואם רב אם מעט , ואם שוה ונשנה ונאמר אבל הוא רב , במל שיהיה מעט או נאה , ואם שנינו סותר האחד ואמרנו אבל אינו רב או יתחייב שיהי' מעט או שוה ואנחנו לא ידענו אי זה ששתיהם הוא נכון כמין השלישי כשלא יהיו החלקים נכללים כי אז השנות כל אחד יוליד בסול האחרים , ואולם אם תשנה סותר אחד מהם הנה לא יוליד כאמרנו על דרך משל : ראובן אם בקיסנדינא ואם ברומי , ואחד כך נשנה אבל הוא ברומי הנה בקונסדינא א' הנה אינו ברומי , אבל הוא ברומי הנה אינו בקונסדינא , ואם נשנה סותר האחד הנה לא יוליד , כי אם נאמר אבל אינו בקונסדינא לא יתחייב בזה שיהיה ברומי כי אפשר שיהיה ברומי כי אפשר שיהי' בירושלים , אלה הם שלשת חלקי התנאי המתחלק , ואפשר שרצה הרב במינים השלשה לאלה השלשה : עוד אמרו ולאנשי זאת המלאכה סין במינו ההקש וגו' , ירצה כי בעלי המלאכה הזאת משתמשים גם בזה ההקש כי גם לזה הוא מראה האמת במופת כאשר הוא תכלית המלאכה הזאת להמציא האמת מן השקר , אולם בהקש החשוב ובהקש ההמשל לא אמר ולאנשי זאת המלאכה , אבל אמר ולנו , להורות כי ההקשים כאלה לא נעשה אותם מצד תכלית המלאכה הזאת אבל מצד מה שאנחנו בעלי נצוח או בעלי הלצה וזולתם , כי בעלי

רמבמ"ן מלות הגיון שער ז כומטינו לא

המלאכו האלה יעשו אלה מהקשי'
 אולם בעל ההגיון ראוי לדעתם
 מצד שישמור מהם כאשר ראוי
 לו לדעת החקשים המטואיים לא
 שישתמש בהם אבל שישמור מהם
 ואם ישתמש בהם, ישתמש בהם
 בתנאים. ואמרו יקראו הקש החלוק,
 ירצה כי הקדמה האחת היא בחילוף
 האמת ושהפכה הוא האמת. ואמרו
 וזה כי אנתנו, ירצה כי זה ההקש
 אינו בין אחד מההקש המשאי
 הישר אבל הוא אין הפרש ביניהם
 מצד צורת ההקש רק מצד חסר
 ההקדמות, והוא כי בהקש המשאי
 הישר יהיו גם שתי ההקדמו' צודקו'
 ובהקש החילוף תהיה הקדמה
 האחת נגלית האמת והאחרת סותר'
 המושפט אשר נדרוש עליו והתולדה
 נגליו השקר, ואז נרע כי ההקדמה
 הסותרת גרמה זה השקר, וא"כ
 סותרה היא האמת על דרך משל
 כמו שהתבאר בתמונה הששית
 סמאת א' מאקלידס כי כל משלש
 אשר שתי זוויתיו שוות הנה שתי
 הצלעות אשר הם סיתרי אותם
 הזוויות הם שוות, וכאשר היו לנו
 משלש א' ב' ג' והיו שתי זוויות שוות
 ידענו כי שתי צלעותי אשר הם
 סיתרי הזוויות האלה הם שוות,
 וכשרצינו לאמת זה בהקש משאי
 ישר אמרנו אותו במין מן התמונה
 הראשה, ואמרנו משלש א' ב' ג'
 שתי זוויתיו שוות וכל משלש ששתי
 זוויתיו שוות יהיו סיתרי הזוויות
 האלה שוות, א"כ משלש א' ב' ג'
 סיתרי זוויתיו (וקשנות הם) שוות,
 וכשרצינו לאמת זה בהקש החלוק,
 אמרנו משלש א' ב' ג' בהיות שתי
 זוויתיו שוות אין שתי סיתרי הזוויות

ואות ב' טרומו על משיגי סמין יכיס
 פס סקס כגדול. ואות ג' כמורס על
 פרקי סכונו יכיס כגדול כמסקמק, ויסי'
 סדר שלש משפטי סקס כתמונה
 כואת סרניעיס (גא, בג, גאב),
 ולנו סן סמין סראסון כל ג' א', כל
 ג'
 ב' ג', א"כ קסת א' ב' ד"מ כל מי
 א' ב' ג' א'
 מרגיס, כל אדם מי, א"כ קסת מרגיס
 ב'
 אדם. סמין סשני כוז אין ג' א'
 כל ב' ג', א"כ אין א' ב', ד"מ אין
 ג' א' ב' ג'
 נכרא מחויב סמילאות. כל גשם נכרא
 א' ב' ג'
 א"כ אין מחויב סמילאות גשם, סמין
 סשליסי כוז כל ג' א', קסת ב' ג',
 ג'
 א"כ קסת א' ב'. ד"מ כל גוף גתסס
 א' ב' ג'
 במקוס, קסת סמילאים גיפוס, א"כ
 א' ב' ג'
 סנתסס במקוס נמלא. סמין סרניעי
 כל ג' א', אין ב' ג', א"כ יש א'
 ג'
 שאינו ב', ד"מ כל כוזס אס יארו
 א' ב' ג'
 גבור, אין נכסל נכון כוזס אס יארו,
 א' ב' ג'
 א"כ יש גבור שאינו נכסל נכון. סמין
 סחמסי כוז קסת ג' א', אין ב' ג', א"כ
 א' ב' ג'
 יש א' שאינו ב' יש עשכיל זולל אין סולך
 א' ב' ג'
 על ארבע מסכיל, א"כ יש זולל שאינו
 א' ב' ג'
 סולך על ארבע, סרי לך הפסס
 מיניס, וכלל לתמונס סואס כל סנכנס

כומטינו מלות הניזון שער ז רמבמין

תחת המין או פרטיו יסיק מקצת סבוג
 מכללו, וכל שלא נכנס תחת המין
 או פרטיו יש מקצת סבוג שאינו מכללו,
 וכל שאינו מקצת סבוג לא יכנס תחת
 המין ופרטיו, ודיני סמוכה כזאת
 שלשה, הראשון שאם תהיה סבוג
 מהיבנה, זריכה סקטנס לסיות כוללת
 כי סנס סבוגלס אם היא מהיבנה תמיד
 על פרטיו המין שסנס נכנסים תחת
 המין, ולולא שסגיד סקטנס על כל
 המין סכוא ותחייב או תשלול ממנו
 סבוג, לא תולד מניבוכן סבוגלס סכואו'
 לחיוב או לשלול פרטיו המין ממקצת
 סבוג, ואולם אם תשלול סבוגלס פרטיו'
 או אישים ממין, או תוכל סקטנס
 לסיות חלקית כי אם תחייב סבוג לקצת
 המין. תשלול סבוגלס ספרטית או
 האישים סנס ממקצת סבוג, המין
 סניי אם תהיה סקטנס מתיבת סניי
 סבוגלס חלקית, כי אם תחייב סבוג
 ממין תחייב וסבוגלס מסיגי המין ופרטיו
 ממקצת סבוג לא מכללו, ואולם אם
 תשלול סביג ממין, כבר שוללת מסיגי
 המין ופרטיו מכל סבוג, סדין סלישי
 שאם סבוגלס שוללת זריכה סבוגלס
 לסיות כוללת, סכרי אם סבוגלס
 שוללת ע"כ שאחת סבוגלס סכקס
 מחייב' וכאחת שוללת סכרי סני משפטי'
 שוללים לא יולידו מאומה, ושני מחייבים
 לא יולידו שולל, מעשה אם סבוגלס
 מחייבת, דסיינו סגיד על ספרטיס
 סנס נכנסים תחת המין שלולי תחייב על
 כל ספרטיס סנס אף אם תשלול סקטנס
 את סבוג מכל המין, אי אפשר לשלול
 פרטיו המין ממקצת סבוג, ואם קצת
 בני אדם מועדים, אף אם אין תומד
 מסור סינו לא יתחייב מזה על מסור
 סינו שלא יכא אדם, ואולם אם אמרתי
 כל סכנלים מומדים, ואין סכל מסור

האלה שוות וכל משלש ששתי
 זוויותיו שוות ואין שתי מיתרי
 הזוויות השוות שוות יהיה המשלש
 ההוא שווה למשלש יותר קטן ממנו,
 א"כ משלש א"כ יהיה שווה
 למשלש יותר קטן ממנו וזה שקר
 נגלה להיות הגדול שווה לקטן,
 וא"כ סביא אליו שקר, והוא
 התקדמה הקטנה האומרת כי
 משלש א"כ בהיות שתי זוויותיו
 שוות אין שתי מיתריהם שוות כי
 ההקדמה הגדולה סבוארת האמת
 בסופתים הנדסיים והיא כל משלש
 ששתי זוויותיו שוות אם לא יהי'
 מיתרי הזוויות האלה שוות יהי'
 המשלש ההוא שווה למשולש יותר
 קטן ממנו, וההקדמות האלה
 נתבארו בסופתים חותכים הנדסיים.
 וכן כאשר רצינו לבאר מספר
 החמשה שהוא נפרד ובארנוהו
 בהקש משאי ישר עשינו ככה
 חמישי' הם מכפר לא יחלק בשני
 חלקים שווים וכל סה שלא יחלק
 בשני חלקים שווים הוא מספר
 נפרד א"כ החמשה הם מספר נפרד
 וכשרצינו לבאר זה בהקש החלוקה
 אמרנו החמשה הם מספר זוג וכל
 סה שתוא מספר זוג הוא נחלק
 בשני חלקים שווים א"כ החמשה
 יחלק בשני חלקים שווה וזה נגלה
 כזב וההקדמה האומרת שכל סה
 שהוא מספר זוג הוא נחלק בשני
 חלקים שווים היא נגלית האמת
 א"כ לא נתחייבה התולדה השקרות
 רק מהקדמה האומרת כי החמשה
 הם מספר זוג, ואחרי שהתולדה שקר
 ההקדמה סביאוא אליה שקר
 וסותרת אמת, והוא החמשה מספר
 נפרד. ואמרו ונבחר הקש יהי' לנו

סוגו, יתחייב שיש תפוז סוגו שאינו סבל, ואם תהיה סגולה ותשלול
 מקצה הפרטים מן המין, אף אם תחייב הקטנה את הסוג לכל מין,
 אין לכווילד מזה הסולדס הסוללת הפרטי ממקצה הסוג, ואם קצה הסותרים
 בלתי כוזבים, אף אם כל כוזב נבל לא יתחייב מזה על נבל שלא יסיה סותר.
 אבל אם אין חכם כוזב וכל כיצב נבל יתחייב שיש נבל בלתי חכם, מעשה
 סגולה או שוללת כוללת או מחייבת כוללת או מחייבת חלקית, אבל לא חוכל
 לטיות שוללת חלקית, כי אם תהיה אחת מן הסקדמות שוללת תהיה גם
 הסולדס שוללת, וכבר אמרנו בדין השלישי שבחמנס כוללת רכביעה אם כוללת
 שוללת זריכה סגולה לטיות כוללת, ואם סגולה כוללת מחייבת חוכל הקטנה
 לטיות או כוללת מחייבת או כוללת שוללת, אבל לא חוכל לטיות חלקית בשום
 פנים מדין הראשון. שזכרנו, ואם סגולה כוללת שוללת זריכה הקטנה לטיות
 מחייבת, שפרי משתי הסקדמות שוללת לא חולד שום חולד. אבל תהיה או
 כוללת או חלקית, ואם סגולה חלקית זריכה הקטנה לטיות מחייבת כוללת, מחייבת
 מדין השלישי, שאם תהיה שוללת ע"כ שגם סגולה שוללת ואז תהיה זריכה
 סגולה לטיות כוללת, ואנחנו נכחנו שהיא חלקית וכוללת זריכה שחכים סגולה
 אחרי שב' הסקדמות חלקיות לא חולדנה מאומה כרי לך ס' מינים. (ה) מחייבת
 כוללת. מחייבת כוללת. (ב) מחייבת כוללת שוללת כוללת. (ג) מחייבת חלקית
 מחייבת כוללת. (ד) שוללת כוללת מחייבת כוללת, (ס) שוללת כוללת מחייבת
 חלקית, ומה שלא מנס כרב ז"ל את מיני החמונה כוזח, הוא משני שבקל
 ישינו אל החמונה הראשונה, שאם תספוך אחת מן הסקדמות או חולדותיכה
 בדיני הספוך הכוזחיים לך בשער ג' וכמעט אין בהם שום חועלת כמוזאר לכל
 משכיל באשט עיון.

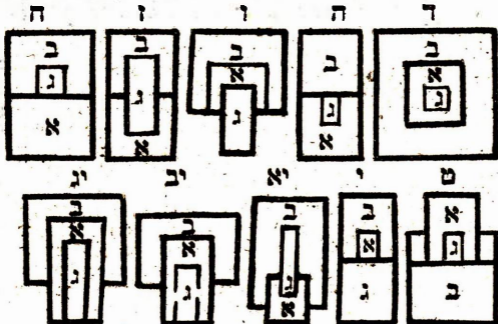
משכיל באשט עיון.

(ע"כ ספירוש על החלת שער ז') :

* (הנסס) **גאומ** העיר יצחק הלוי סנה אחר אורך בדברים ראיתי לבאר
 משפט מיני הסקשים לחמונותיכה בדרך קצרה נקיס וקלס,
 גם ראיתי כי טוב לזייר עלי לוח חקס למען יראו החלמידים עין בעין משפט
 כל סקס למינסו בחמונות, ואליגס נא בכל חמונה משלי כל מיני סקשיה,
 ומשעל לטיכות המשל איג אוטיות **א ב ג** איש על מקומו כראוי לו למען
 ירון המעיין בו ברנותו יקרא סכתב וברנותו יקרא אם האותיות עם סכיבות
 שחחטיכה סמורות על סכמות וסאיכות בכל מין ד"מ במין ראשון לחמונה א'
 יקרא כל **א ב ג**, כל **א א"ב**, כל **א ב**, ושאר סכיבו' המשל יעוזב וסקל משליו
 וכן סלח, וסנס אות **א** רומז אל ססוג או סמין ואות **ב** אל מסיגי ססוג
 או סמין או סרט, ואות **ג** רומז אל סרט עמנו, וזס משפט שס לסאותיות
 בכל חמונה משלש סחמונות אף נבדלים סמס מפאת סדר גבולי סקשיה, כי
 בחמונה סא' יסיה אות **א** סגבול סאמעני, ואות **ב** יסיה סקשה סגדול ואות **ג**
 סקשה סקטן, וסדר שלש סחלקי סקשים למינים **א ב ג**, **א ב ג**, וסחמונה
 סב' יסיה אות **א** סקשה סגדול, ואות **ב** סגבול סאמעני, ואות **ג** סקשה
 סקטן, וסדר שלש סחלקי סקשים למינים **א ב ג**, **א ב ג**, וסחמונה סג'
 יסיה אות **א** סקשה סקטן, **ב** סקשה סגדול, **ג** סגבול סאמעני, וסדר

מדות הגיון שער ז

שלא חקי קשים ג ב , ג א , א ב , גם ראיתי לקדים-הפקדום כגדולם
 בכל מין מספק ספק סתמו כמים יען כי לגדולם משפט הכבורה , ועמם
 אדם המצוין ברוך ה' אם בעל נפש משלם אדם בין שבין מאשר לסניך כי
 במעט דברים כללתי כל מה שכתב הרמב"ם וסכר ז"ל עד איש לא נאמר ,
 שים לא נכתב פניך אלא המשפטים של מיני הסקשים אשר לכם עם כלשם
 המונחם כמכונים , כתבם על לוח לנדך וכיו סדברים סקשים האלם לך לזכרון תמיד .

וזדו לך האות והשאל כצורך ד , הדמם כנפסך כי שמה ב סכולל כמרובעו
 כל שעה ב א ג הוא מקום זרע שיהא סוב כממה , ושעה א סכולל
 כמרובעו שעה ג הוא יער לומה עמים שהוא מין חתם סוב כממה , ושעה ג
 הוא גפן שהוא איש במין האילנות , וסקם עליו סקקש אשר במין הראשון להמוני
 הראשונים בארצותיהם ואמור כל א ב כלומר כל האילנות כלולים בסוב כממה ,
 וכל ג א כלומר כל סקפנים כלולים חתם מין כעמים , אי"כ כל ג ב ,
 ר"ל אי"כ כל סקפנים כלולים חתם סוב כממה , וכיוצא בו הדמה ביותר
 הצעירים שבה מורכבים משוב ומין ואיש כפי צורך סקקש סרומו אליו ,
 ובחנת ודעה הצעירים האלם הוא מכתבא כה סככלי עם כה כמדמה אשר
 בנפש וסצרות סבה מאצטירות על קרום סמוח במין סנקרא (נערוווסן זאפעט)
 כמו הצעירים סמאצטירות ציום סקרה על סחלונית ולפ"ז גם סככל כנשם
 וסקריו מעסו-ושוא עעלו ככונים צו רוחניות סנפש אכל יש עם מוססים יוסר
 נאמנים על רוחניותם ואין עם מקומו , ואלם איפו סם המונח סקקשים
 סמאצטירות למינוסם :

תמונה הא' כמשתחפת כנושא סנדולם ונשוא סקענס , גדרם לכולל
 במין חתם סכונ או סל"כ חתם סמין , ומספר מיני סקשים סם

מלות הגיון שער ז

ארבעה , ובעלם הגדולה כוללת וסקטנה מחייבת , וסולדת פדמס לקטנס
בכחמס ולגדולס באיכותס , ואלס סס מיריס .

א ב ג א ב ג
(א) כל חי מרגיש , כל אדם הוא חי, א"כ כל אדם הוא מרגיש , יעוין ציור ד ,

א ב ג א ב ג
(ב) כנרא איננו מחויב המציאות כל גשם נכרא , א"כ אין גשם מחויב

המציאות , יעוין ציור ה .

א ב ג א ב ג
(ג) כל גוף יש לו ג' מרחקים , קצת כנמצאים גופות , א"כ קצת כנמצאים יש

לסס ג' מרחקים , יעוין ציור ו .

א ב ג א א ב א ב ג
(ד) כל חומד איננו שמה בחלקו , קצת אדם חומדים , א"כ קצת אדם איננו

שמה בחלקו , יעוין ציור ז .

תמונה ב' כמשתתפת בנושא אחד , גדרס לשלול סמין מסבוג או כאיש
מסמין , מיני סקשים ארבעס , בעלס הגדולס כוללת , וסקטנס
איכותס ספוכס לאיכות הגדולס , וסולדת שוללת בכלס ,

א ב ג א ב ג
(א) כל משולש איננו בעל ד' זלעות , כל מרובע בעל ד' זלעות , א"כ אין

מרובע משולש , יעוין ציור ח .

א ב ג א ב ג
(ב) משולש הוא בעל ג' זלעות , אין מרובע בעל ג' זלעות , א"כ אין מרובע

משולש , יעוין ציור ט ,

א ב ג א ב ג
(ג) כל משולש איננו בעל ד' זלעות , וקצת תמונות בעלי ד' זלעות , א"כ

קצת תמונות איננ משולשים , יעוין ציור י ,

א ב ג א ב ג
(ד) כל משולש בעלי ג' זוויות , קצת תמונות איננ בעלי ג' זוויות , א"כ

קצת תמונות איננ משולשים , יעוין ציור י .

תמונה ג' כמשתתפת בנושא אחד , גדרס לכלול סמין תחת סבוג או
כאיש תחת סמין , מיני סקשים שסס , בכלס סקטנס מחייבת ,
וסולדת פדמס לגדולס באיכותס וסיא חלקית .

מלות הגיון שער ז

א"כ קצת ג א , החמישי קצת ב ג ואין דבר מב א . א"כ
קצת ג איננו א . הששי כל ב ג . וקצת ב איננו א . א"כ קצת
ג איננו א :

רמבמין

(א) כל משכיל אוכב אמת , כל משכיל אדם , א"כ קצת אדם אוכב אמת ,
יעוין יזור יב .

(ב) בר מושל ברוחו גבור , קצת מושל ברוחו תש כח גופני , א"כ קצת
תש כח גופני גבור , יעוין יזור יא :

(ג) כל משכיל איננו כינוי , כל משכיל אדם , א"כ קצת אדם איננו כינוי ,
יעוין יזור יב .

(ד) בר נברא איננו מחויב המציאות , קצת סנכראים שכליים נפרדים ,
א"כ קצת שכליים נפרדים אינם מחויבי המציאות , יעוין יזור יב .
אך סדמה בנספך ששעה ג נמשך למעט מהלאה לשעה א .

(ה) קצת בני אדם סכלים , כל אדם מדבר , א"כ קצת מדבר סכלים ,
יעוין יזור יב .

(ו) קצת סנכראים אינם גשמיים , כל סנכראים נמצאים , א"כ קצת
סנכראים אינם גשמיים , יעוין יזור יב .

ואלה הם תמונות ביני ההקשים התניים

המדובק - (א) אם סיס שמש עולה , כנס עתה כוא יוס , אבל עתה שמש
עלה , א"כ עתה כוא יוס . (ב) אם סיס שמש עולה כנס עתה
כוא יוס , אבל אין עתה יוס , א"כ אין שמש עלה . וגדרה שחייב בקודם
יוליד חיוב המתאחר , ושלימה המתאחר יוליד שלימה בקודם , לא הסך זס ,
וסחולדה מחייבת , או שוללת , לכן הם ב' מינים :

הנחקק (א) זס המתפר אס זוג אס נפרד , אבל כוא איננו זוג , א"כ כוא
נפרד . (ב) זס המתפר אס זוג אס נפרד , אבל כוא זוג , א"כ
איננו נפרד . (ג) אלו סמים או קרים או פושרים או חמים , אבל כס אינם
קרים , א"כ כס פושרים או חמים , וגדרה שסכי' סחולדה או מחייבת , או

(עד כאן שלא מן המאמר. מזה והלאה מן המאמר לסוף שער ז')
 וכל מה שהוא זולת אלו י"ד המינים מן החבורים ר"ל :
 ארבעה ותשעים החבורים הנשארים, אינם הקשים, כי הם
 לא יחיבו דבר אחר בהכרח. ואמנם הראיה על בטול
 החבורים ההם, וקיום אלו המינים וידיעתם. הוא חלק
 גדול, (א) ממלאכת ההגיון ואין זה כונת המאמר, ואלו י"ד
 המינים ממיני ההקשים, יקראו ההקשים המשאיים*). ואולם
 ההקשים התניים, הנה הם שני מינים, תניי מדבק, ותניי
 נבדל. (ב) והקש התניי המדבק הוא כאמרנו אם היה השמש
 עולה, הנה עתה הוא יום, ואחר נתנה ונאמר, אבל עתה
 השמש עלה, הנה יתחייב שיהיה עתה יום. וכל הקש מחבר
 כן יקרא תניי מדבק. והקש (ג) התניי הנחלק, ר"ל: הנבדל
 הנזכר לעיל, כאמרנו: זה המספר אם זוג אם נפרד, או
 נאמר: אלו המים אם חמים אם קרים או פושרים, ואחר

רמבמין

שוללת, או תניית, לכן כס' ג' מינים: (א) ממלאכת ההגיון, אמר המפרש,
 אריסו, בן רעד, אכוחאד. ואכן סינא, ורבים מן האחרונים העמיקו
 מאוד בתכונות הסקס, ואני בארתי לך בקצור מופלג מיני ההקשים המולידים,
 והסקרים, וכללי התמונות וסימניהם, עד שבקל תוכל לזכור האמת מן הסקר
 ולסויה סיקר מן סולל. וכן בעלי ההגיון מלאו בכל סקס מן התמונה
 שנית או השלישית אם הוא אמת, כנר ישוה אל התמונה הראשונה אם
 הספוק אחד מן הסקדמות נעני שמשאר לודקה, ולזה אין לנו באמת כי אם
 תמונה אחת כי שהי התמונות תשובנו אל הראשונה בהפוך הסקדמות, וכבר
 האריכו בזה רבים מבעלי ההגיון, ונארו הדרכים כסס, אשר על ידם
 העשש וכל סקס מהקשי התמונה שנית או השלישית, סקס אחר מן התמונה
 הראשונה מוליד גדמות כללנו, ואחרי שהדברים עמוקים לא רציתי להכסיל
 בהם את התלמידים, (*) (הגהס) סקסים שמשאיים, רומז לסקסים שמשפתים
 בנבול האמצעי, ובמלה מעטס כי שהי נרטיק משאח מאומס, כי חלקי הסקס
 נוטים איש באחיו מלות משותפות: תניי מדובק, נקרא כן על שם שהתולדה
 באס בו על סדנוק כספק א' משא"כ המין כב' שהתולדה נבדלת מזיכור
 הספק הא' כי לא יתן אחת גמור עד יבורר כספק כב' ג"כ עכ"ל: (ב) וכקש
 התניי המדובק. גם הוא ישוה אל סקס משאי מן התמונה הראשונה, אם
 האמר, כל עת שהשמש עולה, כנס הוא יום, אבל עתה שמש עולה,
 א"כ עתה הוא יום, ומסיס הסקדמה סקסנה משפט אישי: (ג) כתניי הנחלק.
 אם תרנס שסכנו אל התמונה הראשונה ויסיס סקס משאי, ד"מ אם האמר

מלות הגיון שער ז

כך נתנה ונאמר בדמיון הראשון, אבל הוא נפרד, הנה יתחייב שלא יהיה זוג, או נתנה ונאמר במשל השני, אבל אלו המים חמים, הנה יתחייב שלא יהיו קרים ולא פושרים. וכל הקש יתברר כן יקרא הקש התניי הנבדל, וכל מיני ההקשים התניים המולידים, חמשה מינים (ד) המדבק שני מינים (ס) והנחלק ג' מינים, וראיות זה והמשליהן, אינן כונת זה המאמר. ולאנשי זאת המלאכה, מין ממיני ההקש יקראוהו (ו) הקש החלוק. וזה כי אנחנו כשרצינו לאמת משפט מה, ובארנוהו בהקש אחד מן הקשים המשאיים, והוליד לנו המשפט אשר רצינו שנדע אמתותו. הנה אנחנו נקרא אותו ההקש המשאיי הישר. ואם אמתנו המשפט בדרך אחר, והוא שנניח סותר המשפט אשר נרצה לדעת אמיתותו, ונחבר ההקש שיהיה לנו המופת בו, ויוליד שקר הסותר אשר הנחנו.

רמב"ן

כל מספר נפרד אינו זוג, כמספר כזה נפרד, א"כ כמספר כזה אינו זוג, או כל מים חמים אינם לא קרים ולא פושרים אבל וכו': (ד) כמדונק שני מינים. כמין כהחד הם ביחס כשמש עולם כנס הוא יום, אבל כשמש עולם, א"כ עתה יום, כמין השני אבל אין עתה יום א"כ אין כשמש עולם. כי מחיוב סקודס יולד חיוב כמתאחר ומשלילת כמתאחר שלילת סקודס, אבל שלילת סקודס והיוב כמתאחר לא יולידו מאומה, ויכיס כמין כראשון סקודס מחיבת, וכמין השני תכיס סקודס שוללת, * (כגסס) מזה תבין מ"ש כר כמזרחי צפירושו על רש"י ז"ל ע"פ אשר הם יוכלו ליש למנות את עפר כהרץ וגו' (ראשי' י"ג), כי הקש תנאי היו דבריו עיי"ש, עכ"כ: (ס) וכמחלק שלש מינים. כי פעמים תכיס סקודס מחיבת ופעמים שוללת, ופעמים תנאי כמין כה' סקודס מחיבת, ד"ע זה כמספר הם זוג אם נפרד אבל כזה אינו זוג א"כ כזה נפרד או בכסף, וכן אלו חמים או חמים או קרים או פושרים, אבל כס לא חמים ולא קרים א"כ כס פושרים. וכמין השני כשתכיס סקודס שוללת, ד"ע זה כמספר הם זוג אם נפרד, אבל כזה אינו זוג, א"כ כזה נפרד, או בכסף, וכן במשל השני, אלו חמים קרים א"כ אינם לא פושרים ולא חמים. כמין השלישי כשתכיס סקודס תנאי, כגון במשל השני שלפנינו, הם תאמר אלו חמים או קרים או פושרים או חמים, אבל כס אינם קרים א"כ כס פושרים או חמים, וזה כוונת המאמר ואני כוספתי קצת ביאור לפעם הרון בדברי סרס ז"ל, ולא יסיו לך בדברי ספר כחמוס: (ו) קקש החלוק, כמין כזה מניו עולד במלשון, כי בכל מקום שאמרו, דאלת"כ קשי', או ואש"ד כך וכך קשי', ככר שמשו כקקש החלוק, ואף בלמודים תועלתו רכס.

נאמר: כי המשפט אשר הנתנו הוא אמתו בלי ספק, ואז המשפט אשר נרצה לאמתו, נקרא הקש החלוף, ולנו מין אחר מן ההקש, נקראהו (ז) הקש החפוש. והוא יהיה משפט מה נודעו חלקיו והתאמת בחפוש קצת חלקיו. הנה נקח המשפט ההוא כללי, ונשימהו הקדמת הקש. ולנו הקש אחר נקראהו הקש הרמיון, ר"ל: ההעתקה, והוא שנמצא שני דברים מתדמים בענין מה, ונמצא דין באחד משני הדברים, בלתי נמצא באחר. הנה נדון את הדין ההוא על הדבר האחר, דמיונו שישאל שואל, אם השמים נעשו במלאכה? ונאמר כן ראיתי זה, כי השמים גשם, והכותל גשם, והכותל נעשה במלאכה, א"כ השמים נעשו במלאכה, הנה זה הוא ההקש המשלי, ואם נקח ראיה על היות השמים במלאכה, כשנחפש הגשמים אשר התהוו כלם או רבם ונמצאם נעשים במלאכה. ונאמר הוא הדין לשמים. הנה אנתנו נקראהו הקש החפוש. דמיונו שנאמר הגשם הוא בית האוצר והכסא והמנורה ומה שדומה להם. הם נעשים במלאכה והשמים מכלל גשם הם. אם כן נעשים במלאכה. וזה הוא הקש החפוש. ולנו הקשים אחרים

רמב"ן

כנודע למעיינים בספרי הקלירים. ואי אפשר לך מל אס תרסא לתת המשפט כזו, תמונה מוגבלת משתי זלעות ישראל נמנעת, תניה סותרו, תמונה המוגבלת משתי זלעות ישראל, ותאמר כל תמונה כמוגבלת מכל זד בקיום ישרים יש לה יותר משתי זיוות א"כ גם לתמונה כזאת יותר משתי זיוות, ותאמר עוד אי אפשר לשלש זיוות מבלי שלש קיום, א"כ גם לתמונה אשר לפניו שלש קיום, ואנחנו נתנו סותר המשפט אשר רצינו לאמתו זעשינו תמונה זעלת שני קיום א"כ סותר המשפט שקר, וככרת המשפט סכוא אמת, כי כל משפט זלתי נמצא אס אמת ואס שקר ככרת: (ז) סקם החפוש. כלומר סעמים שלא ידענו אס כל נושאי המשפט יש להם כנשוא סכוא אס לא, נחפס אחרי אישי מין כנשוא, אס רובס יש להם כנשוא סכוא, תחליט המשפט ונאמר כל נושא א' יש לו נשוא ב' (וכדרך סוכ אינו מופתי, כאשר תראה במשל סכויא סרב ז'ל), תחלפנו המשפט ואמרנו כל גשם נעשה במלאכה אחרי שרצינו רוב אישי מין כנשוא כגון בית האוצר, סכסא, וסמנורה ודומיים נעשים במלאכה, סלכנו אחר סרוב בחפוש, וזכרנו אומר אף על סכויא. אש"ס שאין מגדר כנשא (גי"ח סכויא) ככרת שיעשה במלאכה:

כולות הגיון שער ז

נקראם, (ח) הקשי הדינים התוריים, ואין פנים לזכרם, ככה שאנחנו בדרכיהם. הנה כלל מה שיכלל'הו זה השער בפרוש הענינים שנים עשר שמות הם. והם: (א) התמונה הראשונה מן ההקש. (ב) התמונה השנית מן ההקש. (ג) התמונה השלישית מן ההקש. (ד) מיני תמונות ההקש. (ה) ההקשים המשאיים. (ו) ההקשים התניים. (ז) התניי המדבק. (ח) התניי הנחלק. (ט) ההקש המשאי הישר. (י) הקש החלוף. (יא) הקש התפוש. (יב) הקש התמשל:

רמב"ן

בומיניו

(ח) קשי דינים תוריים. כס על דרך י"ג מדות זוכר ר' ישמעאל: (ה) תמונת כהקש. כל"ע (פארמטן דער שלוש רעדען, פורמאלן סילוניסאי), (ד) מיני תמונות. (זא) ארטען דער פארמטן, מודי פורמאלרוס: (א) סמאליס. (לונדעדינגטע, סילוניסאי לכפולוטע): (ו) התניים. (זעדינגטע שלוש רעדען. סילוניסאי היסופטיקוי): (ז) התניי המדבק. (קאניקטיוטן צעדינגונג, סיסופטיקויס קוניקטיוטס): (ח) התניי הנחלק. דיסיונקטיוטע צעדינגונג, דיסיונקטיוטס): (ט) כהקש המשאי הישר. (זירעקטער צעוויי דיניקטוס): (י) קש כמילוף. (לונדירעקטער צעוויי אינדיריקטוס): (יא) קש כהישוש. (אינדוקטיוא): (יב) קש כהמשל. (אנאלוגיא):

מופת בו ירצה ההקדמה אשר נחבר עם ההקדמה הסותרת תהיו גלויות האמת שבוארת במופת, כי ההקש הזה ראוי שיהיה מחבר מההקדמה אחת גלויות האמת ומההקדמה אחרת כספקת, והתולדה ראויה שתהיה נגלות השקר, ואז יתבאר כי סוהר ההקדמה הסכפכת הוא האמת. ואמרו שקר אותו הסותר אשר הנהנו, ירצה אשר שמינו אוהו בהקש. ואמרו כי אותו אשר הנהנו הוא האמת, ירצה אשר עיזבנו, ואמרו ולא כוין אחר כוין ההקש וגו' ירצה כי זה אם נחפשו כל הלכיו יהיו מוליד בהכרח וע"ז קראו כוין, אבל להקש ההמשל לא קראו כוין כי הוא אין לו טובא כרל שיוליד האמת בהכרח, ומפני שאינו מוליד בהכרח כשלא יתחפשו כל חלקיו וגו', ירצה הכשפט אשר יקח מטנו הדמיון. ואמרו ולנו הקש אחר ונקראוהו הקש הדמיון וגו', ירצה בנקראתו לו ההקש בססוק, ואם לפעמי' גם זה יצדק יהיו מצד חסרו, והזכיר הקש החפוש בתחלה ואחריו דקש ההמשל מצד יתרונו עליו, אמנם כמסל הביא כשל הקש

(פתיחה) **אמר** כמפרש: ידוע ממש שקדס שסמוסכליס יתחמקו כמופת, וכמופת מחובר מקפסיס טוניס, וכקש מורכב משלש כפפטיס, כמולדס כוה כמפפס אשר רנינו לאחמו, וכסקדמות כס משפטיס מנאריס לנו ועל ידס יסודע ככלמי נודע. ומוכח מזה כי סקדמות מנארוס

שער ח

המשפטים אשר יודעו ולא נצטרך אל ראייה על אמתותם ד' מינים, (א) המוחשים, כידועתינו

כוממינו

המשל בתחלה, ואחריו משל הקש החפוש, להיותו אחר פשוט ממונו והפשוט יותר קודם בטבע מהמורכב, וכן המספר המעט יותר קודם בטבע מהרב:

שער ח המשפטים אשר יודעו

וגו' ירצה. כי גם מאלה מהשמות הידועות אצל השר או אפשר שסמך על מה שהודיענו בהקדמתו שהשר היה בקי בלשון הערב, והיתה כוונתו בזה להודיענו

באי זה ידוע יגיע אליו המקובר, כי המושכל לא יגיע אלא בידוע, כאשר בארנו שם, והנה הידועים שני מינים אם ידיעת טהות הדבר, או ידיעת מציאותו לדבר, והידיעה הראשונה תגיע לנו בגדר, והשנית תגיע לנו בטענה, והיא הקש או חקירה וזולתם, וכל אחת משתי אלו הידיעות תעלה אל מה שהוא ידוע מעצמו, ואם לא כן ילך הדבר ללא תכלית ולא תקיף בו ידיעה, ומפני היותו מדבר בזה הספר בנושאים ונשואים שהם חלקי המשפטי' ובמשפטים והוא בהכרח שימצאו משפטי' לא יגע לנו בהקש, אמר המשפטים אשר יודעו וגו' והתחיל לבאר משפטי המשפטים להודיע לנו משפטי ההקש גם מצד חסרו ר"ל חסר הקדמותיו, כי כבר הודיענו דרכיו מצד צורתו, ועתה מודיע לנו כי כל הקש שיתכארו הקדמותיו מצד הפרסום יקרא

רמבמ"ן

בעלמנ מנני שנצטרך לא נוספת ולא ראייה על אמתותם, כי הם תניה שכל המשפטים לא יתאמתו כי הם ע"י הקש השלך כמה יתאמתו בהקדמות ההקש כסוף? אם תאמר ע"י הקש אחר, השנה והשנה את שלתי, ואחרי שהי אספר שילך זה עד בלתי תכלית ע"כ שנגיע בסוף אל משפטים נודעים בעלמס ומבוארים בני שום פקפוק, עד שלה יסתפק בכם שום משכיל ויבחר לך סרב צום כשער מיני המשפטים הללו:

שער ח (א) המוחשים. הם

הכרעות המתולדות הללו באמתות המוחשים ומספר המוחשים ידוע שם הראות והשמע וכרית סטעט וכמשוש, וכולם ע"י כרגשת הנועה, כי בראות תרגיש את קרני האור היוצאים מן הגוף המאיר וכנפלים מן הגוף בעבור אל תוך העין בעולד על ידם הנועה במהר הראות היוצא משם אל המוח, ובשמע תרגיש את רעדס חלקי האויר המתפוצצים מהאחס גוף קשה ולול גוף אחר הדומס לו, כי האויר כסוף סכרעד יכנס אל תוך האוזן, ויוליד תנועת הערדס במיתרי השמע שסרסס צמות, וכרית כוף כרגשם התנועה סנולדס במיתרי הרית כהתפעלס מן האודים סריתני' כיוצא'ו מן גוף סמורח אל תוך האף וכן בעטס ובמשוש, וכבר ימצאו חלקים נגוף סחי שאין להם כרגש כלל בעלמס, כגון כשערות וספטרניס וסעלמות וסקרניס וספליסיס,

כומטינו כולות הגיון שער ח רמבמין

נצוחי וכן השאר כל אחד לפי דרכו, כמו שמבאר והולך, ועם היות שהקדמות ההקש לא ימדם אם שתהיינה מבוארות בעצמן ואם שיתבארו בהקדמו' אחרות מבוארו' בעצמן, אם באמצעות הקדמות אחרות או לא יהיו ההקדמות המבוארות בעצמן, ארבעה מינים וגו', באר לנו שאם המושכלות הראשונות והשניות והמוחשות אשר הושגו בחוש שלם ומהמנוסות יקרא ההקש שהוא מופתי, ואם יתבארו מהמפורסמות יקרא נצוחי ואם מהמקובלות יקרא הלציי וגו', והתחיל לבאר לנו מהמוחשים ספני שהם דרך אל המושכלות והמשיל בשחור והלבן המושגים בחוש הראות שהוא החוש יותר דק והמשיג מרחוק, ובמתוק ובמר המושגים בחוש הטעם שהוא עם חוש החושים היותר גסים, כי הם משיגים בדבקות מושגם, ואדרי שהמשיל בשתי הקצוות נכללו גם האמצעיים, ואחרי המוחשים הביא המושכלות הראשונות כי הם קודמ' יותר מהמפורסמות והמקובלות, כי המושכלות הראשונות הן סגיעות בסבע לכל, אמנם המפורסמות לא יגיעו ככה רק אחר שיתפרסמו באמה מה כי אין המפורסם באמה אחת מתחייב להיותו מפורסם לכל, והמשיל במושכלות כיריעתינו שהכל גדול מן החלק להיות החלק נודע בשתי ידיעות כיריעת הכל וכיריעת עצמו, ובהיות השנים מספר זוג, להיותם נודעים מצד היתם אשר בין שניהם ושהדברים השונים לדבר אחד בעצמו שכלם שוים להיותם יודעים באמצעות

וכוסיפו עליכם סאחרונים עוד חלקים רבים שלא מלאו לכם שום כרגש כלל, כי אין כרגש נמי, כי אם נמימרי' שקורין נערווין, שרשם נמות ומשם ילאו ויתפסמו כרוג חלקי כגוף, ועל סמות נעלמו יאמרו קלת סאחרונים סכיא נלתי מרגיש כלל, ויעיד סנסיון על דנריכס, אלס שיס לסקסק על דנריכס, אלכל נמקוס סלא ימלאו כמימרי' סכס סיולאיס מן סמות, אין סקס סלא סמלא שס שום סרגשס כלל וכלל, וכנכ כל אלו סרגשס חוסיית מעידוס על סמלא גוף מוחס נכחוץ מוליד ספנופס סכיא, ופעמיס מרגיש כנכס סרגשס כללס מכלי סמלא שס נעת ססיא שום מוחס כלל, כגון אס הזייר נכספך זיור אינן או סרי או אדס אשר ראיית מקדס ועכסיו איננו וסס נקראיס סרגשס דמיוניוס, סיו סרגשס חוסיית נחס סעכר נזוד כמותס לספיך אלס פעמס כסור כמותס שנו וכיו לדמיונות, וסלנומות כיולא כסן, סכל סלנומות סענעיות סס סרכורי דיומא ורעיוני סלדס כסקיך יעלו על מסכנו וידמו אליו כאלו מוחסס נמלא מנגד, ויש לכ עוד סרגשס סלא יעידו כלל על סמלא שום מוחס נחוץ לגיף, כגון סערכון וכמלאון, ומאות סמסגל, וסכאכ וכנמת, וגס אלו סרשס נחנועות סנולודס כגוף סמרניס אס כאלטומכא או כלכר אחר מאיכני סחי, וכן אף אלו נריך ססכיוניס נמימריס סכס סנוכריס כמכואר נענעיות, ויש לנו סרגשס נפסיות סמקורן כנכס סמרגס' ודכר אין לסס עס כגוף ומימריו ומנועותיו, כגון ססרגשס ספנימית, סלני כמלא מדכר יודע וזוכר סלני אוככ או סוכא, חומל או מסעין,

שאני שמה או ע"כ, מקום או משולל במקום, כל אלו הם סרגשות פנימים שהין להם מוחש חיצוני, ועל כל סרגשות הללו אמר שאין זריכות שים ראיס או מופט. וכנס יש בזה מקום עיון שכרי נפל מחלוקת בין ראשוני החוקרים אם כל אשר יעידו החושים נכון זקיס אם לא, שכרי המדברים אמרו שכחושים לא יתנו האמת אמיד, כאשר זכר הרב בפלמו במורה ח"ר פ"ע"ג, ובאמת ראס ראינו שכעשות מליה כנס מאוד, כי כיושב כספס יתס לו כאלו כסטינס עומס במקומה וכחוף נזור אחור, וכן ידעה לנו שגוף השמש שטחו קטן מאוד מן הרך. ושכלכנס גוף מאיר, ופאינס קרובס לרך מן השמש ושאר הכוכבים, ובמראית כעשות מפורסס, כי כחולי סירקין יראס לנו כאלו כל המראות מחזקות עם המראס סירוקס, וכן לא נכיר ונדלל המראות לאור כנר כאשר אנו מכיריכ אותן לאור סיום, וכן כעסם ובשאר החושים יארך זכרס וא"כ אין להאוך על עדי' חסודים כאלו, ולאמר שאין זריכות שום ראיס: אף אם הרב חולק על המדברים במקום כזכר, וגס מלאו אחרוני החוקרי' דרכים אמתיים לכשמר מעשות כחושים פ"מ אין נאמר עליכס שלא ירכו שום ראיס, או מופט אם רבים מולקיס עליכס, אלא שאמר בעיון תראס שכל כסטיקות הללו אינן אלא כבחינת כמותש שפעמים שאיך כמותש כמו שהגידו עליו החושים, וא"כ כסומך על הגדת החושים כבחינת כמותש סחילוניים לא ישמר מן כעטית וכמכונס. ואלס כבחינת ככרגשות עמן כודאי שאין ככן ספק אם אנו מרגישים כך וכך, אם לאו, ואין לך שום מתקש שיסקס על זה, ד"מ כיושב כסטינס סזכרנו ידעה לו כאלו כחוף יתנועע לאחור, וזסו סקר כבחינת כמותש שכוה כחוף, אכל המוח כוה כלי ספק כבחינת ככרגש כעמס, כי כן אנו מרגישים ולא יסול שום ספק אם אמת כוה כוה שכן ידמס לנו אם לא, ואס כחולי יטעס המתק מר ויאמר על כמותש שכוה מר טועס כוה, אכל אם יאמר מרגיש אני טעס מרירות, אין ספק שהאמת אמו ולא יאטרך על זה שום ראיס או מופט, כי די לו שיאמר כך אני מרגיש. וא"כ כנר יש לנו משפטים כבודרי' ומתאמתים מלד עמס כלי מופט וסקש, ואלו כמשפטים יולידו סולתס כבתכרס, ודי כוס ככונת כרל ז"ל כי כל כוונתו כוס ספרק לא סיס כי אם למצוא משפטים אמתיים שלא יאכרו אל מופט כדי שלא ילך לורך כראיח וכאופט אל כלי תכלית כאשר זכרנו:*) (כגסה) כמותש, כר כמסרס כארך למצינתו כענין ככלל המונח שכחישים לא יתנו האמת וכרס מתכמי כאומות סעמיקו כעיון כבאר מכות האמת וגדרו, ככיות שכחושים מתעים אם ככרגש וגס הרב ז"ל כמר ספר יקר על זה כנ"ל כמכונס כשם כצת כשחר, אף כוס אין לסכסיל כחלמידים כעומק סעיון רק לידע ולכודיע שגדר האמת כוה ככרגש אשר לס שס כשלבס קשרי סככמס סמכונס כוסר כשם תלת קשרי דמימנותא ר"ל שיכיו כמותש סחילוני וככרגש סענימית ודיכור ספס כלס שוים כסכמס אחת ותכיס זאם ככרגש כבחי' סלימו' כפי סלפסרות סתבי' סלימכ כבחי' כחושים סלימית וכפי מרחק סמקוס כנאות לכרגש ססיו, וכמו סכתכ סרמכ"ס אה"ל אף עכ"ז לא יתנו האמת שכרי מוס כראות יגזור אומר לפי ככרגש

פלות הגיון שעה ח

שעה שחור זה לבן, וזה מתוק זה מר, (ב) והמשכלות הראשונות, כידועתנו, שהכל יותר גדול מן החלק,

בוכמינו

רמבמין

דבר אחר, והוא הדבר האחד בעצמו ועם היותם ככה אבל יקראו כלם מושכלות ראשונות כי האדם בטבעו יגיע אליהם ולא ידע מאנה הגיעת אליו זאת הידיעה. והמפורסמות כידועתנו שגלוי הערוה מגנה וגו', המשיל במפורסמות שני מינים והם מה שהוא מפורסם באוכה וזלת אופה וכה שהוא מפורסם בכל האמות, והמקובלות, והוא כל מה שיקובל וגו', ירצה במקובלות. האמתיות אשר לא יצטרך להביא ראיה על אמתתם. ואמרו ואולם המוחשים והמושכלים וגו', ירצה כי הם סעד עצמם הם כאשר הם ואינם בהצטרף, ואין כן המפורסמות. ואמרו והנכבדים בהם וגו', ירצה כל שחושים יהיו נכבדים ושינו מוחשיהם יותר באמתות וכן אם הוא שלם ביצירה ושיג המושכלות יותר בדקות. ואמרו וכן המקובלות וגו', ירצה בדמיון הזה להיות המקובל לא יתחייב להיותו מקובל בכל האמות כאשר אמרנו גם במפורסמות ולא בחלק האחר, כי אם המקובל יהיה באמות רבות שיהיה הדתאמות בו יותר חזק כי הדתות הם המקובלות ולא יתחייב זה. ואמרו וכל מה שיושג בחוש שלם וגו', אין זה כפל למה שאמר והנכבדים בהם וגו', כי לשם שכל יותר גדול מן החלק וכו'.

שהשמים הם גשם זך מקשי ולנעו תכלם ושכוכבים הם קטני כמות ושלין שמש יותר מאחד ושירח הוא גדול שכוכבים, וכנר כחלקר נמוסמים נאמנים עשותו כי כירח הוא יותר קטן מכל שכוכבים רק בעצור קירובו אלינו יותר מכל שכוכבי נראש גדול מסם ושכל כוכב יותר גדול כרוב פעמים מכדור כחך, ושיש שם שמשית רבות לאין חקר ובעצור רוב מרחקס אינם נראים לעינינו, ושכל שכוכבים מעיפסי' ע"פ הכויר והכויר סכוא לרוב מרחקו מן סמין נראש נלנע כחלקת סכוא חלנעי בין חלקית חור עם חופך ר"ל חלקית סטדר כרואית, אך עכ"פ כחלקת סלמח סמס כחושית חם ע"פ סהעכרס לעיון שכל זה סהעכרס חם ע"פ דקות כחמינס סכמינית לעיון סלודק נלמחח סכמינס עכ"פ: (ב) וכמושכלות כרלשונות. כמעין נספרי סכנרסס כגון חקלידו וחרכימידו ודומיכס, וירלס שהס לא ננו חם עירח מופסיתס על יסוד סמוחסיס כי חם על סגדריס ועל סמושכלו כרלשונות, וסגדריס סס מלמריס חכר על ידס יתכרר לנו מסוס כל דנר ומשיגיו סעלמותו ד"ע גדר סלדס סוא חו מדנר, גדר כמשולס סוא מקוס ננכל מלשס קויס, גדר סעגול סוא קו עקוס נולד מחנועות קו כיכר סניב לנקודס קימת ודומיכס, וכמושכלות כרלשונות סס מספסיס בלתי מחופקיס בעלחס ולי אפכר לכחמינס כשוס פניס כגון סמיד כסתנין, סמלות סללו סכל יותר

(ג) ושהשנים מספר הזוג, ושהדברים השווים בעצמם בעינם

כוממינו

רמבמין

הודיענו שאין חלוף בהם מצד עצמם אבל מצד המשיגים, ופה הודיענו כי האקת תושג בחוש השלם ואם המשיג חיש שלם יהיה מושגו אמת בלא ספק והוא תחלת הענייני' אשר הם דרך א' שילקחו ההקדמות המופתיות מהם. ואמרו וכן המושכרות כלם הראשנות והשניות וגו', ירצה בשניות את המשפטים אשר הקשתם עמם בטבע. ואלה המשפטים הם משפטים אודעו בגבולים אמצעיים, אמנם לא תבקש הנפש במ הגבול האמצעי ויחשב האדם כי הגיעו לו בזולת הגבול האמצעי כאשר יגיע המושכלות הראשונות, ואם יחשב היסב ידע כי לא הגיעו אלא באמצעי והגבול הגדול והקטן נמצא בעצם השאלה הדרושה, כמו שנאמר על ד"ם כי ידעג שהשנים הם חצי הארבעה בתחלת המהשכה בעלת דרישת גבול אמצעי, וזה ידוע באמצעי וזה שההצו הוא אחד משני חלקי הכל השווה לאחד, והשנים מהארבעה, אחד משני החלקים השווים, אם בן השנים הם חצי הארבעה. וכבר באר אבן חסאד אל גזאלו בהגיונותיו, כי הראשונות והחושיות והנסיגות והנסיגות והמשפטים אשר הקשתם עמם בטבע אלה החמשה יימנו להקשים המופתיים, אולם הרב ז"ל, לא מנה הנה כי אם הארבעה, והם המוחשות והמושכלות הראשונות והמשפטים אשר הקשתם עמם

גדול מן חלקו. אי אפשר לך לסתפק בלמיתוס כמשפט, לכן לא ינטרף אל מופת, ובספרי הקלידו וארכימידו נקראים סנהות. ודע שאף שלא ינטרף לטביה לא לז'ים ולא מופת על אמתות המושכלות כראשונות, עם כל זה אפשר לנדר במופת אמיתי, וכן בלמת סולדות סגדריס אשר זכרנו, וסגדריס הם סקדמוס לכן ד"מ מושכל ראשון שהכל יותר גדול מן חלקו, אם תחזקו על גדר כל מלס ומלס יתבאר לך דרך מופתי סמאמת את המושכל. כזה, כי גדר ככל כזה אחד סמחובר מכבים, וסרבים הכס יסיו חלקי הכל. ד"מ ח' ב' ג' ד' וכו' יסדיו בקצון יקראו כל, וכל אחת מהם יקרא חלק, וסנה כלומר שס' שזס אל ח' אף מוכל לסמיר ס' עם ח' בלתי שינוי ככמות, והם (ג"ח לא) מוכל לסמיל חלק מן ס' עם כל כח' מנלתי שינוי ככמות אז יקרא ס' גדול וח' קטן, וסנה בלור חיבת גדול או קטן כזה יחס מלטרף בין שני דברים אשר חלק ח' (ג"ח בלתי) שזס ככמות עם ששני כל, מעמס על כל סחלקים ח' ב' ג' ד' וכו' כזכריס, ד"מ על ג', אמור ג' כזה שזס לחלק מן סכל, וכל שזס שזס לחלק מן סכל כזה יותר קטן מהכל, ח"כ ג' יותר קטן מהכל וכן בשאר סחלקים, ויכו' זס סקש יסר עשאי, סקענס מבוחרת כי כנר כנחנו שג' יכו' חלק מהכל, וסגדולס גס היא אי אפשר לסכחיסס, אחרי שזס מנדר ס"חס סמזטרף בין גדול וקטן כאשר זכרנו: (ג) וססניס מספר הזוג. אין זס מוכח כי לס גדר,

מלות הגיון שער ח

לדבר אחר, (ד) כלם שוים. (ס) והמפורסמות, כידועתינו, שגלויה הערוה מגנה. וכי חסד המטיב ביותר נכבד נאה

כוממינו

רמבמין

במבע וקרא אותם הרב שניזח והמנסוות, ולא ידעתי מעם למה לא מנה גם הנמשכות כי גם הם אמיתיות צודקות? והם אשר סופרו לנו מהאנשים הרואים כאשר נדע אנהנו מציאות אלעכסנדריא ורומי ואם לא ראינום. ואמרו בתמונות אל הנדסיא ותחשבונות הסתכונה, ירצה התמונות הסבואיות באמצעי והשכל לא ידרוש במ גבול אמצעי, אבל יחשב שהגיעה עליו ידיעתו בזולת האמצעי, והם רוב תמונות אקלידים, מאשר ידענו על ד"ם כי הצלע היותר ארוך מכל משלש יהיה מיתר הזווית היותר גדולה ממנו, וזה ידענוהו בלי אמצעי כאשר ידענו את המושכלות הראשונות, אולם לפי האמת לא יודע אלא באמצעי, כמו שמבואר בתמונת י"ח ממאמר הראשון מספר היסודות לאקלידס, וכן ההשכונות הסתכונה, כי כאשר רצינו על ד"ם לדעת סמהלך היום האחר השמשי בחלך שנתו, כאלנו אותו על שם"ה, כמו שהחבאר במין הראשון מסאמר השלישי מספר המגיסמלי, וזה חשבונו שהגיע אלינו בלי אמצעי, אמנם לפי האמת לא יגיע לנו רק באמצעי, והוא אחרי ידענו שהשנה היא שם"ה יום. ואמרו וכן כל מה שהוציאוהו הנסיון וגו', יש לשאול כי אחרי שהמנסוה הוא אמתי, למה לא מנה אותו הרב במשפטים אשר

ומקבל. (ו) והמקבלות, והוא כל מה שיקבלי) מאחד נבחר או רבים נבחרים. כי אנחנו נבקש ראייה, על היות האיש אשר יקבל ממנו, אמתי בכלל. ולא יבקש ראייה

כוממינו

יודעו ולא יצטרך להביא ראייה על אמרתם, ושיהיו המשה מינים עם המנוסים, ? התשובה בה, כי המנוסים הם מורכבים מהמוחשות והמושכלות, כמו שהזכיר זה אבן חמאד אל גזאלי כי אמרנו שהאש שורפת והאשקמוניאה משלשלת והיין משכר, החוש ישוג השכרות אחר שתיית היין פעם אחר פעם על החכפל ויתעורר השכל בהיותו מחוייב לו המה היה מקרי לא נמשך ברוב ותקשר בשכל ידיעה בו מבטח בה, ואחרי שהמנוסים מורכבים טאלה ואלה נזכר כל אחד בשני עצמו הספק זה, כי הרב לא יזכיר רק הפשוטים, והביא במשלו בשלשול האשקמוניאה לבטן ועצור אותו העפצים, ירצה בשתי הדמוינים האלה, כי שלשול האשקמוניאה לבטן יודע מצד הנסיון לבד, ועצור אותו העפצים יודע גם מצד ההקש, ושלשול האשקמוניאה לא יודע רק מצד הנסיון לבד, מפני שזה יהי' מסגלה נמשכת אחר צורת האשקמוניאה, כי כל דבר המצויב מחסר והצורה ימשכו לו מקרים נמשכים אחרי חמרו ומקרים נמשכים אחרי צורתו, והנמשכים אחרי צורתו הם סגלה או סגלות לו, ולא ידעו רק החכפל החוש בהם פעם אחר פעם, כאשר התבאר בהבטת הפכע, אולם עצור העפצים לבטן, אין זה כלום במסגלה ולא יודע זה מצד הנסיון לבד אבל

רמבמין

כשכל אחרי בטוב וכרע האמתי וכסקרי ומיד נראותו בני אשפי' ננים, וכאלהד מכה את רעכו על לא חמם, יתחנף ויאמר לרשע למה הכה רעך, ועממים שיפוס את נפשו נכחו לנפיל את העושק מיד עושקו, והמשפטים הללו והוה נאס חכו מגונס יקראו מפורסמות, אחרי שכל בני האדם כסמימו עליהם בדברים שנין אדם לחנירו, אם אינם מוגעים בדבר כי אם יגיע להם מזה נוק או תועלת אפשר שיחכרו נחמם, וירחיקו את הדק לתועלת גופם או קנינם, ואולם בדברים הנוגעים לאיש אחד ודאי שיכנס מן הדק ותגלע נפש נחמם, וזה יאמרו המפורסמות אינן לריכות ראייה: (ו) והמקבלות. הם בדברים אשר יתאמתו לנו מפי אדם אחד נאמן או מפי רבים נאמנים אשר לא יפול הספק בהם, וכענין משה קבל תורה מסיני ומסרה ליטובע וכו' ואנחנו נאמין את הסורה שבעל פה מצד קבלה, אחרי שקבלנו איש מפי איש נאמן מפי נאמן עד משה ע"ס שזאת היא כהורה כמקורה לו מסיני, ואלו הן הסדות אשר נבן תדרש, וכן נאמין שסיס בימי סקדמונים מלך אלכסנדר כונס ארנות רנום פתם יד ממשלתו והיא סיס בן סוליס' ותלמיד אריסטו, כל זה נאמין ממי שקבל מפי נאמנים או מחון כתנם. ודע אמה סקורה שכל משפט מחלט (עיין לעיל שער ד'). אם יסיס כווה עתה יתאמת לו ע"י כגדם כחושים, כגון מהן מורה נמעמד כנכח, ושאינו יחיתו ראו ושמעו את סקולות ואת סלסידים או כנקיעת

מדות הניזון שער ה

על כל מאמר ומאמר, אבל יסמך בקבלה לא זולתה, כי כבר התבארה אמתותו בכלל מה (י) שספר מבני ואולם המוחשות והמשבלות. אין חלוקה בין השלם בחושים ביצירה,

כומטינו

רמבמין

יודע גם מצד ההקש, כאשר הזכיר זה החכם בן סינא בפרק השלישי מהספר השני מהקאנון. ואמר כי פעלת העפיות הקביות אם תחלש והעוצר אם תחוק, וההקדמה הקטנה מן ההקש הזה היא מהמוחשות והגדולה היא מהמושבלות ואשר היא מן המוחשות היה זאת כי העפצים הם עפוצים, וואשר היא מן המושבלות היא כל עופין עוצר, והתולדה היא א"כ העפצים עוצרים, וההקדמה אשר היא מן המושבלות לא נתעורר בה השכל מצד השיגו אותו החוש פעם אחר פעם על ההכפל, אבל מצד מה שגורע מאיכות טעם העפיות שהעופין הוא עצם גם ארצי קר ויקבין וישאר בחווק, אם כן אין זה נודע

ים סוף שראו את היר הגדולה והאמינו צ"כ ובמשה ענדו, ואולם אם יהיה כמה שעבר לא יתאמת לנו כי אם מלך הקבל, ועמות גדולה היא ושגיאה רבה למקש מופת או הקש משאי על אמתות מספט מחלט עבר, כי כמה יתאמת לנינו או לנינו ננינו, ד"מ שאלך שידריך השני עשה מלחמות רבות ועזמות, והיס תפארת המלכים, ועם כל זה לא יסתפקו צ"כ, ויסתכו על המקובל אללם מאכותיהם אם מסיסם ואם מפי שצבם, כן הדבר בלמונת הטיס, ומי שיבקש מופת חותך על אמתות אינו אלא קועה, כי לא יסול מופת על מה שהיס, ואם נאמין שהיית מקדם מלכות רומי עדינם ותקיסה, אחרי שהיס הדבר גלוי ומסורסם לכל דימים ההם, ומקובל אלינו מפי רבים קצתם נאמינס וקצתם בלתי נאמינס, על אחת כמה וכמה

שנאמין בלחות ומופתים אשר נעשו ומקובלים אלינו מאנשים נכבדים נביאים ועובדי שם האוכי האמת ושונאי רמים, ולא אחריו צ"כ לפי שאין כאן מקומו. (*) (הנהגה) נאחד נבחר. רומן לתורה שככתב, או רבים נכהרים. רומן לתורה שבע"ס. והנה אמתות נבואת משה הכתארה במעמד הנבחר שהיו כל עם ה' נביאים ככתב פנים בפנים דבר ה' עמוס וגו'. אף כי אין כהורה דבר כזה לתבנה, אך מעשה הטיס בשינוי הטבע לא יעידו על אמתותו **פמצי' הרמב"ם** והסכח ז"ל. אף כי כבר הופיעה רוס"ק על מעתיקי ידה ולהורות כהן בלכנו שאן השמים הסלמינו על כל דכריהם בשי' הסורה וכל דכריהם אמת ודק והוא אשר ניתן למשה בשינוי עכ"ס: (ז) שסופר ממנו. כלומר אחרי שכבר עמדת נחזרתך על אמתות אדם אחד ואמונתו בכלל לא תחקור על כל מאמר ומאמר מענו בשרט, אם הוא אמת או לא, כי לא הסמוך על הקבלה: (*) (הנהגה) בין השלם בחושים. תנאי שיה דכרי הרמב"ם שהמוחש המוכנס מאים השלם בחושים אין הסדל בו בין אם היס האים המרגיש אים נכדו או פחות ויבנה כמו במסורסמים. ונס

ובין זולתו (ז) ממין האדם והנכבד בהם והפחות בהם, ואולם המפרסמים, הנה יש בהם חלוף ויתרון, כי יש משפטים התפרסמו אצל אמה אחת, ולא התפרסמו אצל אמה, (ט) אחרת. וכל מה שיהיה הענין מפרסם אצל אמות רבות, תהיה האמתות בו יותר חזקה. וכן המקבלות, פעמים שיהיה המקבל אצל אמה, זולת המקבל אצל אחרת, וכל מה שיושג בחוש, (י) שלם יהיה המגיע ממנו אמת בלי ספק וכן המשכלות כלן, הראשונות והשניות אמתיות, ר"ל:

כומטיון

מצד הנסיון לבד, ולכן הביא הרב גם שתי הדמיונים בענין הנסיון להודיע שעם היות דבר יודע גם מצד ההקש כאשר יודע מצד הנסיון כח אחד יש לו כשיודע מצד הנסיון לבד כאשר יש לאותו שלא יודע אלא מצד הנסיון לבד ויקרא מנוסה. ואמרו באחת כאלו השלשה דרכים וכו', ירצה המוחשו' והראשונות ושניות אשר הם המושכלות והמנוסות, ואמרו כי כל הקש תהיינה שתי הקדמותיו וגו', ירצה כי אם לא תהיה מהצטטיות אפי' האחת לבד לא לא יהיה מופת אבל יהיה לפי מה שתהיה האחת ההיא אם היא מפורסמות יהיה נצויה ואם היא מקובלת יהיה הלצוי, ואמרו נקראה הקש הנצוח, ירצה אם אחת תהיה מהסתיות וכן בהקש התלצה, ואמרו ובכאן מין אחר מן ההקשים ירצה, כי לא יתחייב שתהיינה הקדמותיו מיוחדות באחת מהארבע' מינים אשר לא יצטרך להביא ראיה על אמתתם, אבל באי זה מין תהיינה אם מעתה בהקדמה שתהיה קצתה אמת וקצתה שקר או מעתה

רכיבמין

אסם מקום לספק שהעיר כרז כמפרש בס' יו"ד מוס' עכ"ל: (ח) ממין האדם, כלומר שאין להלק בין אמתות מה שירגיש האדם כיונה כלם בחושיו לאמתות מה שירגיש אדם אחר ביטוי, רק שיכיו חושיו בריאים וכלי הסרון. וסגנות כנכבד ממין האדם אינן נדלות מסגנות הפחות שבהם, כי האמת לשניהם שווים מבלי חלוף ויתרון. (ט) אחרת. כגון ממשלת מלך אחר או שרים רבים יש לך אומות שיגנו ממשלת מושל אחד, ויש שיגנה ארץ שרבים שרים: (י) שלם. אין זה כומר למה שאמר כרז למעלה שאין הכדל בין שכלם בחושו ובין זולתו כי למעלה כיון על מעלות וכלימות החושים נדקות ועולם כרגשם, ויכס בשלם בחושיו (דער דיא פאלקאמבטע זינט האט) ופה יכס שלם בל"א (גאטן). ויכס הכוש בשלם (אין זין דער גאטן איזט) כיון עלי הסרון וחולשה. וכאמת דקות החושים וכנהנתם לא יולידו חלוף ויתרון באמתות כרגשם. ואולם ככריהתם וחולשתם אין ספק שתחלף האמתות חלוף גדול ככרי בעל סירקון ישג כל כדכרים ירוקיס, ואשר נשפך מרמתו ועשם המתקמר, ואו לא יכס מגיע מן החוש אמת בלי ספק ככאן

מלות הגיון שער ח

(6) במשכלות השניות. בתמונת ההגדרים והשבונות מהתכונה, הנה זה כלו משכל אמת, כי הוא יתבאר בהקדמות

כוממין

רמבמין

גלה כרנ ז"ל את דעתו בענין עדות החושים נגד המדברים, כאומרים שחושים יחלפו נבגותיכם. וכרנ ז"ל סוכר שחוש השלם נלי חסרון יסיה המניע ממנו אמת נלי כלי ספק, ואולם כשתחזקו כיענ תראה שלא די בשלמות החוש לכד אל כיות כשגמו אמת נלי ספק כי אם חסרך עוד לתנאים אחרים כגון שיכיה המוחש על מקום ראו וכן המשיג לריך שיכיה על מעמד ראו ולריך שלא יכיה כן המשיג למוחש שום מך מנדיל או גוף אחר מכלכל השגת החוש, וכלעדי הדרכים הללו לא יוכל להשתמר מן הטעות. וכמורה ח"ר פרק מ"ג נסקדמס י"ב זכר כרנ נעלמו טעות החושים אשר אין להם תקון כלל נעלמו החוש לכד, כי אד' שלם הראות ד"מ ירא' הדבר הגדול קטן, והמחודד יראה עגול ממנו, ויראה הקטן גדול כאשר יכיה נמים, והגדול קטן (ג"ח וסישר מעוקס) כאשר יכיה קטן נמים וקלנו חון ל"כ, וכאלה הסגיאנות עלמו מספר, וא"כ כרונה שיסמוך על השגת החושים לרי' שיסמור את נשוא מכל דרכי הטעות שזכרנו, ואם נראה ווכל לקחת מהם כההלו' המופת כלוסן שזכרנו למעלה, דסימו שלא חלנו כבגדוהיכם נע"ך אל המוחש סחינוני כי אם נערך אל הסגסג נעלמס, כמנואר, וכחקירה נוב עמוקס עד מאוד אלא שלא אחרין לך: - (יא) נמשכלות כקצית - סס המשפטים הגולרים מן המשכלות סראשוטט ע"י קקשים אמת' כתמונת סכנדיס. - כנדסס, מלס פרימ וסירוסס

בה שתהיה הפך סמה שחשב או שקר בה ברצונו להטעות באי זה מין שיהיה מסיני ההקשים ר"ל אם במפורסמות או במקובלות או באסתיות יקרא ההקש המטעה. ואמרו על צד הרסיון והחקור, ירצה כאשר נקרא לגבור אריה ולנדיב לב ים. ואמרו כי ההקשים המופתיים לא יהיה ההמשל בשום פעם וגו', ירצה כי ההמשל אין לו סבא כלל למצא האמת בהקשים המופתיים כאשר בארנו בשער השביעי, ולכן לא יעשה בשום פנים בהקש המופתי ואם נזכר בספר המופת שגם זה יעשה בלמוד המופתי בתנאי. אבל הרכ נמשך אודי דעת אבו חסאר כי התניים הרם שוים אל החפוש אבל החפוש יעשה בתנאים. ואמרו בתנאים, ירצה שלא יכלם חלק אחר מהחפוש או שיהיה דומה לו בכל דבר על ד"ם כאשר נאמר לחולה אחר שתה זה הסם כי הוא יועילך לפי שלפני החול' שתהו ודועיל לו, אם קבל זה העניין הנה הוא המשל נצוהי, אולם אם בקש לדעת ראשונה ושיהאמת אצלו כי הוא יועיל לכל חולה אשר יקבלו מסנו הנה חפוש מופתי, או אם יתאמת אצלו שחליו בחליו ועניינו בשנים והכת והחלשה ופרקי השנה ושאר העניינים בעניינו יקבל אותו דנה הוא מופתי, וכאלה התנאים יעשה ההקש המופתי. ואמרו ואולם מלאכת הנצוה תעשה חפוש מוחלם,

מלוד-הגיון שער ח

מא

קדומת רובן למשכלת ראשונות, וכן כל מה שהוציא
 (יג) בנסיון, כש'שול' האשקמוניא לבטן, ועצור לבטן העפצים
 הידועים, זה גם כן וכל מה שדומה לו אמת. וכך מה
 שהגיע ידיעתו באחד מאלו הדרכים אמתיים. ואנשי ההגיון
 יקראו את המשפטים חמניעים באחד * כאלו ג' הדרכים
 אמתיים. ואחר-אלו ההצעות תרע, שכל הקש אשר תהינה
 שתי הקדמותיו יחד אמתיות, הנה נקראהו הקש מופתי.

כומיניו

רמבמין

ירצה החוש מבלתי שיבדיל בין
 החפוש הנעשה במופתי והנעוהו
 ואמרו וכן תראה בהקשים הקדמה
 ותסתור אחרת לסבות וגו', ירצה
 ההקשים המורכבים מן המקובלות
 כמו שהתבאר בספר ההקש, ואלה
 ההקשים לא יתחברו כלל בתמונה
 הראשונה ולא במה שתוליד מחייבת
 בתמונה השלישית, אבל יתחברו
 בתמונה השנית ובמה שתוליד
 שוללת בתמונה השלישית. והסבה
 בזה כי המקבילות באמת על צד
 השלילה ורדיוב הם שמים הסותרות
 וההסביות, נהנה בתמונה
 הראשונה לא יתחברו לא במה
 שתוליד מחייב ולא במה שתוליד
 שולל אם במה שתוליד מחייב
 כי שתי ההקדמות ראוי להיותן
 מחייבות והמקבילות תאמת היא
 מחייבת והאחרת שוללת ואם במה
 שתוליד שולל, כי במקבילות ראוי
 שתהיה הנושא והנושא אחד בעצמו
 כמו שהתבאר, וזוהי שהאחד מהם
 מחייב והאחר שולל, ובתמונה

הכמה כגומליה לו המדמה, ותכונות
 הספחה הם המכונות אשר על ידם נדע
 מסך הכמה ויורה וכסוכים, וכל אלו
 הכלמים יוצגו כאלמנטות הקשים משמים
 אשר התחלתי לקרות מן המושכלות
 הראשונות, עד שהלמד יוצר עמוק
 בנפשו הקלידו ורשימי'ו לא יסול הספק
 עליו, כאשר לא יסול הספק על אמתיות
 המושכל הראשון, כי כל למודי הסדסה
 האחרים ודרכים זכ דוח כעכמות הטלגלת
 ורשם - נעים אל המושכלות הראשונות,
 כאלו שהסבחה למוד אחד מלמודי
 הקדמה נדך שיהיה כלם: (יג) בנסיון.
 סתמון בחוש על פעולה הדברים
 הסבחים ודוחה בארץ מין ידוע פועלים
 תמיד פעולה אחת, כגון סוכן משמה
 כלל - שהיא סוכן, ששכך ידוע משכל
 הכען וכדומה, ואז נאמר שנתאמת לו
 פתשם הכוח בנסיון בלי' (עפ'אכרונגטן,
 ע'קספיינט), וכבר ימלאו שני מיני
 בנסיון, פעמים שיהאמת לו כמכשע ע"י
 הפסקה והסתמון לכך בדברי הסכע,
 מבלי שסוכף או נגרע ממנו - דבר, כענין
 הפסקה במכללי הסוכנים, בדרכי
 הסבחה נפוחה נע' כאלה וכדומה,
 ותקרה הכעס (כע'אכרונגטן, אנטקערונג'יה) ופעמים שהנעך להוכיח פעולה כחריזה
 על פעולות האכע, להוכיח עלים או לגרוע מהם, לשמח את מקומם לכרכינם
 ולהפדיסם וכדומה, כדי לעמוד על אמתה הסוכיכ, כענין תקן העכמים לרפואה,

מלות הגיון שער ח

ועשית אלו ההקשים וידיעת תנייהם, היא אשר נקראה מלאכת המוספת. וכאשר תהיינה הקדמות ההקש או אחת מהן, מהמפרסמות נקראתו הקש (וג) הנצוה, ועשית אלו ההקשים וידיעת תנייהם היא מלאכת רנצוה (*). ואם תהיינה הקדמות ההקש או אחת מהן מהמקבלות נקראתו הקש (יד) ההרצה.

רמב"ם

בומיניו

והורקת האור מן כלום, כדק' טעמו האחרונים, כדי לעמוד על פעולות דעות יפעל הטבע בחלשנות האור, ויקרא נכיון צימוד, כל"א (פערון טקספריזענט): (הגהה) מאלו ג' הדרכים, זאת היא נכ"א, כי כח"כ זל פחה כד' דברים וביים כ"כ טעם מוהשים, מושכלות רלשנות, מפורסמות, מקובלות, נכיונות, וכפרט מנס ג', לכן קדע ובהנת שהנכיון כללו הכי תחת מין מהמקובלות שטעם יתאמתו נכיון, וזה אמרו וכן כל מה שכו"א נכיון, מה שלל הזכיר כשאר צבות מלת וכן, ומה שאמר בלחד מאלו ג' הדרכים כוונתו על המוהשים והמושכלות הרלשנות, וכנכיון, אולם טעם המפורסמות והמקובלות עוד יזכור אח"ז ע"כ: (וג) הנהו. וזהו דרך כלתי מופתי כי לא כל הנאה והערב טוב ולא כל העוב ערב ונאה, וכן לא כל הרע נחש ומגונה ולא כל המגונה רע, ואם יסכימו דוב

הראשונה הגבול האמצעי הוא נשיא באחת נושא באהרת, ואם בתמונה השלישית במה שתוליד מחייבת היא הסבה בעצמה שאמרנו במחייבות התמונה הראשונה, אולם בתמונה השנייה תעשינה וכן במינים ההתמונה השלישית המולידים השוללות והמשל בתמונה השנייה בהפכות, כמו שנא' כל מראה איכות ואין מראה אחת איכות יוליד אין מראה אחד מראה וזה בתכלית הבטול, והמשל כ"כ שנאמר כל מראה איכות והשחור אינו איכות, וכשאמרנו והשחור אינו איכות כאלו אמרנו קצת המראים אינו איכות, ויוליד מזה שקצת המראים אינם מראה, והמשל בתמונה השלישית כאמרנו כל מראה איכות ואין מראה אחד איכות יוליד שקצת האיכות אינו איכות, וכן בסותרות אם היתה האחת כוללת בני האדם על דבר אחד אין זה מוכח אל שיהיה אחי, וכבר ימלאו מפורסמות אלל אומה אחת, או אלל כה מכתוב בני האדם ואין מפורסמות לזולתן כמו בזכר הכי למעלה, כי אף אם האל יתברך שם נפשו האדם לכהנת המדות המעולות וההנהגה המעוררת, מ"מ יתחלפו דעות בני האדם מ"ד המנו והלמוד וזדה ושאר המקרים אשר עליו מספר, וא"כ ההקדמות המפורסמות מ"ד עליון אינן מושחיות, ע"אולם קמ"ך על ידין לב בני האדם להגיע אל האובקס ולנות בו בהשקף ובלי מוכח, אלל טעם כל זה תבאר אכפריה הספריה: *) (הגהה) מלאכת הנהו יען היות המפורסמות בעינים נחש ומגוים ע"כ נקראו מיני סקיון כשם עלו' כי המנהג יתגאה וסמנוה יגוה: ע"כ (יד) הכלל. וגם זה דק' כלתי מופתי ה' ע"אולם יב"ק' לנשוע האומה כלל הנומע, וזהו המין מן המאמרים וכן ההקשים'

ועשית אלו ההקשים וידיעת תנייהם היא * מלאכת ההרצה ,
 ובכאן מין אחר מין ההקש תעשה בהם הטעיה ושקר ,
 וההקשים ההם אשר קרה בהקדמותיהם או באחת מהן שמעיה
 עמה או טעה בה או שקר בה במין סמיני ההקשים אלו
 יקראו (טו) הקשים מטעים . ועשית אלו הדרכים אשר בהם
 יטעו וישקרו , תקרא מלאכת ההטעיה . והנה ייפו הרברים

כומטינו

רמבמין

והאחרות הלכות . והנה זה ההקש
 אי אפשר שיוליד לעולם תולדה
 צודקת ואע"פ שימצאו הקשים מחברים
 מהקדמות כוונות מולידים תולדה
 צודקת אבל זה המין מן ההקשים והם
 המחוברים מן המקבילות אי אפשר
 שיוליד לעולם צודק , כי התולדה
 לעולם היא מקבלת לדבר המונח
 והוא שהדבר הנמצא בלתי נמצא ,
 כמו שהתבאר כל זה בספר ההקש ,
 וסבות הרשות זה ההקש מן
 המקבילות הם אלה אשר נזכרו , כי
 אפשר לאדם לעשות בהנחת שתי
 הקדמות סותרות בהקש אחד פשוט
 או לשואל להטעות את המשיב עד
 שיקבל שתי הקדמות סותרות יחד .
 כמו שיקבל שזה הדבר הוא לבן
 ובלתי לבן , אבל כשיונחו בצד אחד
 ונשאר עליהם בצד אחר או אם הונחו
 חלק מהקשים מורכבים אם הניחנו
 אותם בצד ונשאר עליהם בצד אחר
 כאשר נשאל אם התי הוא הלבן או
 איננו ונאמר שאיננו כי התי והלבן
 שני דברים וקבל מננו המשיב זה ,
 וכאשר ראינו אדם ולבן ושאלנו את
 המשיב הלא האדם הוא ולבן עוד
 קבל ממנו המשיב זה ויולד מזה
 הבטול והוא שצד הלבן איננו לבן ,
 ואם הנחתם חלק מהקשים מורכבים
 כמו שיקבל המשיב באמרנו לו כל

ידעו המלטים על בני האדם לאדם
 לעשות דבר או להרחיק מעשות דבר , או
 לקבוע כלכותה אהבה דבר להסתקף אליו
 או שכתת דבר להסתקף ממנו . * (הגהה)
 מלאכת ההלצה , עניו דבור , מטעם פי
 המליץ בנותח , וזה כעבור שהמקבילות
 יגיע אליו נדבור כל כפיסור והלצה
 ע"כ יקראו הקטיו כסם מלאכה ההלצה ,
 עכ"ל : (טז) הקשים מטעים . והם
 שני מינים האחד שהקדמותיהן מטילות
 בגלגלן כללו הן אמתיות , וכשיעוין כסם
 המכיל ימלאון שקר או שתיאן או אהת
 חסן , וכמין השני שיכויו הקדמותיהן
 אמתיות אך אין המזון נכון בלאופן תולד
 מהן תולדה , וכזה יטעם מי בלא עיין
 היטב ויני שאליו בקי-כתתי הסקש כלם ,
 ויקרא המין הראשון הטעה בחומר ההקש ,
 והמין השני הטעה בלורת ההקש , דמיון
 להטעה בחומר ההקש , אם תאמר כי
 חי בעל חמשה חושים , ההומט חי . איכ
 הוא בעל חמשה חושים . וזה האמר כי
 הגדולה כונת , ואלה הקים והאמר כל
 אדם מרגיש , ככבר מרגיש , איכ ככבר
 אדם , חניס הטעהש בלורת ההקש , פי
 אחר שגאוף קדולה הוא בעלמו טעוף
 שקטנה וכבר יזיהי ההקש מן החמונה
 השנית , וממה שאלה ידעה פי
 בחמונה השנית הקטנה תאיד הקש
 הגדולה באיכות חלל אם שתיאן בוללות
 או שתיאן מחיינות (לא תולדה) מאומה :

מלות הציין שער ח

ויגנו ברמיון ובחקיו (טז) לזולת הדברים . וכן כל הקש תהיה
 בו הקדמה לקוחה על צד הרמיון והחקיו , הנה אנחנו נקרא
 ההקש השירי . והמלאכה אשר תעשה אלו ההקשים ותודיע
 דרכי החקיים והמשלים אשר תעשה אותם , תקרא מלאכת
 השיר . ודע ! כי להקשים המופתיים הננים אין פנים לזכרם
 בזה המאמר . אבל לזכור אותם בכלל , אומר : שהקשים
 המופתיים לא יעשו ההמשל בשום פנים , ולא התקירה בחפוש ,
 כי אם בתנאים . ואולם מלאכת הנצוח הנה היא תעשה
 (יז) חפוש מחפש , ומלאכת ההרצה תעשה (יח) הקש
 הרמיון , וכן תראה בהקשי ההלצה הקדמה ותסתיר אותה
 (יט) בסבות , ויקרא אצלנו זה הענין הנסתר . וכלל אלו
 השמות שעניניהם מפורשים בזה השער מ"ז שמות הם , והם

רמב"ן

בומיניו

רפואה חכמה וכל חכמה סברא (ח) לזולת הדברים . כלומר לפעמים יכו'
 מבלתי שירניש התולדה המתחייבת . כמש"ס בלתי אחתו בעצמו ולפי שישו אלא
 סוה , והיא כל רפואה סברא , עוד . כסוף לישוט או לננות דבר מה , כמו שנה'
 יקבל מטנו אחר זה שאין דבר יערוף כחצור לקחי . הסכ דמה לקחו
 מהרפואה סברא , הנה כבר קבל ממנו למטר , כדי לישוט דבריו . ובעל המליצה
 בשלש הקדמות אלו שתי הקדמות בנס עליו ההקש , והסוף והאמר כשעריס
 מקבילות והיא שכל רפואה סברא וכו' . וזה ההקש הסירי : (יז) הפוש
 ואין דבר מהרפואה סברא ויהוייב מהלש . מחאר למעלה בשער ז' . כי
 שהן שאין דבר מהרפואה רפואה אחרי שמלאכת הנצוח הקדמיה או הקדמה
 אחת ממנה מהמפורסמות , כבר הקיש מהכמת רוב בני האדם על התחמת הדבר אלל כלם , כי התקירה בהפוש
 על כלם נמוע , וזה הקש החפוש : (יח) הקש הדקטון . בצורו בשער ז'
 כי מלאכת ההלצה תפושט במקובלות , והדבר המקובל לא תהדבר המתוחו אל כל
 לאומה ולשון , ולא אל רובם , כי אם אל קצת בני אדם , כי דרך בעלי המליצה
 לזרז את בני האדם ולומר עשו כך וכך , כאשר עשה פלוני והלילה , או כאשר
 זה פלוני הנכבד , או השמרו מעשות כך וכך , כי פלוני לא נשמר מזה ועשה , והדרך
 כזה רגיל אלל המליצים המאריס את האומה או את המושל למלחמה או לשלום
 לננות ולהרוס , לשור או לננוס המפורסר כידוע , ולפעמים יאמרו דבריהם
 עיי משל וכל הדרכים הללו יש בהם הקש הרמיון : (יט) לסבות . כלומר
 לפעמים יסחור בעל הקש ההלצה הקדמה אהת מהקדמות ההקש , ולא יסחור כפי
 השעה , אם לאהבת הקצור . או מתוך סבה אחרת , כגון אם נאמני האדם הוא
 חי איכ הוא מרגיש ונסתר הגדולה שהיה כל הי מרגיש , או אם האמר כל יתראל

מלות הציון - שיעור ח' מנ

- (א) חמוחשים, (ב) המשכלות הראשונות, (ג) המשכלות השניות, (ד) המפרסמות, (ה) דמקבלות, (ו) משפט אמתי, (ז) חקש המופתי, (ח) מלאכת המופת, (ט) חקש הנצות, (י) חקש ההלצה, (יא) מלאכת ההלצה, (יב) חקש ממעה, (יג) מלאכת ההמעה, (יד) חקש השירי, (טו) מלאכת השירי, (טז) הנסתר:

כוממינו

יהי חקש לנשיב, ולזה לאזן ית לנו ויקרה עוד כאשר שאלנו על חקש לנשיב, ותעלב חקשה שהיא המתחייב למקביל, לא על המקביל לאזן הוא מעדת ישראל, וסדרך הוא עצמו כי יעלה, הנה אלה הם הסבות רגל לכל כוחני הספרים שאינם הגיוניים כל קורא נמטע שהכלות יעין מעלמו את הסקדמה הנסתר ואין נזך לזכרה ביחוד, ונעש המליצה יתמשו בו חמיד, כי כוונתם להעיר את נפש השומע או

רמבמן

הקורא את דבריהם, ולזה יעוה מקום לשכלו להתגוד בו, ולא יאריט בדרכים יותר מדאי: (א) המוחשים. (ב) כלי'ע (יגליכע עמשפיהננעט, דימוזיאליים): (ג) המושכלות הראשונות. (ד) גרונד אונד די פערשטעטע, חקש המופת: (ה) המושכלות השניות. (ו) ערווייליכע זעטע, פרוזאיוויס דימוזשטראליים: (ז) המפורסמות. (ח) חקש המופתי. (ט) חקש הנצות. (י) חקש המופת. (יא) חקש ההלצה. (יב) חקש ממעה. (יג) חקש השירי. (יד) חקש ההמעה. (טו) חקש השירי. (טז) חקש השירי.

הקורא את דבריהם, ולזה יעוה מקום לשכלו להתגוד בו, ולא יאריט בדרכים יותר מדאי: (א) המוחשים. (ב) כלי'ע (יגליכע עמשפיהננעט, דימוזיאליים): (ג) המושכלות הראשונות. (ד) גרונד אונד די פערשטעטע, חקש המופת: (ה) המושכלות השניות. (ו) ערווייליכע זעטע, פרוזאיוויס דימוזשטראליים: (ז) המפורסמות. (ח) חקש המופתי. (ט) חקש הנצות. (י) חקש המופת. (יא) חקש ההלצה. (יב) חקש ממעה. (יג) חקש השירי. (יד) חקש ההמעה. (טו) חקש השירי. (טז) חקש השירי.

הקורא את דבריהם, ולזה יעוה מקום לשכלו להתגוד בו, ולא יאריט בדרכים יותר מדאי: (א) המוחשים. (ב) כלי'ע (יגליכע עמשפיהננעט, דימוזיאליים): (ג) המושכלות הראשונות. (ד) גרונד אונד די פערשטעטע, חקש המופת: (ה) המושכלות השניות. (ו) ערווייליכע זעטע, פרוזאיוויס דימוזשטראליים: (ז) המפורסמות. (ח) חקש המופתי. (ט) חקש הנצות. (י) חקש המופת. (יא) חקש ההלצה. (יב) חקש ממעה. (יג) חקש השירי. (יד) חקש ההמעה. (טו) חקש השירי. (טז) חקש השירי.

מלות הגיון שער ז

שער ז

(*) סבות הנמצאות ארבע. החמר, והצורה, הפועל, והתכלית. דמיון זה בענינים, (3) המלאכתים,

כומטינו

רמבמין

(ה) סבות. אם יהיה דבר א' אשר על ידו נשיג ב' יקרא א' הסבה, ב' המכוונ. ד"מ חיד עלה מן הארץ וסניע האויר תועה חזק, ובי' רוח סערה, תהיה עלית הארץ סבה, ונשיבת הרוח מכוונ, וכן אם קמתי ממוטבי כדי לקבל פני הגדול ההולך לקראתי תהיה הדת פני זקן סבה, וקומי ממוטבי מכוונ. וכן נכתבי את הדברים האלה על ספר, אהיה אני הסוכה הסבה, והספר המכוונ, וכן הנייר והדיו והקולמוס סבה אל הכתב, כי בלעדס לא תמצא הכתיבה. והנה בכל מחודש, כבר ישאל הכותב ארבע שאלות (ה) מי חדש: (3) מדוע חדש: (ג) איך חדש: (ד) ממה

שער ז אמר סבות הנמצאות ד', ירצה הדרושות בחכמת השבעית, כי החכמה הלמודית לא תעין אלא בסבה הצורית לבד, וכן החכמה האלהית לא תעין אלא בשלש הסבות לבד, והם הצורה והמנוע והתכלית, אולם החכמה השבעית תעין בסבות הד'. ואמרו דמיון זה בענינים המלאכותיים וגו', הביא הדמיון מהבטא ובהסיוף להיות שני אלה כוללים שלשת מיני המתהווים במלאכה, כי המתהווים בין הטבע והמלאכה הם המשה מיני, כאשר הביא ארסמו במאמר

הדשו. ולכל השאלות הללו יש תשובה נכונה. אלא שלשעמים נככל אותה לקוטר דעתו. וחולם ע"כ יש עליהם תשובה בעולם, כי הנה שאלת מי חדש ע"כ יש עליה תשובה, אחרי שאין דבר עושה את עולמו. ואחרי שהדבר מהודש כאשר סגתו ע"כ שימנא לו מהדש. וכן שאלת מדוע תדשו, אחרי שכל הדברים הטבעיים הם ככה מיוחדת מאת הבורא יתברך לתכלית מיוחדת, והדברים הנעשים מבני אדם הם לתכלית מכוון מאת האומן אשר פעלו ג"כ אין לך דבר מחודש שלא תודש לאיזה תכלית וכוונה, ולדקא אם כן כשאלה מדוע הדשו? ובאלה איך חדשו הודיע לנו מהות הדבר המחודש וזורתו, כי אם השאל ד"מ איך הודש סקו? ותהיה התשובה ע"י תועת נקודה אל נקודה, כבר ידעת מהות סקו וזורתו, והדע שאין לו לא עומק ולא רוחב. וכן אם ידעת איך עשה הנגר (ג"ה הנפה) את ההרב או את הכומה, כבר ידעת מהותו וזורתו. ואלה שאלת ממה חדשו, לא תשול כי אם על פועל בעל תכלית, (*) (הגהה) יש בה מקום עיון כי הנה גם בשעולת הכ"מ ית' שאלו שאל ר"א הגדול שמים מאק נכראו וגו', וכבר העיר הרב המורה זה (ח"ב סכ"ו) ותהי בערתו לחרפות כמו הולוכו כל נשאי שים בחורה, ושם השם מקום להאריך בפירוט דברי ר"א הגדול, ע"כ) אחרי שכוה לא כמלא את כדברים מן האשם, ויטעך אם כן אל חומר כגון עץ או מתכת ודומיהם, כדי לשנות את זורתיהם, כגון לתכר או לספיר, לזך, להכתיב, לגסוך ולכתך ודומיהם, ותזקק אי"כ בכל פועל נכרא שאלת ממה חדשו, ואלו כן ארבע הסבות אשר זכר הרב: (3) המלאכתים. כלומר

בכסא ד"ם, חמרו העץ, ופועלו הנגר, והצורה, (ג) הרבוע
 אם הוא מרבע, או השלוש אם הוא משלש, או העגול אם
 הוא עגול. ותכליתו, הישיבה עליו. וכן הסוף ד"ם, חמרו
 הברזל, ופועלו הנפח, וצורתו האורך ומעט הרחב והרוד
 הקצוות, ותכליתו שידרג בו. ואלו ארבע הסבות הם
 מבארים נראים בעינינו המלאכתם כלם, כי כל אמן אמנם
 יציר הצורה אשר יצירה בחמר מה (ד), יהיה עץ או ברזל
 או נחשת או שעווה או זכוכית, בעבוד כונה יכון אותה בכלי
 ההוא. וכן הוא הענין בנמצאות הטבעיות, ראוי שנבקש בהם
 אלו הסבות בעצמן. חזלת זה דע! (ה) כי אנתנו לא נקרא
 התמונה והתואר בעינינו הטבעיים צורה, שלשון התמונה
 והתאר נופל בלשון העברי על (ו) הצורה המוחשת בחושים,

כוממינו

הראשון מספר השמע, והם אם
 שיתהו בשנוי התמונה כמו שיהיה
 בצלם מהנחשת, ואם שיתהוה
 בחוספה, כמו הדברים אשר יצמחו
 ואם בחסרון כמו שיהיה מן האבן
 הרמס, ואם בהרכבה כמו הבית,
 ואם בהשתנות כמו הדברים אשר
 יתחפכו בהיול. והנה מאלה החמשה
 מינים הם השנים מתהוה בטבע והם
 אשר יתהוה בהשתנות ונשארו
 השלישה המתהוים בכלאכה, והם
 המתהוה בשנוי התמונה והמתהוה
 בהרכבה, והנה בעד המתהוה
 בשנוי התמונה הביא משל התהוות
 הסיוף מהברזל, ובעד השתיים
 הנשארים ר"ל בעד המתהוה בחסרון
 והמתהוה בהרכבה הביא משל הכסא
 כי התהוות הכסא הוא כולל שתי
 ההיות, כי הוא מתהוה בהרכבה

רמבמין

הטעמים ע"י מהכנות (ג"ח מלאכת) בני
 אדם: (ג) הרבוע אם הוא מרובע כו'.
 בדברים המלאכתם האורה והתמונה אחת
 כי כל שנוי הטעם צידי אדם אינו אלא
 שנוי התמונה, ד"מ לרבע המשלש,
 להאריך הקצר, ולחדד הכתב, ונתמונה
 היא וכו' הדבר המלאכות מה שהוא,
 כי הסיוף ד"מ לולי שהיה תמונתו האורך
 במעט כוונת עם חדוד הקצוות, לא יכו'
 סיוף. וכן הכסא שזכר הכב, לכן תקרא
 התמונה אשר בה יתאר הנגר את חמרו,
 אורת הדבר הכסא המלאכותי, לא כן
 בדברים הטעמיים, ד"מ הנומה לא יכו'
 מה שהוא בתמונתו לנדו, כי אם ע"י
 הרכבת הנקיס הטעמיים ומוגם, וכן
 אורת האבן איננה התמונה הרבוע או
 החדוד או העגול, כי אם הכובד והמראה
 וכדומה, ולזה אורת הדברים הטעמיים
 נקלת מן תמונתו וכאשר יתאר הכב:
 (ד) יהיה עץ. כלומר בין שהיה עץ או
 ברזל וכו' (ה) כי אנתנו לא נקרא וכו'.

כלומר בדברים הטעמיים יב עוד אורה בלתי
 התמונה והתאר: (ו) האורה המוחשת בחושים, בלי"א (סגור), כי אהרי שלל
 גשם מוגבל באורך וריחב ונגובה ובגבול האור מוחש בחושים, יכו' כל גשם

מלות הגיון מעורר

בין שתהיה מלאכתית, או בלתי מלאכתית, (1) רק נבראת בהאר בני אדם, אבל נקרא בענינם המבעים צורה, את (2) הענין המעמיד להמין המיוחד בו, אשר אלו יכולת לסלק מן הדבר ההוא, לא יהיה הדבר ההוא (3) מאישי המין ההוא. דמיון זה, האדם מן הענינים המבעים, הפרו הוא (4) החיות, וצורתו היא הכת המדבר, ותכליתו היא השגתו המושכלות. ופעלו הוא אשר נתן לו הצורה, ר"ל: את הכת ההוא. כי ענין הפעל אצלנו (5) מפיצי הצורות בחמרים, והוא היגל יתברך

כומטינו דמבמין

מתווה בחסרון, ולכן הביא הרב השתי דמיונים האלה, ואמרו כי אכן, ירצה בו הפועל. ואמרו יצייר הצורה, ירצה בו הצורה, ואמרו אשר יצייר בחמר, ירצה בו החמר, ואמרו בעבור כונה, ירצה בו התכלית, ואמרו וכן הוא הענין בנמצאות המבעיות, ראוי שנבקש בה וכו', ירצה כי סבות הדברים המבעים

הוא. כלומר אם היה אפשר לטקס הדבר המיוחד לאדם מיד מן הדבר הנכנס תחת המין ההוא, טוב לא יהי' מן המין ההוא או מן הסוג, כי אם ממין אחר דמי אם הסוד המורה מן האין טוב לא יחס בגודל סוגו וישנו דומם. (1) היותו ההוא טוב בדבור (2) יתרון כלור גיל כנשא סקרו של הדבור): (3) ממלא הטרות בחמרים. כלומר אין לנו כועל אלא מי שיתן הצורה לחומר, דמי נאדם מי שיתן הכת המדבר, והוא כאל ית'. ודע שכל דעמו המאמשים בדם משה, ויהי' כאל ית' לא לבד ממלא הטרות בחמרים, כי אם בורא החמרים מן האין וממלא כחם הטרות, כי אלה הם הי אשר שימלא שום דבר אם לא פשו ית' והואו מאין. ואלו הם הרב זל ידבר לפי דעה קצת החוקרים הקדמונים המאמינים במציאות חומר קדום מאין ושפסד המלא בו טרם, והכו דעה אצלנו ושיעורו וגם רבים מבני עמינו, ושכח גדולים וטובים כלנו טוב פודך, אלא שיהי' דעם נסודה ומציאות הטוב ואינה נבנית לא על יסודי הטרות ולא על יסודי החקירה האמתית, כאשר בארנו בה החוקרים האחרונים, ואין יהי' הפומר קדום בני אדם והלא שיש אפשר בממלא חומר נעדר מכל צורה? ועם היות שאמרו במחשבתנו נפשו החומר מכל צורה אחרי שראינוהו עלול: ומוק לקבל צורות רבות נבדלות, אין משם ראיה אל מציאות או אפשרות הדבר ק. הן למחשבתנו, ואדרבה מוצא כמותה שלא ימלא שום דבר כי אם על צורה מיוחדת, כמאמר הסוקר כל נמצא מיוחד מכל צד, ועם שיסוד דבר עלול למקרים שונים, מי' מי'

אפילו לפי דעת הפילוסופים, זולת שהם יאמרו: כי הוא (יג) הפועל הרחוק, ויבקשו לכל נמצא מחדש, את (יג) הפועל הקרוב. כי אלו הסבות הארבע, מהן קרובות ומהן רחוקות. דמיון זה (יד) בפועל. כי אד עלה מן הארץ והגיע הארז תגיעה חזקה וחדשה רוחות חזקות, ואם נשיבת הרוח הודא החזקה שברה גזע תמרה ונפל על הכותל ושבר הכותל. ונפרדה מן הכותל ההוא בהתנועעו, אבן על זרוע ראובן ושברתו. הנה הפועל הקרוב המשבר זרוע האבן, (טו) הוא האבן והפועל הרחוק, (טז) עלית האד. והרוח וגזע התמרה הם ג' פועלים לשבר הזרוע, אלא שהאחד מהם יותר קרוב מן האחר. דמיון זה (יז) בחומר. הנה זה ראובן חסרו הקרוב אברי הגוף. והחומר אשר הוא רחוק מסע הלחות וארבעה היסודות, אשר מהם התהוו האברים. וידוע כי שרש

בוממינו

הם מהדברים הם המושכלים אצלינו והדדעים אצל השבע. עוד אמר זולת כי אנחנו לא נקרא התמונה והתאר וגו'. יש לשאול כי למה הבדיל הדב הסבה הצורית בעניינים המלאכותיים מהעניינים השבעיים. אם כיון באומרו וכן הוא הענין בנמצאות השבעיות דמיון והמשל, הנה גם הסבה התמונית התארית בענייני המלאכותיים הוא דומה לסבה הצורית בעניינים השבעיים, כי כמו שהסבה הצורית מקיימת הדבר השבעי הנמצאת בו ומבדלת אותו משאר המינים כן הסבה התמונית התארית מקיימת את המלאכה הנמצאת על התמונה והיא ומבדלת אותה משאר מיני המלאכות, ולמה הבדילם הרב. ואם לא כיון שהם דמיון והמשל, אבל כיון שהם הם בעצמם גם בנמצאות השבעיות אין הרבר צורך, כי הסבה

רמבמין

אשר שומאז מנלתי שחול בו אחד מן המקרים הללו, ד"מ התינת ככרול היא מוכנת להיות ארוכה או קצרה, וחדשה או רכהת הקצוות, מ"ע אי אפשר שתמלא מנלתי שתייה אחת מאלה, כי גדר המציאות, שכל דבר כאשר נמצא בהיא, ככר הוא מוכרע אם י"ה אם לא י"ה, וי"ה חומר בלי הכרע אל אחת מן הצורות, או עם העד כל הצורות מנאר כעטול בעצמו. וזמן התימה על הכמים גדולים כאלה איך עלה על דחם שיתמלא שום נמצא בלתי מוכרע מיוחד אל דבר או אל סוגות: (יג) הפועל הרחוק, כלומר הפועל בנמצאות סבות אחרות: (יג) פועלו הקרוב. היא סכסה הפועלת בלי אמצעי: (יד) פועל. כלומר יש פועל קרוב ויש פועל רחוק: (טו) הוא האבן. שהיא סכסה אל הצורה בלי אמצעי: (טז) עלית האד. שהיא פועלת קרובה לנמצאת הארז ורחוקה לנבירת הזרוע: (יז) בחומר. כלומר יש ג' חומר קרוב

אשר (כא) נשכילהו בהכרח . הוא אשר נקרא אותו החומר הראשון . ושמו בלשון היונים היולי . וכמוהו חומר הגלגלים נעדר (כב) ככל צורה, ונקרא חמר פשוט, ובקרבם מהפלוסופים והרופאים יקראוהו אל ענצאר. ועל זה הסדר בעצמו יעשה

בומטינו

רמבמין

דרך ההיולי המלאכותיים היא נמצאת בפעל למה שיתדוה ממנו אחר ההויה כמו שהיתה קודם ההויה א"כ למה הראה הרב ההפרש בצורה לבד ? התשובה בזה, שעם היות שהסבה אשר על דרך ההיולי בדברים המבעיים היא נמצאת בכח למה שיתדוה ממנו מה שאין כן בעניינים המלאכותיים, מכל מקום גם שניהם יקראו עצם. ר"ל ההיולי הנמצא בכח לדבר המתדוה ממנו, והוא הנושא לצורה המתדוה בעניינים המבעיים, וההיולי עם הנמצא בפעל הנושא לתמונת העניינים המלאכותיים כמו שהתבאר בטאמר ה'ז ממה שאחר המבע, שהעצמים הם שלשה והם ההיולי והצורה והמורכב משניהם. אמנם התמונה והתאר ואם הם המקיימים לעניינים המלאכותיים, מצד מה שהם מלאכותיים, אבל הם מקרה לעניינים המבעיים הנושאים אותם, ולכן נתן ההפ'ש בצורה לבד, ואם יאמר אומר: כי הרב לא כוון הנה באיכות ההויה אבל בנמצא הנה אחר שהתדוה, כי יש לו הארבעה סבות האלה ואין הפרש שם בסבה החמירית, והיעיד על זה ממה שהביא דמיונו מן האדם כי המרו הוא החיות וגו' ,

הדברים הפשוטים לדעת את מהכונתם ולהוילא במספר זנאס, וגם לא ידו נמש' שזכר הרב בהארץ מים וזה את יחסו קתס מקתס וישהו קתס אל קתס ולא אחרק זה: (כא) נשכילהו בהכרח. כלומר אף שלא יורגש נחוש, מ"מ השכל יחייב שימלא, וזהו הנקרא החומר הראשון, או המשוקף או הפשוט, וליונים היולי. (כב) תמה אני אם ילאו הדברים האלו מפי הרב ז"ל שיהי' חומר הגלגלים הוא החומר היולי, וכספר המורה כתב כמה מקומות שגלגל חומר מיוחד נשגב ועלה מעל החומר התהוון, וכאריך לנצר שיש חומר משוקף לכל מה שהוא גלגל הירח, וחומר משוקף לכל הגרמים השמימיים, עיין פרק י"ט ופרק כ"ד לחלק השני, ונאלמט סו' זה דעת אריסטו' שכלל הגשמים המקבלים השינוי וההפסד חומר א' משוקף, ובהחומר הוא לא יקבל כי אם התנועה היבשה, מן המרכז או אל המרכז, ואלו הם היסודות הארבעים. ואולם שם חומר אחד מיוחד לכל הגרמיו' השמימיים והוא לא יקבל ההפסד ולא השינוי ותנועתו הסגונית וזהו התנועה היותר שלמה והיותר נכבדה, אחרי שכל בלתי שלם וכל עגולה שלמה עיין בספרי מהשמים הלך ראשון פרק ז'. ואשכח שלא היתה קונת הרב כזה כי אם להודיענו שהחומר הגלגלים הם הוא עצמו נעדר מכל צורה אף שהוא

נכדל הכדל עולם מחומר היולי השכל מאוד בעיני נתי אריסטו' . * הגנה נאום המגיה אין זה אפשר אבל מחוייב, כפי המונ' מדברי הרמב"ם ז"ל שלא כלל חומר הגלגלים עם חומר היסודות, כנכח אהת, אבל עבאש כ' נכות ואמר וכמוהו

מלות הגיון שער ט

בצורה ובתכלית עד תהברר (כג) התכלית, הקרובה מן התכלית
הרחוקה. וכן הצורה הראשונה והאחרונה. כלל השמות

כומטינו

רמבמין

כשיב לו כי אין זה אמת, לפי חומר הגלגלים וכו', אף כי יקרא לחומר
שהפועל אינו סבה לדבר הנח מצד היסודות נפש חומר הראשון והיולי,
מח שהוא נח, אבל הוא סבה לו ולחומר הגלגלים יקרא חומר פשוט נהיות
מצד מה שהתורה, ואפילו אם היה זה האהרון אין צו נח על הכרעה כמו
זה אמת יש הפרש גדול בין הנושא חומר היסודות, וכבר מלתינו אמורה
לדברים הטבעיים הנח ובין הנושא שחומר הגלגלים הוא אחר מתפוק.
החלקים כיוון האויר שלנו וכו' יעוצפו

הכוכבים נמלכותיהם לכפרים עשות, ובמ'ר ז'ל אמר רשבי אין לנו יכולים
לדעת אם סוכבים הם בגלגליהם או אם שמים באויר וכו' ע"ה): ולדעתה החומר
התחתון מוכן לקבל צורות ולשפוט וללכת צורות אחרות, ושלמה הגופות החיה
ונשדות, ואולם החומר הפליון והוא המיוחד לגלגלים אינו מוכן כי אם אל
צורה אחת מיוחדת ושלמה אין עמו ההעד ולא ישפוט צורה מעולם, ולזה כל גלגל
בלתי ממשק ובלתי נשקד, ולא אטריות עוד בלילה השמיים הכלתי מועילים
שם לא נתיסדו על הקמים מופתים ולא על מדות החושים, ואף שלא יתגדו
אל דברי תורתנו הקדושים ומאמרי חז"ל, מ"מ אינם מיוחסים על הקבלה והאמונה
כי אם על העולה על רוח אריסטו ופברתו. וכבר הודע הרב ז'ל בעצמו
שהלמודיות לא נשלמו בימי אריסטו ושואל לא ידע מאומה מחקירות התוכניים
ע"י הכנעה במהלכי הכוכבים, ואלו ראה הרב ז'ל בעצמו הנסיונות והכבדות
שעשו מומיו עד עתה, הנסיונות כמה שמהם גלגל הירח והכבדות בנינו מלב
הכוכבים והחקירות העצומה שחוספו על הידוע בימיו, אין ספק שהשליך מנגד
סברות אריסטו הדקות והרעות ולא האמין בנזירותיו, ובאמת כבר אמר שלדעתו
לא ידע אריסטו מאומה מכל מה שלמעלה מגלגל הירח, ושכל מה שדבר בגרמים
השמיים משרתי אל הכוכבים, הם דברים מסופקים עד מאוד, ושאר אריסטו בעצמו הכיר
ובכין חולשת ראיותיו (עין ספר י"ט מהחלק השני). אבל הוא ז'ל לא טען כי
אם על הדברים המתנגדים לתורתנו הקדושה, וכיאר שלא הביא אריסטו עליהם
מופת כלל, ובאשר להסתפק במאמריו, ושאלן לנו המאמינים כי אם להאמין
בס' ובתורתו וליגן בעקבות הרועים בעלי הקבלה האמיתית, ואולם בכל הדברים
הכלתי סופרים או המתנגדים לתורתנו שכתב ושנפל פה נמשך אחר אריסטו ויחר
מן הראוי והסמים לדבריו, אף לא הביא עליהם לא מופת שכלי ולא עדות בחושים
כי אם ראוי גרידא מסברא או שקול הדעה, וכן עשו כל החוקרים בימיו ההם,
אין מהם שזהם על לחוק על אריסטו, והיה בעיניהם עוות מלח ומרי עינים להכיר
רשם נגד חיות הנה, כללו לא נתן ה' שמים לראות כי אם לאריסטו, ולגן לדעת
כי אם לבן ניקומאכוס: (כג) התכלית הקרובה מן התכלית הרחוקה. ד"מ באדם
תכלית חברו היא השמוש בהם לזרכו, תכלית השמוש לשמור החיות, ותכלית החיות
השגה המושכלות ותכליתם הכרת הבורא יתעלה, וזאת א"כ הכרת הבורא לאצרי

שעניניהם מפרשים בזה השער. עשרה שמות הם. והם (א) החומר, (ב) והפעל, (ג) והצורה, (ד) והתכלית, (ה) הסבות רמבמין

באדם ותכלית קרוב להשגת כמושכלים, לעניינים המלאכותיים כי אותו הוא וק' הדין נאמר, כי לזכות היסודות לזכר ותפקיד לאברי הגוף וקרוב לכחות היסודיות: (א) החומר נכס'ע (מאטעריאל): ענין הפועל אצלינו וגו', ירצה בו (ב) הסופל, (ועסקעל): (ג) הנוכח, (פורמל): לתורת שתי דברים האחד שהוא (ד) הסגלות, (אסיכע, או ענדלועק, המציא צורות בחמרים, והשני שהוא האל ית'. ואמרו ואפי' לפי פירושנו): (ה) הסמות, הקצובות נאכע דעת הפילוסופים, ירצה בזה להודיע שבדבר הארד אין הפרש בינינו ובין הפילוסופים כלל, אמנם בדבר השני יש הפרש בהלק לא ככל, וכוונתו באמרו כי ענין הפועל אצלינו וגו', הוא באור למה שאמר למעלה בקרוב זולת כי אנתנו לא נקרא התמונה והתאר וגו', וזהו ההפרש בין הפועל המלאכותי לפועל הטבעי שלא תמשה כחשכך כי גם הדברים הטבעיים הם בעלי תמונה ותאר אי אפשר בלעד, ותחשוב שהפועל בדברים הטבעיים הוא הנותן להם התמונה והתאר ואין הפרש בין המלאכה והטבע. ואמרו זולת שהם יאמרו שהיא הפועל הרחוק, ירצה להיות עלת הכל, ואמרו דמיון זה בחמר הזה ראובן חמר הקרוב וגו', ירצה מצד היותו חי פרטי לא מצד היותו אדם, ואמרו חמדו הקרוב אברי הגוף, כבר באר זה אכן כינא במאמר הראשון מן הכפר הראשון מהקאנון שהנושא היותר קרוב הוא אבר או רוח היותר רחוק מזה הם היסודות, כי הלחות הארבעה הם בכח קרוב אבר או רוח והיסודות הם בכח הליחות וזה באדם מצד מה שהם נושאי מלאכת הרפואה, אולם הרב לקח הסדר הנחלק עליהם הגשם שהוא סוג חסונים כי אחרי שאלקם אל חלקי התי המקיימים או הלך אל הצומח שהוא סוג לחי וקודם ממנו בטבע, והוא אמרו וידוע כי שרש כל גשם הם צמחי האדמה וגו', ואחר זה הלך אל היסודות הארבעה אשר הגשם הקודם זה מזה אשר נכנס זה תחתיו מורכב מהם כי אין לדומם כח מוסף על הרכבת היסודות הארבעה, ואמרו כי התבאר בסופת וגו', ירצה כי מזה הענין המציא השכל מציאות החמר הראשון וזה כי אחרי שכל אחד מהיסודות מתהווה מחיבור פושט צורתו ולובש צורת חבירו לא ימלא אם כשישנו הצורה הוא נשאר אחד בעינו המקבל לצורת האחרת או לא, ואם נאמר שהנושא הוא נשאר בשל הפושט הצורה האחת ומקבל לאחרת אם כן לא תהיה לשם הויה אבל השתנות כאשר ישנת הבגד הלכין אל השחור והבגד אחד בדינו, ואם נאמר שאין הנושא נשאר כלל אבל כשישפוט הצורה הוא נפסד במחלט וכשמטההו מתהווה מכלתי נושא א"כ הוא נפסד הדבר אל התעדר הגמור, והתעדר

כלות הגיון שער ט

הקרובות (ו) הסבות הרחוקות (ז) היסודות (ח) החמר הראשון
(ט) היולי (י) אד ענצאר :

רמבמץ

כומטינו

אורזאכטן) : (ו) הסכות הרחוקות ,
(ענטשערנטי אורזאכטן , קיז שרוקסומא
רינזאזי) : (ז) היסודות , (עלימענטאטו) :
(ט) אל היולי , היולי פס יוני (מאטעריא) ,
ומלת הל היא שיסתמי זה הערפיש כמו
בל"א (דער , דיא , דאס) : (י) אלענאל ,
כולה ערניט וכלאפ (דיא גרונד מאטעריע
מאטעריא צימא) :

הגמור הוא משתנה נבעו אל
אל המציאות זהה נמנע בחוק
הפילוסוף, א"כ נשאר בהכרח שנאמר
מי הנושא אינו נמצא מציאות
מוחלט וגם אינו נעדר העדר מוחלט ,
אבל הוא נמצא מציאות בין המציאות
וההעדר , והוא המציאות הכחני
כאשר התבאר בחכמה השבעית ,
והוא אמרו אם כן יש להם בלא ספק
דבר משתף וגו' . ואמרו ועל זה
הסדר וגו' , ירצה כי הם רחוקים
וקרובים . ואמרו התכלית הקרוב מן
התכלית הרחוק , ירצה על דרך משל
כי תכלית שתיות הכם הרקת הליחה
ותכלית הרקת הליחה שווי המוג
ותכלית שווי המוג הבריאות . ואמרו
וכן הצורה הראשונה מן הצורה
האחרונה וגו' , כי ההויה המתהווה
כצורה זו לא נתהווה מאי זה חמר
הודמן אבל מחמר בעל צורה מיוחדת
התהוות ההויה הזאת על דרך משל
כי ההויה האדם לא נתהווה מאי
זה חמר הודמן אבל מהטפה הזרעית
אשר היה לה הצורה הזרעית , וכן
הזרע לא נתהווה מאי זה חמר
הודמן אבל מהדם שהיה לו הצורה
הדמיית המיוחדת להשתנות זרע
וכן חרם עני שילך אל הצורה

(פתיחה) כונת הכן בשער הזה לדרוש
על הענינים הכוללים והם הקי
הנפש הנוצחיים לדברים רבים מתחלפים ,
ונוצחיים המשיגים והתארים אשר בהם
יתדמו המתלצים אליו אל אלו , כגון עיני
הנמיחה שבו יתדמה כאלו לעשב , והאלו
אשר כלבנון אל האלו אשר בקיר , ועיני
ההיות שבו יתדמה החתול לארי , ורמש
האדמה אל עוף השמים , וכן עיני
הגשמה שאלו האורך והגובה והרוחב ,
שבהם יתדמו כל הגשמים יהיו על אזה
תלונה פתח , כדוריים , מהודדים ,
מעוקבים , או בלתי מסודרים , ועיני
הכנוי שבהם יתדמו כל המשפטים ובהם
רבות עלמו מספר , כי כל הדברים
מתדמים מנד ומתחלפים מנד , וכן אלהים
הקן לאדם דעת להכדיל הדמיון מן החלוק ,
והעיני הכולל דברים רבים , מן הכדיל
אשר הם יוכדלו אליו מאלו , וכבר

הראשונה וכן חלקי הגדרים אשר
מהם יגדר וזה לא ילך אם בלתי תכלית , אבל יעמד אל הצורה
הראשונה על ד"מ כאשר נגדר האדם בשהיא הי מדבר ונגדר הויה בשהוא
גשם נזון מפריש מרגיש בתנועה ברצון , ונגדר הגשם כשהוא עצם
מקבל שלש ונגדרו העצם הגשמי בשהוא מורכב מהארבעה יסודות עד
שנלך אל הצורה הראשונה , וכן מן הצורה הראשונה נלך אל הצורה
האחרונה :

אמרו רובל אם אין דעם הכדלה מין, והוא יתרון האדם מן הכהמה, כי על ידי הכדלה האדם יוכל האדם להשתמש בדבור החלוטי ולבטח בשפתו את רעיוני לבבו, בהתיחד חיות מיוחדות לעניים הכלליים אשר הם יתדמו בדברים, וחיבות מיוחדות להכלליים וחלוסיים, מחבר העין הכללי עם הפרטי יולדו רוב המשפטים, כי באמך כל אדם חי, הנה חכמה עיני הכולל מינים רבים עם חיות האדם המיוחד למין פרטי, וכאמך ראובן אדם, חכמה עיני כללי עם גוף אישי, וכן אמרו המשולם היא תמונה בעלת שלש זלעות, כונתו שצדק המשולם מחובר מעטן התמונה, הכוללת כל שנת הגבל עם מספר הזלעות המיוחד לתמונה הזאת, והוא הכדלה, וכן כל השמות בין שמות העצמי' ובין שמות התארי' חן מן שמות הפרטי', הוראותיהם על ענינים כלליים אשר הם יתדמו ויתחלפו הדברים המושגים, כגון חכם, חי, גבור, זקן, איץ, עש, מר, מחוק, ודומיהם, וזהו כי כל המושג' כלם הם ענינים פרטיים, אלא שהאדם המשיג ישיין במשיגיהם אחד אחד, כגון גראותו עץ השדה, יאמר כנפשו ציור אחד פרטי הכולל כל חלק האילן ההוא, אה'י ישלך עיניו על כל חלקיך אחד אחד, ויאיר פרטי, וענפיו, זעליו, פרחיו ופירותיו, ויאיר שעור כל אחד מחלקיו כגודל ובקטנות וחארזו והבנייתו ומראהו, וריחו, וטעמו, וענין הציחה והסולדה בדומה, ויתן לכל אחד עם מיוחד אשר יקרא לו, ואז יחבר מהם משפטים כמספר הענינים אשר השיג בעיונו, ויאמר ד"מ זה האילן פרחו, על תאר ושאר ק' וק', פרחיו לבנים, פירותיו מתוקים, עליו ירוקים וכדומה כל אלו ענינים כוללים אשר הם יתדמה האילן בדברים אחרים ונדל מהם, וכן האדם הרוחני תמונה מרובת, הנה בהשקפה הראשונה יל'י כנפשו ציור אחד פרטי, אח"כ יספור הזלעות וידע שהן ארבע ויעיין על שעורם שהם שוות זו לזו, ויעיין על הויות שהן כלי נצבות, או יחבר המשפטים ויאמר התמונה הזאת בעלת זלעות, אשר מספר זלעותיה ארבעה, ללעותיה שוות זו לזו, וזוהיה נצבנה, כל אלו ענינים כלליים כאשר אמרו. ומבואר אי' יתרון הדבור וההבנה אשר לאדם לדעת הענינים הכלליים ועניני ההבדל' ביניהם. ודע שיש השגות השויות שאין בהם לא דעה ולא הבדלה, כי את הרגשה גרידא דהיינו שקצרה יד השגותינו להבין בהם דבר, ולהבחין בין קצת משיגיהם לקצתם. כגון המראות, מי שיש לו עינים לראות יוכל להבדיל בין מראה מאודם למראה הירקות, ואולם אין ביכולתנו להגיד כמה יבדלו וזמם יתדמו, וכן היות חף אם יבדיל האדם בין אופני הרים השונים. מ"מ מי יגיד את הדברים הכלליים אשר בהרגשותיהם, על ידם יתדמו ויובדלו, וככה בענין הטעם, כי מרגישים אחרים שיש הבדלה בין טעם המר לטעם המתוק, אלא שלא יוכל להגיד את הסימנים אשר הם אלו מבדילין בין טעם לטעם, ולזה אם יבצר לאדם אחד מן החושים או אפשר בשום עינים להבדיע את המושג בחוש ההוא, ואם כל היום ידרוש הדורש לא ישיג העיור ולא ילמוד עיני מראה האודם, או החרש עיני הקול. וכאשר אמרו שכל חיות הלשון יונחו על ענינים פרטיים או על ענינים כלליים אשר בהם, והם סימניהם בעל ידם ויכרו ויבדלו אלו מאלו, ואמנם אם לא ראה אדם הבניה המשולם או היות או האילן מעולם, מ"מ עובל להעמידו על הדברים הכלליים אשר בהם ישירו כלליים והכלליים, ואז יאיר כנפשו היות שהוא המחובר מהם, והוא דבר פרטי נושא הדברים הכלליים. הנה, אכל ההשגות הנזכרות כגון המראה

מלות הגיון שער י

והקול והטעם ודומיהם, לא ידענו מהם כי אם פטריות- כמו שהם, מנלו שנבדו
בהם עיני כללי. ולכן מה שלא הרגיש מעולם אף-גבה הלבון להעיר כנשמו כעוד
הוא, אהרי שאיך לטמן לו הדברים המתחלפים אחר בהם :

והנה יש דברים הכרעים עיניהם קיימים עליהם ולא יסורו מהם כל עוד שהדברים

הם מה שהם, ועל דם יתבאר אמתתם לסיחה מה שהם, כגון ענין הדבר
נגש, הזמיה לאלנות, החיות לתי, והדבור לאדם, שלשה דעות למשל;

ובהנה רבות, אשר אלו היינו יכולים לטק העינין ההוא מעל הדבר ההוא, יספק
מלחיות הדבר ההוא אשר הים, והם יקראו עצמיות הדבר (דוא וועזענטליכע

בעשטימונג) יש דברים משתנים עליהם פעם יבי' ופעם יסורו כגון חלמונה לגשם,

הפרחים לאלנות, המראה לתי ולאדם, שאם יסורו העינים ההם מעל משאיהם
או ישתנו לא יסורו עם כל זה מהיות מה שהיו, ואם תסור הפרחה, ותשתנה

המראה, עם כל זה יבי' אילו או חי או אדם, אחרי שאין בעינים בהם מאמתת

הדברים ההם ועצמותם, ויקראו מקרים, קרה לדבר יהיו בו, ובנו ק' אשר
שיקרה שיבתו, ונלי' (זופעלליגקייטען). ועתה אשיך על יחוס הדברים הכלליים אשר הם

וסוגיהם העליונים והתחתונים, אחרי אשר הראויך ענין הדברים הכלליים אשר הם
יתדמו הדברים ויבדלו אלו מאלו, כבר ידעת שיש דברים יחיד כלליים;

ויש דברים יותר פריטים, והדברים הכלליים אשר הם יתדמו הפרטיים
יקראו מיני', והדברים היותר כלליים אשר הם יתדמו המינים יקראו סוגים, והדברים

היותר כלליים אשר הם יתדמו הסוגים יקראו הסוגים העליונים. דם ראובן הוא ענין

אחד ואיש ואם הפשיט במחשבתך והסיר ממנו כל הדברים המיוחדים, אשר הם
יובדל ויוכר ענין אחר ענין אחר לך ענין כללי והוא מין האדם: והנה

נוד האדם כולל עינים כלליים מתחלפים. ואלו הם, עשם נמאל, גוף, נון,

מהטעם המועד רלוויה, משיג, ואם הפשיט במחשבתך ענין ההשגה יבאר לך ענין

יותר כללי וכוא סוג הוא ענין כללי כולל המשיגים והכלתי משיגים ותהיה ההשגה

הכל מיני החי, אח"כ תפשוט במחשבתך ענין התנועה הרלוויה יבאר לך ענין

יותר כללי מן הקודם וסוא סוג עליון, כולל החי והכלתי חי וזהו הזומה: כי הזומה

עשם נמאל, גוף, נון, הסר ענין הזומה וישאר סוג יותר עליון, כולל הזומה

והכוכבים והאבן והברזל וכו' לפי שכולם נמלאים גופות, הכר ענין הגוף וישאר

עשם נמאל הכולל הדברים הגופניים והרוחניים, ופנין המלאכים ושמח בני אדם,

הכל הענין המזליחות וישאר עשם הכולל הנמלאים והאפשרים, והמשול לך עוד

מעל אחד לתקופת באור, המשולש נכח החיות היא תמונה מוגבלת משלשה קיים

ישרים שחתח מזויותיה נגדה, שפשט במחשבתך ענין הנגדה, ישאר בידך ענין כולל

המשולשים ישרי הקיים, שהם תמונת מוגבלות משלשה קיים ישרים, הכר יותר

הקיים וישאר ענין הכולל גם המשולשים הכדוריים ודומיהם שהייהם כלתי ישרים,

הכר מינין הקיים וישאר לך ענין כולל כל התמונות ישרי הקיים, משולשים מרובעים

מחומבים וכו', הכר ענין הקיים וישאר לך תמונה ויהיה כוללת גם את הגופים.

ועתה תבין בקל את דברי הרב ויל'.

מלות הגיון שער י

ממ

הענין הכולל אשר יכול מספר אישים, (ה) והוא מעמי עצמות כל אחד מהם, נקראו מין. ר"ל: (ב) כמו שהיה מתחלה. כי כל עצם לשון בעצמו הוא, כלומר כמו שהוא. והענין הכולל אשר יכול שני מינים או יותר, ויהיה מעמיד להם נקראו (ג) סוג. והענין אשר בו יכר. ויבדל המין מזורתו, (ד) ויהיה הענין ההוא מעמיד לו, (ה) נקרא הבדל. וכל מה שימצא לכל אישי המין תמיד. ויא יהיה מעמיד למין ההוא. נקראו (ו) סגלה. והענין אשר ימצא

כומטינו

רמבמין

שער י אמר הענין הכולל אשר יכול מספר אישים וגו' הרב התחיל על דרך ההרכבה ואם פורפיריום התחיל על דרך החכמה, ואמרו נקראו מין, ירצה בזה במין חמינים כי המינים האמצעיים לא יורשמו בזה הרושם, ואל תשאל כי למה לא רשמו הרב כרשם היאשון אשר רשמו פירפיריום שהוא הנכנס תחת הסוג והיותר מיוחד מוסג, וזה חרושם הוא כולל על המינים, ר"ל למין חמינים, ולא אמצעיים והיה זה יותר ראוי? החשובה בזה, כי הרב לא רצה לבאר רק שם המין מצד המניעות, ואם קרה למין שיהיה סוג לא חשש הרב, ועוד כי אחרי שדרך הרב דרך ההרכבה לא רשם את המין שהוא הנכנס תחת הסוג כי עדיין לא ידענוהו. ואמרו והוא מעמיד וגו'. ירצה להבדילו מ הסגולה. ואמרו בסוג ויהיה מעמיו וגו', ירצה להבדילו מהחלק השני מחלקי הסגולה ה'. ואמרן וכל מי שימצא וגו', ירצה בסגולה האמתי כי יש לה שלש סגולותיהן שתמצאו למין כלו ולברו בכל עת. ואמרו שאנחנו רואי כל אישי המין הסג

שער י (ה) והוא מעמיד. כלומר אם יהי' הענין ההוא הכולל והמשתקף לאישים רבים, דבר המעמיד העצמות, יקרא מין: (ב) כמו שהי' מתחלה. וכו' באור מלות עצמות, ר"ל שכל ידו הי' הדבר מה שהוא, כמו הדבור לפני אדם והחיות לחי: (ג) סוג, הוא הדבר המשותף למינים רבים, כמו הגשם המון שהוא כולל למין האדם, לחי ולצומח: (ד) ויהיה הענין ההוא מעמיד לו. ר"ל שכל ידו יהיה המין ההוא למש שהוא, כגון החיים לחי שהוא הבדלו, ואלו ימלת לסלק ממנו החיותו- לא יהיה מש שהוא, ואי כי אם ישנו אל גדר הצומח שהוא ענין יותר כללי, כולל החי וסגלתי חי: (ה) נקרא הבדל. כמו ההרגשה לחי והדבור: (ו) ענין הסגולה הוא שתהיה מיוחדת לבעליה מין אחד ולא תמצא לזולתו, גם לא ימצא שום איש מאישי המין ההוא נעדר הסגולה שהיא, אלא שאיננה מעמדה עצמות הדבר ואמתותו, ולא נדע אם בהסתלק- יכולת המין אם לא, לכן נחמד לה שם ונקראת כגולה, כגון החוק לאדם שזכר הרב, וכיות בעכביש טוב קרויה, ועצית הדבש עם בנין החדרי' בתנחת המכושם לדבורה, ומשיכת אכן המגניט' את הנדול וקצנה רכוס (מלות הגיון) 7

מלות הגיון שער י

ברוב המין ההוא או למעט ממנו , ולא יהיה (ו) מעמידו , נקראה מקרה . הגה אלו הן חמשה הענינים הכוללים , לפי מה שמנו אותם הקודמים . דמיון זה אמרנו . האדם או העקרב . הגה כל אחד מאלו נקרא מין וכל אחד מהם . יכרוז אישי המין ההוא . כראובן ישמעון אישי האדם , ויקרא החי סוג . להיותו כולל מספר מונים : כאדם , וכסוס וכעקרב , וזולתם . ויקרא הדבור , ההבדל לאדם , כי הוא יבדיל מן אדם ויכירהו מזולתו . וזה הרבור . ר"ל הבת אשר בו תצירנה המשכרות (ח) הוא מעמיד לאמתות האדם . וכן ראוי שנחקור על כל מין ומין עד שנדע , (ט) הבדלו המעמיד אותו . ונקרא השחקן סגלה לאדם , בעבור שהוא ימצא לכל אישיו תמיד . ולא ימצא למין אחר זורת מין האדם ,

רמב"מ

כוממיו

בעני הסגולה הכיח , אלא שלא נדע אם היה מעמדות הדבר , ואם תפסק ד"מ הדבור להיות מה שיהיה אם יסולק ממנו ענין עשית הדבר : (ו) הוא הדבר אשר דכתי , שיש ענינו פעם יהיו ופעם יסירו ענינו המין : וימצאו בקצתם או ברובם ופעמים שלא ימצאו , וא"כ כדאי הם בלתי מעמיד' עמדות המין הכיח , והם לפעמים יותר אלג' מן המין , והוא אם ימצאו גם לאי אחר' שהינם מן המין הכיח , ופעמים שהם יותר כוללים ויותר מיוחדים דהיינו שימצאו לאי מן אחר , ולא ימצאו לקצת אישי המין הכיח , כמו שיזכור הרב ז"ל , כהם לברזל , שימצאו לאי מן אחר , ויש ברזל שלא יב' חס : (ח) הוא מעמיד לאמתות האדם . ר"ל שאלו אי' אפשר להסיר ממנו הכח הכיח , כבר יאל' מכלל בני אדם : (ט) הבדלו המעמיד אותו . שאלה אם תדע הסוג והבדל , כבר תדע המין , ד"מ תמונה בעלת שלשה קווים תהיה משולש , וזהו כיג והבדל , גשם מין

ולא יחי' מעמיד וגו' , ירצה להבדילה מן ההבדל . ואמרו הענין אשר ימצא לרוב המין או למעוט ממנו וגו' , ירצה לקצתו וליותר ממנו כי אם ימצא לכלו יחי' הוא החלק השני מהחלק הסגלה . ואמרו ולא יהיה מעמידו וכו' , לא רצה בזה להבדילו מדבר אחר , כי אחרי שלא ימצא לבל המין הוא מובדל מכל השאר אבל רצה בזה להשלים גדרו , כי גדר המקרה הוא מה שידמה היותו , ובכולו מבחתי שידמה הפסד משאו . ואמרו וכן ראוי שנחקור וגו' , ירצה כי הבלתי מדבר אינו הבדל הבלתי מדבר , כי ההבדל לא יעבד נושאו , אבל אנחנו לא ידענו הבדל כל מין ומין מבעלי חיים . ואמרו וכן ימצא לכל מין בהכרח סגלה אחת וגו' , ירצה המקרה הנמשך אחר צורתו , וזהו בהכרח ובאפשרות שיהי' יותר מאחת , כי יש לכל מין נמשכים אחר חמרו , ומקרים נמשכים אחרי צורתו , הם הסגלות , כי לא יעברו מינם

מלות הגיון שער י

ג

אלא שאינו מעמיד . וכן רחב החזה , והיותו נצב הקימה ורחב הצפרנים , כל אחד מאלו נקרא סגלה לאדם , בעבור שלא ימצא כי אם למין האדם לבדו , וימצא לכל אישיו במבע . וכן ימצא (י) לכל מין בהכרח סגלה אתה או מספר סגרות . והענין הכולל אשר נמצאהו יותר כולל מן המין , כתנועה לאדם . או השחרות בו שהיא יותר מיחדת ממנו , כי אין כלו שחור . ובאשר המצא השחרות גם לזולת האדם . היא ג"כ יותר כוללת ממנו . הגה נקרא את השחרות והתנועה ומה שדומה להן מקרה . והמקרה שני מינים , ממנו מקרה קים בנושא בלתי נפרד ממנו , כשחרות לזפת , והרובן לשלג , וההום לאש . וממנו מקרה שהוא נפרד , בעמידה וישיבה לראובן . או החום לברזל ולאבן . ומבאר , כי כמו שהחי כולל מיני בעלי חיים כלם , והוא סוג . כן הצמח שייכולל מיני הצמחים כלם , הגה הצמח גם כן סוג . וכן הדבר אשר יכולל הצמחים ובה . והוא הגשם , נקראהו סוג .

כוממינו

רמב"ן

הוא נומח , ויהי' הסוג גשם , והגה הסדל הזומח , וכן נון והתנועה לזוית הוא חי , ויהי' נון הסוג , והתנועה הרלוית הסדל המין , וכן כולם : (י) לכל מין בהכרח סגולה אחת . הנראה לעניות דעתי טעם בדבר , כי אף אנתנו לקורר השגתנו לה נדע מה ענין הסגולה למין , ומדוע תמצא הסגולה לכל איש מין אחד , ולא לאיש מין אחר ? מי' אין ספק בלתיכית מה יחד הכוונת נת' הסגולה ההוא למין ההוא , וכעת התכלית מוכרחה להמצא ככדלו , כי אלו היתה בדבר המשותף למינים רבים , כער תמצא הסגולה ההוא גם לאיש מין אחר , ד"מ השתוק לאדם לקורר השגתו אפשר שאין ענין להכח השכלי המעמיד עצמות האדם , ולכן נקראהו סגולה . אבל אין ספק בלתיכית מה נתן השם יתעבה השתוק לאדם , וכעת התכלית ההוא ע"כ היא ככה הדבור , כי אלו תסיה בנחות או בהרגשה , כער ישתוק גם לבהמות אף ולצוף השמים , וא"כ אחרי שקראם

מלות הגיון שער

וכמו שהגשם הנוזן, יכלול הדי והצמח והוא סוג גדול, כן הגשם הבלתי נזון שיכלול השמים והכוכבים והיסודות המקוריים, הוא ג'כ סוג ראשון. וכאשר אמרנו הגשם במחלט. הנה הוא יכלול הכל, ואין שם סוג יותר כולל ממנו. (יא) ואנחנו נקראו ג'כ העצם. ונקרא הגשם המחלט הסוג העליון ונקרא האדם והסוס והעקרב והחמר והברזל והדומים להם המינים האחרונים, בעבור כי אין תחת כל מין מהם זולת אישי המין, ר'ל פרטים. כמו אדם שכולל ראובן ושמעון. ונקרא החי הסוג האמצעי. או המין האמצעי, כי הוא סוג בסמיכות אל מה שתחתיו ממיני החי. והוא מין בסמיכות אל הגשם הנוזן אשר עליו, אשר יכללהו ויכלול הצמחים. וכן הצמח ג'כ סוג אמצעי למה שתחתיו. ומין אמצעי [למה] (לאשר) עליו. ונקרא החי והצמח המינים החקיים. כי הסוג הנוזן יחלק לחי וצמח לא זולת זה. ודע! כי (יב) הסוגים העליונים לכל הנמצאות לפי מה שבאר אריסטו יורד מינים. הסוג

רמב"ם

בומיניו

עליהם מצד מה שהוא סוג. ואמרו יד בכלנו מהשיג ע"ס נמצא מן הנמצאים ודע, כי הסוגים וגו', ירצה כי על מכונו ואמיתו עד שלא נסכל מתחם הנמצא לא יכלול אותם מפני שלא דבר, אין ספק שתמצא לכל מין סגולה יאמר עליהם בהסכמה, וגם כן אחת או סגולות רבות קשורות בקשר המקרה לא יאמר על התשעה מקרים ועלם מלאהו, ע"ס הבדל המין, עד שאנחנו לא נדע מדוע תמצא הסגולה למין הלא: (יא) ואנחנו נקראו ג'כ הע"ס. ראה והפלא! שלדעת הרב אין שום ענין כולל בגשם והכנלים הנפרדים, ולדעתו החלוש' אף אם לא יהי' משותף לשניהם כאשר זכרתי למעל' בשער ט' בשם הרב ז"ל מ"מ יש ענין כללי המשותף להם והוא העצמו' אשר יפול על גוף ועל נפש ועל הגרמי' השמי' בשותף, וא"כ כבר יש קשר יותר כולל מן הגשם. ואשר שגה המעתיק בזה, ולא הי' לו לכוון הע"ס בשם הגשם המחלט, אחרי שכבר עלה בהסכמה בין אנשי החכמה שיהי' שלא לקרוא גשם כי אם לגוף, ואחרי שכבר ז"ל אמר שנקראו ג'כ הע"ס, וודאי שלא מיון כי אם אל ענין כולל המורכב והכללי מורכב, והוא הע"ס, או הנמצא או נהגש תשובה אחרת לענין הכללי הוא, אבל לא נכונה בשם גשם שלא ליתן מקום לטעות: (יב) הסוגים העליונים. אריסטו גזר ואמר שכל הרעיונים העוליים על רוח המושג כבר יסודו לעצרה ראשית, והם הסוגים העליונים הכוללים כל דבר נמצא, ונקראים ג'כ המחמרים, אחרי שעליהם יסוב כל מחמ"ם וכל מוצא שפתי בני אדם. הלאשון הע"ס, כאמרך סוס, אדם, בית,

הראשון העצם, הסוג השני הכמה. הסוג השלישי האיך. הסוג הרביעי המצטרף. הסוג החמישי המתי. הסוג הששי האנה. הסוג השביעי המצב. הסוג השמיני לו. הסוג התשיעי שיפעל. הסוג העשירי שיתפעל. ואלו עשרה הסוגים האחד מהם והוא הראשון, הוא עצם. והתשעה הם מקרים. ולכל אחד מהם מינים אמצעים ומינים אחרונים והברכים וסגלות. ואלו יורד הסוגים העליונים, אשר יקראום מאמרות. וידיעת אלו המאמרות, וכל משיגיהם ודמיוני סוגיהם האמצעים ומיניהם ואישיהם, מה שאינו ראוי בזה המאמר אשר אנחנו נתחיל בו. והוא הספר הראשון

כוממינו

רמבמין

וכדומה לזה, וגדר העצם הוא הדבר הנמצא בעצמו ולא בנושא אחר, כגון הסוס והאדם שאין מציאותם בנולתם, כי שנים אבל הם עשרה. ואמרו והוא אל' כ'ס. ולא כן מציאות החשע' מקרים, הספר הראשון וגו', ירצה כי ספר שהם כמנע' בנולת העצם. כי העצם נושא לכל המקרים, כאשר אבאר. והשני הכמה,

ויקרא ג'כ הכמות, ר'ל מצינו העצם מצד הגדול וקטנות, החזק והחלשה, והיא התבונ' על שאלת הנואל כמה, גדר הכמה שהוא כל דבר שאי אפשר שיטוער כלו בחלק ממנו לפי שמספר כל החלקים משערים הכמה, לכן אם יחסר אחד מהם אין לשער מהנשארים כמות הכל. וקצת החכמים גדרוהו שהוא הכולל המתדמים. כי ככר ימלאו שני דברים שהם תחת מין אחד, והם אי'כ דומים מכל ד, כגון בית עשוי כתבנית היכל המלך, ואין הכולל ביניהם זולת שהאחד קטן והשני גדול ממנו, וכן חכמת שלמה ד'מ, דומה מכל ד' לחכמת שאר בני אדם שהם תחת מין אחד, ולכן יחול על שניהם שם חכמה, אלא שהראשונה נכללת מהשניה בכמה וזאת יוחכם שלמה מכל אדם, שמום המ'ם במקום הזה להורות על היתר, כלומר שהיא חכם יותר מכל אדם, והיתה כמות חכמתו יותר גדול מין כמות חכמת זולתו. והיא אי'כ הכמה הכולל הדברים המתדמים לפי ששני דברים דומים יבדלו בשער גדלם וקטנם, ומיני הכמה ש'ג, כמה מספעת, כגון המספר, ה'ף, השעו, ה'גוף, ה'זמן, ה'מקום, ש'מציאות כולה מורכבת מחלקים. וכמה בלתי מתפשט כעין כמות החום והקור, החזק והחלשה, הכמה והסגלות :

כתב המורה ח'ר פרק ל"ז וז"ל. ודע, כי כל שני דברים שהם תחת מין אחד ר'ל שהיא' מהות שניהם אחת, אלא שהם מתחלפים בגודל וקטנות, או בחזק ויחלשה או כיוצא בזה, הנה שניהם מתדמים בהקרה, ואע"פ שהם מתחלפים זה המין מן החלוק, והמשל כזה פי גרגור הסודל וגלגל הכוכבים הקיימים מתדמים בהקרה השלשה, ואע"פ שזה בחלנית הגדול וזה בחלנית הקטנות, ענין

מלות הגיון שער י

מציאת הרחיקים בהם אחי וכן השמש המתכת השערה, ויסוד האש מתדמים בחום, ואעפ"י שהחום הוא בתכלית החוץ וזה החום בתכלית מן החולשה אלא שהשמש הראויה זה האיכות בשניהם יחד אחד עכ"ל - הוא הדבר אשר דברתי שהכמה הבדל המתדמים באיכות, כי ההבדל והחלוק שנין גרגיר התדל' לנגלל הכוכבים ד"ס, ויהי' הכמה המתפשט, והוא מה שקרא הרב ז"ל הגדל והקטנות, והחלוק שנין חום השערה הנכתה בשמש יסוד האש ויהי' הכמה הכלתי מתפשט, והוא מה שקרא הרב ז"ל החוץ והחולשה ועיין בשם טוב שם שלא השיג עיני הכמה הכלתי מתפשט, וכבר שהחלוק מזה החוץ והחולשה, ויהי' הבדל באיכות, ואינו כן. כי גדר הכמה יכלול המתפשט והכלתי מתפשט, הגדול והקטנות, והחוץ והחולשה: (* (הגהה) נחום המגיה החוץ והחולשה אינו עכ"ס גדר וכס הכמה הכלתי מתפשט ביחוד כי הנה חום השמש או האש המתפשט סביב להם באוויר הסובב הוא נחלש כל מה שיחזקו והנה חלקי האויר הוא נבדלים זה מזה בחוץ ובחולשה ועכ"ז הוא כמה תפשט ברחוק מקום, ונראה שגדר הכמ' המתפשט הוא מאין הבדל בין החלקים בנתינת האיכות כ"א ריחוק המקום או הזמן יבדיל ביניהם, והכלתי מתפשט הוא הגדל באיכו' בנתיני' החוץ והחולש' האשם בתינה במרחק, עכ"ה. רמב"ן הכמ' מתפשט ג"כ שנים, הכמ' המתדבק, כגון היר, השטח, הגוף, הזמן, והמקום, שכל חלקיו מדוברים כל כך עד שתכלית החלק האחד הוא בעצמו תחלת החלק השני, וכל גבול משותף לכל החלקים שסביבו. והכמ' הכלתי מתדבק, והוא המספר בתכלית האחד נבדל מהתחלת השני ואין ביניהם גבול משתקף, השלישי האחד, ויקרא ג"כ האיכות, והוא הסובב' על שאלת א"ך, וגדרו כל משיג ממשניו העשם שיפוער לנו בחלק ממנו וכלתי צרף לחלומו, כגון ישר, מעוות, חכם, סכל, שחור, לבן, מר, מתוק, וכדומ'. ודע שאין לך איכות מכלתי כמות, כי כבר תוכל לשאל כמה מן המריכות או מן המתיקות וכו', יש בדבר מן הדברים, וכבר בארתי לך שהמתדמים הם הדברים אשר לא יבדלו כי אם בכהה, ויהיו אי"כ א' וב' מתדמים אם לא יהי' שום הבדל בין איכות הא' לשיוכות הב': ד"מ שני משולשים שווי הצלעות דומים, לשי שאיכות שניהם אחד הוא מרחק מוגבל משלשה קוים ישרים שוים, ואולם הפער שהם נבדלים בכמה, ויהי' האחד גדול והשני קטן, ואם יהי' המשולש האחד שוה הצלעות והב' נ"כ הזווית או יבדלו באיכות שאין המשולש שור הצלעות נ"כ הזווית, ואפשר שהם שוים בכמה. ודע שלכל הדקדוקים הללו תועלת גדול' בענין רחוק החולשים מה' יתעל'. ובלעדם לא תבין מה שכתב הרב ז"ל במו"ר ח"ד פ' ג"ב. השיעור המצטרף. הוא יחס בין שני דברים שאין מציאותו באחד מהם כי אם בין שניהם, כגון יחס האדון והעבד, האב והבן, האוהב והאהב, וכדומה. (* הגהה גדר השמות המצטרפים הוא שלא יהי' הבדל עצמותי בין המצטרפים, ד"מ אדון עבד, אב בן, אם שניהם עשם אחד, רק יבדלו זה מזה בנתינת ההצטרפות, זה אדון וזה עבד ואין הבדל עצמי ביניהם זולתו, וזהו תבין טוב עשם ודעת למה נאמר במ"ב ויהי ערב ויהי נקרא יום אחד ולא נאמר יום ראשון בשם המצטרף כמו יום שני, יום שלישי האמור אל אחריו, אבל תדע ובחנת כי מראש הערב והבקר האמור במ"ב הוא גבול זמן עצמותו עתה המוגבלת בעתה לפניו ועתה לאחריה, אשר הוא זה גדר עשם הזמן עבר היום ועתיד, והנה בקרו של יום ראשון לא הי' עתה

(יג) מספר ההגיון. והשני יכול על המשכלות המרכבות, והוא ספר המליצה. והספר השלישי הוא ספר ההקש,

כומטינו

רמבמין

לפניו כי הוא זה החלפת הזמן עכ"ל: פירופיריאום יחדו ספר בפני עצמו. החמישי המתי. הוא הדבר אשר נסוב ואמרו והשני יכול על המורכבות, על שאלת השואל מתי נסיה הדבר הזה, ירצה כי הוא המדבר במהות הגזרה וגדרו יחס הדבר הנמצא אל הזמן המגביל והאומר ואם בתחלת הספר מדבר על תחלתו וק"ו, מתי נסיה ומתי נעדר. מהות השם והפעל לא יהיה המכוון השש האנה הוא החשובה על שאלת

השואל אנה, וגדרו יחס הדבר הנמצא אל המקום, כאשר הענה לשואל אנה לאון, ותאמר בנית או בעיר או במקום פלוני. והנה הזמן והמקום הם מתי כמות המחשבת והמתדבק כאשר בארנו למעלה, אלא שיחס הנמצאים אל הזמן והמקום אינו כמות, כי האנה אינו הכות והעיר, רק מה שיוכן באמרך בנית בעיר, וכן הענין בזמן, המתי אינו לא היום ולא הלילה לא תמוז ולא שלשום כ"א מה שיוכן באמרך ביום בלילה וכו'. השביעי המגב. ויקרא ג"כ הסנה' והוא יחס הדבר אל קהלת שערך אל המקום, כשעין העמידה וסיגי' והשמיני' וכדומ' שאינם ממאמר האנה, כי במקום אחד יעמוד האדם או יבד או יכנס כשי יחס קהלת אבריו אל קהלת שערך אל המקום. השמיני לו. ויקרא ג"כ הקיין, עינו הדבר אשר יקרא אה הגב' מכל זד ויעהק בהשתקחו כמלבוש האדם, ומנעלו, וכקליפה האילנות, ועור הכהמה. התשיעי בופעל. העשירי שיפעל. אם ישנה דבר בב' ונסת השנוי בא' או יקרא א' השועל וב' המתפעל, והתחדשות המקרה והשגי תקרא הפעולה, וכל זמן שהפעולה ככה תהיה ממאמר הארך, אלא שבעה שיפעול ב', ועל ממש או יהי' הענין המתחדש במתפעל ממאמר שיפעל, והענין אשר בפועל ככה הפעולה יהיה ממאמר שיפעול. ומתי הפעולה שיש, הפעולה בחומר, והיא הכויה והכפסד וההנועה סכוללת הלמיחה והבחון, וההשתנות, והעתקה ממקום אל מקום, והפעולה כנגדל המכולל בחומר, והענין הכריחה מאין, והעדר מיש לאין, והשתנות ההשגה לזר המושכלות וקנין המדות וכדומה, כי גם עליהם יפול שם פעולה והתפעלות. ודע שאחרונים החכמים מלאו שמספר העשרה לאו דוקא שאין בטבע הדברים ענין לנמצא החלוקה הזאת אשר בחר בה אריסטו, ויש מי שהעמידם על ארבעה, ויש מי שהוסיף עליהם מאמרים, עד שרוכס בחמו שלא לדקדק במספרם כלל כי אם להעיר על אופני העיון בהם ולעמוד על התועלת אשר יועיל הדקדוק בכל עניניהם מבני ליהד לכלם מספר מחיים, וכאור המאמרים בלה"ע כזה: העלם, (דאם פאר זיק בעשטעהפנדע, סוכעסטאגניע): הכמה, (דאם ורחי פיל, וויא גרויס קוואלטיטעס): הארך, (דאם ווגה, פון וועלכער בעשאפטערהייט, קוואלטיטעס): המנשרף, (געגנן-עשוואם אדערס געהאלטען, רילאציה): המתי, (דאם ווען, קוואלדו): והאנה, (דאם ווא), אוני: המגב, (דיא לאגני), זישום: לו (דיא בעקליידונג), האריטוס: שיפעול, (דאם עם ווירקט), אקציה: שיפעל, (דאם עם ליידעט, פאסיה): (יג) מספר ההגיון, לאריסטו

מלות הגיון שער י

וכבר קדם זכרון ענין ההקש ומינוי ותכונותיו • ואלו שלשה הספרים כוללים מה שבא אזריהם בספרים החמשה הנשארים. והראשון מן הספרים החמשה והוא הספר הרביעי הוא ספר המופת • והספר החמישי הוא ספר הנצוח • והששי הוא ספר ההלצה, והשביעי הוא ספר ההטעיה. והספר השמיני הוא ספר השיר • וכאשר נבאר כונת מין מאלו המינים • הנה כשנזכירהו בסוגו והבדלו (יד) נקראהו גדר • ואם נבארהו בסוגו וסגולה מסגלותיו נקראהו רשם או חק • דמיון זה אמרנו בגדר האדם חי מדבר • הנה חי סוגו, ומדבר הבדלו • ופעמים נגדור האדם ג' כשהוא חי מדבר מת • ויהיה הבאור מת ההוא, הבדלו האחרון אשר יבדיל בינו ובין המלאכים • ואם בארנו שם האדם כשנאמר שהוא חי רחב החזה • או שנאמר הוא חי נצב הקומה • או חי צודק (ג'ח צוחק) • הנה לאלו נקרא רשמים, וכן פעמים נבאר השם ונזכירהו בסוגו ימקרו, כאמרנו בבאור שם האדם: הוא יכתוב, הוא חי

כוכמינו

זה באותו הספר אבל ספני שהגזרה האומר יורכבו מהם באדם בהתחלה לבד • ואמרו ואלו השלשה וגו' • ידעה כי ההקש הוא מורכב מהמאמרים שהתבארו במליצה, והמאמרים מורכבים מהמאמרות שנתבארו בספר המאמרות, ואחר שהתבאר ההקש יהיה אם מופתי ואם צוחתי ואם הלצתי ואם הסעאיי ואם שריי • ואמרו לפעמים יגדר האדם ג'כ וגו', לא ידרתי לסוף דעת הרב אשר אמר כי לפעמים יגדר האדם כשהוא חי מדבר מת, כדי להבדיל בינו ובין המלאכים, כי התבדל לא יבדיל את הגדרה, רק ממה שכללו הסוג, כי הסוג יכלול לו, ולמין אחר לפחות, וההבדל מבדילו מהמין הנחא האחר, אבל ממה שלא כללו הסוג עמו, לא יבדילהו ההבדל,

רמבמין

(יד) כלומר, הכולל לבאר את הדברים שעל ידם יבדל מין א' מהמין, סעמם שיכתוב להזכיר את הסוג אשר יכלול המין ההוא ועל ידו יבדל המין ההוא ממיני סוג אחר, וכדי להבדילו ממיני אחרים הנכללים תחת הסוג ההוא יוסף עליהם ההבדל המיוחד למין ההוא • דמ השמש הוא המאור היוצר גדול שכל הכוכבים, הנה היוצא אחד מן הכוכבים הוא סוגו, והיוצא המאור היוצר גדול הוא הבדלו מין שאר הכוכבים החזקה הם המנות אשר נוני השם צ'ה מצלי להודיענו הסבה והתועלת בהם, הנה מנות השם צ'ה הם הסוג והפעלם התועלת הבדלם, הבאור הוא יקרא גדר, עיקלעסרונג, דעטיניציא • וכו' הגדר האחת אחרי שצ'י נבאר עגמות המין ואמתתו • כי הסוג וההבדל מעמידים עגמות המין, משצ'י אס נבאר המין ע'י סגולתו, אז יתפון לנו הבאור ההוא

ימכור ויקנה וזה ג'כ נקרא רשם. (טו) הנה ככל אלו השמות אשר התבאר ענינם בזה השער, שבעה עשר שמות הם, והם (א) הסוג, (ב) המין, (ג) האישי, (ד) ההבדל (ה) הסגלה (ו) מקרה קים (ז) מקרה נפרד (ח) הסוג העליון (ט) המין האחרון (י) המינים האמצעים (יא) הסוגים האמצעים (יב) הסוגים החלקיים (יג) הסוגים העלונים (יד) המאמרות (טו) העצם (טז) הגדר, (יז) הרשם, וזכרנו עשרה המאמרות

כוממינו

רמבמץ

ועוד כי ההבדל מאבר עם הסוגיים, הם עצמות הנגדר, כאשר יהיה עצמות הגשם הצורה מחוברת עם החמר לא הצורה לבד, אם כן כשיגדר האדם בשתוא חי מדבר מי ישתפרו עם המלאכים ויצטרך הבדל להבדילו מהם, וזה כי גדר החי הוא גשם נזון מרגיש מתטועע ברצון, וידוע כי גדר הסוג ראוי שינשא על הנגד, ואחרי שהגדר הזה ינשא על האדם, ר"ל, בשהוא גשם מרגיש וגו', מצד מה שהוא חי יראה מזה שזה תחי אשר הוא סוג לאדם אינו כולל את המלאכים, כי גדרו לא ינשא עליהם מפני שאינם גשם ולא נזון ומרגיש ולכן לא יהיה החי סוג להם ולא ילקח בגדרם. ואמנם נקראם חיים בשתוף חשם הגבור, או להורות על העדר הפכו, ואחרי שהדבר בכה א"כ אין צורך להבדל שיבדילתו מהם, ונראה לי כי זה לא נעלם מחרב, ולכן אמר לפעמים, ולא תחלים אמר על זה, ואך שיחיה אפילו במלת לפעמים יש תימה. ואמרו פעמים נבאר השם וגו', ירצה בחלק הראשון מחלקי הסגלה, לא בכל המקרים כי לא יתנו ההכרח, ואמנם תרב קרא אותם מקרים, כי הם מקרים באמת, ואפי' הסגלה

לספור ולהסדיר בין המין הסוף לזולתו, אלא שלא כדע בזה אצתחו. כי הסגול איככה מעמדה עצמות המין, וככאזכ הסוף יקרא רשם, או חק (כציר כולו) - משרש חק, מלשון נחקו חג על פני תהום: (טו) וגם ככאזכ הוא יספיק לנו לסיכר בו את המין הסוף מוולתו, כי המקרים הסם פעמים שסם מיוחדים לרשם מן אחד, או לרשם אחד לבדו, כגון אם נאמר על העני לבנעי הקדה שסם הנשמים יותר ירוקים שבאלימות, ועל המלך שסם האדם שהכל משתחווים לפניו, ועל ראובן שהוא האדם הבר בניהו, והאין נחדר הוא וכו' הסם כל אלו רשמי' אשר כסן נכדיל המין או האיש הסוף מוולתו, אבל לא נדע על ידם עצמות הכבר הסוף ואמתחו: (א) הסוג כלפי' (ב)אמנוג יעטם: (ב) המין - (ד)א ארט, שפילוס: (ג) האיש. (ד)אם אינדיוודיוס: (ד) ההבדל. (ד)ער אונמער ציד, דישידענזיא: (ה) הסגולה. (ד)אם אייגענטימליכע, פיקוליארי: (ו) מקרה קים. (כעטענדיגע נוסעלליגקייט), לקטיזינס כופר כילו: (יד) המאמרות. צרידקאמינוין: (טו) העלם. (ד)אם ווצין, סוכסענזיא: (טו) הגדר. דישידענזיא, ערקלעסדונג: (יו) הרושם. (ד)א כנטייכוונג, דישיננזיא:

מלות הגיון שער י

לא בארנו מהם זולת ענין מאמר העצם, כי באור מה שנשאר קשה על המתחיל, ויארך אריכות, אפשר שלא יובן ממנו דבר כי אם בהתבוננות ולמוד מפלג, והנה הכונה באלו השערים, שיבין כל מי שיקרא אותם, באור עניני הדברים המפרשים בהם:

שער יא

כל מה שימצא לדבר מה, כירידת האבן למטה, והיוב מות לביה בזביתתו, נקראהו (ה) בעצמות. וכן כל מה שימצא על הרוב, נאמר עליו גם כן שהוא בעצמות. כאמרנו כל אדם בעל המש אצבעות, ואף על פי שימצא בעד שש אצבעות, וכן כל מה שימצא על הרוב בזמן, כמציאות הקור בזמן הסתו והחום בזמן הקיץ, הנה גם כן יאמר עליו

רמב"מ

כומטינו

האמתית, אבל הסגולה היא מיוחדת **שער יא** (ה) בעצמות. אמר המסרש כחמשה הכללים, והוץ מהאמתית קרא את השאר מקרים: דרכי הענינים הכללים והכלליים, הדע ותבחין עוד בחינה אחרת, וסוף שש ענינים כללים שהיינו אלו את אלו נחוצו גמור, עד שאם תחיה הענינים המחייבים, אי אפשר מבלי שתודה גם במתחייבים.

ד"מ, שלש הלצות בהמונה יתחייב שלש הזויות, וכן כל משיגי התמונות שבהנדסה יחויבו מהנחת איו ענינים כללים, וההנחה היא הקרא גדר, והמשיגים המתחייבים מהם יקרא למחייב, והם ג"כ ענינים כללים. ד"מ, גדר המשולש הישר, שהוא שטח מוגבל משלשה קוים ישרים, ויחויב מזה בכל זוויותיו שזות לשתי נקבות, ויחויב שזות שטחו כזות הצי המרוכז בתוכו ויגבה שזות לתוכה ולגובה המשולש. (* הנה"ה ר"ל שזוף ביחס שווים). ומזה יחויב שזות שטח שני משולשים שזות אם תושגתם וזוכתם שזות, ומזה יחויב שזוף שזוף שטח מוגבל מקוים ישרים, ומזה שטחו הצי המרוכז השומד על תוכו ומגיע עד ראשו, והזית מחייב מזה שהמשולש שטח מוגבל משלשה נלעות ישרות, ושכל זוויותיו שזות לשתי נקבות וכו'. ודע מזה שענינים הכללים אשר זכרנו שיש מחייבים ויש מתחייבים, פעמים שיזכו המתחייבים מחייבים, והמתחייבים מתחייבים כאשר הראיתך כמשיגי המשולשים. וכן הדין בענינים אחרים, ד"מ, נשמת האדם היא ענין מרגיש ומשיג, יחויב מזה שלא יהיה פורכנת מחלקים, ולא התפעל במקום, ושאלן לה

לא מראה ולא תמונה ושיא עלם נפרד לא תקבל ההלוקה וההכחה, וכפי לה
 בחירה ולזון, ושיא אהבת וזונות, חפזה וקזה, חומדת וממאסת, קולפת
 ומרממת וכו', ואלו הנחת נשמת האדם היא עלם בעל בחירה ולזון, היית מחייב
 מזה שהוא מרגיש ומשיג, בלתי מורכב וכו'. (* הנ"ל ענין המשל שהביא הרב
 המפרש מהנפש לרין בלור, וזה כי עס היות הנפש עלם מרגיש ומשיג חפץ וממאן,
 עכ"ל לא יחייב בזה היות הנפש עלם רוחני בלי הרכבה כפי המובן בזה מדברי
 הרב ז"ל, וזה כי יוכל החולק לאמר: כי הדם הוא הנפש, אשר תנועתו (לערקולאזיאן
 בלע"ז) המוטבעת, היא סבת ההיים, כטעם והחיות רצוא ושוב, והיא סבת
 ההרגשה וההשגה, וזה כי כל הרגשה נפגעה בו ישנה תנועתו לשתו, וזה בכל
 איברי הגוף, כי כמו האפן הנורק לנחל מים שיטעה עגולים זה חוף זה ע"פ המים
 מהעבר אל העבר, כן תנועת התנועה בהם תעשה רושם בזה בכל האברים, יענין
 למרגיש, בהיות תנועת הדם ותנועת ההרגשה שוים בערך אחד, ויטעור בשינוי הערך
 וההפך והמילואן הווה ג"כ ע"י תנועות שונות הסוות בהם ובמין הגידים (נערוין
 זאפט בלע"ז), שהתחלתם במוח, ומשם מהפשטת התנועה היא בכל אברי הגוף,
 וכפי איכות התנועה ויליד באברים, ידיעת החפץ לשוב, והמילואן לרע, המדומה
 בדמיון, כפי זכרון המורגשים שקדמו בהרגשה, טובים או רעים, וכלם פתחם
 שינוי תנועות בהם שהוא הנפש, ואין שם עלם רוחני בנפש כלל, כן יוכל החולק
 לומר, אף כי הכה מקום אחר לחזוק דעתו ממה שהנפש מוגבלת במקום, ר"ל
 בגוף, אף כי תחלת ההשגה וההרגשה בחולשת הגוף, וזה כי הדם יתפעל מהגוף,
 והגוף יתפעל מהדם, משא"כ בעלם רוחני עם הגשם, והנה כחמת הלשון נוהגת
 פקוס לטעות, ואף כי מדרכי המשל להמשיל הגעלם כנגלה, והנה הרב המפרש
 עשה הפך זה, כי ביאר העמוק ביותר עמוק ממנו, ועל כיוצא בו יאמר המשל
 ערבך ערבא לרין, וכעין זה כתב הרב המורה (ב' קל"ח ראשון) עכ"ל. מעשה
 הענינים הכללים המחייבים אשר מהם יחויבו כל משיגי דבר יקרא עצמות (וועוין)
 הדבר ואמתתו, לפי שעל ידם היה הדבר מה שהוא, והם מעמידים אותו הדבר,
 ואלו יזויר הכתלקס לא היה הדבר מה שהוא, והדברים המחוייבים מהם יקראו
 העצמות (וועזענטליך) שהם יחויבו מעלם הדבר ויקראו הווארי הדבר, (אייגעגשאהטען),
 והדברים המקריים הם המשיגים שלא יחויבו מעלם הדבר בחיוב גמור, כי אם
 האפשרות על היחס ועל הכתלקס, כענין היות טעה המשולש לכן או שחור, או
 היות הנפש ישינה או נרדמת או ערה וכדומה, כל אלו יקראו נקרים, לפי
 שלא יחויבו מעצמות הדבר בחיוב גמור, כי אם אפשרות על היחס, ועל בלתי
 היחס. והנה במציאות הענינים הטבעיים המורכבים, אחרי שאין אנו יודעים
 מהוכיחם מאומה, ואין אנו משיגים ומכירים מהם, כי אם הפעולות אשר הם
 פועלים בחושים באמצעות התנועה, פעמים שלא נדע משיגיהם העצמות מהותם
 ואמתתם על נכון, ולא נדע איזה מהם במצייבים, ואיזה מהם המחייבים,
 ולכן יטעור החוקר לנכת מהלך החפוש ולגאור אומר על כל מין שימצא לדבר מה
 תמיד הם בעצמות, ופעמים שלא ימצא לו כי אם על כרוב, אע"פ יאמר עליו
 שהוא בעצמות, אם היו ביוצאים מן הכלל מעטים עד למאוד, כענין מציאות חמש
 האצבעות לאדם, הנה אנתנו לא נדע איך היה הדבר בחולדות הטבע שהיו לאדם

מלות הגיון שער יא

שהוא בעצמות, ובכלל הענינים הטבעיים כלם, אם יהיו על הרוב הנה הם עצמותים, וכך מה שמציאותו על המעט יאמר עליו שהוא (ג) במקרה, כמי שיחפור יסוד וימצא מטמון. ובכלל הענינים המקרים כלם, שאינם טכונים, היו מן האדם (ג) זו מזולת האדם, נאמר על כל מה שימצא מהם שהוא היה במקרה, הנה זה ענין מה שבעצמות, וענין מה שבמקרה, וכל תאר יתאר בו דבר מה, והתאר ההוא נמצא בדבר ההוא בעת שיתאר בו, הנה נאמר בתאר ההוא שהוא נמצא בפעל. וכאשר יתאר הדבר בתאר בלתי נמצא בו עתה, אבל הוא מוכן ומזמן שיגיע לו התאר ההוא, הנה אנחנו נאמר כי התאר ההוא בכת. המשל אמרנו בתחית הברזל שהוא

כומטינו

ואם מצד דבקוהו לא. ואמרו וכן כל מה שימצא על הרוב, ירצה ואם הוא בסבוב. ואמרו וכל מה שמציאותו על המעט, ירצה כי העניינים המקריים אינם לא תמידיים ולא מאדיים: ואמרו היו מן האדם או מזולת אדם, ירצה לבלול מה שיהיה מההודמן ומפאת עצמו, כי ההודמן לא יעשה בדבר שאין בו ההודמן לא יעשה בדבר שאין לו נפש ולא בעל חיים בחמי או עוף, לפי שאין להם בחירה, כמו שבאר זה ארסליאו במאמר השני מספר השמע, ואמנם קאת עצמו הנה הוא גלוי בשאר בעלי חיים ויהיה בהרבה ממה שאין לו נפש כמו שנאמר שהסוס בא אצלינו מפאת עצמו, ונאמר בבאו אצלינו, ונאמר שהסוס נפל מפאת עצמו על רגליו ער שנשב עליו, כל זה נתכאר לשם. ואמרו אבל מוכן ומזומן וגו'. ירצה כי לא יצא לפעל לעולם. ואמרו ואין תחית הלכד והעיר כן ירצה, כי צורתה סוף בהם

רמבמין

חמש אלבעות לא פחות ולא יותר, ומי יגיד לנו איך יחיובו חמש אלבעות ממשיגי סגוף העלמים, אלא אחרי שמלאנו שארע המספר הזה על הרוב, נאמר עליו שהוא בעצמות, ועל כל מומי בני האדם נאמר שהוא במקרה, וזהו בעצמות הולדת האדם שיהי' תמים כאשר מלאנו על הרוב: (ג) במקרה. הדבר הוא בקרי והודמן מבלתי יחויב מטבע הדבר ועצמותו. ויהיו מתי המקרה שני, כי אם יחפור יסוד וימצא מטמון, מנגי סוגד לו ממטמון הטמון שם, הנס חף אם כיון למצוא מטמון, מי' לא יספה מציאותו כי אם מקרה, אחרי שאנו מחויב מטבע היסוד להמצא תחתיו מטמון וזהו זה על המעט. ואם ידע שיש שם מטמון אלא שהוא לא כיוון עתה למצוא, ויהי' הענין בלתי מכוון, ויקרא גם הוא מקרה: (ג) או מזולת האדם לעד כיון הרב כזה אל שכלים הנפרדים, כי בעד אל השם יתעלה אין שום ענין בלתי יודע מוכן ומזמן מאלו מאלו עלמו, אם יהי' הענין שהוא טוב ואם יהי' רע ככר יהי' מכוון מאלו מאלו אשר

מלות הגיון שער יא

סיף כי היא מזמן יהיה סיף, הנה הוא סיף בכח, ואין החתיכה בלבד (ד) מהעור כן, ויש הברזל גדול בין העדר ענין הסיף מהתיכת הברזל, ובין העדר ענין הסיף מחתיכת העור, וכן אמרנו בילד אשר גולד זה כותב, ענינו שהוא כותב בכח רחוק, ואמרנו בנער קודם שיתחיל בלמוד שהוא כותב בכח, הנה הכח הזה יותר קרוב משלפניו, ואמרנו במי שיתעסק בכתיבה בעת שהוא ישן שהוא כותב בכח. הנה זה ג"כ יותר קרוב מן הראשונים. ואמרנו במי שהוא ער ולפניו הקלמוס והדיו והקלף שהוא כותב בכח. אבל הוא כח קרוב מאד. ולא נקראו כותב בפעל. כי אם בעת שכותב. וכן כל מה שדומה לזה. ואלם הארכנו

רמב"ן כוממינו

יולד ממנו, ועל כל פנים אין מקרה כי אם בערך אל ידעתו הקצרה והכרתו החלטה כי הנה הכח יתעלה אחרי שהיה יודע משיב כשגתו הנשגת שאין לה לא גבול ולא תכלית, אחי כל הדברים האפשריים והנמצאים, וזכויות ועצמות ואחמחם, מבלתי שיעלם ממנו שום משיג משיגיהם, כנה ידעת (ג"ח ידעת) טרם בראו ארוס את כל משיגיהם וכתואריהם המתחייבים מהם, נהויהאם מן האפס המוחלט אל המציאות הים, וכן על משיגיהם המקריים אשר אמרנו שאפשר שיהיו ואפשר שלא יהיו, כבר ידע את אופן הווייתם מעולם ועד עולם וגור עליהם איזו ימצאו ומתי ימצאו, ויגזור אומר ויקם. וא"כ אין לך מקרה ומאורע והואר עלי רעון הכורא וכוחות המיוחדת. ואולם טכ כל זה אין רע יגד מן השמים, כאשר אמרו חז"ל, וכאשר ברא הרב את כונתם במורה חלק ב', ואם תזכה לתחון הבחינה הזאת העמוקה אין מפי עליון יצאו הטובות בעולם ככונת מיוחדת מאת הכורא יתנך, ויכה גם הרע להתייב לחוסם מפאת הכור' (ג"ח הכעדר) והשליטה הכרוך בעקב כל קנין בעל תכלית, ועם כל זה לא נתן המרחם רשות למשחית כי אם בעבור הטוב הנמשך ממנו והקשור עמו בקשר אמין לא ינתק, ושלזה ידק באומר שאין שום ענין בלתי ידוע מושג ומכוון מאת היצר יח' שמו, בטוב מלד עלמו, והרע מלד בטוב אשר יולד ממנו, ושחון שום מקרה ארירא והודמן בעולם, כי אם בערך אל מנת שולשי בתי חומר, ואם חסר אדם יסוד ומלא מטמון, והנה היה מקרה בערך אל כולו החומר, ואולם הגיע זו הטוב הזה כמותה מאת מכבד כל הסבות הנוספת ומיחס כוח דבר מראשיתו, ודו צוה לשלמד מן הטעות: (ד) מהעור כן, נפל טעות כששני הרב ז"ל, וכ"ל ואין החתיכה בלבד מהעור כן כלומר, שמציפת הפער לא תקרא סיף, ויש הכדל גדול בין העדר ענין הכיף מהתיכת הברזל

מלות הגיון שער יא

לבאר זה הענין, בעבור שהפילוסופים אמרו: כי כל מה (ג'יה מי) שלא יבדיל בין מה שבכת. ובין מה שבפעל מה שבעצמות ומה שבמקרה, ובין (כ) הענינים המלאכותיים. ובין הענינים (י) הטבעיים. ובן הענין הכולל והפרטי, הנה הוא ברתו יודע לדבר. וכל שני דברים שהם באופן שכאשר נמצא אחד מהם, (י) הסתלקה מציאות האחר, נקראים ההפכים. כחוס וקור ולחות ויבש. מן חדרים ההפכים מהם מה שבינם אמצעים, כחוס והקור. כי ביניהם (ח) הפשר. ומהם שאין אמצעי ביניהם. כזוג ונפרד. כי כל אם זוג ואם נפרד. וכאשר יהיו שני דברים שאי אפשר התחברם יחד במקום אחד. לפי שהאחד מהם הוא מציאות

כומטינו

רמבמין

ובין העדלו מחתיכת העור, כלומר אף שיטור ענין הסוף מחתיכת הנחל, מ"מ מוזמן הוא להיות סוף, משא"כ בחתיכת העור: (ס) הענינים המלאכותיים. הם הנעשים במלאכה מגני אדם: (י) הטבעיים. הם הנעשים הסווים ע"י הכחות אשר הטבע יולר בראשית ביצורים מגני זורך אל פועל אדם כהיו: (י) הסתלקה מציאות האחר. כענין שסאחד מהיב דבר והאחר מהיב סותרו: (ח) הקושר. וכללל אם יתואר דבר גדול ונקטנות, ככז או כמעט יכו' כינו ובין הסוכו דבר אמנעי, הענין הקור והחוס, אחרי שיתואר ביותר חס וייותר קר, הכס יכו' כיניסס כפוסק, ואולם אם לא יתואר הדבר ככמות, כענין הזוג והנפרד, שאין לך יותר נפרד מנפרד, הנה אין כיניסס אמנעי: (*) (הגסה) נאום המניסס במחילה מכבוד הרב הספרט, הגודל והקטנות איננו דבר והסוכו, כי גדר דבר והסוכו הוא מציאות ב' עלמייס שונים כמו הוכס והליחות סוכר הכמ"ס, אבל הגודל והקטן יתאר על ענש אחד. ולאנש הסוכס זה לזה אבל הם שמות מנעריס כמו

בירידת האבן למטה, ואם שתיים בעצמות ראוי להבדיל בין מה שנעשה במלאכה ובין מה שנעשה בטבע. ואמרו ובין הענין הכללי והפרטי. ירצה מה שיתחייב על הכלל והפרט כחמש אצבעות לאדם והשש לו, שני דברים וגו'. הביא גם אלה בזה הפרק מפני מה שהתבארו בזה הפרק, הם כדמות מקבילים והם הכח והפעל מה שבעצמות, ומה שבמקרה העניינים המלאכותיים העניינים הטבעיים הכללי והפרטי, וקרא אותם הפכים להיות חלקם כמציאות שיה. ואמרו וכן אמרנו החכמה והסכלות, ירצה, ואם ההעדר קודם לקנין, ואמרו וכן העושר והעוני אפשר שיהיה כל אחד מחבירו ויתהפך להיות אחד ההעדר והקנין, ואמרו ומציאות השער וגו', שעם שהוא נעשה בטבע לבד. ואמרו ומציאות השניים בפה וגו'. ירצה להיות ההעדר קודם מהקנין ומאוחר כמנו. ואמרו והדבור והאלמות, ירצה ועם היות שימצא ההעדר

דבר מה . והאחד הוא הסתלקות המציאות ההוא, (ט) והעדר כעורן והראות. הנה נאמר שהראות קנין . והעורן העדר ולא נאמר בהם שהם הפכיים . שנאמר בחום ובקור . כי החום והקור חלקם (ולענין נראה להגיע חזק) במציאות שוה . ואין החום אפשר המציאות יותר מן הקור . ולא הקור אפשר המציאות (י) יותר מן החום . ואין כן הראות והעורן . ובה יברד בין ההעדר והקנין , ובין שני ההפכיים , וכן בהחכמה והסכלות נאמר , החכמה קנין , והעדר הקנין הוא סכלות , וכן העשר והעני , ומציאות השער בראש והקדחת ומציאות השנים בפה והעדרם , והרבור והאלמות , כל אלה נקראים קנין

רמבמין

כוממינו

המעלה והמטה הסדר אחיז . עכ"ה : (ט) והעדרו . כלומר שהשני איננו מציאות כי אם העדר מציאות וסלקו , כענין העורן , שאינו דבר נמצא בחמת , כי אם שלילה הכחות שהיא הקנה להשיג הדברים המנושטים בלמשל האור , והעורן סלקו ההכנה היתה והעדרה : (י) יותר מן החום , וזה לדעת הרב ז"ל . ועתה דע לך , שדברים מהכמה זמנו חלקו על הדעת הזאת , ואמרו שגם החום קנין והסור העדר כי החום יולד מתנועת חלקו האש אשר נגוף והקור העדר החלקים הכס , או העדר תנועותיהם , ומכאן כודו לדעת הרב ז"ל , ואמרו שגם הקור קנין , והעדר הנסיון על דבתיקם , שאם תעמיד צימות החורף אלל הסגור וכוכית מלאה מים תוך קערה מלאה שלג מעורב עם מלה שקורין ((סלטיטר)) , כמעט רגע יתקדו המים וישבו לקרה , ומצטן מי יאל הקרה כזה , לולי ימצא במלה ענין מקרה בטבע , ולו אי"כ הקור קנין , ולדעה שחולקים אין משם ראייה , ואולם אין כאן מקומו : (יא) קנין והעדר . ראוי להסיר את אחזן הקורא , שאין שום קנין בעל חלית בני העדר , ואולם הקנין

לפעמים מבלתי שימצא לו הקני כמי שיוולד אלם . ואמרו ומן השמות שכאשר תשמע אותם יובנו לך עניינם . ירצה בזה להודיע ענין המצטרפים זמפני היות המשולח קודם בהבנתו מהמקוש , כאשר הכמת המספר קודמת לחכמת המוסיקא תעין בכמה המוקש כמו שבאר זה ניקומאכוש בתחלת ספרו מהכמת המספר משני הודיע לנו הרב בתחלת השמות אשר יובנו עניינם מבלתי הצטרך אל הקשה כדי לחבר אחריהם הודיעת השמות במצטרפות אל הקשה אשר הם המצטרפים , והראיה על זה כי בסוף הפרק לא מנה אותם עם מניין השמות כי לא היה באורם מכון לעצמם . ואמרו ומן השמות מה שלא יגיע לך הענין וגו' , אלה הם המצטרפים , ולא כיון הנה הרב לבאר לנו המצטרפים מצד מה שהם מצטרפים כי כבר כתב בשער העשירי , שמכל המאמרות לא בארנו , רק מאמר העצם , כי באור מה שנשאר קשה על הסתחיל , אבל

מלות הגיון שעד יא

והעדר (יא) ולא יתאר בשם ההעדר, כי אם אשר מטבעו שימצא לו הקנין שהוא הנכחי להעדר ההוא, כי אנתנו לא נאמר בכותל שהוא סכר, ולא עור ולא אלם, הנה זה ענין הקנין וההעדר בהכחנתו, ומן השמות יש שהם מפרשים שכאשר תשמע אותם יובנו כך עניניהם אשר יורו עליו בלשון ההוא, מבלי שתצטרך אל הקשה בין הענין ההוא ובין דבר אחר, כאמרנו הבדיל והנחשת והמאכל והמשתה והעמידה ומה שדומה להם, ויש מן השמות שלא יגיע לך הענין ההוא שיורה עליו השם ההוא, כי אם בהקשה בינו ובין זיכר אחר, כאמרנו: הארוך והקצר ומה שדומה להם, הנה לא יגיע בשכל ענין היות זה ארוך, כי אם בהקש במה שהוא יותר קצר ממנו, ולא יציר שזה קצר עד שיוגיע בשכלנו יותר ארוך ממנו, והנה זה היחס בין הארוך והקצר, ומה שדומה

רמבמין

כומטינו

הכלתי בעל תכלית הוא נסג ומרומם מן הכעדר, ד"מ הכסגה קנין, ואם היה המציג בעל תכלית ישיג קצת הדברים כהכרה שלימה ומיושבת וקצתם כהכרה חסירה ותלושה וקצתם יסכל לגמרי, וא"כ יש להכנתו גבול, ומן הגבול הכוח והליך יפול תחת הכעדר, וכן כענין כראות וכשאר העניינים. ואולם הכסגה בעל תכלית אין לה לא גבול ולא קצה, ולזה רחוק ממנה כל הכעדר והליכות, ויהיה גדר הכלתי בעל תכלית שלא השיג אוחו שום העדר, כי אם הקנין הנכחי לו בעל קצת ובעל גבול. (* (הג"ס) כוונת הדב המפרש שלא ישיגיהם בענין הכח הדיא אשר הוא בעל בעל תכלית בו, אך בעניינים אחרים יתכן שישיגוהו הכעדר, ד"מ, מי שהוא בעל יכולת נכ"ח, לא ישיגוהו העדר היכולת שהוא הליאות, אבל יתכן שישיגוהו העדר כרחמים או כחכמה כדיומו באלה העניינים בעל תכלית, אבל כבר התבאר

כיון לכאדם, הנה מצד מה שהם מתנגדים, והם כיון אחד מארבעת מיני המתנגדים. ואמרנו וכן המעלה והמטה וגו', ירצה כי כל אחד יאמר בצירוף אל האחר, ואם ישאנו הנושאים בקצת, אבל ביחס לא ישתנה. ואמרנו והמתהלף והשוה וגו', ירצה כי כל אלה יהיה גם היחס אחד גם הרמזין בנושאים, כי המתהלף הוא כמתהלף למתהלף ממנו, וכן השוה לשוה לו, וכן האוהב לאוהבו והאויב לאויבו. ואמרנו ואולם הענין אשר יקרא אותו מדקדק הערב וגו', לא ירצה בזה בזה הרב לבאר לנו השם הנוטה כי זה יבאר אותו בשער השלשה עשר, והראיה על זה כי לא ימנה אותו במנין השמות אשר בזה הפרק. אמנם לפני שהשם הזה, ר"ל התאטרופות קרה גם בלשון התדקדקים וצה הרב לבאר, כי אין התאטרופות

לחם נקרא (יד) ההצטרפות , ונקרא כל אחד מהם המצטרף ,
 ונקרא שניהם יחד המצטרפים , וכן המעלה והמטה ,
 (וב) וחחצי , והכפל , והקדם , והמתאחר , (יד) והמתחלק ,

כוממינו

רמב"ן

הוא של בעלי ההגיון כמזו . אמנם
 ההצטרפות היא הנמשך בלשונם ,
 יקראו אותו במלאכת הגיון הנוטה ,
 כדי שלא יטעה מדקדק הערב לחשוב
 שהוא הוא . ואמרו הסמוך והנסמך
 אליו , ירצה המצטרף כי הסמוך נדרש
 למצטרף . וכן הוא כתוב בהעתקה
 האחת המצטרף אליו . ואמרו וכמו
 שנאמר בשולח וגו' , ירצה כמו
 שקדם בשער הרביעי . ותנן לא באר
 המתנגדים מצד הקבלתם לבד , אבל
 מצד שנושאם הוא בלתי חומה . ולכן

כאלה , שאין שום דבר במציאות ככה
 זולת זו ית' אשר כל סלימות הם זו
 ככה וכאלה , וא"כ אם נאמר שיש
 במציאות דבר שאין בו העדר בענין אחד
 ידמה זה על עצמותו ית' וחיוב מזה שלא
 יהי' שום בעדר חיוב שלמות , וכתנת
 וחדע שכל המצטרפת הם העדר שלטיות
 שכנגדם לכן העדר העדר יחייב לטיות
 שלטיות הככה , ע"כ נדקו דברי הכ
 המפרש שאין ככה הככה שום העדר
 עכ"ס : וחיין מזה ענין הכמות הכלתי
 מתפשט שזכרנו למעלה שער יו"ד שהיא
 טענה על כל קוין צעלי חסלות אהרי שיש

מקום לשאל כמה מן הקוין הציע לו ,
 לו קטן , אבל לקוין בלי חפלות אין לה לא
 כמה ולא שער : (וב) הצטרפות .
 שחוקקת חמלא גמס הקור והתנס הם מהצטרפים , כי כבר תמצא דבר אחד קר
 לראובן וחס לצמעון או קר לימן וחס לשמאלו , כי אחת הם הקור אח יוד
 התינו ד"מ והתנס השמאלית ווא"כ התינו אח שתיהן לתוך מים פושרים , יסו
 קרים ליד השמאלית והמים ליד הימנית , ובאמת לא תזכנה סמלות קר וחס , כי
 בהקפה אל גוף המדבר , כי באמת כל גשם קר עזר וחס מנד , קר בערך ובהקפה
 אל חס משנו , וא"כ גם קור והוס מהצטרפים : * (הגסה) מש"כ הכ
 במפרש שלא תזכנה קר וחס פ"א בהקפה אל המרגיש וע"כ הוא ממאמר המצטרף ,
 במשלה מכבודו משנה הוא , כי יודר בלי ערך המרגיש כי אם נקח מן המים העולים
 בצפיחה אלל האש מדה אחת ונקח מדה אחת מים נאגים זה לבד זה לבד ואחר
 נקח מדה רוחאים ונערבם עם מדה נאגים הם נאחר על הכלתי מעורבים שסם
 השפיים זה לזה ועל המעורבים שסם פושרים וכל זה לא נבחינת סלטרפות אל המרגיש ,
 אולם אם יכחו ערך אל המרגיש או יסלו אחת המצטרף ג"כ עכ"ס : (וב) החצי
 ושכל . כלומר הצי המספר עם המספר שהוא כעלו : (יד) המתחלק . מצטרף
 לבד אשר הוא מתחלק לו , בליא דאם פערשידענע פליהט דף אויף דאם וואו פון עם
 אוגור שידען חיצי . כי המתחלק עם השוה הם מן הפשוט (גי"ח המאמר) /
 אחרי שצמיחות האחד מסם יסתלק השני , וכן האכזה והשנאה הם מן הספיים
 (גי"ח הסעדרים) , כי אין האכזה כי אם השמחה בעוד אשר יגיע לנאחז והעצבון
 ברעשו , וזשנאה הפך האכזה , אחרי שהיא העצבון בעוד השנאה השמחה ברעשו
 (מלות הגיון)

מלות הגיון שער יא

(טו) והשוה והאוהב והשונא והאב והבן והעבר והאדון, כי אלו והדומה להם נקרא כל אחד מהם המצטרף. כי הוא לא יגיע ענינו בשכל כי אם בשעור והקשה ביטובין דבר אחר. והיחס ההוא אשר ביניהם הוא אשר נקרא ההצטרפות. ואולם הענין אשר יקרא אותו מדקדק הערב הסמוך, כנער ראובן, ופתח הבית, הנה נקרא השם ההוא (טו) נוטה, וכמו שנאמר בשוללת ומחייבת מתנגדים כמו שקדם, כן נאמר בכל העדר וקנין, ובכל שני הפכים ובכל המצטרפים שהם מתנגדים. הנה כלל השמות שעניניהם מפרשים בזה השער, ששה עשר הם, והם (א) מה שבעצמות, (ב) מה שבמקרה, (ג) הענינים העצמותיים, (ד) הענינים המקריים, (ה) מה שבכח (ו) מה שבפועל (ז) הכח הקרוב, (ח) הכח

כומטינו

רמכמין

חלקם אל הסותרים ואל המתהפכים, ואל מה שתרחת המתהפכים, כי כל אלו יהיו בבחינת ההקש. המחובר בנושאם אבל הנה יראה אותם מצד הקבילתם. ולכן ימנה הנה מיני המקבילים שהם ארבעה, ומפני זה ימנה במנין השמות בסוף השער המתנגדים, ומנה אותו גם בסוף שער הרביעי שהם שני פעמים. וסבת זה

כרוב המשרש לנאר נגד השם הנוטה הסווא חס: כל שם שצדו לא נושא ולא נושא המשפט, כרא מתיחס אל חלק מחלקי המאמריהם מה, ינח נטייה ויקרא השם הנוטה (קאזום אנליקום, דרא רכריגן ענדגונגן וסטטיה סווא חסי, (ה) ע"י חיות אח, ונקרא (אקוואטיף), (ב) ע"י אלויות בכלים, (ג) על ידי סמיכות הענין, וסווא הנטייה שולר רכמכ"ס כנער ראוון וספה הכית, וענין הסמיכות הוא סמיכה סווא כן שיש שם שמו ממאמר המצטרף, שאין מילוחו נאחד מהם כלל כרא בהצטרפות והקשה כן שיהיה כנון יחס סאדון אל העבר, ואלו אל הפן, וכדומה. ונקרא (געיטיזום, בייגעשאלנ), ע"ש: (ה) מה שבעצמות, (דאס וועפעליכע, סוכסטנטיאל), (ב) מה שבמקרה. (וואס נו פעליג איזט) (אקצידנטיאל), (כ) מה שבכח. (ווא איז ארמעגן איזט סווינאזאל), (וואס איז דער סאטא איזט אקטוואל), (ו) הכח הקרוב: (דאס נעכטע. סווינאלי צוקסימא): (ח) כח הרחוק. (דאס ענטפערנטע סערמענט, סווינאלי רימאזא):

הדווק , (ט) ההפכיים אשר ביניהם אמצעי , (י) ההפכיים אשר אין ביניהם אמצעי , (יא) הקצין , (יב) ההעדר , (יג) ההצטרפות , (יד) הוצטרף , (טו) המצטרפים , (טז) המתנגדים ,

שער יב

יאמר אצלנו על מה שהוא קודם לרבר אחר , על ה' פנים , הראשון הוא (א) הקדימה בזמן , באמרו קדם לאברהם . והשני קדימה בטבע , כתי

בוממינו

רמבמין

(י) ההפכיים אשר אין ביניהם אמצעי . כי לשם מנה אותם מצד אחד והוא (דיא) אומיטעלנאר ענטגעטן געטעטע מצד נושאם . והנה מנה אותם מצד דינגע : (יא) הקצין . (דאס) ווירקליכי אחר והוא מצד הקבלתם : רילאטיואס : (יב) העדר (דער) מאנגל דיא איינשרענקונג , פריוואליא : (יג) ההצטרפות . (געגן) איינזאנדר כל הסוגים למיניהם . ואמרו אע"פ האלסונג . רילאטיוא : (טו) ההצטרפים . שהם כלם יחד , ירצה יחד בזמן . (געגן) איינזאנדר גהאלטע דינגע , ואמרו וכן הסמוכים יחד מצד רילאטיווא : (טז) המתנגדים . (דיא) הסמיכות , ירצה בזה המצטרפים . ענטגעגן געטעטע דינגי :

(פתיחה) בשער הזה זכר הרב ממהות הסדר (אדרונג) וכמה אופנים נאמר מדברים הנעשים על הסדר שהאחד קודם והאחד מתאחר , והנה הסדר הוא ענין משתף נאמר על שני דברים או דברים רבים אם ה' ציטעס יחס במציאות כגון שיטה אחד בסדר השני , ויקרא הסדר כומי , או שיטתו יחד ויחלפו ויקרא בסדר המקומי , או שיחייב האחד מן השני כענין העילה והעלול ' הסבה והמסובב , או שלא יובן האחד כי אם האחר הכנת השני , כגון הענין היותר פשוט שלא יובן כי אם האחר הכנת הכללות שבו , ככל האופנים הללו יש דברים מתחלפים וציהם יחס במציאות שמיאיות האחד נמשך ממציאות השני והם איב על הסדר והאחד קודם והשני מתאחר כאשר יבאר , ולא זכר הרב קודם במקום כאשר יבאר :

שער יב (א) הקדימה בזמן . כלומר דברים הנמשכים על סדר הזמן כבר ימנא האחד כסוד האחד וסיס הדבר הסר קודם והסוד מתאחר , ואלוה דברים הנמשכים על סדר האנה והמקום , אין מהם קודם ומתאחר במקום כי אם בערך אל המדבר , ד"מ אברהם קודם ומשה מתאחר בזמן , אבל ירושלים וכלל אין מהם קודם ומתאחר במקום , כי אם בערך אל המדבר כאשר הוא שם ואם יסיס אדם סמוך לירושלים יסיס בערכו ירושלים קודם ואם יהיה סמוך לכלל יקרא אצלנו בכל קודם וירושלים מתאחר . ואלוה במקום עלמנו אחרי שהנמארים המיוחדים אל

מלות הגיון שער יא

(טו) והשוה והאוהב והשונא והאב והבן והעבד והארוך, כי אלו והדומה להם נקרא לל אחד מהם המצטרף. כי הוא לא יגיע ענינו בשכל כי אם בשעור והקשה בינו ובין דבר אחר. והיחס ההוא אשר ביניהם הוא אשר נקרא ההצטרפות. ואולם הענין אשר יקרא אותו מדרק הערב הסמוך, כנער ראובן, ופתח הבית, הנה נקרא השם ההוא (טז) נוטה, וכמו שנאמר בשוללת ומחייבת מתנגדים כמו שקדם, כן נאמר בכל העדר וקנין, ובכל שני הפכים ובכל המצטרפים שהם מתנגדים. הנה כלל השמות שעניניהם מפרשים בזה השער, ששה עשר הם, והם (א) מה שבעצמות, (ב) מה שבמקרה, (ג) הענינים העצמותיים, (ד) הענינים המקריים, (ה) מה שבבחי (ו) מה שבפועל (ז) הכח הקרוב, (ח) הכח

כומטינו

רמב"ן

חלקם אל הסותרים ואל המתהפכים, ואל מה שתחת המתהפכים, כי כל אלו יהיו בבחינת ההקש. המחובר בנושאם אבל הנה יראה אותם מצד הקבלתם. ולכן ימנה הנה מיני המקבילים שהם ארבעה, ומפני זה ימנה במנין השמות בסוף השער המתנגדים, ומנה אותו גם בסוף שער הרביעי שהם שני פעמים. וסבת זה

הכח המזרש לנאר גדר השם הנוטה הכוח חס: כל שם שאינו לא נושא ולא נשוא המשפט, כרא מתחם אל חלק מחלק המאמר יחס מה, יבא בעטייה ויקרא השם הנוטה (קאוזם אבליקוזם, דא דאכריגן ענדגוגן - וסעטיה סהא חסי, (ה) ע"י סיבת אה, ונקרא (אקוואטיף), (ב) ע"י אלויות בכלים, (ג) על ידי מציכות הענין, וסיבה הנטייה שולר כמכ"ס כנער לאונן וסחה הכיח, וענין המציכות הוא סיבה הכיח בין שני שמות ממאמר העצמך, שאין מציחותו בלחד מהם כלל כרא בהצטרפות והקשה בין שניהם כגון יחס הארון אל העד, ואלו אל פן, וכדומה. ותקרא (געטייווס, בייגעאלנ), ע"ש: (ה) מה שבכמות, דאם וועמענליכע, סוכסענזאלי: (ב) מה שבמקרה. (וואס נז פעליג ליזט) (אקזיזנטאלי): (כ) מה שבכח. (ווא אים צרמעגן ליזט סוציזאלי): (ו) מה שבפועל. (וואס אין דער טאטא ליזט אקטיוואלי): (ז) הכח הקרוב: (דאס נעכטע. פועליילע צוקסימא): (ח) הכח הרחוק. (דאס ענטפערנטע סערמעגן, פועליילע רימאזא):

הרחוק, (ק) ההפכיים אשר ביניהם אמצעי, (י) ההפכיים אשר אין ביניהם אמצעי, (יא) הקנין, (יב) ההעדר, (יג) ההצטרפות, (יד) המצטרף, (טו) המצטרפים, (טז) המתנגדים,

שער יב

יאמר אצלנו על מה שהוא קודם לרבר אחר, על די פנים, הראשון הוא (א) הקדימה בזמן, באמרת קדם לאברהם. והשני קדימה בטבע, כתי

בוממינו

רמבמן

(י) הכפיים אשר אין ביניהם אמצעי. כי לשם מנה אותם מצד אחר והוא (דיא) אנומיטעלכאר ענטגענען געטעטע מצד נושאם. והנה מנה אותם מצד דינגע: (יא) הקנין - (דאס) ויזקליכי ריאלטעאס: (יב) העדר (דער) מאנגל דיא איינשרענקונג, פריוואליא: (יג) ההצטרפות. (געגן) איינאדער כל הסוגים למיניהם. ואמרו אע"פ האלטונג - רינלאליא: (טו) המצטרפים. שהם כלם יחד, ירצה יחד בזמן. (געגן) איינאדער גהאלטע דינגע, ואמרו וכן הסמוכים יחד מצד רינלאליא: (טז) המתנגדים. (דיא) הסמיכות, ירצה בזה המצטרפים. ענטגעגן געטעטע דינגע: (פתיחה) בשער הזה זכר הרב ממכות הסדר (ארדנונג) ונכמה אושיט נאמר מדברים הנעשים על הסדר שהאחד קודם והאחד מתאחר, והנה הסדר הוא ענין מנערף נאמר על שני דברים או דברים רבים אם י' ביניהם יחס במציאות כגון ישיבה אחד כסור השני, וקרא הסדר סומי, או ישיבו יחד ויסתלפו וקרא בסדר המקומי, או שיתחייב האחד מן השני כענין העילה והעלול / הסבה והמסוכב, או שלא יובן האחד כי אם אחרי הכנת השני, כגון הענין היותר פשוט שלא יובן כי אם אחרי הכנת הכלליות שבו, ככל האופנים הללו יש דברים מתחלפים וביניהם יחס במציאות שמתאחר האחד נמשך ממציאות השני וזה איך על הסדר והאחד קודם והשני מתאחר כאשר יבאר, ולא זכר הרב קודם במקום כאשר יבאר:

שער יב (א) הקדימה בזמן - כלומר דברים הנמשכים על סדר הזמן כבר ימנא האחד כסור האחד ויסי הדבר הסדר קודם והסוה מתאחר, ואלוה דברים הנמשכים על סדר האנה והמקום, אין מהם קודם ומתאחר במקום כי אם בערך אל המדבר, דימ אברהם קודם ומשה מתאחר בזמן, אבל ירושלים וכלל אין מהם קודם ומתאחר במקום, כי אם בערך אל המדבר כאשר הוא שם ואם יסי אדם סמוך לירושלים יסי עברו ירושלים קודם ואם יסי סמוך לכלל יקרא אצלנו בכל קודם וירושלים מתאחר - ואלוה במקום עלמו אחרי שהנמלאים הסמוכים אל

מלות הגיון שער יב

להאדם. כי אם תרצה לסלק החי, (ג) תבטל מציאות האדם, ואם תרצה לסלק האדם, לא תבטל מציאות החי. הנהגאמר כי החי הוא יותר קדם מן האדם בטבע. והאדם מתאחר מן החי בטבע. והשלישי (ג) הקדימה במדרגה, כשני אנשים ד"ם שאחד מהם יושב קרוב אל השלטון והאחר רחוק ממנו, הנה יאמר שזה קדם לזה במדרגה. והרביעי הקדימה במעלה, והוא היותר שלם שבשני דברים והנכבד שבהם במין אחד בעינו או בשני מינים מתחלפים דמיון זה משני רופאים, ושני מדקדקים, אשר אחד מהם יותר חכם מן האחר, הנה נאמר ביותר חכם שבהם, שהוא היותר קדם במלאכה ההיא, וכן אם התחלפו המלאכות, כמו שיהיה אדם חכם, ואם לא יהיה מפלג בחכמה, ואדם אחר מרקד מהיר ברקוד, הנה נאמר בחכם ההוא שהוא היותר קדם מן המרקד במעלה נכי מלאכת החכמה קודמת אל מלאכת הרקוד במעלה, החבישי הקדימה בספה הוא שיהיו שני דברים (ד) מספיקים במציאות, ולא ימצא אחד מהם בלתי האחר, וזולת כי האחד מהם סבה למציאות האחר, הנה נאמר בסבה שהוא יותר קדמה מן המסוכב, כמו שנאמר שעלית השמש היא, סבה למציאות היום, ואנחנו נאמר בשני דברים שהם יחד בזמן, כשהיו נמצאים בעת אחד, ונאמר שהם יחד במקום, כאשר יהיו נמצאים

רמב"ם

בומטינו

אמרו מצד הסמיכות, כי מצד ההצטרפות יהיו יחד בטבע, לא אחד נושאי ההצטרפות, כי האב והבן הם מצטרפים. והנה מצד יחס ההצטרפות יהיו שווים בטבע, ר"ל אחד בטבע, ולא כן מצד הנושאים אינו מן הנמנע שלא יבטל החי ולכן ענין החי קודם בטבע, כי הוא יותר עמומי מענין האדם וענין האדם קודם לכגוים החיות, והסבולה קודמת למקום חכם אבל שווים בזמן: (ג) הקדימה במדרגה, ומה יקרא השני למתן משנה כי מתן במדרגה כראשון במדרגה, ומה יקרא השני לו משנה ובשלישי יקרא שליש בלישק במש"כ כד"ק כי הוא תחת המשנה, וזהו הסדר המדוי: (ד) מספיקים במציאות - כלומר שאין מהם קודם בטבע לאחר, ד"מ מציאות האור ומציאות השמש מספיקות

מלות הגיון. שער יב נמ

במקום אחד , וכן כל שני דברים שיהיה מרחקם יחד , מתחלה אחת מרחק אחד , הנה נאמר שהם יחד במדרגה , וכל שני דברים המסתפקים בחיוב המציאות ולא יהיה אחד מהם סבה לאחר , הנה נאמר בהם שהם יחד בטבע , ככפל והחצי , וכן נאמר על הסמוכים , שהם יחד מצד הסמיכות , הנה כלל השמית אשר התבאר ענינם בזה השער , תשעה שמות הם , והם (6) הקודם בזמן , (3) הקודם במדרגה , (2) הקדם בטבע , (7) הקדם במעלה , (5) הקדם בסבה , (4) יחד בזמן , (1) יחד במקום , (8) יחד במדרגה , (9) יחד בטבע :

שער יג

התבה אשר יקראה מדרקק הערב (6) הפועל היא אשר נקראה אנתו הקנץ * , וכבר זכרנו זה , ונקרא

כומטיונו

כי האב קודם יותר מהבן בטבע ובזמן ובסבה . והנה השמות אשר נתבארו הנה היו תשעה ולא עשרה כי הסבה לא תהיה מסוכב מאותו הצד :

שער יג אמר התיבה אשר יקראה מדרקק הערב הפועל וגו' , ירצה מפני שהלשון הוא נחלק על אלה השלש , ובה הפרק יכוון לבאר מיני השם בהרחבה , הבא בתחלה על דרך העברה , זכירת הפועל והמלה . ואמרו וכבר זכרנו זה ירצה בשער האחד עשר . ואמרו והשם ממנו מה שנקראו שם ישר וגו' . דע ! כי בלשון הקדש אינו איפשר שיתבאר , והשמות הנושאים כי אינם נמצאים בדרקוק הלשון , אולם בלשון הנוצרים יתבארו הישכ ,

רמב"ן

במציאות כי אם תסלק האחד אינו מן הנמנע שלא יטעל כפי : (6) הקודם סמן . בליכע טימסורי פרוס . (פריכר אין דעכ לייט) : (3) קקודם נמדדגס . גרלדו פרוס העסר איס גרלדו אדעס דעס שטלנד נאך) : (2) הקודם בטבע . גרמזכא פרוס (פריכר סון נאטור) : (7) קקודם נמעלס . קוואליעאטי פרוס (פריכר אין אויגנשאפט , נעסר) : (5) הקודם נסכס . קווא פרוס (פריכר לא אורנאך) : (1) (אין אינר לייט) . וכו' :

שער יג (6) הפועל . בלאור מלס סועל עיין למעלס שער ג' : * (הגהס) סקנין , נעם סאלו קודים כעט סס סעל מלס , קראו דימי סרמב"ס סס קנין אוח , וזס כי כל סועל קנפ סעולתו נמעטסו ' וכמו ססלום אשר סג סגל סייסר סליכט סלכא כי לא אשר

מילת הגיון שער יג

האות (ב) מלה, (ג) והשם, ממנו מה שנקראהו שם ישר, ומכנו אשר נקראהו (ד) שם נוטה, ואמר אבונצר אל פראבי, כבר קרה בלשון הערב, שכל שם (ה) שנקודו חולם, הוא אשר יקראהו אנשי מלאכת ההגיון, השם הישר, והשם* שנקודו חירק או פתח, הוא אשר יקראהו בעל מלאכת ההגיון

כוממיונו

רמבמין

כי דוקא לשונם בנוי על אלה התנאים, ומפני שלא נראה לי להניח אלה השמות בלתי מפורשים בחבור הזה, אחר שהזכירם חרב רציתי להזכירם הנה באשר יכלתי, ואם לא יודעו היטב בזה הלשון, אפשר שיקח און המעיין שמוץ ומעט מהם ומעצמו יבין יותר, ואומר דע כי השמות בלשונם יהלכו לחמשה מינים. המין האחד, הוא הישר הגיטארים הארבעה הם הנוטים, ויקללו אלו הארבעה במלת נוטה. והנה השם הישר הוא על ד"מ, כאשר ראינו אדם ושאלנו בעברו מי הוא. ואמר המשיב שהוא סקראטיש, כי זה הוא שרש שבו בלתי שנוי בקריאתו. ואולם השם הנוטה, יהלך לארבעה מינים. המין האחד יקראהו סוגיי כאשר נאמר על ד"מ, כי זה הכית או אלה חכלים של מי הם, והשיב המשיב כי הם של סוקראטוס בשורק הפיית, וזה השם נקראהו סוגיי נוטה, כי השם הישר היה בהיריק הפיית. והמין השני יקרא נתניי, על ד"מ כאשר אמרנו לאדם אחד, הן אלו הכלים לסוקראטי, וזה השם נקראהו נתניי, נוטה כי הישר שלו הוא עם השיין באחרונה, וזה נערך סמנו. המין השלישי יקרא עלתיל, כאמרנו ער"מ, לאדם אחד למה

ישנה נוסח האות שמה ילכו הנכח ככה המלה תישר הכנת המאמר ע"ה: (ב) מלה או האות, היא תיבה שלא חוקן כתיבה לכדה וסוף מועלת להכנת לדי הפועל או השם והנאי, כלמך זו, ממנו, למען פי, אחר: (ג) והשם. הוא תיבה שהוכן לכדה כמו הפועל אנה שאין בה שאר תנאי הפועל שזכרנו למעלה. שער ג' כלמך גבור, שהור, הכמה וכדומה: (ד) שם סוגיה. יקרא למדקדק הערב השם הסמך וזה הכלל על שאלתך מי הוא, תהיה המענה בהשם הישר כאשר תשיב לשאל מי עשה זאת, והאמר העד ועל שאלתך של מי, תהיה המענה בהשם הנוטה, כי אם ישאל השואל של מי העד הזה, תשיב ענין אברהם הוא, ויש כזה: הכדל בין להיק' ללשונות העמים טבלה"ק שונה השם הסמך, ובלה"ע אשר אנו דרים ביניהם ישונה השם אשר הוא נסמך אליו, כי בלה"ק יהיה ד"מ הנסמך בים, הוא נסמך בני אל, ובלה"ע הנסמך גאט ונסמך קינדל גאטס. (וכבר זכרתי בנאו' גר' השם הנוטה ודרכי נטויותיו לעיל שער י"א והאמנ' השם הישר הוא כל שם שהוא נוסח המשפט או הנכוח במשפטים הסלטיבים, ויבוא תמיד ביושר. קאזוס רעקטוס, נאמינאטקס, ענגעפאל, ערשטי ענדינגוג): (ה) שנקודו חולם. וכו' מקרה מיוחד ללשון הערב ואין לנו עסק בו: (ו) (הנחה) נקודו חירק כבר קרה זה בלה"ק ג"כ כי

השם הנוטה, הגה זה דבר אבונצר, ואולם (ו) השם אשר נקראו * בלתי מגיע הוא שם מרכב ממלת לא והקנין, כאמך לא רואה, ולא חכם, ולא מדבר, והשמות אשר יקראם מדרק הערב שמות * הפועלים והמהפעלים, הם אשר נקראם אנחנו השמות הנגזרים, ואשר יקראו המדרק (ז) המקור נקראו אנחנו המשל הראשון, והשמות אשר יקראם * הנסתרים, כמו אני ואתה, והיה זהכף והווי והויד

כומטינו

רמבמין

עשית זה הדבר, וישיב בעבור סוצראטין, וזה השם נקרא עלתי, נוטה כי השם הישר שלו היה בחלוק הנוין בשיין. והמין הרביעי יקרא קרואי, על דרך משל, כשנרצה לקרוא לסוקראטין נקראו כך סוקראטיש בצד' השית'. הנה אלה הם כל מיני הנוטים בלשונם. ויש מהפעלים שיתחברו עם מין אחר, לבד מאלה השמות, ויש שיתחברו עם יותר ממין אחד, כאשר התבאר בגרמאטיקא שלהם, וכבר נתן אבונצר סימן הנהוג בלשון הערב. ואמרו ואולם השם אשר נקראו בלתי נשלם וגו', גם זה כלשון הנוצרים, הוא מתנהג ברוב, עד שכמעט יותר בהם השמות האלה, הבלתי נשלמים בלשונם כהשמות הנשלמים, אולם בלשון הקדש אינו נמצא רק מעט מן המעט. וגם זה הנמצא אינו נראה שהוא שם אחד, אבל נראה שהוא שולל הקנין מהנושא. ואמרו שמות המעל, ירצה התוארים כמו חכם הנגזר מהחכמה, והמקור הוא המערד. ואמרו ונקראו התואר והמתאר, מאמר הרכב הרכבת באור והנאי, ירצה כי אינו משפט מקבל האמת והשקר, אבל כחם הוא בכח סבה אחת, ואם הם יותר

מן דברים נאמר בנטיס רל כסמיטה דברי ידמיס ומן דבר נאמר דבר ה' עכ"ס: (ו) השם אשר נקראו בלתי מגיע כורחא סרהקת ושלילת הקנין מהנוטה, והם מורכבים משלילת וקנין, ואחרי שלילת הקנין הסוף לא יזול על שום דבר ביהוד כי אם על (גיה"ת המוסגר נמהק) (כל דבר הו' ע) בעל הקנין הסוף' לכן קראו כשמוס הסס הכלתי מגיעים. וכמה בלש"ע כללו השלילת והקנין כתיבה אהם ד"מ אונטונגד אונטערנוטט אונטערט, וכדומה. וכן בלש"ק כחונ יזכרו לקדים. לא אלוס (דברים ל"ב י"ז) הם קראו בלא אל (שם ל"ב כ"ח) ואני הקניאם בלא עם (שם) כלהם האומר בלי' איין אונגאט איין אונגאלק: (') הנכס) בלתי מגיע, בלתי מגיע (להאר הנמשל וכואו כעטס בלתי משיג: (ז) הנועלים, כמו כונה, כנין, שהם נגזרים מן טעל בנכ עכ"ס: (ז) המקור * (כורחאו משטס הנשט לבדו כתיוב או בשלילת, בלי שווי הנוף, וסמין והמספר והסמן, כי לפעמים יסיה האורך להשתמש בפעל לבד בלי שום הוראה נכללת עמו, כגון אם ברנה לדרוש על נושא המאמר לעצמו נושא ולגזור עליו נושא שני אוו השתמש במקור, עיין בהקדמה אור לנתיב) * כמו שמוע, כלון, נסיע, בלי' הענין גיין, סימן: *) (הנכסה)

מלת הגיון שער יג

בעברו ועברה ועברי (ח) ועבדך, הנה אנתנו נקראם כל הנסתרים, ונקרא ג"כ האותיות המבארות הכנויים, ונקרא את התאר והמתאר (ט) מאמר הרכב הרכבת באור ותנאי,

רמב"ן

המקור, הוא חלק הכנין גם הוא נקרא סוס מקור ובימי הרמב"ם נקרא המשל הראשון יען לה ראשית הכמורה במשלי מלואת הכנין ועל כן כסתהגרו עם שאר חלקי הכנין לו משפט הקדימה כמו פקוד פקדתי, פקוד יפקוד (*): הנסתרים, המלות המורות על גופי הצועלים וכן אותיות הכנויים נקראים נסתרים יען על ידם נסתרים והכנויים הם שמות גופי הפועלים כמו ברזאק לומר לחמו של שמעון השביעי את לוי, תאמר בהסתר השמות לחמו השביעי וזולתם עכ"ל: (ח) ועבדך - וכן הגיון והמ"ם כמו עבד, עבדן, ולכן יקראו הכנויים, אחרי שהם אותיות הא, כף, נו"ן וי"ד, אחרי שנקראים בלא (פראנזמינא) תחת השם, כי כלם יבאו במקום השם. (והנה לוא זכר הר"ב בלא כנווי הגוף (פראנזמינא) צערוזאנאלי) כמו אתי, אחס, הוא, אנתנו, אחס, הן, הס, שהם תחת שם הפועל, או שיבאו במקום הפועל, כמו לויפק, במקום המדבר לוח את המכה, תשמיעני, במקום הנוכח משמיע את המדבר, וכנווי הקי"ן (פאלסטיזיוו) מיון, דיון זיון, כמו עבדך, עבדי, עבדו, והוראות הוראות הסמיכות' והמעין בהקדמת ס' נמוכות השלום, יראה יום שהכתיב הרע המפסד נעטין הכנויים, ולבאר ההבדל בין אשר יקראו כלש"ה הכנויים, ובין אשר יקראו כלש"ע (פראנזמינא): (ט) מאמר הרכב הרכבת באור ותמי. הוא שם מונה על מאמר מחובר משם עמס ושם התואר, ובתנאי שלא יהיה כל המאמר כלו כי אם נוסף או נשוא לבד כי אם יהיה מחובר

כומטינו

מאחת היתרון ההוא הוא יתרון הודעת האחד בתארו, והוא כאמרנו ראובן הכותב ושמעון הלכן, אבל אם אמרנו ראובן כותב ושמעון לבן הוא מאמר חותך מקבל האמת והשקר. ואמרו, וכן השם הסמוך וגו', ירצה מצד הסמכות, והסמיכות היא הרקדוקיית תקרא מאמר הורכב הרכבת באור ותנאי, אבל השם הסמוך או הנסמך מצד היותו שם סמוך או נסמך יקרא נוסף, ובהתחבר הסמוך עם הנסמך ביחד ההתחברות ההיא היא מאמר הרכב הרכבת באור ותנאי על ד"מ, ואמר הבל הבלים, ולא נביא המשל מנער ראובן ולא מפתח הבית, כי מלת נער ופתח הם ממשקל פעל, ולא ישתנה, כמו שכתב המדקדק, ואם נאמר נער לבד או פתח לבד לא נבין אם רצונו סמיכות או הפרדה, כי שוה הוא סמוך ומוכרת, אבל מלת הבל ישתנה כי מוכרת היה על משקל ארץ גפן, ובסמוך יהיה הבל הבלים, וכשנאמר הבל לבדו הה"א בחשף פת"ח, ואם לא הסמכנוהו אל הבלים, נבין שרצונו בו הסמיכות, ואז נקראתו שם נוסף, וכן אם אמרנו מלת הבלים לבדם בלשון יון, שיש הפרש בקריאת הנסמך, כשהוא נסמך, ובין קריאתו כשהוא בלתי נסמך, מה שאין כן בלשון הקדש, קראנו אותם שם נוסף, אם הורו על הנסמך, וכשחברנו את שתיהן

פרוש חבור ותני, כאמרנו ראובן הכותל, ושמעון הלבן, וכן השם הסמוך ואשר הוא נסמך אליו, אלה הסמוכות בדרקוק, נקראים גם כן מאמר הרכב הרכבת באור ותני, ואולם את המאמר החותך, נקרא אנחנו מאמר הרכב הרכבת ספור, והשמות בכל לשון יחלקו חלוקה הכרחית אל שלשה סוגים; אם נבדלים אם נרדפים, ואם משתפים, וזה כי הענין האחד כאשר יהיו לו שמות רבים הם נרדפים, וכאשר יהיה שם אחד לענינים רבים, הנה שם משתף, וכאשר יהיו שמות משונים לענינים שונים שכל אחד יש לו שם מיוחד, הנה אלו השמות נבדלים, משל לענין הנרדפים, דמיון זה בלשון העברי אדם איש אנוש לזה המין מן החי, סכין מאכלת לזה זומין מן הכלי, אלה הם שמות (י) (*). נרדפים, והיותם קוראים עין, את העין הרואה ואת מבווע המים (*). הנה אלו השמות משותפים, ואמנם המים והאש והאילן, הנה שמות נבדלים,

כומטינו

רמבמין

מנושא ומסוף, לא יקרא עוד הרכב בלור ותנאי, כי אם מורכב הרכבת ספור, וסוף המאמר הפוסק, ויקרא ג"כ המאמר החותך או משפט או גזרה, וסמל ראובן הכותל, מורכב הרכב בלור ותנאי, ראובן הוא כותב מורכב הרכבת ספור, (ובחור לתיבה, הנה סרב המפרש שם למאמר הרכב הרכבת בלור ותני לשם תואר גדיה, ר"ל שילוב הסוף אל התואר בלי גזרה כח הפוסק, ולא יסיה התואר או שוא המאמר לא חלק מחלקי הנושא או הנושא, כמו העיר הקרובה, הליש הוק, מלות הקרובה' הוק, הם תוארים לכד וליון שוא המאמר, וכן אם שיהיה בלתי נודעים, כמו איש ישר, קר קטנה, אבל אם

הסמוך והנסמך, ואמרנו הכל הבלים, קראנו החבור הזה מאמר הורכב הרכבת באור ותנאי. ואמרנו הרכבת ספור, ירצה בו הרכבת נשואיית. והנה הספור הוא לשון המרדקקים, ובא ללמד וכמצא למד, ולכן בשמנה השמות בסוף הפרק לא מנה המאמר אשר הורכב הרכבת ספור, אבל מנה המאמר החותך, ואם מנה אותו גם בשער הראשון, כאמרו נקרא משפט, ונקרא מאמר פוסק, כי אין הפרש מפני שהם נרדפים, והמעתיק נשתמש פעם בזה ופעם בזה, לא הרב, כי בהעתקה האחרת אין הפוסק נאמר, כי לשם

יטיב התואר שוא המאמר, לא יודע התואר לעולם חף אם יחובר אל המשפט הנודע, כמו הנה נח העיר קרובה, והליש צימי שאלו זקן, וזהו מה שקרא הרמב"ם הרכבת בלור וספור): (י) וככה נשתחה ובהכל כאשר זכרו תחיל לפעמים שמות רבים, לענין אחד, כגון שחטה, הדווה, דיפה, ששן, גילה, הלל,

מלות הגיון צעד יג

וכן כל השמות הדומים לאלו, והשמות המשתנים יחלקו לששה חלקים, מהם משתנים שתוף גמור ומהם מסכמים, ומהם מספקים, ומהם שיאמרו בכלל וביחוד, ומהם משאלים, ומהם בעתקים, והשם המשתף הגמור, הוא הנאמר על שני עצמות אין שתוף ביניהם בענין מן הענינים כלל, אשר בעבורו ישתתפו בשם הזה, כשם עין, אשר נאמר על חוש הראות (ו) ועל מבוע המים, וכשם הכוכב (ז) הכלב [הנאמר] (ב) על הכוכב ועל ב"ח, ר"ד על הכוכב (ג) המדברי והכוכב החמי והכוכב השמימי, ושם הכוכב הנאמר על

רמכמץ

כומטינו

מנה אותו כצד סגלתו, כי הוא שנה, נאמר, קלס וכו'. וידוע הדע פקבל האמת והשקר, ולכן נקרא שאף אם אמרנו שהקמת הללו דומים סוסק, והנה מנה אותו כצד שמו. הם שמות נרדפים, אין כוונתנו שיכיה ואמרו יחלקו הלוקה הכרהית אל הגולה כהם דבר אחד לגמרי ושלא יכיה שלשה וכו', ירצה כי הם כושיגי שום הדל בין הוראות השם האחד לשם הנרדף עמו, עד שלא יוכל המשתמש בהם להגיד בשום פנים מדוע השתמש בשם אחד ושם אחר, כי שמות נרדפים כאלה לא ימצאו בשום לשון כי אם מעט מזעיר, וכ"ש בלשוננו הקדושה אין ספק שלא האוה כן שמות מהחלפי' לכוונה אחת לגמרי וכדאי יש בהם מן החלוקה אם כהווק ורבינו, שהשם האחד יהיה הכוונה והנרדף בו יתקן מן השני, או במקרה אחת מן הסקרים הנרדף לכוונה העצמי' בשם האחד ולא מנורף אליו בשם הנרדף, אלא כהכונה העצמית בכלל אחת אחרי שידעת שההבדל כהווק ורפיון וכן כשאר המקרי' לא יקנה עלמו הדבר ואמההו. וכונות נחשורר הכס א' ה"ה הכי מהור' נפתלי הדין ויוול לדרוש על כל השמות הנרדפים בלשוננו הקדושה כמה יבדלו אלו מאלו, ומדוע השתמש הכתוב בשם האחד וכעס בהנירו, והעמיק בענין הזה בהנרדפים הנחמדים: *

(ב) נרדפים, כמו הנרדפים הרבים להשיג הנרדף, אחר כן השמות הרבים המונחים להשיג ע"ה ע"ה: (א) ועל מצוה המים. כי אין לך דבר משותף לעין הכוונה ולמצוה המים עד שיפול על שניהם שם אחד ולא יתיה כי אם הסכמה מוחלטת מן מניח הלבון לשהף שני הענינים כללו בשם אחד: * (ב) מצוה המים, אין מניח הלבון הכר דעה להניח שם אחד על עצמים שונים וכדאי יש שם שיהוף בלתי מובדל כהחלת ההשקפה, וגם פה השתוף היא מלת המים כי המצוה הוא מקור מים חיים ועין הכוונה היא מקור נוזלי דמע וכוא דומה ק"ה לשם מכוסף רך הכיסוף ועלם כהחלת ההשקפה, וכחבורנו שפה אחת כהבנו טעמים לכל הכוונה' ושם נאמר טעם אקר בזה- השתוף ע"ה: (ב) על הכוכב ועל ב"ח, אפשר כוונתו על כוכב הכלב: (ג) המדברי וכו', עג

מלות הגיון שער יג. סב

הכוכב ועד העשב, והשם הנאמר בהסכמה, הוא שיהיה ענין מעמיד לשני עצמיות או יותר, ובשם ההוא ראייה על כל אחת מהעצמיות ההן, בעבור הענין אשר תשהה הפנה בו העצמיות ההן לאשר הענין ההוא מעמיד עצמות כל אחד מהם, כשם חי הנאמר על האדם ותסום והעקרב והדג, כי ענין החיות אשר היא ההזנה וההרגש, נמצא בכל אלו (יד) המינים ומעמידם, וכן כל הבדל נאמר על אישי המינים (טו) אשר התתו בהסכמה, וכן שם כל סוג נאמר על המינים אשר תחתיו בהסכמה, ואולם השם המספק הוא אשר נאמר על שתי עצמיות או יותר, בעבור ענין מה השתתפו בו, ואין הענין ההוא מעמיד לאמתות כל אחד מהם, דמיון זה השם אדם הנאמר על ראובן הרי המדבר, ועל איש אשר בת, ועל צורת אדם נעשה מן העץ או מן האבן, או במין כשיש הצורך, הנה זה השם הנאמר עליהם, הוא בעבור השתתפותם בענין אחד. והוא תמונת האדם ותארו, ואין התמונה וההאר מעמיד לאמתות האדם, והנה כאשר ידמה כשם הנאמר בהסכמה, שהלא בעבור שתוף ענין מה בשתי העצמיות יחד נאמר עליהם אדם, וידמה גם כן כשתוף גמור, בעבור כי אמתות עצמות זה, זולת אמתות זה האחר על כן בעבור זה (טו) נקרא

כומטינו

רמבמן

העשב לא ידעתי פירכתי - וחלוי כלבון הערב זה כוכב נופל גם על עשב מה, ואמוצעי. ואמרו ומהם השם הנעתיק, ועם כל זה מי יתן וחדע מה כוכב מדברי או המי, אלא שאין צוה לזכר להבנת המאמר: (יד) המינים ומעמידם.

זה לך האמת, השם גופל בהסכמה, הנחה שזה כלל הליטות אהרי שהדבר כהוא משותף בטבעו לדברים שונים ומעמיד עצמותם משא"כ בשם המשותף הגמור: (טו) אשר התתו בהסכמה, כי ענין הכוונ משותף לכל מיני אשר תחתיו, כן ענין המין שהוא מורכב מסוג והבדל שזה לכל האישים שבהם תחת המין הוא. ד"מ הגשמות שזה לדומם וללומה וכו', וענין הצמיות והוא ההבדל המיני משותף לכל אישי הלומה. וענין העדר הצמיות שהוא ההבדל המיני לדומם שזה לכל אישי הדומם ולזה יכול עליהם שם המין או הכוונ בהסכמה: (טו) נקרא משותף, להיותו שזה לשם המשותף הגמור מלד ולמוכסכ מלד, כי

מלות הגיון שער יג

מספק, והשם הנאמר בכלל ויחוד, הוא שיקרא מן מן המינים בשם סוגו, כאמרנו כוכב, הנאמר בכלל על כל כוכב מכוכבי הלכת, וביחוד הוא שם לאחד, וכשם השיישה בערב, הנאמר על כל מן ממיני העשבים, ועל הפרח הצהוב אשר יצבעו בו הצובעים, והשם המשאל, הוא השם המורה על עצמות מה, שבשרש הנחות הלשון הוא קים על העצמות ההיא ואח"כ תקרא בו עצמות אחרת בקצת העתים, ולא יהיה השם ההוא קים תמיד על (יח) העצמות ההיא השנית, בשם אריה המונח על מין ממיני החי, ועמים יקרא בזה השם, הגבור ממיני האדם, ודמיון זה (יע) קראם הנדיבים, וכמו אלו השמות אצל המשוררים הרבה, ומהם השם הנעתק והוא שיהיה שם שעקר הנחתו בשרש הלשון יורה על ענין מה, ואחרי

רמב"ן

בוממינו

בתמידות הנקרא, שהשם המושאל אחרי שלש דברים, אשר עליהם יזול אינו נקרא בתמידות, למה ששם המוסק דבר משוקף, כמו האדם שדחשאלותו אלו, אבל הוא עתים הוי וסכל העטפה מען, שלשום עובר, אבל השם הנעתק הם הבית האדם בשוקף, כבר ידעם עתים לענין המוסכמים. ואולם אחרי שהדבר סוף המשותף לשיהם אינו לא מעמיד הסוג ולא מעמיד ההכלל ואמתות הדבר האחד ועצמותו מכלתו אמתות הדבר האחר ועצמות כבר יתדמו אל משותפים בשוקף גמור: (יח) כוכב הלכת. וכן תיבא אדם תורה על מין האדם בכלל, ויהוד על אדם הראשון: (יח) העצמות האלו השנית. אלא שלשמים לפי סענין ישתמש בו סכותב לייפות העליוס, כאשר נקרא האדם הגבור אחי לבורות שלבו עלב בארי ולא מפני זה ישי' השם קים עליו עד שנקראתו קן בכל עת, וכדומה לזה כהב הראשון בפרושו למגלת קהלת נקראו חגר על מייסד השינוים (קבלת ה' א'), שאף שנמאל במקרה שמש ומגן ה', כארי' ישאף אין השמות הללו ה' הם מושאלים האותיות לפי הענין. אבל אין לומר בשביל כך צריך אחת שמש או צריך אחת אחי, וכן אין ראוי לקרות השמים ראי בעבור שמשלים לראי מנק: (יע) קראם הנדיבים. חסר כאן השם המושאל, ואולי היה כתוב קראם הנדיבים לראי העם כי הראש עקר הנהחו על אבר מאברי הגוף והושאל על הדבר הקודם שמשל או במקום, וכן הרגל הוחה על רגל החי והושאל על רגל האדם והסכא וכדומה, בעבור שדומה לרגל האדם כשיחמו הסל שפחלקו כחזבו ונחשח החלקים העליוס: (* (הגסה) קראם הנדיבים ר' מן ליעקב ופשה שבה מימי עס ה' וסס קראו לגבורי ישראל בשם אחי שסוף מושאל כאמרנו גור אחי וסס

בן ילקח בעבור דמיון מה בין שני הענינים או בלתי דמיון, וירכב השם על אשר נעתק ממנו ואשר נעתק אליו יחד, כהשם תפלה, אשר הוא בשרש הלשון (כ) שם הבקשה, ואח"כ נעתק אל (כא) ענין מיוחד בצורה מיוחדת, וכמו שם (כב) העמידה (כג) והעליה והירידה והצרוף והמשקל והחתוך וההברי והנח והנראה, ומה שרומת לאלו, אשר כל אחד מהם יורה בשרש הנחת הלשון על הענין, וזולת הענין אשר זורה עליו אצל המדקדקים, כי הם העתיקו אלו השמות לענין אחר, הנה כלל השמות שעניניהם כפורשים בזה (ג) השער, יח שמות הם. והם (ה) העצמות, (ו) הישר השם הנוטה, (ז) השם הבלתי מניע, (ח) השם הנגזר, (י) המשל הראשון, (יא) הנסתרים, (יב) הכניס, (יג) השמות

כומטינו

רמב"ן

נקראים בשולי, גם שתי הענינים ובתמידות. ואמרו אשר הוא בשרש הלשון שם הבקשה, ירצה כי כל בקשה תקרא תפלה. ואמרו נעתק אל ענין מיוחד, ירצה השמנה עשרה ברכות יעם ברכה המינים, והעמידה שהנחתה הראשונה על עמידת איש, ונעתקה על עמידת השעם באתנה וסוף פסוק, וכן העלייה שנעתקה על המלעיל, והירידה על המלרע, והציוף שנעתק על צירוף הקריאה והמשקל, שנעתק על המשקלים, והררונים השקולים ומשקלי הפעלים והשמות, וכן ההתוך שנעתק אל הפסקת הענין, בין שיהיה משקל, או דבר אחר, והנח שנעתק אל האותיות, הבלתי נחברים במבטא, אם הוא נעלם, ואם הוא נראה, בשלא

(ראשי מ"ט), דן גור אלו (דברים ל"ג), ע"כ: (כ) שם הבקשה. כחם ולא על זורה מחזות ולא לנמא מיוחד: (כא) ענין מיוחד. אל הבקשה מאח האל יח' כנורת יח' נרכות, כי כ"ט שאמרו תפלה כחם כענין אל יח' הנרכות: (כב) העמידה. העתקה מהמדקדקים על ענין השועל כאמרם פועל עומד: (כג) ופעלים וסורידה. כאמרם הטעם למעלה או למטה אולי בלשון הערב כועתק על אופן אחר, אלא שדי נוח לכוונת המאמר. וכנה רוב השמות הללו קשה להעתיקם בליא והא לך נאורם: (ד) העצמות. ל"ל הקנין, וזעזעום, בליא לייט ווארט: (ב) השם הישר. קאזום ריקטום, דיא ערשטי ענדיגונג אדר דער נענטאל: (ג) השם הנוטה. קאזום אבליקאום, דיא אינדיגי ענדיגונג: (ה) השם הבלתי מניע. נומין פרייזאטיוום: (ו) השם הנגזר. אקטיווס (אונד ריזשארקאום, טעטיג אונד זוריק קעהרנדי ווערטער): (ז) המשל הראשון. מדום אינטיטיטיווס, (אונבעשטימטע ארט): (ח) הנסתרים. פלונמינא, (סיד ווערטער), וכן הכניס: (ט) השמות הנרדפים. פלונמינא, גליך

השמות הנרדפים: (י) המשל הראשון. מדום אינטיטיטיווס, (אונבעשטימטע ארט): (יא) הנסתרים. פלונמינא, (סיד ווערטער), וכן הכניס: (יב) השמות הנרדפים. פלונמינא, גליך

מלות הגיון שער יג

הנרדפים, (י) הנברלים, (יא) השם המשתף במחלם, (יב) המאמר אשר הרכב הרכבת באור ותני, (יג) השם הנאמר בהסכמה, (יד) השם המספק, (טו) השם הנאמר בכלל ויחוד, (טז) השם המושאל, (יז) השם הנעתק:

כומטינו

יהיה האות מתנועע באחת מהשבעה מלכים, והנעלם ימצא באותיות אוזי לבדם, ואם היה נראה ימצא גם באלה האותיות, גם בזולתם, כמו שמנו אותם המוקדקים. והנה במגין השמות מנה הקנין, ואם מנהו עוד בשער האחד עשר, כי לשם מנה אותו מוצר היותו מקביל להעדר. והנה מנה אותו מצד שהוא פעל. אולם יש לשאול כי למה לא מנה גם האות הנה במגין השמות עם באורו אותו בזה הענין, יש להשיב כי ארסמוסליאוש לא דבר בענין האות שום דבר, כאשר באור בשם ובפעל, ולא תמצא בכל ספרי ההגיון, יחקור מענין האות, אבל זה הוא להכמת הרקדוק, והרב לא יבאר הנה, רק השמות הנזכרים במלאכת ההגיון, כאשר שאל ממנו השר, וקצת שמות מן החכמה השבעית והאלהיות והמדעית המתיילים גם אלה בהכנת זאת המלאכה. ולכן לא ימנה השם הזה עם מגין השמות, ובארו אותו הוא להראותינו שזה לא נשתמש במלת האלה רק במקום האות, לא במקום הפעל כאשר בארנו בשער הראשון:

רמבמין

כדייטנדי ווערט: (י) הנברלים, פריין כדייטנדי ווערט: (יא) השם המשותף במחלם. גלייך לויטנס ווארט, עקוי וואקוס: (יב) המאמר אשר הרכב הרכבת באור ותני, איין ערקלעטרונגס ווייז אויסגדרוקטוי רעדנס ווארט. חסר כאן המאמר אשר הרכב הרכבת ספור, ובלעדו ככללן אחת מוצא י"ח וכפרטן אי אחת מוצא אלא י"ז: הרכבת ספור איין אורטיילט ווייז אויסגדרוקטוי רעדנס ווארט: (יג) השם הנאמר בהסכמה. גלייך ו קומנדט ווארט "נומין קומיני": (יד) השם המספק. ווייפלסאכטש ווארט, נומין אמציגווס: (טו) השם הנאמר בכלל ויחוד. איין אלגעמיינס אונד וו גלייך צו: נדרש ווארט, נומין לאטי עט טעריקטוי נומין: (טז) השם המושאל: פערכלייטטש ווארט, אלליגוריקוס: (יז) השם הנעתק. איין אבגלייטטש ווארט. נומין דירוואוטוס:

פתיחה) בשער הזה יציג רכב גדול וחבל חכמה וחכמה ונושאים, כפי אשר היו הלמודים ההם בימיו ולא דבר מהם כי אם באור המלות לכד כאשר הקדים בפתיחה לספר הזה, שלא היתה כוננו כי אם להודיע לשר אחד סגולה במלות אשר ישתמש בהם בענין ההגיון לכד ולא ללול פיס ספיקטוס כלתם נשפך לדעת גדר כל חכמה וחכמה וחדשו דברים יקרים ונחמדים מיוחדת רב אשר קברו רכב החכם הכולל הרושע ומתחלה אמרתי להעתיק לך פה אח כל

ולסגנוע עד מקורם. ואחרי הקורא אם ופנים כפי מה שסוסיפו אחרוני הסכמים ז"ל עד עתה לך לא אל מאמר המדע, מהירר אהין עמריך ודעת לנשך ינעס.

ישער יד

השם דבור, מהסכת הקדמונים מחכמי האמת (6) השלמות, הוא שם משתף, יפול אל ג' ענינים, הראשון הוא הכח אשר יחד בו האדם, אשר בו ישביל המשכלות וילמוד המלאכות ויכיר המגנה והנאה, ויקרא זה הכח הדבור, ויקרא גם כן (3) הנפש המדברת, והענין השני הוא המשכל עצמו, אשר כבר השכילו האדם, ויקרא זה הענין גם כן (2) הדבור הפנימי, והענין השלישי הוא המליצה בלשון מהענין ההוא הנרשם בנפש, ויקרא זה הענין ג'כ (7) הדבור החיצוני, ובעבור שזאת המלאכה אשר הניחה אריסטוטלוס והשלים חלקיה בשמנה ספרים, תתן לכח המרבר, והוא הדבור הפנימי, דרכים במשכלות, עד שתשמרוהו מן הטעות, ותדריכהו על היושר, עד שתגיע לו האמת, בכל מה שבכח האדם שתגיע לו האמת בו, ותתן זאת המלאכה ג'כ דרכים משתתפים לכל הלשונוט, ידריכו בהם הדבור החיצוני אל הישר, וישמרוהו מן הטעות עד שיהיה מה שתליץ בו הלשון נאות למה שבנפש ומשתוה לו, עד שלא תוסיף המליצה על הענין אשר בנפש, ולא תחסר ממנו, דנה בעבור אלו הענינים אשר תועיל זאת המלאכה, קראוה מלאכת ההגיון, אמרו מדרגת (6) מלאכת

כומטיונו

המבטין

הנאמר שם לוף דכס אחרי נועם, כי **ישער יד** אמר שם הדבר וגו', הקונטרס הטיח קצו הכאות ויקר הליכות, יוצה כי הלשון מוסכם. ולא נדפסו ממנו כי אם מעט, אלא שלא ואמרו מלאכת ההגיון, כי ההגיון נתיי לכהתיק את ענמי מכוונת כרכ זיל יוחר מן הראוי אחרי שלא נאזי כי אם לשבם את דכריו :

(6) השלמות. כחכמות וכנסהגה, כי הוראת הדבור ענין דק ונשגב מהמוט האומות השחופות, אומות השלימות בליא סאלירטע פעלקער : (5) הנפש המדברת. שרשטענדיגי זעלט : (2) הדבור הפנימי, הוא מחשבת הנפש המדברת ערס יוצאה האדם כשפתיו : (7) הדבור החיצוני. וכוא הכעוי כשפתים אשר על ידו יבין השומע מה שכלב המדבר : (6) מלאכת הסגיון. (ידא קונטע דער דיאלעקטיק), וכוא מורכבת ממש חלקים, חלק א' ממנס יסער הנפש המשכלת וכדו' הפנימי, וחורה דרכי ההשג והמוטע והראוי כמו שקדם, ותלמד

מלות הגיון שער יד

ההגיון מן השכל, כמדרגת מלאכת הדקדוק (ו) מן הלשון, והשם מלאכה אצל הקודמים שם משתף, ופילוהו על כל (ז) חכמה עיונית ופילוהו גם כן על כל המעשים המלאכתיים, ויקראו כל חכמה מחכמת הפילוסופיא מלאכה עיונית, ויקראו כל אחת מהנגרות והחצבות זמה שרומה להן, (ח) מלאכה מעשית, ושם (ט) פילוסופיא שם משתף, פעמים יקראו בו מלאכת המופת, ופעמים יקראו בו החכמות, ויפול אצלם השם הזה על שתי חכמות, יקראו אחת מב' החכמות, הפילוסופיא העיונית, והחכמה האחרת הפילוסופיא המעשית, ותקרא גם כן פילוסופיא אנשית, ותקרא גם כן החכמה המדינית, והפילוסופיא העיונית נחלקת לשלשה חלקים, החלג האחד הלמודית, והשבעית, והאלהית, אמנם החכמה הלמודית, לא תעין בגשמים במה שהם עליו, אבל תעין בענינים משללים, (י) מחמריהם, עם היות הענינים ההם בלתי נמצאים

בומטינו

רמבמין

הדבר נדרשים. ואמרו ופעמים יקראו בו החכמות, ידעה כי מלאכת המופת אינה חכמה. ואמרו אמנם החכמה הלמודית וגו', ידעה בכל חלקיה הארבעה, כי בעלי המספר לא יעיין במספרים, מצד שהם הדבר נדרשים. ואמרו ופעמים יקראו בו החכמות, ידעה כי מלאכת המופת אינה חכמה. ואמרו אמנם החכמה הלמודית וגו', ידעה בכל חלקיה הארבעה, כי בעלי המספר לא יעיין במספרים, מצד שהם עליו ולא יגרע ממנו עד שיבין השומע את מונח המדבר מבני מופת וחסרון: (ו) מן הלשון. כמו שתישר מלאכת הדקדוק בלשון מיוחד את כל אשר יבטא האדם בשפתו, כן תישר מלאכת ההגיון פעולות השכל אם בדבור השנימי ואם בדבור החזוני באופן כולל לכל הלוטות כאשר אמרו, מלאכה בלתי קונסט: (ז) החכמה עיונית. ואז יפול שם מלאכה על החכמה נפש לתקור להשיג ולגאח המופת את כל אשר נראה לאמת בחכמה מן החכמות: (ח) מלאכה מעשית, היא השומנה באברי האדם לתקן מעשי הנגרות או החצבות וכדומה: (ט) הפילוסופיא - מלה זימה, ובאורה חכמה החכמה, וינא להם השם הזה מחכמת אחד שבין שלמדיו קוראים אותו ופוסם ר"ל חכס, והשיב אין חכס כי אם השם לבדו, אבל קצת מתומר אין ראוי לקרותו כי אם פילוסופוס ר"ל אויב החכמה וחסן פסטיג: (י) מחמריהם. כלומר שהלמודית לא תתקור על כגשמים במה שם מורכבים, מחמוטטים, ככדים או קלים, לחים או יבשים, כי אם במי

מלות הגיון שער יד כה

(יא) כי אם בחמר, וחלקי החכמה אשר הם שרשיה, ארבעה הם, והם (יב) חכמת המספר (יג) וחכמת השעורים (יד) וחכמת הכוכבים וחכמת חבור הנגונים והוא המוסיקא, ויקראו כל אלו החלקים החכמה השמושית, והחכמה הטבעית העין בנשמים הנמצאים בטבע (טו) לא ברצון האדם, כמיני המקורים, ומיני הצמחים ומיני בעלי היום, הנה החכמה הטבעית, העין בכל אלו ובכל מה שימצא בהם, ר"ל במקוריהם כלם וסגולותיהם, וסבותם, ובכל מה שימצאו הם בו, כזמן והמקום והתנועה, והחכמה האלהית החלק לשני חלקים, אחד מהם הוא העיון בכל נמצא שאינו גשם

רמב"ן כומטינו

וגובה, דמינו השלול התארים הללו מה שהם בעלי שיעור מוגבלים מאורך ורוחב החומר והעין בהם: (יא) כי אם בחומר. ר"ל אף שבטבע הנמצאות לא ימצא דבר מוגבל בעל שיעור כי אם חומר מורכב מתנועה, והוא קל או כבד, קר או לה וכו', מ"מ הנמדדות לא העין בגשמים

לפי מה שהם נמצאים כי אם בעיני השעור לבד: (יב) חכמת המספר. (רענע קונסט), ארועמיטיקא: (יג) חכמת השעורים. מעט קונסט גיאומטריא: (יד) חכמת הכוכבים. אסטרונומיא שערן קונדי: (טו) לא ברצון האדם: כלומר שהחכמה הטבעית לא העין בעינים משוללים מהמריכה ברצון האדם, כמו החכמה הלאמדית, כי אם בחמרים כפי מה שהם נמצע עם כל האריות ככדורם וקלות, תנועה וזוהמה, קור וחום, וכדומה, היא הנקראת ביציק, נאעזר לערע. ובדרך אחר יש לברש לא ברצון האדם, ר"ל שבעצמם העין בגשמים טבעיים לא בגשמים הפעיים למלאכה ברצון האדם, וזה הדבר מקונב ואכסים עם המלות הכל לא עם השעמיק מדע לא העין החכמה גם על הגשמים: המלאכהים, כאשר עשו האחרונים ויהיו חלק מהלקי החכמה הטבעית אל הגשמים הענשיים כפי אשר נשתו ברצון האדם ומלאכה ידיו, (*) (בגכה) נאום המגיהו מנוכת הרב המכרש ז"ל נפלא בעיניו כי היה הרמב"ם דבר הוא נבד מהשילכוסיא העיוניות כמו והתים והמר והשילכוסיא העיוניות נחלקת לג' חלקים והוא לעין כי אם בדברים הכרחיים (ר"ל אשר מעשי האלמים מהם ואין מה ביד האדם לנשות בהם לכריע בהם האמת מן הדיק, האמר שכל המעשי אין מה להכיל כי אם בדברים האפשריים להעשות. ולהשתנות

מלות הגיון שער יד

ולא (טו) כח בגשם והוא הדבור (יז) במה שנתלה באלו יתעלה שמו, ובמלאכים גם כן לפי דעתם, כי הם לא יסברו (יח) שהמלאכים גשמיים אבל יקראו אותם השכלים הנפרדים, ירצו בזה: שהם נבדלים מן החמר, והחלק השני בחכמת האלהות העיון בסבות הרחוקות מאד, טבר מה שיגללו (שיכללו) עליו שאר (יט) החכמות האחרות, ויקראו ג"כ את החכמה האלהית (כ) מה שאחר הטבע, הנה כן אלו הן החכמות הראשונות, ואולם מלאכת ההגיון, הנה אינה אצלם מכלל החכמה, אבל היא כלי לחכמה, אמרו שלא יכשר לרטוד או ללטוד (כא) על חדר (הסדר) כי אם במלאכת

רמב"ם

בוממינו

כי מצד יחסו אל עצמו, יהיה שני על ידי אדם ולהכריע בו הטוב ומורכב, ומצד יחסו אל מספר אחד כמש"ל החוקר (בראשון לשני), וכן יהיה ראשון ובלתי מורכב, לא הרב המורה (בשני לראשון) ז"ל אין עיין זה מצד שהמספר ההוא הוא צרכתו טוב ורע כלל, ר"ל ידיעת נמצא בגשם נושאו, ואם לא ימלאם כהנושא, וכן הדוכס בוצגוה, או להטיב כפי טבעו אשר הטבע עליו, ולפי"א"כ הנה מנוכת הרב נשאר מעל חלל כפי אשר דברתי פ"א"ש עם הרב ח"ן נפשו אל החלוקה אשר הלך הרב את השכל לשני מהלכות שש השכל מעשי והשכל העיוני, ושהמעשי אשכרי וכל מושכלותיו יתוארו בטוב ורע, והעיוני מעשהו בהכרחיים ומושכלות ויתוארו באמת ופקר, עכ"ז לא הביא הרב ז"ל, ומפי השמועה למדתי כי לא העמיק הרב ז"ל לעיין בספר המדות אשר משם נובע דבר החלוקה הזאת ע"כ לא עמד טעמו בו ואני כבר הכרעתי מניחות זאת החלוקה-במוצאים נאמנים יעוין מה שכתבנו בהקדמה השניה לזמירות אסף, עכ"ה: (טז) כח בגשם. כמו הנפש המשכלת באדם כל עוד שהוא דבוק עם החומר, כי אחרי הפרדה ממנו תשוב לסיוע ע"ס נבדל: (יז) כמה שנהלס. ר"ל הידיעה במשיגי האל כפי האפשר אדם, מה שנתלה באל, בלי"א וואם גאט אנלאנגט, אדר אננהנגט: (יח) שהמלאכים גשמיים. כלומר שלדעת קצת החכמים מלאכי אלהים אינם נבדלים מכל גשם, והם בעלי גשם פך ובהיר ונקי מכל חסרון, ולדעתם הנפש המשכלת אשר למלאכים היא כח בגשם הרואה צהיר, אבל חלקו עליהם רוב החכמים ואמרו שגשמות המלאכים נבדלות מכל חומר וקראוים השכלים הנפרדים: (יט) החכמות האחרות. ר"ל שמעין במשיגי הנמצא בכלל בעיני שתכלול הסבות הרחוקות והידיעות הכוללות לכל חכמה ולכל מדע: (כ) מה שאחר הטבע. ר"ל מה שהוא יותר כולל ויותר נשגב מן ההקירס בטבע החמרים הנמצאים ומשיגיכס: (כא) על הזר. ז"ל דבר, ולפ"א"כ בנית הלמוד החכמות נקרא חד

ההגיון, כי היא (כג) הכלי לכל דבר ולא מן הדבר, ואולם החכמה המדינית תחלק לארבעה חלקים, הראשון הוא (כד) הנהגת האדם נפשו, והשני (כה) הנהגת הבית, והשלישי (כו) הנהגת המדינה, והרביעי (כז) הנהגת האמה הגדולה או האמות, אמנם הנהגת האדם נפשו, היא שיקנה (טיפנה) אותה (אל) המדות הנכבדות, ויסיר ממנה הפחיתות, אם היה

כוממינו

רמבמין

כשיעין בתנועת השמש בסבוב אחד, שהוא שס"ה יום וי"ד דקים ומ"ח שניים מששים דקים ביום אחד, וחלק עליהם ש"ס שהם מספר חלקי המזלות, ומצא תנועת השמש האמצעית ביום אחד נ"ט דקים, וח' שניים וי"ז שלישיים, וי"ג רביעיים, וי"ב חמישים ולא ששים בקרוב, לא יעיון זה מצד שהתנועה הזאת נושאה הוא גלגל השמש, אבל מצד מה שהיא מופשטת, כי כל חממה שתהיה על זה השעור בין אם תהיה לשמש או לאבן או לעץ, ותתהלך על משעור הנזכר החשבון יהיה שוה, ואם התנועה לא תמלש מהנושא, וכן המוסיקי, כשיעיון ביחסים בתכלית כל אחד מהם אצל האחר בהסכמה, אשר בארבעה, ואשר בחמשה, ואשר בכל שלשה פעמים ואשר בכל הארבעה, ואשר בכל מהחומש, וכל קבוץ יחסים שהמספר נמצא בהם, כי אשר בארבעה אחד מתכליותיו אצל האחר כמו, וכמו שלישיית בחמשה, אחד מתכליותיו אצל האחר כמו, וכמו חציו וזולתם, לא יעיון זה

כערכו: (כז) הכלי לכל דבר ולא מן הדבר. ר"ל כי מלאכת ההגיון היא הכלי לכל חכמה, ולכן אינה מכלל החכמות, כמו שהכלי לכל דבר אינו מן הדבר בעלמו: (כג) הנהגת האדם נפשו. דעו לעשרי ז"ל, עטיקא, והיא ידיעת המועיל והמזיק הטוב והרע לאדם מזה היות אדם מורכב מחומר עכור ונפש שלמה, ונזר מאת יוצר הכל ומקבל מאתו ככל עת וככל רגע חסדים טובים לאין מספר, ולא די ידיעת הדברים הללו כי אם צריך שלמוד וירגיל את עלמו לנחור בטוב בלי עלנות ורסיון ולמאוס ברע בכל לבבו (גי"ח עד שיטוב במוטבע אלנו): (כד) הנהגת הבית ויירט שאפט קונדע, עקונמויע, והיא ידיעת הטוב והרע והמועיל והמזיק לאדם מזה היותו בחכרת בני ביתו העוזרים קצתם את קצתם להגיע אל הטוב והמועיל, ולהרחיק את הרע והמזיק מכלם, והם הוצות האדם מזה היותו בעל או אשה, או בן או אה ואחות, הדון אן עבד, כי זהו הנהגת האדם את ביתו: (כה) הנהגת המדינה. פאליטיא. והיא ידיעת הטוב והרע והמועיל והמזיק לחכרת בני המדינה, ואין יתנהגו אלנו נגד אלנו

בלדק ובושר, ואין ישנו בטח מיראת אויב והדומה לזה: (כו) הנהגת האומה בגדולה. שטאטס קונדי, פוליטיק, והיא ידיעת הטוב והרע המועיל והמזיק ממדינה למדינה ומאומה לאומה, מתי יעזרו ומתי יעזבו אלנו את אלנו. מתי ישמעו קול

מלות הניזון שער יד

שכבר הניעוה, והמדת הן (כ) התכונות הנפשיות שתגיענה בנפש עד שעור היותם לקנין ותסדרנה מהן הפעולות, והפילוסופים יתארו המדות במעלות ובפחיתות, והקראנה המדות החשובות (כא) מעלות המדות, והמדות המגנות (כב) בפחיתות המדות, והמעלות הבאית מהמדות החשובות הקראנה טובות, והבאות מהמדות המגנות הקראנה רעות, וכן יתארו (ב) הדבור ג'כ, והוא ציור המשבלות במעלות ובפחיתות, ונאמר מעלות דבוריות ופחיתות דבוריות, ולפילוסופי ספרים רבים במדות, וכל הנהגה ינהיג בה האדם וולתו נקראה (כג) חק, ואולם הנהגת הבית היא, שידע איך יעזרו קצתם את קצתם ובמה יסתפקו עד שיכשר תקון עינים לפי היכלת ולפי העינים הראויים בזמן ההוא ובמקום ההוא. ואולם הנהגת המדינה, הנה היא חכמה תקנה בעליה

כוממינו

רמבמין

לא יעין זה, מצד שהם נשואים בקולות, ואם לא ימלאו מהם, או מנושא אחר, ואם יש להלק הלמודי הוה סעיפים אשר הם קרובים אל החכמה מותר כחכמת המבטים, אשר היא תחת חכמת ההנרסה, והיא יותר קרובה אל החכמה הטבעית, כי לא תעין בקו משולח, אבל תעין בקו הנצוצי, וכן בעל חכמת החכמה, כי לא יעין בתנועה משולחת, אבל יעין בתנועת הגרפיים השנוימים וכן בעל חכמת המוסקא, בי הוא יעין ביחסים הנשואים בקולות, ובאלו העיין ההוא כממוצע בין עיין הטבעי והלמודי, אבל הוא לא יחוש בסעיפים האלה אבל בשרשיהם, כי החכם במבטים, כשיעין בקו הנצוצי, וירצה להביא מופת במלאכתו, לא יביא המופת רק כן ההנרסה, אשר תעין בפשיטות מן החכם, וכן החכם

תנועת מלחמה ומתי יכנוו בכלום יהדיו וכדומה: (כ) התכונות הנפשיות כולן. כלומר הסכנה נפש וכלון, והספקיה והסתמדה על הסכנה היותו עד שחשוב להיות קנין נפש ורגילות לסדר כמעשים והפעולות על ידיה, אם לכתור כטוב וכנאה או כרע וכמגונה: (כא) מעלות המדות: וכן התכונות הנפשיות והקניינים לאהוב את הטוב והאה ולדבקה בו: (כב) פחיתות המדות: וכן התכונות הנפשיות אשר על ידם ימאס האדם כטוב ויכחזר כרע לאהבה אותו: (ב) הדבור ג'כ. כלומר אף קנייני השכל והדבור הפנימי קצתם מעולים וקצתם פחיתים כי המדות זכר הרב הם משיגו כרצון הנמשכים אל הכחורה הנפשיות ואולם המעלות הדמיוניות הם משיגו השכל וההפנה: (כג) חק. הוא כל מלוא טעם המנהיג את הסר למשמעתו, ובהודו אם ילוו האדם המנהיג לשמור המלוא מצלו שידע סתם כי אם לעשות הן המנהיג, כעין שאמרו חז"ל חק

יריעת (ב) ההצלחה האמתית, ותראה להם (ג) ההתפשטות בהנעתה יריעת הרעה האמתית, ותראה להם ההתפשטות בשמירה ממנה והשהשש במדותיתם בעזיבת ההצלחה המרמה, (ד) עד שלא יתאו אותה, ולא יחיו נפשם בה, ותבאר להם הרעה המרמה עד אשר לא יכאבו בה ולא יעזבו אותה, וכן תניח (ה) דרכי הישר (ו) יסדרו בהם קבוציהם סדור נאה, וכן חכמי האמות השלמות יניחו הנהגות ודרכים לפי שלמות כל איש מהם, ינהגו בהם עבדיהם הסרים למשמעתם, ויקראו אותם נמוסים, והיו האמות מתנהגים בנמוסים ההם, ולפלוסופים בכל אלו הדברים ספרים הרבה שבבר יצאו בלשון הערב (ז) ואורי

רמב"ם

כומטיונו

חקתי כו': (ב) הסלחה האמתית. יש לך טוב אחתי ורע אחתי ועוב מדומה וגם רע מדומה, והנה ע"י הטוב האמתי וסרע המדומה נגרע אל הסלחה האמתית. וע"י הטוב המדומה וסרע האמתי נאכזר דרך הסלחה האמתית: (ג) הסתשעות. מה שיקרה אחת ע"י הגעה הסלחה הוא: (ד) עד שלא יתאו אחת, אחר שידעו וישיגו כמה מן הרע האמיתי תבוא לפי מן הסלחה שהוא המדומה: (ה) דרכי יושב. בדברים שכן אדם לחבירו למען יטבו אובי המדינה כהשקט ובעת ויעזרו קחה את קחה כפי האפשר: (ו) יסדרו בהם קבוציהם סדור נאה בעשתי כל איש ואיש, ובעשתי קבוציהם, ולא יתגדו קחה לקחה, ולא קחה לקבוציהם, כי כל איש על מקומו יבוא בשלום, וגם הקבוצן יהי' נכון וקיים: (ז) ואלו לא ילאו יחד, כי להם סכנה יגיעת שבה, ובאמת כל מה שכתבו סתמיהם בלשון הערב מדברים סללו שאלו הוא אדם מאת ספרי אריסטו' סינוי ולא חדשו כסם לדבר, כי ילאו לנפש לפוסף או לגדוע סכרו: סינוי סוס, כאלו רות ה' דבר בו ומלאו על לשונו, וכמעט שלא נדקו אחר בעשתי כלל, וכל חקירתם וסגולותם לא ישי' כי אם להבין את דבריו ולספיקם מלשון אל'לשון, ואי' דמי לכל משלל מאת

בתבונה, בשעיין בתנועות השממות, וירצה להביא עליהן מופת, לא יבוא המופת רק מן חכמת ההגיהא והמספר אשר יעיינו בפששות סן החמ', וכן המוסיק' כשעיין בחישים הנמצאים בקולות, לא יבוא המופת רק מן יחאו המספרים המוקשים אשר יעינו בפששות. ואמר ובמלאכים לפי דעתם וגו', ירצה בו זה המספר חברו לשר, והוא היה מבעלי החכמות התוריות, ואפשר שתרית השר ההוא, היתה מורה לו להאמין, שהמלאכים הם השמיים, ואין לתמוה, כי גם היום יש קצת

מלות הניון שער יד

לא יצאו יותי מהם, והנה (לח) איננו צריכים באלו הזמנים אל כל זה, ר"ל החקים הדתות והגמוסים והנהגת האנשים בענינים אלהים, וכל הדברים שהתבארו עניניהם בזה השער שבעה ועשרים שמות, והם (א) הכה המדבר (ב) הגפש המדברת (ג) הדבור הפנימי (ד) הדבור החיצוני (ה) ההגיון (ו) מלאכות עיוניות (ז) ומלאכות מעשיות (ח) פילוסופיא (ט) פילוסופיא אנושית (י) החכמה הלמודית (יא) השמושיות (יב) החכמה הטבעית (יג) החכמה האלהית (יד) מה שאחר הטבע (טז) הנהגת האדם נפשו (טז) הנהגת הבית : (יז) הנהגת המדינה (יח) הנהגת האמה (יט) חקים (כ) גמוסים (כא) המדות (כב) התכונות הנפשיות (כג) המדות

רמב"ן

כומטינו

מחכמי תורתנו המקובלים שמאמינים באלו המושגים, ולא רצה הרב להכריע הנה. ואמרו והנה לא הוצרכנו באלה המושגים לכל זה, ורצה כי התורה היא ששלמה הגוף והנפש, כאמרו תורת י"י תמימה וחי בהם, ואם כסנהגת המדינה, גם היא לנו ללא עור וללא תועלת כל עוד שבה ישראל פורס בין האומות ואין מאתנו מתינו בלזמנם וזוה"ל במדינה : (א) הכה המדבר. (ב) הגפש המדברת. (ג) הגפש המדברת. (ד) הדבור הפנימי. (ה) הדבור החיצוני. (ו) הגפש המדברת. (ז) הדבור הפנימי. (ח) הדבור החיצוני. (ט) החכמה הלמודית. (י) החכמה האלהית. (יא) החכמה הטבעית. (יב) החכמה האנושית. (יג) החכמה הטבעית. (יד) החכמה האנושית. (טו) החכמה האלהית. (טז) החכמה הטבעית. (יז) החכמה האנושית. (יח) החכמה הטבעית. (יט) החכמה האנושית. (כ) החכמה האלהית. (כא) החכמה הטבעית. (כב) החכמה האנושית. (כג) החכמה האלהית.

המעלות (כד) המדות הפחותות (כה) פעלות טובות (ס) פעלות רעות (ז) מעלות דבוריות, וכל שערי זה המאמר ארבעה עשר הם, וכל השמות שיכללו אלה השערים, קעיה המה, וכל אלה השמות הכוללים הנפלים על ההגיון, ובהם ג'ב קצת שמות שמסבכים עליהם בחכמה הטבעית והאלהים והמדינית, זהו מה שראיתי לזכור, ואולם [צ' ואולין] יאות אל הכונה אם ירצה האר :

בומטינו

רמבמין

זטן, טונגנדן, ווירטוטס : (כד) כמדות משיבת נפש, ערות י"י נאמנה כפחותות, ביזן זטן, לאכטר, ווייל : מחבימת פתי, פקודי י"י ישרים (כה) פעלות טובות גוני סאנדלונטן, משמחי לב : אכזיאטיס כוני : (כו) פעלות רעות ביזו סאנדלונגן אקזיאטי מאלזי : (כז) מעלות דבוריות פרטאלדס קרעפטי, ווירטוטס אינטילליקטואטיס

נשלם החבור אשר חברו החכם השלם הרב הגדול הפילוסוף האלהי דיבנו טשה אבן מימון זצול, עם הפי שפירשו החכם הכיר מרדכי בהכד אליעזר כומטינו, תהלה לאר הנותן ליעף. כח, ולאין אונים עצמה ירבה.